BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
20 H
45

CELEBERRIMI IVRE CONS. AC GLOSATORIS

Vetuſtiſsimi.

D. PILEI MODICENSIS QVÆSTIONES AVREÆ.

Romæ 1560

13 20 H 14

13 20 B 25

S. Andrea della Valle.

VINCENTIVS PORTICVS, IVRECONS. LVCENSIS, CAROLO BORROMEO CARDINALI MEDIOLANENSIS AMPLISS. S. P. D.

QVAE DVAE *res in omni munere largiendo præcipuè conſideranda eſſe àb ijs traditum legimus, qui hac dè re præcepta poſteris reliquerunt, ut, cui plurimam gratiam debeamus, quiq; eo quàm digniſſimus ſit, munus offeratur. Illæ nunc me impellunt, ut cum dè quæſtionibus* PILEI *dicandis (ut mos eſt) mecum cogitarem, te omnium primum elegerim, uti qui, hoc qualeidcunq; ſit muneris quaſi tuo iure uindicare poſſes. Quoties enim animo complector, & memoria repeto* PRAESVL AMPLISS. *quòd* IOANNES ANGELVS MEDICES, *nunc* PIVS QVARTVS PONT. MAX. *Sebaſtiano fratri meo Archiepiſcopatus* RAGVSINI *gradum in ornamentum totius familiæ noſtræ detulerit, moxq;* FVLGINATENSIS *Ciuitatis Epiſcopatum habere curauerit, & quòd plures effudit erga me plurimum luminis & benignitatis suæ, propenſaq; quadam uoluntate me omnibus rebus àd profectionem paratis legationis meæ munere functum, Lucamq; abire auentem poſt* PAVLI PONT.

mortem Eccellentiſſimo D. Auguſtino Richo internuncio, conſilio & officijs retinuerit, &, nouiſſimè in alto Pontificatus culmine poſitus in tanto negociorum ſplendore mei memoriam cum aliqua beneuolentiæ ſignificatione conſeruauerit, Toties diuturni mei deſidery igniculus creuit, quo uotis quaſi nuncupatis, omnia ſtudia, omnem operam, curam, induſtriam, cogitationem, mentem deniq; omnem in hoc in fixerim, atq; locauerim, ut cum tantum debeam, quantum ipſe quidem intelligo, uerbis ſignificare uix poſſum, re certe nunquàm ſperem, hoc ſaltem quod in me eſt non omittatur, ut ſummum meum deſiderium declarandi amoris, & gratiſſima memoria proſequendi beneficia omnia teſtatum oratione, & ſcriptis tibi eius nepoti meritiſſimo relinquam, quod, ſi ad gloriam celebrandam non erunt ſatis, quod certe ſcio, cum meas uires prole norim ingenue ſaltem prædicabunt me ita Sanctiſſimè colere, & obſeruare admirabilem tui SVMMI PONTI. benignitatem, qua ad deum proximè accedit, ut nihil fieri poſſit ardentius. Quàm autem ſis hoc, & longe maiori munere digniſſimus ex hoc uno colligere licet, quod cum in iſta Vrbis lucè uiuas, non adulatores, qui præſtantiam & dignitatem animi tui & ſummam iuriſprudentiam prædicant, ſed prorſus inuidos eſſe, qui eam non admirentur, omnibus innoteſcat, ſic enim uirtutum tuarum lumen elucet, ut in augenda gloria quotidie te ipſum uincas. Prodeunt igitur in lucem Quæſtiones PILEI tibi iure meritò conſecratæ, Tuæ humanitatis & ſingularis benignitatis eſt, & illuſtri gratia illas excipere & meam uerborum, & rerum impotentiam excuſare, bonitateq;, ac liberalitate tua potius, quàm ullis meritis aut hiſce ſignificationibus de ſenſu animi noſtri amantiſſime iudicare, Qua in re cumulabis me omnibus

lætitijs,

lætitijs, & perpetui amoris uinculo deuincies arctiſſimo, imponesq; neceſſitatem mihi amabiliſſimam, ut te perpetuo colam, atq; obſeruem. vale ex VRBEVETERI *Kl. Iulij* Anno. M. D. LX,

CANDIDO LECTORI VINCENTIVS PORTICVS IVRECONS. LVCENSIS. S. P. D.

CVM *Tibi, annus iam vndecimus agitur, illa ædere promiſiſſem, quæ apud me extare in legali ſcientia non impreſſa quampluribus nota erant, poſt Bartholomæi Veronenſis commentaria in titulum de uerborum ſignificatione, non potui, forenſium cauſarum occupatione detentus liberare fidem meam, mihiq; ipſi ſatisfacere, præſto etenim ſemper fuit uoluntarij, facultas autem nunquàm. Verum cum Superiore anno iuſſu Senatus apud* PAVLVM QVARTVM. *Pontificem Max. legationis munus ſuſcipere, & Romam me conferre contigerit, idq; munus de die in diem propagaretur, factum eſt, ut dum offitij cauſa Reuerendum Epiſcopum Narnienſem conueniſſem, qui à ſuo totius Romandiolæ præſidis officio, moxq; Bononia ſumma cum laude Romam*

reuerſus erat, de Quæſtionibus PILEI *ſermo inciderit, & in ipſius non uulgari bibliotheca ultra centum in membranis manu ſcriptas extare inuenerim, & quæ ipſius eſt humanitas, & propenſa erga ſtudioſos quoſq; beneuolentia daturum quoq; obtulerit, ut cum eis conferre poſſem, quas mecum integras Romam adduxeram, tantum mihi ocij negocijs publicis datum iri cogitans, quantum ipſarum ordinationi ſufficeret. Cumq; poſt paucos dies Pontificis mors negotijs finem impoſuiſſet, eam quam expectabam tenere occaſionem uiſus ſum, & propterea conſilium de æditione in aliud tempus non differendam inniui, cui negocio conficiundo* D. FANVCCIVS *de Fanucijs Iurecons. Lucen. notiſſimus, qui æſtiuis ferijs à publica ſua lectione Romæ uacabat, Operam ſuam ingenue pro communi bono impartire pollicitus eſt, & præſtitit. Sicq; cedendo multorum amicorum præcibus, qui à me* VNIS, *atq; alteris literis ſumma contentione efflagitauerant, & meum, & ipſorum deſiderium tandem explere conceſſum fuit. Codex erat deprauatiſſime ſcriptus, & in multis ob uetuſtatem, cariemq; oblicteratus, Quàm egregiam* D. FANVCCIVS, *nauarit operam, ut correctiores, quam fieri potuerit, publicarentur tuum ſit iudicium, uel eorum magis, qui ipſum codicem legerint: faxitq;* DEVS OPT. MAX. *ut aliqua fortunæ acceſſio animum meum ab omni alia cogitatione ad ſimilia peragenda moxq; mea ædenda traducat, tunc etenim, &* AONIO *palcario Verulano lectiſſimo uiro, & in luce orbis omni tēpore sūma cū laude apud bonos uerſato, et* IOANNI *Ronchegallo Ferrarienſi Iureconſultorū Iurecōſultiſs. cuius Virus in illuſtri Principis ſui conſpectu poſita maiorem quotidie expectat acceſſionem fortunæ, & dignitatis, propenſiſſima uoluntate ſatisfacturum polliceor, neq; ipſa, quæ aliàs*

promiſi conſtantiſſime præſtaturum recipio. Interim ſtu-
dioſe lector hiſce PILEI Quæſtionibus ex animo fruere,
donec meliora accipias et Vincentium Porticum ære proprio
hæc agentem, ne præclari autores uetuſtate intereant, in
tuis aſcribito, & ab inuidorum, & maleuolorum calumnijs
protegito, & hoc unum ſaltem maximum ornamentum in
illis conſidera. Quod tempore quaſi reuiuiſcentis Romæ in
lucem ueniunt, & Illuſtriſſimo, ac Reuerendiſſimo CAR-
DINALI BORROMEO, dicatæ ſunt. Vale ex Vrbeueteri.

IO. RONCHEGALLVS GIOLDVS,

VINCENTIO PORTICO,

S. P. D.

SCio te recordari, cum ſuperioribus
annis Piſis publice ius ciuile in-
terpretarer, quaque anni parte
(ut mos eſt) ab eo munere ua-
carem, me ad te Lucam, animi
cauſa conferre ſolere, quo tui ſan-
ctiſs. hoſpitij tempore, ego duo fa-
cile perſpiciebam; Alterum te in noſtris ſtudijs, & ſi mi-
hide hoc nullum antea dubium eſſet, plurimum ualere; cum

uiderem ſummam conſultorum tuorum, quæ domum tuam complebant, frequentiam; Alterum te eundem in Rempub. tuam, eo ſtudij ardore inflammatum, ut externas etiam, easq; honorificentiſs. iudicationes, illi facile poſt haberes. Quorum altero, tibi ſum ſæpe gratulatus; alterum etiam admiratus; qui dignitatem tuam ſumma cum patriæ tuæ dignitate, nullo cum eius incommodo, tam ſæpe, tam conſtanter ſpreuiſſes; Id quod minime ingrate tibi accidit; nam cum iſtum animum in se Reſpub. tua sæpius experta eſſet, omnes honores, domi foriſq; demandare non ceſſauit; ut proxime, cum te ad Paulum IIII. *legauit. Qua legatione ita functus es, ut qui in ſua* Repub. *conſeruanda nihil omiſerit, omnia uiderit, & cum* PAVLI PONT. *interitus accidiſſet. Quieius loco, idq; quatuor menſes, & ferè dimidiatum alterum, ſufficeretur,* Romæ *expectares, audio te in* Pilei *Quæſtionibus, quas domo tibi, in tam longo interregno* Romam *afferri iuſſeras, id ſtudij poſuiſſe, ut nihil aliud deſideretur, niſi ut cum tua ſumma laude, cæteris eas communices; quemadmodum in* Cæpolæ *commentarijs, de uerborum & rerum ſignificatione, meo item hortatu, antea feciſti; Quod ut facias ne expecta, dum ego te rogem; Scis enim planè, quoties antea ego te ad hoc munus cohortatus ſum, utinam impellere potuiſſem, feciſſem id quoque. Te tamen, ne ſuperbus eſſe uidear, rogo, atq; oro, ut quando hoc, quod à te ſæpius petij, tua ſponte confeciſti, id meis præcibus, atquè ſummæ tuæ laudi concedas, atquè aliorum, qui in communem utilitatem conferunt, ſequaris exemplum. Certe* Reipub. *ſuæ, in omnibus rebus, optime ſtudere, optimi ciuis eſt, uniuerſis uero ſtudioſis, ſuis ſcriptis prodeſſe, optimi uiri eſſe, quis neget? patrocinio, conſilio priuatos homines tueris, fac aliquando ut etiam*

ſcriptis,

ſcriptis, uel longiſſimè gentium doceas. Si uero quæris quis meus ſtatus ſit, quidque cum noſtris ſtudijs nunc agam, equidem ſatis commode ualeo, neque domi conſulendo, neq; in foro, ad Iudices cauſas diſcutiendo, unquàm ceſſo; Idq; quoad mihi per publicas interpretationes ueſpertinas iuris ciuilis, hoc tempore licet. Nam inuictiſſimus Alphonſus Prin. *qui parenti Herculi in Principatu nuper feliciter ſucceſſit, me ex ijs, qui docendi munere fungerentur, unum eſſe uoluit; quam prouinciam ego magis, ut eius, quàm meæ uoluntati obſequerer accepi; Is enim cum in iſto ſuo principatu hactenus omnia summa cum laude inſtituerit, id unum in primis curauit, ut noſtrum hoc Gymnaſium, non solum renouaretur, ſed omnium, quæ in Italia ſunt, celeberrimum fieret; Id quod sequenti anno, cum excellentiſſ. Doctoribus undiquè huc, honeſtiſſ. ſtipendijs aſcitis, tum etiam auditorum omnibus commodis adhibitis, se præſtaturū pollicetur; Vale. Ferrariæ Kl. Februarijs.* M. D. D. LX.

AONIVS PALEARIVS VERVLANVS VINCENTIO PORTICO IVRE CONSVLTO. S. P. D.

EGO *ita amicus sum iureconſultis ueteribus tuis, ut qui eos non colant, & qui non caſtè colant mihi planè ſint inimici: intelligis mi Portice cur ego te ualde amem? ecquid uelim antequàm petam? audio eſſe apud te ueteres aliquot interpretes iuris ciuilis, tanta me cupido inuaſit, ut ſi in conclaue illud*

Hermathenæ tuæ irrepſero, non uerrear haberi in numero direptorum: equidem uel quòd ingraueſcente ætate ſimus omnes auidiores, & appetentiores etiam alieni, uel quòd ubi plus ſapimus ſuppudeat magis nos tam parum ſcire, id ætatis factus ſum librorum helluo uoracior quàm credi poſſit, quod eſt indicium ſtomachi crudioris, & qui facile moueatur. Sunt præterea mihi duo liberi, quorum alterum latinis, & græcis literis, & Philoſophiæ naturali dare operam uolo, alterum latinis, & iuriſperitorum facultati: huic librorum græcorum copiam feci, illi iuris ciuilis ſupellectilem paro, cui te ducem do, amicum, tutorem, patrem, ut his nominibus filio meo plurimum debeas: ſed nolo ego te omnia meorum cauſa facere, cupio etiam aliorum: deſino orare ut uolumina illa alicui tranſcribenda des, cuius manum amem, eſſet enim id immenſi laboris, illud potius rogo, ac peto, in commune ut conſulas, id eſt in ſocietatem ſtudioſorum: imperti nobis aliquid bonæ iſtius fortunæ tuæ, ſine, ut commentarij iſti à typographis edantur, quod cum feceris, dempſeris tibi nihil.

Vt homo qui erranti comiter monſtrat uiam,
Quaſi lumen de ſuo lumine accendat, facit
Vt nihilo minus ipſi luceat, cum illi accenderit.

Nollem iſtas tuas diuitias latere diutius in tenebris, nollem in te claudi ullum commodum ſtudioſorum: illud præterea, ſiqua in his tua ſunt, quæ facio plurimi, quæ ad interpretes illuſtrãdos acceſſerint, ſcito interpretes iſtos ſeq; debere.

SI VT HABILITER GEMMAE GERI POSSINT INCLVSAE AVRO FVERINT, TVNC AVRVM GEMMIS CEDERE DICIMVS. *Paulus Iureconſ.*

QVONIAM HOC SPECTAMVS, QVAE RES CVIVS REI ORNANDAE CAVSSA FVERIT ADHIBITA,

NON QVAE SIT PRAECIOSIOR. *Vlp. Iureconſul.* ET IN ARGENTO POTORIO, NON ID DVNTAXAT INESSE VIDETVR IN QVO BIBI POSSIT, SED ETIAM QVOD AD PRAEPARATIONEM BIBENDI COMPARATVM EST. *Pompo. Iurecons.* *Additamenta enim ſequuntur ea quibus ſunt propria. uides quantum ſemi hora profecerim in ſtudijs tuis? ut audeam tibi iuriſperitiſſimo negocium faceſſere, & contendere, ut quæ tua ſunt, non ſint tua: ſed ego non te ex iure manu conſertũ uoco, nihil ſuperbè, nihil inſolèter faciã, modeſtè, & humaniter omnia.* τῶν θεῶν ἐστὶ πάντα, φίλοι οἱ σοφοὶ τοῖς θεοῖς, κοινὰ τῶν φίλων πάντα, ἄρα τῶν σοφῶν πάντα. *& omnino ſi à Deo ſunt omnia, à quo non modo mentem, & bonum ingenium dari, ſed uitam, quam uiuimus, & ſpiritum quem ducimus nobis impertiri uidemus, cur nos aut tam iniuſtè auari ſumus, aut tam odioſè inuidi, ut ſtudioſis bonarum artium, qui Deo sunt acceptiſſimi non concedamus ea, quæ ſi uulgentur nobis gloriæ eſſe, & alijs prodeſſe poſſunt, obeſſe certè nemini? Sed quid ego tam multis expertus toties benignitatem, & liberalitatem tuam? uereor ne ſim iniurius, qui ſic rogem, quaſi dubitem, quin mihi pro cõmuni bono laboranti non reſpondeas, quem ſciam ſemper omnibus optimè reſpondere. Vale. Mediolani.*

CELEBERRIMI
Iure Conſ. ac Gloſatoris
vetuſtiſſimi
D. PILEI MODICENSIS
QVAESTIONES AVREAE.
QVAESTIO PRIMA.

AN OMNIS DE VNIVERSITATE *debeat de calumnia Iurare*.

BONONIENSES, dum querimoniam de Ferrarienſibus deferrent ſuper ſacramento de calumnia prȩſtando, inter Curiȩ nobiles orta eſt diſputatio: Utrum omnes debeant iurare, quia cauſa eſt vniuerſitatis: An vero ſufficiat, ſi ſoli conſules iurent.

QVOD SVFFICIAT SI IVRENT.

1 VT DEFENSORES Probatur ſic: eo primo propoſito, quod non poſſint conſentire municipes. vt.ff.de acq.poſſ.l.1.§.municipes. Sed nec bonorum, poſſeſſionem petere in bonis liberti, ſeu liberte: ſed neceſſario actorem eligunt, qui petat, vt.ff.de liber.municip.et ali. vni.l.1. nec ergo ſacramentum calumniȩ prȩſtabunt, quia in eo prȩſtando non poſſunt conſentire. Item, ſi municipibus legatum relinquatur, ſi iurent non iurabunt omnes, ſed per eos iurabitur qui agunt, res municipij vt.ff.de cond. & demonſte.l.municipibus. ¶ Item in reſti-

tutione hereditatis facienda municipibus, & tranſlatione actio/
num, ex trebell. quia ſic transferuntur, ſi actores eligunt qui
actiones excipiāt vt.ff.ad trebell. l.ita tamen, vt. ¶ Item, ꝙ
non municipes ſed eorum defenſor iurabit de calumnia, ſic & ſi
hereditas reſtituatur municipum defenſori ſatis eſt. Nam vni
uerſis redditur, quod pro voto omnium primatibus indulge/
tur: vt.C.de aduoc.diu.iud.l.reſtituendę: & ſic de legato relicto
ciuitati ad ſpectaculum, nam & ipſum auctoritate primatum,
ciuitatis faciendum eſt. l.legatum ciuitati.ff.de vſu. & vſufr.le/
ga. idem in ſacramento calumnię videtur. Idem de eo. qui
vult in publico edificare, ꝙ ſatis eſt. Si edificat authoritate rei
pub.procuratoris ſaltem lege municipali id ei concedente, vt.
ff.ꝙ vi.aut.clam.l.prohibere.§.plane. ¶ Item ex ſuperiori/
bus, quia conſentire, non poſſunt, ergo hi ſoli experientur.
Sicut & pater in actione de dote.vbi filia nequit conſentire, vt.
ff.ſolu.matr.l.ij. ¶ Item, intelliguntur omnes iurare, quia iu
rant defenſores, ſicuti alias intelliguntur ſcire, ꝙ ſciunt admi/
niſtratores: vt.ff.ad municipal.l.municipales. ¶ Item quan
do legatorum, ſeruandorum cauſa municipes poſtulant ſemiti
in poſſeſſionem non ipſi, ſed eorum actor mittendus eſt. l.mu/
2 nicipio.ff.vt in poſſ.leg. ¶ Item municipes aliquid dolo fa/
cere non poſſunt. Sed ſi quid ad eos peruenit ex dolo eorum,
qui res eorum adminiſtrant, datur actio.ff.de dolo.l.ſed ex do/
lo.§.1. ¶ Item alias legitur, ꝙ duo ſoli primates conueniun/
tur. ¶ Item alia ratio quia ſacramentum calumnię vel a plu
rima parte, vel idonea vniuerſitatis pręſtandū eſſe dicitur.C.
de iure.prop.calum.l.ij.§.hoc etiam huic legi: hęc pars idonea
eſt, quia, cum ab omnibus ſint electi, ab omnibus eſt eis con/
ceſſa poteſtas, vt.ff.quod cuiuſqꝫ vniuer.nom.l.item eorum
.§.1.Unde hi ſoli iurabunt. Sicut enim ſolus princeps iu/
rat, quia eſt, ei conceſſa poteſtas. ¶ Item maior pars intelli/
gitur ex dignitate, hęc autē pars eſt dignior, ſicut per anterio/
ra probatur, quia ſoli nobiliores creantur defenſores, vt in au
tho.de defenſor, ciuit.§.interim illud. Immo ſi in illa ciuitate
non ſunt nobiles ex vicinis ciuitatibus alij ſunt eligendi argu/
mento ſumpto, de tutore in ciuitate, in qua poſtulatur dari, non
reperto idoneo.vt.ff.de tuto. & cu.dat.ab his.l.diuus, ergo ſi di/
gnitatem ciuitatis, habent, hęc maior pars eſt. ¶ Item ſicut
ratione publici officij iurat tutor, eadem ratione ipſe iurabit de/
fenſor publicus.C.de iur.iu.prop.cal.l.ij. ¶ Item quia ſic ex/
pedit, ne per plures ſuſcipiantur actiones, vel intendantur, iſte

ſolus iurabit de calumnia, ſicuti de tutoribus dicitur, quia vbi
non eſt decreta adminiſtratio, decernenda eſt, quia expedit vel
3 vnus. ſuſcipiat, ⁊ vnus intercedat, nec ꝑ plures tutela ſpar-
gatur, iſte eſt tutor, qui onera ſuſtinet ergo, ſi alij mille eſſent, iſte
ſolus de calumnia iurabit vt. ff. de admin. tuto. l. iij. ¶ Item ſi
iurare deberet vniuerſitas, poſſet tamen vni committi iuratio,
ſicut electio ab ordine decurionum, facienda vt. ff. ꝙ cuiuſq;.
Vni. l. item. §. 1. ¶ Item, ſi plures concurrunt agentes ex eis
idoneiores eliguntur, ſicut in interdicto de libero homine exhi-
bendo: vt. ff. de lib. homi. exhibe. l. 3. §. Si tamen plures.
¶ Item res publica tanq̃ pupillus iudicatur, ergo ad minus
tratare ipſius, tanq̃ pupilli debet iurare de calumnia, vt. C. de
offi. ec. qui Vic. pręb. ger. l. 1. ¶ Item quia hoc eſſet oneroſum,
vt pro ſingulis cauſis tota vniuerſitas iuraret, permittendum
eſt ergo, ꝙ facilius eſt, vt vnus iuret: Juſtit. de iu. nat. §. Se-
atus. Et quaſi non poſſit vniuerſitas iurare, nec habere ani-
mam dicatur. ¶ Item quia vt Rectores diſſentirent vno Re-
ctore vno modo, ⁊ altero alio: non ſic contingere poteſt. Vnde
potius facultas Rectoribus debet concedi argumento. ff. de
cond. indeb. l. plane.

EX ADVERSO.

¶ QVOD NON SVFFICIAT iurare Conſules de calum
nia, immo oportet omnes iurare, vel maiorem partem, vel ido-
neiorem, vt. C. de iur. iur. prop. cal. l. ij. §. hoc etiam: nec eſt er-
go a verbis recedendum, nam, ſi cum certũ aliquid decernen-
dum eſt, illi intereſſe debent, qui duo, vel plures requiruntur,
argumento. ff. de decr. ab ord. facil. 2. ⁊: ergo ⁊ cum iurant.
¶ Itẽ negocium, quod omnes tãgit, ergo, ⁊ omnes iurare de
bent. vel maior pars, neq; dominus de calumnia iurabit vt. C.
de autor. pręſt. l. fin. ¶ Item Conſul. fungitur partibus procu
ratoris, vt. ff. ꝙ cuiuſq; vniuerſ. l. item comm. §. actor. Ergo
4 nõ ipſe ſed dominus de calumnia iurabit, vt. C. de iur. iur., ppt.
cal. l. ij. §. ſin autem. ¶ Item hoc non inuenietur, in. l. expreſ-
ſum: vt in hoc caſu Conſulem iurare ſufficiat, ergo a quoquam
fingendum non eſt vt. ff. ſol. matr. l. ſi. vero. §. de iuro: pręter hęc
cum res minima ciuitatis diſtrahitur omnes, iurare debent ci-
ues, vel pene omnes: Ergo multo fortius in eo pręſertim ſi de
magnis litigatur, vt. C. de vend. re. Ciuit. l. vlt. abſurdum enim
eſt aliter concedi actio, vel exercitium, q̃ diſtructio permittatur
5 rerum argumento. ff, de iu. delib. l. ait. ſed cum defenſor eligitur
cum decreto habito, ſacramentum pręſtandum eſt omnium poſ
ſeſſorum: vt in auth. de defenſ. Ciuit. §. nulli nec ſi: ſi Conſul.

aliquid confitetur numq̃ pręiudicaret ciuitati, vt.ff. de interr. act.l.ſi defenſor, ergo ipſa Vniuerſitas iurare debet, quę ſibi valet pręiudicare. ¶ Item cauſa, Vniuerſitatis non eſt ſingulorum, vel eccleſię, ergo ipſa Vniuerſitas, iurare debet, non autem
6 vel vnus, vel duo de Vniuerſitate vt.ff. q͏̃ cuiuſq; Vniuerſ. l. ſicut municipium, ⁊ quam fortior eſt ratio, Conſules demandatam, ⁊ non legitimam habent adminiſtrationem, ergo non poſſunt iurare de calumnia, ſed Vniuerſitas, per quam mandatur argumento. C. de iur. iu. pro cal. l. ij. §. ſi autem.

SOLVTIO.

¶ MIHI verum maxime videtur iure moribus recepto, ſufficere in cauſa, Vniuerſitatis Conſulem, iurare pręſente tñ, ⁊ conſentiente maiore parte, Vniuerſitatis, arg. C. de ſacr. ſanct. Eccle. Auth. hoc ius, vt ſic ipſa quodammodo iurare videatur Vniuerſitas.

QVAESTIO II.

1 AN ICONOMVS QVI FORMA NON *ſeruata rem Eccleſiæ alienauit, poſſit illam uendicare.*

ICONOMVS cuiuſdam Eccleſię rem, Eccleſiaſticam, citra formam legis, alienauit nũc vult eam, ab emptore, eccleſię nomine vendicare, quia non rite alienatio pręceſſit,

QVOD POSSIT.

QVAERITVR, an poſſit. Probat, hoc mõ alienatio talis ipſo iure nõ valuit, ergo idẽ q alienauit, tali nõ obſtãte alienatione vendicabit, arg. C. de tranſact. l. ſi cum, ⁊. ff. de op. leg. l. hominem. ¶ Item alia ratione, quia non ſuo, ſed alieno nomine vendicat ergo ipſe vendicare non videtur, vt. C. de accuſ. l. iij. ff. de acq. poſſ. l. q͏̃ meo. ¶ Item hoc quia nõ tanquã Venditor, ſed tanquam eccleſię facit adminiſtrator, vt. ff. de adop. l. ſi pater. §. 1. ⁊ q͏̃ cuiuſq; vniuerſ. l. item. ¶ Item coactus ab actione mandati, vel negociorum geſtorum, vt ex bonis eccleſię, ergo cauſa ſui iuris conſeruandi, ⁊ ex neceſſitate officij agit vt arg. de negoc. geſt. l. at qui. §. ſi cum me. ⁊ de bon. lib. l. ſi quis ⁊ de pręſcr. verb. l. qui ſeruandarum.

EX ADVERSO

¶ECONTRA dicitur ꝙ non poſſit agere, quia non licet ei cõ-
tra factum ſuum venire arg. de bon. lib. l. libertus. §. ſi quis: ⁊
2 de præſcr. verb. l. qui ſeruandarum. ¶ Item quia non licet ei
fraudem vel iniuſtitiam allegare, ideo enim dicit ſe retractare,
quia non de iure alienauit arg. ff. de adopt. l. poſt mortem, ⁊. ff.
de ſeruit. ruſtic. præd. l. per fundum. ¶ Item ſi de iure alienaſ-
ſet, quia non deliquit, reuocare non poteſt ergo multo minus
poterit, vbi de iure non alienauit, quia deliquit, alioquin plus iu-
ris haberent delinquentes, q̃ʒ qui non deliquerunt, ꝙ eſt vetitũ
arg. C. de tranſ. l. fin. ⁊. C. de ſer. pign. da. manu. l. ſi creditoribꝰ
3 ſatiſfactum. ⁊, ff. de leg. 1. l. ſi ſeruus. §. 1. ¶ Item alia ratione
probatur ꝙ ob hoc, ꝙ ſic alienauit puniẽdus eſt, vt. C. de ſacro-
ſanct. Eccl. l. iubemus ergo quia taliter alienauit agere non po-
teſt, arg. ad turpill. l. 1. §. accuſationem, ⁊. ff. de donat. inter. vir.
etux. l. iij. ¶ Item hoc etiam ipſius Eccleſię intereſt, præſumi-
tur enim, quod ⁊ nunc debeat agere male, qa ſemel iniuſte, egit.
vt. ff. de negoc. geſt. l. ſiue præterea quia in pari cauſa eſt yconon-
mus cum emptore, emptores enim, ⁊ venditores rei vendite pa-
ri vitio laborant, ergo deterior eſt conditio petentis vt. C. de ex-
cuſ. tut. l. humanum, ⁊. ff. de accuſat. l. ſicui. ⁊. ff. de cõd. ob. tur.
cau. l. ſi autem, ⁊. ff. de regul. iur. l. vbi par. nam vbi par culpa
depręhẽditur, alteri ab altero nihil obycitur, vt. ff. de liber. cau.
l. ſi filium, præter hęc, ipſe hunc emptorem ꝯtra alium defende-
re tenetur non igitur eũdem ipſe poterit impugnare vt. ff. ſi ſer.
vind. l. papinianus.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur hunc a tali petitione ſubmouendum.

QVAESTIO III.

3 AN STIPVLATIO SI TITVS MORIATVR
eo occiſo committatur.

EGO STIPVLATVS SVM a Meuio
cum titius moreretur, centum, titius non eſt
mortuus, ſed occiſus: volo Meuium conue-
nire actione ex ſtipulatu, vel certi conditio-
ne, quaſi exiſtente conditione. In quęſtio-
ne vertitur: vtrum poſſun.

QVOD POSSIT.

¶ QVOD poſſim, ſic probatur, Titius eſt ex rebus humanis
per occiſionem exemptus, ⁊ idem eſt ſecutus effectus vere: et
per mortem eius ergo id eius.ff.ad.l.aquil.l.illud:circa prin.
⁊ arg.C.de conſti.pecu.l.diui. ⁊.ff.de leg.ij.l.fideicom.§.ſi cui
⁊.C.ſi manc.ita fue.alie.l.vlti.⁊.ff.de ſtatu lib.l. peculi iuu..d
illo:⁊.ff.qui potior.in pign.l.ſi debitor. ¶ Item hoc agebatur,
vt cum rebus humanis eximeretur Meuius allegatus, debe-
1 rentur centum, qualiter autem eximeretur intereſſe non debet,
non enim qualitas ipſius exemptionis, ſed exemptio ipſa inſpi
cienda eſt, hoc enim non inſpicitur, qualiter ſit exemptus, ſed
an ſit exemptus: vt.ff.de edil.edi.l.i.§.cauſa.⁊.ff.de cſti.pecu.
promiſſor.⁊.ff.de condi.⁊ demonſt.l.intercedit.leg. ⁊ de leg.i.
l.huiuſmodi.§.ſicui. ¶ Item quia mortis appellatio interfe-
ctionem continet vt.ff.de reb.dub.l.qui duos, ⁊.ff.de donat.in-
ter.Uir.⁊ vxo.l.ſi eum.§.ſi a me, ⁊.ff.de pen.l.vlti.continet, et
aliam mortem ciuilem, vt.ff.ſol.matrimo.l.ſiquis ſic:⁊ in auth.
de nupt.§.deinceps. ¶ Itẽ interfectio morti naturali eqpollet
⁊ reputatur enim pro mortuo, ſi fuerit interfect⁹, vt.ff.de verb.
obl.l.ex ea parte.§.in inſulam. ¶ Item mors genus eſt, inter-
2 fectio ſpecies mortis, ſi ergo eſt interfectus, ergo mortuus eſt:
ſed non conuertitur vt.ff.ſi cer,peta.l.ij. ⁊ ad hoc mors genus
eſt ergo omnem omnino mortẽ amplectitur, ergo ⁊ interfectio
nem arg.C.de reb.alie.non ali.l.vlt.⁊.ff.de ſer.vrb.prẽd.l.ſi ſer
uitus, ⁊.ff.de euiction.l.qui libertatis in prin.

EXADVERSO.

¶ E CONTRA dicitur, q̃ conditio ſtipulationis nõ extitit ma
xima enim differentia eſt inter mortem, ⁊ occiſionem, vt. ff.ad
3 l.aquil.proinde ſi:ſi conditio non extitit ergo ſtipulatio commiſ
ſa non eſt, vt inſtit.de verb.obl.§.ex conditione. ¶ Item mor-
tis appellatio dumtaxat mortem naturalem continet, ita enim
dicimus aliquem mortuum.i.rebus humanis naturaliter exem
ptum, ſi ergo aliter vitam finiuerit, mortuus eſſe non videtur,
quia mors naturaliter inſpicitur vt.ff. de verb.obl.l.ex ea parte
§.plurimum, ⁊.ff.de leg.ij.l.ſi ita quis, ⁊.l.cum pater.§.hẽredi
tatem, non enim intelligitur mortuus cum: non ſit mortuus eo
modo, quo debuit licet eundẽ effectum habuerit vt.C. lib.x.d
fid.inſtr.⁊ iur.haſt.fiſc.⁊.ff.de re.milit.l.iij.§. in bello, ⁊.C.de
his qui ve.etat.l.fin.⁊.ff.de verb.obl.l.ex ea.§.inſulam: prẽter
hẽc, cum multẽ ſint ſpecies, verbum mortis ambiguum eſt, ⁊
⁊ circa ſtipulationem debemus interpretari, vt de morte tantũ

naturali actu3 videatur, de quo promiſſor. ſentit. vt. ff. de verb. obl. l. quicquid, ⁊ arg. inſtit. de verb. obl. §. ex conditione.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur ſine præiudicio melioris ſententię conditionem ſtipulationis extitiſſe, ⁊ ideo dico Meuium ad petitionem admitti centum arg. C. de inſtit. ⁊ ſubſtitut. l. ſi mater.

QVAESTIO IIII.

4 AN OBLIGATVS DOMVM EDIFICARE & in ea Dominum recipere, & destructa cogi poſſit ad reedificandum.

LOCAVI tibi aream meam tali pacto, vt in ea domum edificares, in qua me reciperes, tu domum edificaſti, ⁊ ſecundum placitum meum in ea me ſępe recepiſti, nunc ea terremotu: vel incēdio deſtructa eſt, vt iterum eam reedifices, ⁊ in ea me recipias te conuenio. Indagatur, ſi poſſum.

QVOD POSSIT.

¶ ET HIC proponitur actio ex locato, vel poteſt dici, q; actiones propoſitę locum habeant, ſic probatur: Iſtud pactum fuit appoſitum in contractus bonę fidei ingreſſu, ergo contractus eſt bone fidei, nec pactum eſt improbum, noua actio pręparatur, ⁊ ex contractu vetus informatur, vt. ff. de reſcind. vend. l.
1 ſi conuenit, ⁊. C. de pact. inter. empt. l. ij. ⁊. ff. de contrh. empt. l. iij. Nec obſtat q; dicat ſe edificaſſe, quia non videtur fuiſſe edificatum q; eſt dirutum arg. ff. de leg. iij. l. qui concubinam. §. 2. ff. de her. vel act. vend. l. ij. §. illud tenendum, ⁊ inſtit. de hered. qui ab inteſ. in prin. §. Eſt ⁊ alia ratio, qui eum ad edificandu3 compellit, quia ob hoc minoris area vendita vī, vt. ff. de action. emp. l. ſterilis. §. ſi tibi. ¶ Item, quia non fuiſſet locaturus, aliter arg. ff. de edil. edic. l. cum eiuſdem. Pręter hęc. eſt aliud: q; ad edificādum eum compellit, quia duo promiſit, ſcilicet ſe edificaturum, ⁊ me recepturum, ergo licet ponatur, q; ſit liberatus ex illa parte, quia edificauit, tenetur tamen ex hac, quia me nō recipit, vt. ff. de contrh. empt. l. qui fundum. ff. de arb. l. Celſus ait. Nec obſtat, q; aliquando me recepit, quia hoc actum videtur vt in perpetuum, id eſt donec locatio duraret, me recipere teneretur arg. ff. de ſer. vrb. pręd. l. ſeruitutes. §. ſi ſublatum, ⁊. l.

enim debere, ꝛ.l.ſi ſeruitus:non enim ſufficit me aliquando reci
piſſe, niſi ꝛ nunc recipiat,arg.ff.de poſtulan.l.cũ, ꝛ.C.ſi ſeruꝰ
extero.l.1. ¶ Item eadem ratio, quę conductorem compellit
ad edificandum eadem compellere debet etiam ad reedifican/
dum : ſimile in auth.de ęqual. dot. §. quia vero iam lege: verſ.
non iuſtum igitur.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA dicitur, q́ non teneatur hac ratione imprimis,
q́ prędictę actiones conuentioni cum ſolutione eius, q́ debetur,
ſublatę ſunt omnis enim obligatio tollitur eius, q́ debetur vt
inſtit. quib.mo.toll.obl.in prin.tu enim ſecum ꝯuenisti de edi/
ficando; ꝛ recipiendo, ꝛ edificaſti, ꝛ eum recepiſti,ergo cõuen
tionem adimpleſti,ergo ſemel liberatus fuiſti: non ergo ſine vo
luntate tua recidis amplius in obligationẽ, vt.ff.de pact.l.vlt.
ꝛ.ff.loca.l.ſicut.ꝛ de ſolution.l.qui res.§.aream. Nec obſtat,
q́ dicitur ſcz, q́ non videor adimpleſſe cõuentionem, quia nũc
non recipio.nã ſufficit quod ſemel recepit, arg.C.de inſt. ꝛ ſubſt.
l.ſiquis. ¶ Item ratio equitatis, quę fortior eſt locatori, alias
3 locationi reſiſtit,ſcz quia res abiret in immenſum arg.ff.de mi/
no.l.ꝛ ſi ſine.§.reſtitutus.C.n ſep.in inte.l.fi.ꝛ.ff.de dam.infec.
l.qui bona.§.ſi quis ſtipulaturus, ꝛ.ff.de leg.iij.l. fideicommiſ
ſa.§.ſi quis decem.Et quia hoc euenire poſſe,proſpicere debuit,
vt.ff.loc.l.ſi quis colo. ¶ Item legem apertius dicere potuit,
vel debuit vt.ff.de contrh.empt.l.labeo. Eſt ꝛ aliud q́ condu/
ctorem excuſat:ſcz caſus fortuitus, quem nullum hominũ cõſi
liũ potuit prępuidere vt.ff.de admi.ad ciuit.pertin.l.2.§. ſi eo tẽ
pore poſſet diſtinctio adhiberi. vt an vitio ſoli,ruina cõtigiſſet,
an operis, ſi vitio ſoli,non teneatur,ſi vitio operis teneatur,arg.
ad hoc.ff.loc.l.vlt.

SOLVTIO.

¶ BVLGARO videtur, in cuius ſententia ego ſum, vt omni/
no ad reedificandum teneatur, quia hoc tacite conueniſſe vide
tur,ſcz,donec locatio duraret, domus ad locatorem recipiendũ
ibi eſſet conſtructa,arg.ff.de ſer.vrb.pręd.l.eum. Nec obſtat,
quia res in infinitum poſſet abire, quia ad ea, quę ſepius con/
tingunt iura adaptantur, non ad ea quę ſemel aliquo caſu poſ
ſet contingere arg.de leg.ꝛ Senatuſc.l.ex his cum.l.ſeq.l.iura.

QVAESTIO V.

5 AN DEBITOR SOLVENDO CREDITORI *reprobam pecuniam liberetur.*

IN ALIA QVÆSTIONE, in qua dici-
tur. Utrum pecunia reproba ſoluta creditori
iuxta arbitrium ſuę electionis liberet debitoreꝫ.

QVOD NON LIBERET.

¶ VIDETVR probabiliter poſſe probari ꝙ
non ſit liberatus: ⁊ imprimis ea generali regula, ꝙ reproba pe
cunia ſoluentem, non liberat: vt. ff. de pig. actio. l. eleganter. §. 1.
⁊. ff. l. 1. §. ſi res depoſita. Nec obſtat ꝙ approbauit numera-
tionem, hoc enim ideo fecit, quia probam pecuniam putauit
eſſe, ſed non erat, ergo errauit. Errantis ergo nullus eſt cõſen-
ſus. ff. de iuriſd. om. iudic. l. ſi per errorem: conſtat igitur ꝙ non
approbauit, quia errando fecit vt. ff. de iuriſd. omn. iudic. l. ſi per
errorem, ⁊. ff. de iudic. l. 1. ⁊. ij. ea. ratione maxime, quia ex alte
rius facti ignorantia talis error procedit: vnde cõmuniter tolle-
rabilis eſt arg. ff. pro. Soc. l. vlt. ⁊. ff. ſi menſ. fal. mo. dix. l. ij. §.
1. ¶ Item quia non omnem electionem, ſed quę iuri bono con
ueniat, ei commiſiſſe, videtur arg. ff. pro. Soc. l. propoſita ⁊. ff.
mand. l. creditor. §. vlt. ⁊. ff. de oper. lib. l. ſi libertus: nimirum
illi poteſtati quaſi de eligendo date ſubintelligẽda eſt conditio
1 tacita: ſi probam non elegerit nempe, illud ſolum intelligendũ
conceſſiſſe generaliter, ꝙ ſpecialiter fuiſſet conceſſurus vt. ff. de
pecul. l. qui peculium. ff. quę res. pign. ob. poſſ. l. ij. ff. loc. ⁊ cõd.
l. quanto. §. inter. ⁊. ff. quę in fra. cred. l. ſi inter. ⁊. ff. de cond. in-
deb. l. ſi procurator, nimirum in ſermone quędam tacite reci-
piuntur, arg. ff. ſi ſer. vir. l. ſicuti. ¶ Item aduocati errorẽ poſ-
ſe corrigere, igitur ⁊ eligentis non dubitatur arg. C. de erro. ad-
uo. l. fin. Et pro creditore etiam facit damni euitatio cum non
2 agat de lucro captando, certat enim de damno euitando credi-
tor conſtat igitur magis creditori conſulendum arg. C. de in. õ-
lib. l. ſcimus. §. ſin autem legatarios, ⁊. ff. de his. Quę in frau.
cred. l. ꝙ autem. §. ſiquis. ff. de pecul. leg. l. qui peculij. ⁊. ff. de pi
gnor. act. l. obligatione.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA probatur, ꝙ ſit liberatus, quiã ſic ſoluit, quę idẽ
creditor voluit, ergo eſt liberatus arg. ff. de pign. actio. l. ſi rem.
§. omnis, nempe quam pecuniam creditor ſemel apprbauit am
plius reprobare non potuit, arg. ff. de negoc. geſt. l. Pomponius
ꝙ approbaſſet, ſic probatur, is comprobauit, cui commiſit ap
3 probandũ. ergo ipſe approbare videtur, arg. ff. de admin. tuto.

l.ita, ꝛ.ff.ꝙ cuiuſq3 vniuerſitat.non.l.itē.§.1. Nec obſtat, ꝙ dicitur, ꝙ per errorem approbauit, quia id non alij, ſed ſibi im putare debebit, ſc3 quia talem pecuniam approbandam commi/ ſit arg.ff.ſi menſ.fal.mo.dex.l.ij.ꝛ.C.mandati.l.cu3 mandati. ¶ Item queſtio illa pecunia proba ſit, omnino ſublata videtur electione facta, vt.ff.qui ſatiſd.coga.l.ſi ab arbitro.ꝛ.C.de ſi. inſtr.l.ſi aduerſarius, ꝛ.C.de iur.ꝛ fac.ignor.l.error.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur, ſine preiudicio melioris ſententie, fore diſtin/ guendum, vtrum debitor, vel creditor credebat pecuniam, pro bam, an reprobam. Primo caſu eum, liberatum dico, quia cul pa creditori poteſt imputari, quia in eligendo fuit imperite ver ſatus, ꝛ debitorem conſtat a dolo eſſe ſubmouendum. Si vero debitor ſciebat pecuniam, reprobam, doloſe conſtat eu3 eſſe ver ſatum, ꝛ non liberatur, niſi creditor eandem, habeat ſcientiam, vel eius electio eam comprobauit:arg.ff.de.act.emp.l.tenetur. §.vlt.ꝛ.ff.de edil.edicto.l.ob que vitia.§.in ſumma, ꝛ.ff.d act. act.emp.l.1.§.1.

QVÆSTIO. VI.

6 AN SOLVENS PRO. T. NE DAMNVM PATE/ retur, *Poſſit ſolutum repetere, & qua Actione.*

CVM SECVNDVM. Tributorum conſuetudinē Barcellonenſes, tributa preſtarent, ꝛ quidam. Yſar nus nomine cum ſolutionem tributoru3 retardaret, populus ad domum eius venit, ꝛ eam deſtruere in/ cepit, Raymundus vero amicus, Yſarni, ne do/ mus deſtrueretur, partes ſuas interpoſuit, ꝛ Yſar/ nio reclamante tributa perſoluit, ꝛ ſic domum a deſtructione, ꝛ Yſarnium a tributorum obligatione abſoluit, Nunc. Ray/ mundus contra Yſarnium negociorum geſtorum ſaltem vtilē. actionem contrariam intendit.

QVOD POSSIT.

¶ QVOD poſſit ratio eſt in euidenti, quare vtiliter: Et neceſſa/ rio negocium eius geſſit, nempe ſi hoc non feciſſet, res Yſarnij
1 erat peritura, aut deterior futura, ergo patet.ꝙ geſſit vtiliter, ꝛ neceſſario vt.ff.de verb.ſign.l.ipēſe:daf ergo ei negocioꝝ geſto rū actio, nā. ꝛ predicta daf ad predictas ipenſas recuperandas,

vt.ff.de negoc.geſt.l.ſi pupilli.§.ij.ſicut in hereditatis petitio-
ne:vt.ff.de hered.petit.l.plane:ideo maxime, quia equum eſt
naturali equitate neminem cum alterius detrimento locupletio
rem fieri, vt.ff.de in.dot.l.iure ſuccurſum, ⁊.ff.de cond.indeb.
2 l.nam hoc. ¶ Item quia conſtat proprium, officium, nemini
eſſe damnoſum, vt.ff.que ad.teſta.aper.l.ſed ſiquis, ⁊.C.de al-
li.⁊ pa.l.vltima.C.de admin.tut.l.cum quedam: Succedit ⁊
alia ratio, quia potius Raymundo, ꝙ Yſarnio ſit conſulendum,
quia ille.de.lucro, iſte autem de damno euitando certare conuin
citur, vt.C.de iure codi.l.fin.⁊.ff.que in fra.cred.l.qui autem:
C.penul.fiſca.cred.l.1.lib.x. Nec Raymundo: obſtat Yſarnij
prohibitio, quia iure prohibendi Yſarnius deſtituitur, hoc ideo
quia inuitus ipſe cogebatur ſoluere, licet millies nollet ergo ab
illo ſuo nomine factam ratam cogitur habere ſolutionem etiam
inuitus: vt.ff.de doli.exce.l.ſi opera, ſi inuitus ad ratum haben-
dum cogitur, conſtat, ꝙ iure prohibendi deſtituitur, ⁊ ſi deſtitui-
tur, ꝙ Raymundo prohibitio non opponitur, arg.ff.de ſolut.l.
vero ⁊ vt maiore ratione ſequamur: patet, ꝙ eum inuitum, ⁊ reni-
3 tentem potuit liberare, vt.ff.de conſt.pecu.l.vtrum: ⁊.ff.de.ſo-
lut.l.ſolutionem: ſicut ad libertatem reducere, vt.ff.de liber.ca.
l.1.⁊ a ſuſpendio reuocare vt.ff.de appell.l.non tantum, ⁊ lici-
te, ⁊ ſecure inuitoqꝫ eo hoc potuit facere: concluditur ex eo, ꝙ
dicitur licite atqꝫ legitime factum, nullam penam ſequi er-
go non ſoluti amiſſionem, vt.ff.ad.l.iul.de adult.l.gracchus.

EX ADVERSO

¶ YSARNIVS econtrario ſe defendens mirabili ratione Ray
mundum repellit, Imprimis, quia ſe prohibente negocium ſuū
geſſit, vt.C.de neg.geſt.l.vlt.⁊.ff.mand.l.ſi pro te.⁊.ff.de ſol.l.
ſiquis ſci.et merito quia prohibuit, nimirum, poteſtatem prohi-
bendi habuit, nam iuri pro ſe introducto renunciauit, ꝙ cuiqꝫ
licere in publicum patet, vt.C.de pac.l. ſiquis in conſcribendo
⁊.ff.ad.l.falc.l.poteſt. ¶ Item licuit ei rem derelinquere: arg.
ff.de neg.geſt.l.ſed an.vltro.§.ſiquid enim, ⁊.ff.de damno infer.
4 l.pretor. Nec obſtat, ꝙ dicitur, ſcꝫ neminem debere locupleta-
ri cum aliena iactura, igitur: nec Yſarnius potuit eundem Ray
mundum ſua ſtultitia damnificare, vel ſe Yſarnium locupleta-
ri, quo prohibente perſoluit: vt.ff.ad Maced.l.ſed, ⁊ ſi.§.pri. ⁊
ff.de regul.iur.l.ꝙ quis ex culpa, licet enim negocium alienum
gerere bonum, ⁊ permiſſum ſit citra tamen domini voluntatem
malum eſt, ⁊ prohibitum vt.ff.de neg.geſt.l.ſi ex duobus: quo-
dam enim ratione adiuncti prohibentur, que ſimplicia conce-
duntur, vt.C.ex quibus cau.infa.l.Decuriones. ¶ Item repel
litur, quod ex officio amicitie, vel pietatis motus, feciſſe con-

mendatur: vt. ff. de neg. geſt. l. is qui.

SOLVTIO

¶ IN hac quęſtione multipliciter poteſt diſtingui, Imprimis
vtrum. Raymundus fecerit quod Yſarnius neceſſario facere ha-
buit, an vero, quod agere, non habuit, vt. ff. de dol. excep. l. ſi opera:
ſi quod non habuit, careat, vt. ff. mand. l. ſi pro te. Vel aliter diſtin-
guas. Vtrum ab initio prohibuerit, an poſtea, reuerſus non ha-
buit ratum. In primo caſu. Raymundus repellctur. In ſecun-
do admittitur, vt. C. de negoc. geſt. l. vlt. vel dicas multum refer-
re, an tributorum ſolutio amplius attulerit commodi, quam incō-
modi attuliſſet domus deſtructio. an. non, vt ſi plus: admitta-
tur Raymundus, ſi non: repellatur, vt. ff. de vſur. l. & in contra-
ria: Dominus meus dicebat ſimpliciter ſic: Gerentem negoci-
um alienum non debere audiri agentē. per. l. vlt. C. de neg. geſt.
quę ſententia vera eſt, porro in tali articulo dicerem geſtorem
admitti, quia potius ex iracundia, & contumacia hoc, cum p-
hibere debet pręſumi quam ex certa ſcientia, vt arg. ff. de cond. in-
ſtit. l. quidam. ff. de reg. iu. l. quicquid colore: quia dilatio peri-
culum erat allatura, vt. ff. de. oper. nunc. l. de pupillo. §. ſi quis
viuos.

QVÆSTIO VII:

7 AN PROCVRATOR MITTENDO PECVNIAM
Domino per nuncium prohibitum teneatur
actione mandati.

QVÆRITVR, vtrum procurator, qui pecuniam,
per nuncium prohibitum a domino, miſit tenea-
tur actione mandati.

QVOD TENEATVR.

¶ QVOD teneatur inconuincibili ratione probatur, Et impri-
mis quia denunciatio valuit, eo quia dominus fuit, qui renun-
ciauit: arg. C. de. rei vend. l. ſi fundum. Nec obſtat quod fuit
generalis, valuit enim nihilominus, arg. ff. mand. l. diligenter.
Cum igitur fines mandati diligenter ſunt cuſtodiendi: qui con-
1 trarium fecit ſe. non aliū lęſit. ff. quę in fraud. cred. l. ait pętor.
§. ſiquis, pręſumitur enim procuratorem contra denunciatio-
nem nitentem, dolo facere, arg. ff. de eden. l. quędam. §. nihil.
¶ Item fauore domini mittebatur pecunia, potuit ergo ei pręce-
cipere, ne ſibi vllo modo mitterentur, arg. ff. ad. l. falc. l. poteſt
hrs: nec excuſatur propter cām, qa culpa pęceſſit cām, arg.

ff.commod.l. in commodato: ꝛ.ff.loca.l.videamus.§.1. ℭ Itē quia miſit per quem, non debuit: arg.ff.loc.l.item quęritur.§.ſi naui.

EXADVERSO

ℭ ECONTRA dicitur denunciationem nudam fuiſſe, ꝛ ob id contemni poſſe. Imprimis, quia dominus cauſam prohibitionis non expreſſit, arg.ff.de leg.1.l.filius famil.§.diui. ſecundo quia perſonam aliam, per quam ſibi mitteret, non inuenit: arg. ff.quod falſ.tut.a.l.1.§.ſi.cum.l.ſeq. ℭ Item non tenetur, quia fidelem credidit arg.ff.commod.l. argentum. ℭ Item quia
2 denunciationi fidem non adhibuit, vt, arg.ff.ad.l.Rho.de iac. l.ſi vehenda.§.1.pręter hęc, quia eodem modo peritura eſſet ante alium nuncium, ad hęc, quia bonus, ꝛ fidelis antea extitit: arg.ff.de re.milit.l.non omnis.§.a barbaris. ℭ Item non debet factū ſuū ſibi eē dānoſū. vt.ff.de fur.l.ſi ſeruus cōis.§.1.

SOLVTIO

ℭ MIHI videtur ſine pręiudicio melioris ſententię procuratorē qui contempta denunciatione per nuncium prohibitum miſit condemnandum niſi liquido conſtet pecuniam eo modo perituram, etiam ſi per alium miſiſſet, vt.ff.ad.l.Rhod. de Iac.l.ſi vehenda.§.1.

QVÆSTIO VIII.

8 AN FRATRES, QVOD PER ANNOS. *l. ſoluerunt portorium tanquam una familia. poſtq; diuiſi ſunt, etiam teneantur ſoluere tantum ut una familia, an uero ut plures ſecundum conſuetudinem portorij, ſicq; an in hoc præſcriptione adiuuentur; ob eam ſolutionem quinquagennariam.*

QVIDAM dominus cuiuſdam caſtri habebat pontem ante portam caſtri, de quo à caſtri hominibus ſingulis annis certum, portorium percipiebat, ſcʒ ab vno quoqʒ patrefamil. duos ſolidos, ꝛ ſi contingeret patrē decedere, donec filij ſimul vellent permanere, licet plures eſſent, nihil vltra dabant., q̄ʒ pater eoꝝ ſolitus erat dare, ſi vero ſeorſum habitarent tantum, dabat quiſqʒ eorum, quantum, pater eorum, ſolitus fuerat dare: Contigit, ꝙ titius pater eorum filiorum deceſſerit relictis ſimul ſex filijs, qui poſt mortem pa-

rentum bene per quinquaginta annos ſimul ſteterunt, ⁊ ſemper
duos ſolidos, ſicut pater eorum fecerat, ⁊ ſecundū, quod caſtri
habebat conſuetudo, præſtiterūt: Nunc vero poſt quinquagin-
ta annos hereditate diuiſa ſeorſum habitare ceperunt, Domi-
nus, vero caſtri ſecundum, caſtri diuturnam conſuetudinem,
tantum exigit ab vno quoq; quantum, inter omnes, portare
ſoliti erant: Ipſi vero præſcriptionem xxx. vel. xl. annorum
obijcientes, dicunt ſe non teneri, niſi prout ante ad duos ſolidos
inter omnes.

QVOD PRÆSCRIPS REINT.

¶ QVÆRITVR, quid iuris ſit. hic proponitur, actio in factum,
vel officium iudicis, ⁊ imprimis ea ratione probatur, q; omne
ius, ⁊ omnis actio. xxx. vel xl. annorum præſcriptione tollit, vt
C. de præſcr. xxx. anno. l. omnes. ¶ Item, id dumtaxat debet
exigere, in cuius exactione, diu perſeuerauit. arg. C. de vſur. l.
quamuis, ⁊. ff. de vſur. l. qui ſe miſſis. ¶ Item alia ratione, quia
talis conſuetudo magis errore q̃ ratione introducta, videtur,
vt in plus obligarentur filij, q̃ parentes, ⁊ oēs loco vnius nō
computarentur, vt. ff. de cond. ⁊ demonſtr. l. cum fundus, ⁊. ff. de
2 accuſ. l. ij. §. ſicut. ⁊ quia eadem perſona cum defuncto patre vt
auth. de iureiura. a mori. præſti. intelliguntur, ergo ſeruanda nō
eſt, vt. ff. de leg. ⁊ conſt. l. quod vero, ⁊ in auth. vt nulli. iudic. §.
1. ¶ Item quia eſt onerosa, ⁊ violenta, cogere enim aliquos ēſ-
ſe in communione, eſt contra ius. C. com. diuid. l. q; in commu-
nione, q; cogat ſic probatur. pœnam imponit ſi contrafecerit, er-
go, vt hoc fiat, arctat, ⁊ præcipit, vt. ff. de cōd. ⁊ inſtit. l. quæ ſub
conditione. §. ſi quis, ſi igitur cogit facere, q; eſt contra ius, ſer-
uanda non eſt, arg. C. quæ, ſit lon. conſ. l. ij. ⁊. C. de vſur. l. eos.
¶ Item alia fortiori ratione defenduntur, quia plura pro eis fa-
ciunt, q̃ contra. Ecce enim pro eis facit, quia rei ſunt, ⁊ quia
de damno euitando certant. Item pro eis facit longi temporis
interuallum, ⁊ contra eos tantum facit conſuetudo caſtri, ergo
quia plura pro eis q̃ contra eos faciunt, pro eis eſt iudicandum
vt. C. de iur. ⁊ fac. ignor. l. 1. ⁊. C. de iu. reipub. l. vlt. ⁊.

EXADVERSO.

¶ QVOD teneantur, ſic probatur, talis conſuetudo ab omnibus
caſtellanis recepta eſt, ⁊ ſic diuturno ſilentio cōfirmata ergo cū
non ſit contra leges ſeruanda eſt, arg. C. de ven. re. ci. l. 1. lib. xi.
⁊. ff. de euict. l. ſi fundus. Nec obſtat q; dicitur, quia cogit ali-
quem eſſe in communione, non enim cogit, licet ſi contra fiat,
pœnam vī iniungere, arg. ff. de iur. patroni. l. adigere cauſatiua

2 enim coactio non eſt coactio, vt.ff.de neg.geſt.l.ſine hered. ⁊ de
fideiuſſ.inſtit.§.ſi plures, ⁊.C.de teſtib.l.nullum, ⁊.ff.ꝙ quiſq;
iur.l.1.ſed ⁊ alio modo conuincuntur, iſtam enim conſuetudi-
nem diu approbauerunt, ſoluendo ſimul exiſtẽtes, ꝙ pater eo-
rum ſolitus erat ſoluere, ergo comprobaſſe illam aſſeruntur, ita
vt ea contra ſe admittãtur, debeant pati: arg.ff.de procur.l.quę
ff.de admi.tut.l.cum quęritur, arg.C.de teſtib.l.nullum, ⁊.ff.
ꝙ quiſq; iur.l.1. ¶ Item cum ex vna parte approbauerunt, ex
altera approbare tenentur, ⁊ ſic in ſolidum.argu. C.de pręſcr.
xxx.ann.l.ſicut.C.de anna.exc.l.1.§.pen.⁊.ff.quan.act.de pec.
l.1.⁊.ff.de procu.l.quę: ⁊.ff.de adm.tut.l.cum quęritur: Prętere
rea non obſtat quod pręſcriptionem obijcimus, quia per pręſcri
ptionem demum tollitur quod ante cum effectu petere potuit,
hic autem, petitio nunq̃ competijt: niſi demum ex quo ſeparati
fuerunt, ergo anterior pręſcriptio, cum eſſet nulla, nullo modo
poteſt officere, arg.ff.ad exhib.l.de eo.§.vlt.⁊.ff.de. nox. act. l.
vlt.arg.C.de pręſcr.xxx.anno.l.ſicut.C.de anna.exc.l.1.§.pen.
⁊.ff.qua.act.eſt.ann.l.1. ¶ Item. Nec obſtat ꝙ non debent vl-
tra teneri, q̃ pater eorum tenebatur, hoc enim, non ex cauſa pa-
terna deſcendit obligatio, ſed ex propria, ſtatim enim, cum per
3 ſe quis degere incipit ex propria perſona, incipit obligari, tanq̃
de oppido quilibet, ⁊ non tanquam filius, arg.ff.de conti.pręſcr.
l.ſi quis, ⁊.ff.ad exhibẽ.l.de eo. ¶ Item nec illud obſtat, ꝙ
dicitur ſcilicet, vt id duntaxat exigere debeat in cuius exactione
perſeuerauit, nam illud verum eſt, cum maius potuit conſequi
emolumentum, ⁊ minus accepit, ꝙ hic contrarium eſt, vt. C.de
vſur.l.quamuis.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur, ſine pręiuditio melioris ſententię talem cõſue
tudinem omnino ſeruandã, quia rõne videtur inducta, nã ſua-
detur, vt plus debeant duo vere, q̃ vnus arg. ff.de aq. cotid. ⁊
eſti.l.1.§.trebatius. ¶ Item ratio eſt, vt plus debeant, cum ſe-
orſum habitãt, q̃ ſi ſimul, quia prima erat vna familia, vna do
mus: modo autem ſunt plures, ⁊ ideo pons magis atteritur, ⁊
deuaſtatur. Unde plus debet dominus pontis recipere, vbi.n.
maius grauamen incumbit, maior debet eſſe recõpenſatio arg.
C.de cad.toll.§.ſed item nam, ⁊ hoc generaliter, vbiq; videm9
fieri, ꝙ fere vnuſquiſq; frater ſeorſum, habitantium tantum
pręſtat, quantum eorum pater pręſtabat, ſic ergo pręſcriptio-
ne non obſtante ad conſuetum canonem eos condemno.

QVÆSTIO IX.

9 AN COLONVS OBLIGATVS AD QVARTAM *partem omnium reddituum excepta lapidicina, Teneatur ad quartam calcis confectæ ex lapidibus ipſius lapidicinæ.*

IN ALIA queſtione, in qua queritur: vtrum colonus, qui debet quartam partem omniũ red-
dituum excepto de lapidicinis, teneatur ad quar
tam partem calcis que facta eſt ex lapidicinis,
proponitur actio de locato, vel preſcriptis ver-
bis, vt. ff. de oper. liber. l. eius, ⁊. ff. de vſufr. l.
item.

QVOD TENEATVR.

¶ QVOD teneatur, ſic probatur, nam ex omni prouentu predij
promiſit quartam partem lapidicinis exceptis, ſed calx. eſt ex
prouentu predij, ⁊ nõ eſt lapis, ergo ex ea domino predij, quar.
ta portio debetur, arg. ff. de pign. act. l. ſi conuenerit. Nec ob-
ſtat q eo tempore non faciebat calcem ex lapidicinis, quia non
ſolum de prouentu preſenti, ſed etiam de futuro ad quartã par
tem tenetur, vt. ff. de contrib. empt. l. rutilia pola, ⁊. ff. de vſufr.
l. item. Immo fortius facit hec ratio contra colonum ſcʒ, vt ad
eum duntaxat videatur vſum excipere lapidũ, qui tunc erãt
1 in vſu, ⁊ conſuetudine, id ſolum videtur exceptum, de quo in-
ter eos fuit cogitatum, ergo calx. non videtur excepta, arg. ff.
de tranſact. l. cum aquilia cum ergo ſit redditus predij, quarta.
portio ex ea ſecundum pactum domino debetur.

EXADVERSO.

¶ EXADVERSO dicitur, q de calce non tenetur colonus, nõ
enim tenetur de lapidicina, ergo nec de calce, que paratur ex la
pidibus vt. C. de vſur. l. eos. ¶ Item alia ratione quia lapides
excipiendo quicquid de lapide procedere poſſet, excepiſſe vide-
tur, arg. ff. de fideiuſſ. l. ſiquis ex eo. §. 1. ¶ Item quia colonus,
magis ex ſua opera, ⁊ induſtria videt habere, quã ex predio, vn-
de nullam partem domino dare tenetur, arg. ff. ad. l. falc. l. iij. pre
ter hec de lapide. vſum excepit, nec ad quem excepiſſe adiecit,
ergo ad omnem. vſum, lapidis colonus excepiſſe videtur, arg.
ff. de tutel. l. iiij. alias. iij. §. vlt. Immo plus eſt ſine preiudicio,
q ſi poneres lapides pertinere ad dominum, non tamen calx: ex
lapidibus facta domino deberetur, arg. ff. de leg. iij. lana. mul-
2 to magis, ⁊ in hoc caſu non tenetur cum non ad eum, ſed ad co
lonum pertineat.

Solutio

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur colonuz a domini petitione omnino abſoluen
dum, ⁊ hoc ea ratione quia de ſuo lapide calcem fecit, ⁊ de ſua
materia, ⁊ cuius vſus.ad eum pertinebat, ſpeciem fecit. ergo
facta eſt ſpecificantis non immerito ſecundum, ꝙ dictum eſt,
⁊ ſi lapis ad dominum pertineret, nõ tenetur colonus quia bo/
na fide.ſpecificauit ad calcez,ſed duntaxat ad lapidis extima
tionem, vt.de oliuis, ⁊ de vuis dicitur vt.ff.de rei vend.l.iij. ⁊
iiij.⁊.v. ¶ Item vide.ꝙ iudico dilucidius.de omnibus debet
dare, quartam preter q̃z de vuis, ⁊ de oliuis nunquid de muſto
vel oleo tenebitur,hoc dicere,eſſet abſurdum. Item alia ratio/
ne, vſus lapidis potius in abuſu conſiſtit, ſicut, ⁊ pecunię, nõ
intereſt ergo,ſi vtatur ſiue edificando,ſiue donãdo, vel venden
do,vel etiam calcem faciendo,arg.ad hoc inducuntur omnia,
quę de interfecto ad mortuum ſupra narrauimus.

QVÆSTIO X.

10 AN FACTA DENVNCIATIONE DOMINO
*molendini, ut clauſuram tolleret, quæ damnum
dabat liceat propria auctoritate eam de=
ſtruere, & an aliqua detur actio
contra deſtruentem.*

TITIVS cum in publico flumine, vt molendi
num, melius moleret, conſtruxiſſet, clauſurã,
fecit, propter cuius clauſurę conſtructionem,
cępit aqua reſtagnare, ſeu inundare prędium
gaij, ſeij, Gaius vero denũciauit titio, vt clau
ſuram deſtrueret, quam cum titius deſtruere
nollet.gaius propria auctoritate dextruſſit.
Nunc vero Titius agit contra Gaium, inter/
dicto, ꝙ vi.aut clam vel in factum actione.

QVOD POSSIT.

QVÆRITVR an poſſit, Quod Titius agere, nõ poſſit mani/
feſta rõne cõuincitur. Imprimis enim conſtat, rei defenſio, Se/
cundario iuris permiſſio, Tertio aduerſarij illicita conſtructio
Quarta incontinenti facta propulſatio. Quinta aduerſarij fa
cta denunciatio Sexto delictorum paritas. ¶ Item cum p/
1 prie rei defenſio dicatur eſſe permiſſa, vt eſt ꝺ allu. ⁊ palu. C.l.1.

⁊.ff.ꝙ vi aut clam.l.ſi alius.§.belliſſime ⁊.§.eſt ⁊ alia ratio, ⁊ ff.ad.l.aquil.l.ſi quis fumo.§.ꝙ dicitur.l.ſcientiam.§.qui cum aliter, Si ergo ita probatum eſt, iure permittente, clauſuram, deſtruere potuit, patenter conuincitur, ꝙ a tali facto excuſat cū iuris permiſſio, arg.C.ad.l.iul.de adult.l.grachus, ⁊.C.de his qui ad eccl.confug.l.ij. Secundo incontinenti habita fuit propulſatio vt.ff.de.vi.⁊ vi.arm.l. item.§. ſi autem cum dominus, ⁊.ff.de adul.l.ꝙ ait.§.vlt. Tertio loco cum excuſat aduerſarij illicita conſtructio vt.C.quan.lic.ſi.iud.ſe vind.l.ij.⁊.C. vt nemo priua.titu.l.vlt.⁊.C.vt nem.lic.ſine.iud.aut.qnto aduerſarij facta denunciatio arg.ff.de euiction.l.ſi cum venditor hęc ſunt, quę Gaium ſeium ab operis deſtructione liberare videntur, ⁊ ſi ponitur ſine preiuditio, ꝙ iſte illicite deſtruſſit, tamē parilitas deliciti cum excuſat, quia illicite ipſe edificauit arg.ff. de dolo.l.ſi duo.

EXADVERSO.

PRO Titio vero ad Seium condemnandum multa, ⁊ fortiora facere videntur ſcȝ licite clauſurę conſtructio, ſiue rei melioratio, nullius maliuolentię conſtituentis habita opinio, dedignantis refrenanda proteruitas: ⁊ exemplorum cohercenda prolixitas, pro Titio faciunt etiam vt Seius debeat condemnari, ſe enim titius licite conſtruxit, Seius cum nec iudicis authoritate, nec rem permiſſam deſtruxit, conſtat illicite deſtruxiſſe, vnde actor.conuincitur, ꝙ licite conſtruxerit. ſic probatur. Nulla
2 quęſtio eſt, quin licite ibi poſſit molēdinū habere, ergo nec debet eſſe quęſtio, quin licite poſſit clauſuram extruere, ſine qua molendinum haberi non poteſt vt.ff.de.iuriſd.om.iud.l.ij.⁊.ff. de leg.i.l.ſi fundum. Suę quoqȝ rei melioratio pro Titio facit, vt licite videatur, edificare, excuſatur.n.quis, ſi faciat vel nō faciat, ꝙ alias facere, vel nō facere debet, ſi rei proprię vrgeat neceſſitas, arg.inſtit.vi.bon.rapt.§.ſed nondum alia ⁊.C.de pen. l.ſi operis.⁊.C.de furt.l.ſi quis.ff.depoſ.l.fin.ff.de iudic.l.ſi longius.ff.de procur.l.aut ſi. ¶ Item quoqȝ facit exemplorum cohercenda prolixitas arg.ff.de.pen.l.aut.m.ſi.l.ſi quis.§.q abortionis aut:in auth.vt.iud.ſi.quo.ſuffr.coll.ij.§.cos. Deſtruentis refrenanda temeritas, facit vt Seius debeat condēnari hoc quoqȝ facit diuinandi excuſata curioſitas, arg.ff.mand.l.ſi fideiuſſoris.§.1.⁊.ff.ad.l, aquil.l.ſi putator.

SOLVTIO

MIHI videtur imprimis ita diſtinguendum. Utruȝ clauſura iſta
3 tangat de ſolo Sey, an non. Ut ſiquidem, ſi tangat agruȝ.Sey,

quatenus eum tangat, ſi eam abſcindat, non tenetur, Si vero non tangit cum effectu conueniatur arg. ff. ad. l. aquil. l. quem admodum.

QVÆSTIO XI.

11 AN ÆDIFICANS MOLENDINVM IN PVblico *flumine poſſit contra conſtruentem aliud molendinum curſus aquæ impeditiuum aliquam actionem intentare: & quomodo ſit illi conſultum.*

ROLANDINVS conſtruxit ſibi molendinum, in flumine publico, ⁊ poſſedit tale molendinum ſine controuerſia per xxx. annos, deinde alius edificauit aliud molendinum, quo cōſtructo, curſus aquę prioris molendini impediuit.

QVOD NON TENENTVR.

¶ QVÆRITVR, an prior. conſtruens poſſit agere interdicto, ꝙ vi aut clam. Unde. ille negat, ꝙ non tenetur tali actione, ⁊ inducitur nullius mali, vel volentię habita opinio. arg. C. ad. l. Corn. de ſicar. l. 1. ⁊. ff. de. aq. plu. arc. l. 1. ⁊. ff. ex. quibus cau. in poſſ. ea. l. fulcinius. §. quod. ¶ Item proprię rei neceſſaria conſtructio arg. C. loc. ⁊ com. l. ede. ff. de dam. infec. l. fluminum, ⁊ ff. de dam. infec. l. in hac. ¶ Item nullius damni patenter veniens illatio arg. ff. de dam. infec. l. poculus. ff. de. iniur. l. iniuriam §. 1. vel ſaltem commodatorum parilitas interueniens, argu. ff. nequi, in lo. pub. l. ij. §. idem, ait ⁊. ff. de regul. iur. l. iij. eo. Item nullius ſeruitutis obſtaculum intercedens, vt. ff. ſi ſer. vind. l. altius. ff. de ſeruit. verba: prēd. l. cum eo. qui. ¶ Item ſua prę-
1 ponenda alienę vtilitas. ff. de preſcr. verb. l. qui ſeruandarum. ff. ꝙ vi aut clam. l. ſi alt°. §. eſt ⁊ alia: ⁊. ff. ſi ſer. vind. l. ſicut. §. ariſto. ff. de reg. iur. l. domū ſuam. ff. nequi. in lo. pub. l. 1. §. merito.

EXADVERSO

¶ QVOD poſſit efficaciter conueniri, ratio eſt, in euidenti, ſicut enim nō debuit in ſuo, ergo fortius in publico edificare, ne vſus incommodaretur alterius, arg. ff. ſi ſer. vind. l. ſicut. §. Ariſto. ⁊ ff. de reg. iur. l. domum, ⁊. ff. de dam. infec. l. ſi finita. §. qui vas, ⁊ ff. nequi. in. lo. pub. l. ij. §. merito. Nec obſtat, ꝙ dicitur, ꝙ potius non lucratur, ꝗ̃ damnificetur: hoc enim falſum eſſet, nam
2 ⁊ damnum pati videtur, qui commodum amittit, ꝙ ex publico

conſequitur, arg.ff.neq.in lo.pub.l.ij.§. merito. ¶ Item non dubitatur, quin Rolandinus ibi ſine moleſtia debeat molendinum habere nemine, interdicere volente, ergo & aquam ducere, nam ſine aqua molēdinum nullius eſt momenti, qui igitur aquę curſum.non permittit ad molendinum accedere, ipſi molendino damnum videtur inferre arg.ff.ſi vſufr.pet.l.1.ff.de iti.ac.quę pri.l.veteres nemi.facit pręter hoc, quia omnia publicę, egit, & omnibus ſcientibus longo tempore immo longiſſimo aquam per ſolitum canale duxit ad molendinum, ergo ius ita ducendi ſibi quęſiſſe videtur, quia ductus aquę tempore acquiritur: arg.ff.de vſur.l.cum de in rem verſo.&.C.d ſeruit.l.ij.& manifeſte.ff.ſi ſeru.vind.l.ſiquis diuturno.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur iſtum, quanto tempore molendinum habuit in flumine publico ab omni debere eſſe ſubmotum quęrela, ergo ſicut molendinum, ipſius quęſtionem, non patitur, ita nec aquę ductus, nam ſine eo molendinum eſſe non poteſt, ſed quid vanis probatur exemplis? in eo igitur negocio non per negatoriā; ſed per denunciationem noui operis, vel per confeſſoriam poterit ab edificando prohiberi ſed edificatum deſtruere cogitur, qa confeſſoria actio (vt inſtit.§. eque tit. de action.) quandoque affirmatiue, quandoq; negatiue ponitur, poſſet tamen locū habere vtilis actio.l.aquil.arg.illius qui pecora incluſit aliena, vt fame necarentur: vt.C.ad.l.aquil.l.de pecoribus.

QVÆSTIO XII:

12 AN MEDICVS CONVENTA MERcede *recepta prò cura podagræ, quam ſanauit, iterum medelam præſtare teneatur podagrario recidiuanti.*

QVIDAM Podagrari⁹ medicū, ꝯduxit ſibi curādę infirmitatis gratia certa conſtituta mercede, q tandem, ab egritudine liberatus, tempore procedente in eandē, recidit, nunc ꝯſiliū eiuſdē medici vt eum rurſus curet, & pro iam dicto ſalario, agere intendit. Quid iuris ſit, quęritur.

QVOD VALENT AGERE

¶ QVARE ꝑponitur ex ꝯducto vel.pręſcr.verbis actio, q̄ iſte podagrarius medicum, cum effectu valeat conuenire: aperte con-

uincitur, hic enim, quę renata eſt egritudo, ſubrogata eſt in lo/
cum primę, ergo eadem intelligitur: vt. ff. de ſol. l. qui res. §. areã
promiſit. ff. de iudic. l. proponitur. ff. de ſer. vrb. pręd. l. ſeruitus.
§. ij. ¶ Item redijt ad primam egritudinem hic infirmus, er/
go reſtauratur ei actio contra medicũ arg. ff. de ſer. vrb. pr. l. vi°.
§. 1. ⁊. ff. ſi ſer. vend. l. ⁊ ſi forte, qui: pręter hoc. non videtur li/
beratus, qui reinfirmauit, vt. ff. de pub. iud. l. iij. ¶ Item nõ vi
1 detur liberatus quia non adimpleuit plene. argu. ff. de interro.
actio. l. ſi. defenſor. §. 1. ⁊. ff. quib. ex. cau. in poſſ. ea. l. ij. §. hęc ver
ba, ⁊. ff. de. reg. iur. l. non videtur, Alia quoque ratione curatus,
non videtur, quia ſanitas non durauit vt. ff. de. in rem. ver. l. ſi p
parte. §. verſum, ⁊. ff. q cuiuſque viuuer. l. item. §. 1. in fi. ¶ Itẽ
quia ex ſequentia prioris in ſecundam incidit ęgritudinem, vt
ff. de bon. lib. l. quęcunque.

EXADVERSO.

¶ EXADVERSO contra infirmum medicus reſiſtit dicens, ſe
nullo modo podagrario aliqua actione teneri, Imprimis ea ra/
tione, quia ſufficit ſemel liberaſſe infirmum, arg. ff. de ſolut. l. qui
res. §. aream, ⁊. C. de adm. tut. l. ſancimus pręter hęc, quia non
debet in infinitum obligari arg. ff. de per. ⁊ com. rei. vend. l. ſi qs
2 §. vlt. ⁊. ff. de dam. infer. l. qui bona. §. ſiquis: qua. n. rõne tenet̃ d
ſcda tenet̃ d tertia, ⁊ ſic de quarta, ⁊ qnta, ⁊ de ceteris, ⁊ ſic lon/
ge res abiret, q eſt vetitum vt. ff. de. re. iud. l. a diuo. ⁊. C. de trãſ.
l. fratris. ¶ Item tantum de illa egritudine curam ſuſcepit, q
tunc apparebat, non autem de poſtea ei contingenti, vt. ff. d trãſ.
l. qui cum tutoribus, ⁊. ff. de contrah. emp. l. tutilia pola. de fu/
tura enim egritudine nihil cogitauit ergo de ipſa non tenetur,
arg. C. de tranſ. l. ſi de certa ⁊. C. ad Velleia. l. iubemus nimirum
de vna tantum egritudine promiſit curam, non de pluribus, er
go de illa tantum, tenebitur, arg. ff. de dam. infer. l. damni. §. ſi is
q vnas, pręter hęc, qa euenire id poſſe debuit, potuit ⁊ cogitari
infirm°, arg. ff. loca. l. ſiquis domum. §. idem quęrit ⁊. ff. ex qbus
can. ma. l. ⁊ ſi per prętorem. §. ſi ferię extra.

SOLVTIO.

¶ IN HAC queſtione poſſet diſtingui vtrum ex eiſdem humo/
ribus inſtaurata eſſet infirmitas, an ex alijs. Si ex eiſdem teneã
tur medicus, alias nequaquã, arg. ff. de ſolut, l. qui res. §. areã
vel aliter. vtrum culpa infirmi forſan, quia non abſtinuit a con
uiuijs, an non, ſi culpa infirmi non teneatur, alias obligetur,
arg. ff. de reg. iur. l. q qui ex culpa.

QVÆSTIO. XIII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

13 AN PVPILLVS MAIOR FACTVS TESTIMOnium perhibeat de his, quæ in pupillari ætate uidit.

QVÆRITVR vtrum pupillus de eo, ꝙ vidit in pupillari ętate, pubes fact⁹ valeat teſtificari, qđ teſtificari valeat, euidenti ratione probatur, edictuʒ enim de teſtibus prohibitorium eſt, qui enim non repellitur, admittitur arg. ff. de teſtib. §. 1. ¶ Item tempus pręſens inſpiciendũ eſt non prę-
1 teritum, ff. de in. fiſ. l. iij. §. 1. conualuit enim poſtfacto, ꝙ ante fuit inualidum, arg. ff. de fideicom. lib. l. gñaliter, ad hęc, iſtud eſt fortiſſimum, argumentum, inopia enim probationis emergente huiuſmodi ⁊ conſimiles, debent admitti, arg. C. de hęret. ⁊ manicb. l. vlt. in fin. ⁊. ff. de quęſt. l. diuus. ¶ Item illud magis occurrit, ꝙ̃ʒ plures ad teſtimonium dicenduʒ admittuntur, nec diſtinguitur quum non videtur arg. ff. de teſtib. l. iij. §. pen. ergo quandocunqʒ videntur, debent admitti arg. ff. de offi. pręſ. l. iij.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur tempus contractus, eſſe inſpiciendum, vel proſit, vel obſit, ꝙ poſtea euenit arg. ff. de teſtib. l. in teſtimonium. ff. de iniu. l. iniuriarum eſtimatio cuiuſqʒ enim contract⁹ initium ſpectandum eſſe certum eſt. ff. mand. l. ſi procuratorem in princ. non enim infra certum tempus conualeſcit ꝙ ante fuit inualidum, vt. ff. de reg. iur. l. ꝙ initio. ¶ Item teſtatur de eo, ꝙ in pupillari etate vidit, ergo illius tantum temporis eſt inſpicienda conditio, arg. ff. de negoc. geſt. l. cum actum, ſed videamus, quę cauſa moueat impuberem ad teſtandum, niſi ſemiplenum iudicium animi, ſed nunquid in his, quę in pupillari etate vidit, poſt pubertatem recte deponetur: nequaqʒ, immo potius dicitur etas in his animi infirmioris, quę oblibioni facile tradit: nam ⁊ minor maior factus dẽ his, quę geſſit in minori ętate, nihilominus reſtituitur vt. C. de tempor. in integ. reſtitut. l. 1. cum ergo adhuc cauſa prohibitionis remaneat, remanet ⁊ prohibi-
2 tio, arg. de ſuſp. tut. l. 5. ⁊. 6. ⁊. ff. ad. l. aquil. l. illud. pręter hęc: nunquid admitteretur furioſus ſanę mentis factus, certe nequaquam, ergo nec pupillus cum eadem ratio prohibitionis in vtroqʒ reperiatur, arg. ff. de caſtrh. empt. l. ſi in emptorẽ. §. vlt. ⁊ de conſt. pecu. l. ij. In hac ergo quęſtione poſſet diſtingui, vtrũ in criminali, cauſa inducatur, an in ciuili, vt in criminali nõ debeat admitti, in ciuili vero audiatur arg. ff. de teſtib. inuiti.

SOLVTIO.

¶MHI videtur ſine pręiudicio melioris ſententię, vt ſi pupillus intellectus, ⁊ doli capax, aliquid videat, poſt pubertatem teſtificari poſſit, cum non repellatur: vt.ff.de teſtib.l.1.ſin autem videatur repellendus, vt infanti proximus, quia non habetur diſſimilis furioſo: vt inſtit.de inutil.ſtipul.§.pupillus.

QVÆSTIO XIIII.

4 AN SOLVTIO PROCVRATORI MORIENti *facta liberet debitorem.*

LVCIVS Titius Gaio Seio centum mutuauit quę Gaius Seius Aſcanio procuratori Lucij in curia Romę agenti ſe ſoluturum iurauit: Gaius igitur Romam proficiſcens Aſcanium in extremis laborantem inuenit, eique pecuniā obtulit, qui ipſe acceptationem primo recuſans tam propter egritudinem, quā propter malos homines, quos, nouerat eſſe in loco, ſeductus a Seio tandem accepit, quo non multo tempore poſtea mortuo pecunia amiſſa eſt. Lucius Gaium conuenire intendit, dicens, ipſum languido procuratori ſoluere non debuiſſe.

QVÆ IVVANT SOLVENTEM

¶QVÆRITVR, quid iuris ſit. Proponitur certa conditio ex mutuo multa quidē ſunt, quę Lucium Titium iuuare videntur,
Imprimis non congruo tempore facta ſolutio, arg.ff.loc.l.item
quęritur.§.primo. ¶ Item ſolutę pecunię imminens amiſſio,
arg.ff.mand.l.ſi vero.§.ſi adoleſcens.ff.de adm.tut.l. ſiue herede.§.modeſtinus. ¶ Item in mandato, ⁊ iuramento tacita in-
1 telligendā conditio rebus ſic ſtantibus, arg.ff.de ſolut.l.cū.qs
⁊.ff.de procur.l.ſi poſt datam.ff.qui ſatiſd. cog.l. vlt. ⁊ ſtatum
procuratoris inueniens variatum non debuit ſoluere, alioqui in
ſuſpitionem culpę vel doli incidit.ff.de admini.tuto.l.3.§.quamuis.ff.de teſtam.tut.l.4.ff.de rei vend.l.quia petitorio.§.1.⁊.ff.
ad.l.aquil.l.5.§.3.⁊.§.quāuis auctoritatem.

EXADVERSO

ECONTRA pro Gaio contra Lucium eſt ratio in iure ſcripta, Inprimis vero procuratori facta ſolutio quo caſu liberatur debitor.ff.de ſolut.vero procuratori. Quinimmo potius domino facta iuris dictat fictio vt.ff.de ſolut.l.ſolutam pecuniam, ⁊ tertio religionis diuinę tranſgreſſio, vt.ff.de cond.inſtitu.l.quę ſub

conditione ⁊ arg.ff.ad.l.aquil.l.ſi quis fumo.§.1. Quarto bo
2 ne fidei ratio vt.ff.de reg.iur.l.bona fides. ⁊ ꝙ facti eſt facta ſo/
lutio, vt.ff.de cur.fur.l.conſilio in fi. ⁊.ff.de cond. ⁊ demonſtr.
l.Mæuius.l.qui hęredi.

SOLVTIO

¶MIHI videtur ſine prẹiuditio melioris ſententię Gaium ab/
ſoluendum: quia, cui debuit ⁊ ꝙ debuit ſoluit, arg.ff.de ſolut.l.
vero procuratori.

QVÆSTIO XV.

15 AN IN PIGNORATITIA SENTENTIA LATA
*contra Dominũ rei in fauorem creditoris nitentis hipote
ca, proſit debitori pignoratori conuento deinde à
Domino rei uendicatione.*

SIXTVS cum rem alienam, quam bona fide poſſi/
debat Admitio pignori obligaſſet Admitius a Ber
trando vero domino rei vendicatione cõuentus ab/
ſolutionem meruit. Demum a Sixto pignoratitia
conuentus rem prędictam reſtituit. Nunc Ber/
trandus debitorem Sixtum conuenire intendit ip/
ſe rei iudicatę cum creditore Admitio ſe, exceptione defendit.
Quęritur, quid iuris ſit, proponitur rei vendicatio.

QVOD POSSIT.

¶QVOD ergo dominus cum debitore poſſit agere cum effectu
1 manifeſta ratione conuincitur. Ecce enim res inter alios, acta
alijs, qui non fuerunt in iudicio, prodeſſe, vel obeſſe non debet
ergo victoria creditoris debitori non proderit, arg.C.quib.res.
iud.non.noc.l.1.⁊.ij.ſecundo, quia, dominus de damno certat
euitando, debitor vero ad lucrum aſpirat. Unde domino, po/
tius conſulendum, ⁊ arg.C.de iu.delib.l.ſcimus.§.ſi vero. Ter/
tio quia equior eſt petitio domini q̃ȝ allegatio debitoris rem alie
nam per iniquitatem retinere volentis, vnde petitio domini de/
2 bet preferri arg.C.de iudic.l.placuit. Quarto quia rei iudica/
tę exceptio non redit, vt gambarus ſed ante vadit vt. ff. de exc.
re.iud.l.ſi a re.§.vlt. Quinto, quia debitor in creditoris ius nõ
ſuccedit, nec creditoris intereſt, conueniri poſſe debitorem ergo
ex creditoris Zona nõ poterit ſe tueri, vt.C.de.deprẹſcr.30.ann.
l.ſiquis empt. ⁊.ff.de pact.l.ꝙ dictum. Sexto, quia creditoris
amiſſio

debitori, qui non conſenſit, nō pręiudicat, vt. ff. de re. iud. l. ſepe ergo nec victoria debet prodeſſe, vt. ff. de act. emp. ſi cum. ⁊. ff. d̄ bon. auth. iud. poſſ. l. cum vnus.

EXADVERSO.

¶ E CONTRA dicitur debitorem contra dominum exceptione rei iudicatę adiuuari debere. Primum quia quaſi ſua data videt. ff. de neg. geſt. l. qui aliena. §. vlt. ⁊. ff. de bon. aut. iud. poſſ. l. cum vnus, Secundo, quia ius ex ſententia factum eſt, vt. ff. de in offic. teſt. l. vi. §. 1. Tertio quia creditoris poſſeſſio eſt debito/
3 ris ergo vna propter eandem poſſ. qui videtur conueniri, cum ergo noua cauſa peccandi non acceſſerit obſtabit excepto rei iudicatę, arg. C. de pręſcr. 30. ann. l. cuꝫ notiſſimi, nimirum eſt, cauſa enim neceſſitatis inducit, vt pro alia iudicatum debeat alteri emolumentum afferre, arg. ff. ſi ſer. vind. l. loci. §. ij. ⁊. ff. de iur. iu. l. duobus. §. ex duobus. Quarto quia videtur debitor quaſi cauſam a creditore habere, nempe ipſius temporis vtitur acceſſione, ad inſtar pręcantis, id eſt rogātis pręcario vt. ff. de acq. poſſ. l. poſſ. l. Pomponius. §. ſi viſum.

SOLVTIO

¶ AD quod dicimus debitorem rei iudicatę exceptione ſe tueri non poſſe propter communem regulam iuris, res inter alios acta, ⁊ nimirum, cum hic ſit regula generalis omnes caſus cōprehendit, niſi alia reperiantur excepti, arg. C. de donat. l. data.

QVÆSTIO XVI

16 AN CASTRO DATO IN FEVDVM ALICVI *etiam data & conceſſa Iuriſdictio. uideatur.*

EPISCOPVS Mutinenſis caſtrum Barzani alicui conceſſit in feudum. Nunc quęritur, vtrum iuriſdictionem conceſſiſſe videatur, proponitur officium iudicis, vel in rem vtilis.

QVOD FEVDATARIVS IVRISDICTIONEM.

¶ QVOD Feudatarius iuriſdictionem habere debeat, euidenti
1 ratione probatur. Caſtro enim conceſſo omnia ad caſtrū pertinentia intelliguntur eſſe conceſſa, ergo iuriſdictio, argu. ff. ſi

ſer.vind.l.vlt.⁊.ff.de actio.emp.l.creditoꝛ.§.vlt. ¶ Item ui
concedendo verbo vſus eſt generali, vel ſimplici, ergo videtur
omnia conceſſiſſe, quę non excepit arg.ff.de acceptil.l. plurib⁹
⁊.ff.quę in fran.cred.l.1.§.ad hęc.dominus ſem per caſtrum cũ
iuriſdictione tenuit, ⁊ ſicut eo ſemper eſt vſus, itaqꝫ dando ca/
ſtrum iuriſdictionem videtur largitus, arg.ff.de leg.ij.l.pedi⁹.
§.vlt.⁊ pen.⁊ l.ſicui. His conſonat quia iuriſdictio caſtro cohę
2 ret & cũ datione caſtri tranſit.arg.ff.đ offi.ei.cui mãd.eſt, iu/
riſd.l.vlt.ff.de inſtito.actio:l.quicunqꝫ igitur.§.non tamen pręter hęc:ſine iuriſdictione non commode haberet caſtrum igitur
traditione caſtri transfertur arg.ff.de iuriſd.om.iud.l.ij.⁊.ff.de
inſtr.leg.l.pictoris inſtrumento. ¶ Item iuriſdictio ineſt ca/
ſtro tanquam pars in toto, ergo tradito caſtro ipſa quoqꝫ tradi/
ta intelligitur, alioquin nec caſtrum intelligitur traditum par/
te detracta, Illud quoqꝫ foꝛtiſſimum eſt argumentum ꝙ bene
ficia large ſunt interpꝛetanda, vt.ff.de except.re.ind.ſiquis cuꝫ
totum: hic quoqꝫ de quo quęritur, vt illud magis valeat, q̃ꝫ p/
eat, arg.đ conſtit.pꝛinc.ff.l.beneficia.C.đ calumniat.l.ſi furioſi.
Pręterea: ſicut pꝛo accipiente ita contra dantem debemus in/
terpꝛetari arg.ff.de contrb.empt.l.labeo.ff.de verb.obl.l.ſtipu/
latio iſta.§.alteri, ⁊.ff.de reb.dub.l.quotiens.ff.ad treb.l.cog.
§.ſiquis autem in pꝛinc. Illa etiam ratio multum facit pꝛo feu/
datario, quia foꝛſan non foꝛet aliter accepturus, niſi iuriſdictio/
nem haberet.ff.de in.di.adiec.l.ꝙ ſi.ff.de ſolutio.l.ſi aliena.
¶ Item quia foꝛet abſurdum, vt idem caſtri honoꝛ duplici de/
beret iure cenſeri, arg.ff.de cond.⁊ demonſtr.l.Titio ſi ſine.ff.đ
vſur.l.eum qui, nimirum qua ratione vult.D.Epiſcopus ei iu
riſdictionem ſubtrahere, ſcꝫ quia ſpecialiter non dedit, eadem
ratione poteſt ei auferre domos, vineas ⁊ terras, ⁊ homines, ⁊
ita redigeretur ad nihilum datio, vt ergo aliquid dediſſe videa
tur iuriſdictionem datam interpꝛetemur, arg.ff.de municip.l.1.
⁊.ff.de leg.1.l.ſi quanto.

EXADVERSO

¶ CONTRA Feudatarium ad defenſionem ſui multa allegat
Epiſcopus. Impꝛimis ꝙ de iuriſdictione transferenda cogita
tum non fuit arg.ff.de tranſ.l.cum aquiliana.l.qui cum: verbo
3 ergo vſus generali vel ſimplici, de his tantum debet intelligi de
quibus actum fuerit inter contrahentes, arg.C.de tranſ.l.ſi de
certa, ⁊.C.ad velleia.l.iubemus, id ergo tantum videtur con/
ceſſum, ꝙ verbis fuit nominatum, arg.ff.de inſtr.leg.l.cum de/
lamonis.§.pręedia, ⁊.ff.de euictio.l.qui libertatis nimirum a ſi
gnificatione verboꝛum recedendum non eſt, niſi cum apparet

manifeſte illum, qui concedit aliud ſenſiſſe, arg. ff. de leg. iij. l. nō aliter ad hoc nempe poteſt quis habere caſtrum ſine iuriſdictione, ⁊ econtra, ergo ad conceſſionem vnius ſequitur exceptio alterius arg. C. de pact. con. l. vlt. ff. de compenſ. l. id ꝙ labeo.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur hanc quęſtionem ſic determinandam, vt determinauimus .q. illam, de eo, qui ius percipiendarum penſionuꝫ in feudum accepit, ⁊ ꝙ hic certa diſputatione deeſt, ibi poterit plene inueniri.

QVÆSTIO XVII.

17 AN SOLVENS PRO PARTE SVA CANONEM *Altero non ſoluente, in pœnam caducitatis incidat.*

IDEM Mutinenſis Epiſcopus Vignoto fundi Corneliani rectoriam conceſſit ſecundum morem in ſe, ſuoſqꝫ hęredes maſculos: deceſſit Vignotus duobus filijs relictis, quorum vnus per bienniuꝫ penſionem non ſoluit, altero ſemper ſuam partem ſoluente, nunc Epiſcopus vtriqꝫ vult auferre pręcariam: quęritur, quid ſit iuris: proponitur rei vendicatio, vel
1 conditio ex lege.

QVOD VALEAT AVFERRE

¶ QVOD Epiſcopus valeat vtriqꝫ auferre precariam, ratio eſt in euidenti, ſcꝫ quia poſſet auferre patri, ſi partem tantum ſolueret, ergo ⁊ hęredibus, quia non debet licere hęredi, ꝙ non licet defuncto, arg. ff. de diuer. ⁊ temp. pręſcr. l. cum hęres, ⁊ ff. quar. act. non. da. l. 1. in fi. nimirum, quia non debet ex hęredis perſona obligatio immutari, ⁊ ff. de euiction. l. ſi is qui. l. ſi ei cui
2 §. ſi is qui maxime cum omnes computentur pro vno arg. ff. de cond. ⁊ demonſtr. l. cui fundus. ff. famil. hercis. l. familię.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA dicitur priuari non poſſe qui partem ſoluit, ⁊ hoc validiſſima ratione, ſi enim ſolitam penſionem ſoluiſſet, in nihilo pęna committeretur, ergo ſi pro parte tantum ſoluta fuerit pro parte tantum ſoluta nō debet amitti, arg. ff. de donat. ca. mor. l. ei qui non, ⁊. ff. de admin. tut. l. ſi duo, quippe, ꝙ iuris eſt in toto, idem, ⁊ in parte, vt. ff. de acq. her. l. ſi ſeruus, eius, q

⁊ inſtit.de fideicomm.her.§.nihil.ad hoc ita puniendi ſunt no-
centes, ne tangantur innocentes vt.C.de his qui latron.l.ij.in
fi.quid ergo ſi nocens damnari non poſſit? quin innocentes ꝑ u
mantur, nonne melius eſt vtrumq; dimitti, q̃ innocentem dam
nari? reſponde vtiq;, vt.ff.de pęnis.l.abſentem: nimirum prę-
3 textu liciti non eſt committendum illicitum, vt .C. de pagan.l.
Chriſtianis, qui.C.nulli lic.in fren.⁊ eques.Sel.l.1.lib.xi.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur ſine preiuditio melioris ſententię hęredem, qui
partem ſuam ſoluit a petitione domini abſoluendum, licet con-
trarium videatur ſuaderi. ff.famil.herc.l.heredes.§.in illa nem
pe aliud eſt in penis conuentionalibus aliud in legalibus, quia
mitius agitur cum lege, arg.ff.de arbitr.l.ſicum.§.vlt.⁊.l. cel-
ſus ait.⁊.ff.de compenſ.l.ſicut.§.1. Sed ſi dominus penſionem
4 non accepiſſet, dico eum non cogendum, ⁊ ob id hęredem, do-
mino condemnandum, niſi ſecundum, Yrn.ſciente domino, ⁊
non contradicente, rem emphiteotam, dimiſerit, tunc enim dicit
hęredem, qui partem ſoluere paratus fuerit, iure ſuo nō priuan-
dum. Quod vero in hac.q.decidendum, circa diſputationem
inueni de eo, qui partem ſortis ſolutę, ⁊ de tota pęna, ⁊ de eo.q
ceſſante ſocio partem penſionis ſoluit, diligens lector poterit in
uenire.

QVÆSTIO XVIII.

18 AN FILIVS SVCCEDENS PATRI IN FEVDO
*conditionato iuret fidelitatē Domino etiam contra
suum primum Dominum.*

FILIVS Familias emancipatus feudū acquiſi
uit, ⁊ domino contra omnē hominem fidelitatē
fecit, nunc pater deceſſit, qui ⁊ ipſe feudū condi
tionatum habebat, vt contra omnē hominē de-
beret pro eo fidelitatem iurare, ad quemcunq; p-
ueniret, nunc dominus ab iſto filio contra omnē
hominem fidelitatem expoſcit, ⁊ ſic contra etiam eius primū
dominum alioquin feudo ipſum priuari contendit, filius vero fi
delitatem non faciens, nihilominus feudum retinere intendit.
Quęritur, quid iuris ſit, Proponitur rei vendicatio vel condi
tio ex moribus.

QVOD DOMINVS POSSIT

¶ QVOD Dominus poſſit cum effectu contra Vaſſalli filium,
1 vel vt iuret vel vt feudū demittat agere euidenti rōne ꝓuinc .f.

huiuſmodi enim pactio in feudi datione appoſita licita fuit, ⁊ honeſta ſeruandę, ſi ergo non ſeruetur, qui non ſeruat feudũ ſibi hac conditione datum recte perdit, argu. ff. de cond. ob ca. ⁊. C. de tranſ. l. ſi quis maior. Nec obſtat, quia ſine periurio, parere non poteſt conditioni, nempe quia hanc neceſſitatem ſibi impoſuit vt. ff. ꝙ met. ca. l. ſi mulier in princ. ⁊. ff. qui ſatiſd. dot. l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria, ⁊. ff. de iudic. l. interdum, non igitur excuſatur, ob id ꝙ ſua culpa, deuenit, arg. ff. de neg. geſt. l. ſiue hereditaria. ff. comod. l. ſicut. §. ſiniter. Item pater hoc debuit prouidere hoc euenire poſſe, arg. ff. loca. l. ſi quis domum. Nec obſtat, quia ignorauit, cũ ſcire potuit, ⁊ debuit a patre inquirendo, arg. de iur. ⁊ fac. ign. ff. l. regula. §. ſed facti: ⁊. ff. ꝙ vi. aut. clam. l. prohibere. §. vlt. ⁊. l. deniq3. §. ij. ¶ Item plus iuris habere filius, ꝗ̃ pater, in cuius iure ſucceſſit, arg. ff. de reg. iur. l. qui in ius, ⁊. l. ꝙ ipſis qui.

EXADVERSO

¶ EX aduerſo reſpondetur Vaſſalli filium conuentionem, feudi non debere ſeruare, nec propter hoc feudo priuari, Imprimis illa ratione, ꝙ ſi vellet ſeruare non poſſet, arg. C. de leg. l. ab ad
2 miniſtratione, nec enim dicitur poſſe fieri, ꝙ ſine turpitudine facientis fieri non poteſt, arg. ff. de cond. inſtit. l. filius. ¶ Itẽ quia nullo pacto d3 intelligi ꝯditio tacita ſc3 niſi vbi poterit iurare, arg. ff. de cur. bon. dan. l. 1. ⁊ arg. ff. de carb. edic. l. 1. ff. de cond. inſtit. l. quę ſub conditione. §. quotiens hęres. Ad hęc nõ ne potuit filius pręcedere? ſicut pr̃, ergo nõ imputatur ei, ſi nõ diuinauit pręmoriturum patrem, cum a ſuo domino feudum accepit, arg. ff. ad. l. aq. l. ſi putator. non enim debuit certa pro incertis dimittere, quia hoc ſapientis non eſt arg. ff. ad. l. falc. l. cum titio. pręter hęc, remittenda eſt huic conditio talis, quia in perſona eius ad impoſſibilitatem recidit arg. ff. de leg. 1. l. turpia. ¶ Item quia ex facto antecedenti huiuſmodi venit impoſſibilitas, vnde abſolui debet, arg. ff. de verb. oblig. l. ſi ſeruum. §. 1.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur ſine preiuditio melioris ſententię hunc debere aliquem per eque idoneum ad fidelitatem hanc faciendam Domino ſubſtituere vel ſi non poſſit, admitto eũ in feudum iurantem fidelitatem, prout, põt pręmiſſa Dñi ſui perſona, niſi forſan in fraudem patroni Domini hoc feciſſet, tunc enim eum cõdemno arg. conſt. Feder. l. imperialem. §. illud quoq3.

QVÆSTIO. XIX.

19 AN CERTO LOCO PROMITTENS VAGANdo per orbem ubique repertus poſſit conueniri.

BONVS accurſius contraxit cum Peraccino in ciuitate Bononię, deinum Bonacurſius de ciuitate cum monacha transfugit, ꝛ per orbem terrarum tanq̄ ſpaualdus, ꝛ huc atque illuc vagari cępit, tandem in ciuitate Placentię repertus ab eo ſcz. Peraccino conuenitur, ipſe fori exceptionem opponit. Quare, quid ſit iuris, pręponitur.

QVO VALEAT CONVENIRI

¶ QVOD bonus Accurſius valeat cum effectu conueniri, eui-
1 denti ratione conuincitur, Imprimis illa ratione, quia vagari
cępit per orbem terrarum arg. ff. de oper. lib. l. quod niſi: Secun-
do quia perſona ſuſpecta eſt, ꝛ propter ſuſpicionem perſonę li-
citum deprehenditur, quod alias nō liceret, arg. ff. qui ſatiſd. cog.
l. ſi fideiuſſor. §. ſi. ff. de adm. tut. l. ita autem: ꝛ. ff. ſol. matr. l. Si-
cum. §. ſi maritus tertio quia cum certum domicilium non ha-
beat, actoris actio periret: ſi tantum in loco deberet conueniri
contractus, nunquam ad locum illum rediturus argum. ff. de
eo. quod cer. lo. l. 1.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA Bonus Accurſius oſtendit ſe non teneri, vt Pla-
centię reſpondeat, quia nemo poteſt in alieno foro cōuenire, niſi
2 hoc faciat reſcripto principali, arg. de iuriſd. omn. iud. l. 1 crimi-
nali. ¶ Item quia ſemper tenetur actor ſequi forum rei vt. C. de
iuriſd. §. iud. l. ij. ꝛ. C. vbi ꝛ ap. quē. l. quum ſcimus. ¶ Item,
quia res ad infinitum recidit, qua enim ratione conuenitur in
iſta, eadem in qualibet alia poſſet conueniri, ergo quotiens lo-
cis conſiſteret contraheret forum, ꝛ ambularet, quod eſt veritum
vt. ff. de iud. l. hęreſ. §. 1. ad hoc ad quid diceremus iſtum ad re-
ſpondendum teneri? cum iudex in eū dare non poſſet ſententiā
nimirum a nō ſuo iudice dicta neminē aſtringit vt. C. ſi a nō cōp.
iud. l. vlt. ꝛ. C. q pro ſua iuriſd. a. l. 1. ꝛ. C. de interdic. l. pręſes.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur ſine pręiudicio melioris ſententię Bona accur-
ſium vel idoneę deberi cauere de reuertendo Bononię, ꝛ ibi re-
3 ſpondere, vel apud Placentiam conueniendum, ꝛ ratio eſt, quia
vagabundus eſt, nec aliud habet forum: vt. ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi
fideiuſſor.

QVÆSTIO XX

20 AN MINOR XXV. ANNIS VENDENS CVM *Decreto, & iurans non contrauenire poſſit conqueri ſe læſum in dimidia.*

MINOR XXV. Annis prędium cum decreto vendidit, & iurauit ſe non venturum contra venditionem deceptus vltra dimidiam iuſti pretij poſtulat ſibi iuſtum pretium ab emptore ſuppleri, queritur, quid iuris, proponitur conditio ex.l. vel iudicis officium.

QVOD VALEAT EXPERIRI

¶ QVOD minor cum effectu non obſtante iuramento valeat experiri. Imprimis probatur ratione deceptionis, arg.C.d tráſ. l.ſi ex falſis, & arg.ff.de pact.l.tres fratres, & ff.de minor. 25. anno.l.ij.&.C.arb.tut.l.cum inter. Secundo quia de hac quę rimonia cogitatum non fuit in ſacramento, arg.ff. de tranſ.l.cū
1 aquiliano.l.qui cum tutoribus. Tertio quia non ad excluſionē iuris communis ſed ſpecialis, ſcz etatis iuramentum fuit interpoſitum, ſic ergo communis ſibi via excluſa non inciditur, ſed ſ alia tm̄ officit ſibi iuramentum arg.ff.de pact.l.ſi vnus.§. pacta.C.de tranſ.l.ſi de certa.ff.de verb.obl.l.venditionez. ¶ Itē
2 quia potius eam confirmat, q̃z contraueniat, venditioni vt.ff. de minor.l.ſi filius. Quinto & ſi videatur venire contra contractum, cum non directo veniat, non debet remoueri arg.d autor. tuto.l.1.ex.l.quod dicimus: quia contra venditionem facere nō videtur, licet in hoc petat vt aut res, aut pręcium pręſtaretur cū emptor poſſit pręſtando preciū ſe liberare vt.ff.qui & aqui. ma. liberi.l.vli.§.vlt. ¶ Item ne duplici damno afficiatur.

EXADVERSO

¶ Ex aduerſo reſpondet emptor, & dicit minorem ab hac actione debere repelli, quaſi & de hoc iuratū fuerit, arg.ff.de verb.obli. l.qui Romę.§.vlt.&.ff.de iureiu.l.ſi duo.§.ij. ¶ Itez quia ſim
3 pliciter iurauit, ergo omnem viam agendi ſibi intelligitur pręcluſiſſe, arg.ff.de aleator.l.1.§.ꝙ autem ad hoc, nec ſecundario, nec directo licitum eſt contra venditionem venire, vt.C.ne de ſta.defunct.l.1.&.ij.nimirum non prohibitum prohibetur, quia per id ad prohibita perueniretur, arg.ff.de tut.& Cur.l.ſcire, &
4 ff.de pact.l.ꝙ.dicitur.§.extra. ¶ Item reſcindere videtur venditionem etiam, ſi alternatiue agat, quia nempe preciſe

agere non poteſt, cum electio concedatur emptori, arg. ff. de cód. inſtit. l. quę ſub conditione: pręter hęc: qui iurauit potuit legé apertius ponere, arg. ff. de pact. l. veteribus.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur minor audiendus non abſtante iuramento: quatenus de dimidia conqueritur.

QVÆSTIO XXI.

21 AN COLONVS, QVI VLTRA DEBITAM *penſionem longiſſimo tempore præſtitit ſeruitia ad illa præſtanda cogi poſſit.*

RVSTICVS, qui pręter debitam penſionem quędam conſueuit ſeruitia domino facere in pręſtatione ſeruitiorum per xxx. annos moratus eſt, nūc contractum ſuum conſpiciens videt nullam ſibi ſuper impoſitam faciendam, ideoqꝫ in exhibitione, ſeruitiorum ceſſat, debitam offerens penſionem Dominus vero conſueta, expoſcit ſeruitia, quare, quid iuris ſit, proponitur actio pręſcriptis verbis vel ex conducto.

QVOD VALEAT AGERE

¶ QVOD dominus contra ruſticum valeat agere cum effectu, hęc inducere videntur ſcilicet conſuetorum ſeruitiorum exhibitio, arg. ff. de itin. actuqꝫ pri. l. 1. §. ij. ⁊ ff. ſi ſer. vind. l. ſi quis diutur-
1 no, ⁊ debita prętenſorum ſeruitiorum pręſumptio, arg. ff. de vſu. l. de in rem verſo, ⁊ C. de fideicomm. l. 1. longi temporis bo. fide pręſcriptio. C. de fund. patr. l. vlt. lib. xi.

EXADVERSO!

¶ RVSTICVS vero clypeo ruſticitatis armatus domini iacula euitare intendit, allegans imprimis priuilegium ruſticitatis, nimirum ruſticitatis velamento licitum deprehenditur, quod alias non liceret arg. C. de teſta. l. vlt. ⁊ ff. de probat. l. cum de indebi-
2 to. ¶ Item ratione ruſticitatis quis excuſatur a pena, quam meruit arg. ff. de iuriſd. omn. iud. l. ſi quis, ⁊ ff. ſi qui. in ius. voc. nō ier. l. ij. Secundo allegat debitum non poſſe conſtitui ex tempore vt. C. de pact. l. ſi certis, ⁊ ff. de op. lib. l. operas, ſed vtitur tali argumento fauorabilius eſt liberari, qꝫ obligari, ac tempore obligatio non tollitur arg. ff. de actio. ⁊ ob. l, obligationum fere ergo multo minus inducitur, Tertio proponitur debitum non

debere

debere præſumi, ſi non probetur vt. C. de actio. & obl. l. negantes, & C. de eden. l. qui accuſare. Immo potius pro reo non eſſe debitum, quia contra eſt præſumendum, nam propter probationis defectum, quid non præſumitur eſſe vel non eſſe, vel non fuiſſe factum argu. ff. de reſtit. tutu. l. duo Titij, & ff. de reb. dub. l. ſi fuerit.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur diſtinguendum, qualiter dominus agat, vtrum iuditio poſſeſſorio, vt & illa qualis qualis, quam habuerit, reſtituatur, an agat perſonaliter ad ſeruitia, Imprimo caſu ſine perſonarum diſtinctione pronuntio enim ad illam qualem poſſeſſionem reſtituendum arg. ff. de itin. ac. que pri. l. 1. §. 11. In ſecundo diſtinguendo qualiter agat vtrum alleget tantum temporis diuturnitatem, an ſeruitiorum promiſſionem, ſibi, vel ſuis antecesſoribus factam. Imprimo caſu reum abſoluo, quia tranſcurſu temporis non conſtituitur debitum, quod non eſt arg. C. de pact. l. ſi certis. In ſecundo reum maxime induſtrium condemno quia debitum præſumitur fuiſſe ex tempore arg. ff. de vſur. l. cum de in rem verſo.

QVÆSTIO XXII.

22 AN PROMITTENS PRIMVM PARTVM ANcillarum Titio, & Meuio primum Aretuſæ ancillæ Aretuſa prima pariente debeat primo uel ſecundo partum dare, et quis eorum præferatur.

LVCIVS Titius Gaio Seio primum de ancillis ſuis partum promiſit, deinde Meuio ſpetialiter illum, qui de Aretuſa naſceretur contigit, quod Aretuſa primum peperit agit Gaius quaſi exiſtente promiſſionis ſuę conditione Meuius vero econtra ſimiliter agit. Quęritur cui potius eorum debeat dari partus Aretuſę Seio, an Meuio. Proponitur certi con-
1 ditio ex ſtipulatu hinc inde,

QVOD DEBEAT

¶ QVOD GAIO SEIO primum ſatisfieri debeat, hęc videntur induci prius ſibi facta promiſſio, arg. ff. loc. l. in operis, & C. de man. teſ. l. vlt. & C. de poſ. l. penul. poſteriori promiſſioni tacita inſerta conditio, nam tacite eam videtur Lucius ſic partum Aretuſę Meuio promiſiſſe, ſed ſi non illam prima

peperit.i.ſi in primam promiſſionem non inciderit arg.ff. loca. l.quęro.§.inter ꝛ.ff.de ſolution.l. cum quis antiquioris debiti proponēda petitio arg.in auth.vt exaction. inſtan. §.plurime ſiquidem, ꝛ.ff.de ſolution.l.in iis, in princ.ꝛ.C.de pręſ. pręt.l. 1.ꝛ.ij.libro xij.

EXADVERSO

¶ECONTRA Dicit Meuius ſe debere pręferri his rationibus ſcȝ ꝙ potēnior eſt generali ſpecialis ꝓmiſſio arg.C.de ſer.pign. da.ma.l.iij.ꝛ inſtit.de inſtit.de leg.§.ſiquis vxo. ¶Item generali legato ſpeciei exceptio derogat arg.ff.de pecul.l.ſeruo, ꝛ ff.de au.ꝛ arg.leg.l.1.ꝛ.ff.de vino.ꝛ ol.leg.l.1.ff.de leg.3.l.vxorem.§.feliciſſimo.

SOLVTIO

¶MIHI videtur iure merito, ꝙ neuter alter alteri pręferatur, er-
3 go gratificationi erit locus arg.ff.de priuil.cred.l.priuilegia, ꝛ ff.de relig.ꝛ ſumpt.fun.l.vlt.ꝛ.ff.de cond.ind.l.plane.

QVÆSTIO XXIII.

23 AN HABENS REM CVM NVPTA SVPOſita loco Virginis amate poſſit de adulterio accuſari.

TITIVS amore cuiuſdam Virginis capt⁹ rogauit vxorem Gaij Seij, vt Virginem illam, ſibi acquireret, quę femina ſe hoc facere promiſit, tandem in nocte loco virginis ſe dicta femina ſuppoſuit, ꝛ ſic Lucius Titius eam cognouit, qui nunc de adulterio a Gaio Seio accuſatur. Vertitur in quęſtione, quid iuris.

QVOD CONVENIRI VALEAT

¶QVOD de adulterio Tirius valeat conueniri euidenti ratione probatur:ſcȝ quia vxorem alterius cognouit, adulterium ergo commiſit vt.ff.ad.l.aquil.l.ſcientiā.§.ſed ſi ꝛ.ff.de mino. l. cuȝ qui.§.ſi iniuria mihi, ꝛ.ff.de verb.ſign.l.inter ſtuprum. Nec obſtat ꝙ eam Virginem putauerat, nimirȝ delinquere voluit, licet aliter, vt nimirum pręualet veritas opinioni arg.ff.de manu: vind.l.ſi pater, ꝛ.ff.de iur.ꝛ fac.igno.l.regula: immo ex ſolo facto condemnandus eſt, ꝛ ſi nocendi nō interueniat voluntas vt inſtit.ad.l.aquil.§.pen.ꝛ.C.vn.vi.l.ſiquis infantā ꝛ.ff.

ad.l.Corn.de ſicar.l.eiuſdem legis.§.qui hominem, & argu.ff. de pen.l.ſiquis aliquis.§.qui abortionis. ¶ Item ratione, ſcꝫ ne delictum ipſius remaneat impunitum, quippe ratione mira eſt diſputandi, ſi de adulterio non teneretur, nec de ſtupro valeat accuſari, quia id non commiſerit, licet committere putauerit arg.ff.ad.l.Corn.de ſicar.falſ.l.impubere.§. Sed eſi ei igitur
2 cum aliquid non commiſerit crimen, patet eius delictum impunitum relinqui, ꝙ eſt abſurdum, vnde potius dicendum eſt, vt de adulterio valeat condemnari, arg.ff.ad.l.aquil.l.item mela.§.ſed et ſi plures, & l.ita vulneratus, & C.de fur. & l. ſiquis ſeruo. ¶ Item ſumma negligentia, quę dolo comparatur, poteſt imputari, ſcꝫ, cur non cognouit virginem a corrupta, igitur propter hoc non debet excuſari, immo potius condemnari, arg. ff. de iur. & fac.ign.l.plurimum intereſt.l.§.1.

EXADVERSO

¶ CONTRA Gaius excuſatur pluribus rationibus, illa imprimis, quia non habuit voluntatem committendi adulterium ergo de adulterio reus non tenetur, arg.C.ad.l.Corn. de ſicar. l.1.& ij.& C.de iniur.l.ſi non, & ff.de adult.l.pen. quimmo nec ſtuprum, arg.ff.de reb.dub.l.ij. Secundo quia in maleficijs potius affectus inſpicitur, q̃ꝫ effectus, arg.ff.ad.l.Corn.de ſicar.l. diuus, & ff.de ſer.corrup.l.doli in princ. Tertio quia nihil re-
3 fert, nullo modo voluit delinquere, an non taliter, vt.ff.de fur.l. verum eſt.ff.de iniur.l.eum qui.§.at cum aliquis: quarto, quia ignorantia excuſatur, vt.ff.loca.l.ſiquis ignor. Quinto iuſtiſſimo errore, vt.C.de inceſt.nupt.l.qui contra, nempe in alieno facto ignorantia eſt tollerabilis.ff.pro ſuo.l.vlt. Nec obſtat ꝙ illa, quę ſe ſuppoſuit, adulterium commiſit nimirum, tam in contractibus, q̃ꝫ in delictis quandoqꝫ tm̃ alterum, & non vtrumqꝫ contingit obligari arg.inſtit.de aut.tut.circa princ.& ff.de act.
4 emp.l.Iulianus.§.antepen.& ff.de arbi.l.ſed ſi interpellatur.§. ſi. Sexto quia mulieris mutatum conſilium titio non debet afferre iniuriam, arg.ff.de regul.iur.l.nemo poteſt. Septimo quia mulieris dolus titio pręiuditium afferre non debet.ff.ꝙ quiſqꝫ iur.l.iij.§.1.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię Titium, qui nihil peccauit circa adulterium ab accuſatione adultery abſoluendum, arg.ff.de adult.l.penult. Si dicas qualiter ergo punietur, videtur mihi ꝙ de ſtupro valeat condemnari, vt pro co

habeatur,ac ſi virginem vel viduam cogonuiſſet,arg.ff.de in/
iur.l.cum qui.§.at cum aliquis.

QVÆSTIO XXIIII:

24 AN PROMITTENS TITIO OMNEM DEFEN *ſionem contra omnem hominem præſtare,etiam con tra ſe ipsum ad eam teneatur.*

ODORICVS de Angeleno promiſit Epiſcopo
Mutinenſi ſe pręſtaturum turrem ſuam ad offen/
ſionem, ⁊ defenſionem contra omnem hominem ,
tandem ortis inter Epiſcopum, ⁊ Odericum ini/
micitijs petit Epiſcopus , vt Odericus pręſtet ei
1 turrem contra etiam ſe,vnde vertitur in queſtione, qd iuris ſit,
proponitur actio ex ſtipulatu.

QVOD COMPETAT

¶QVOD EPISCOPO competat hęc probant, ſcilicet ſer/
monis pronunciatio,vt.ff.de lib.leg.l.ſiquis rationes, ⁊.ff.ď fi/
deicom.l.cum virum,nimirum contra alios facienda defenſio
vel offenſio vt.ff.de cód.indeb.l.frater, ⁊.ff.ſi ſer.vind.l. Pom
ponius, ⁊.C.de euictio.l.ſiue promiſſio interpretanda eſt , vt in
ſermone perſonam loquentis,non includat vt.ff.de edil. edic. l.
ꝙ ſi nolit. §.1.de promiſſione perſonarum ,contra quos promit
teretur,non facta diſtinctio arg.C.de donat.l.data.contrahendi
2 inimicitias remouenda occaſio , arg.ff.de tranſ.l . cum hi . §. ſi
cum lis,pro epiſcopo appoſita non facienda contra epiſcopum
interpretatio arg.C.de leg.l.ꝙ fauore ⁊.ff.loca.l.ea.lege.

EXADVERSO

¶ECONTRA Epiſcopum facere videtur ,ſcꝫ generalis ſermo
nis non generaliter omnino faciēda interpretatio arg.ff.de min.
l.illud ⁊.ff.de procur.l.mandato , de generalibus tacita facien/
da exceptio vt.ff.de ſeru.l.ſicui.promiſſorum ſpecialiter intelli/
genda promiſſio , arg.ff.de pecul.l.qui peculij , perſonę promit/
tentis promiſſioni expreſſa excluſio vel incluſio vt.ff.com.pred.
l.quicquid , ⁊.ff.loca.l.qui inſulam·§. vlt. contra ſtipulatorem
interpretanda promiſſio vt.ff.de verb.obl.l.ſtipulatio iſta.§.iij.
Inimicitiarum ſuperuenientium legitima occaſio vt. ff. dę p/
cur.l.filius.§.vlt.ſi prius cum proprio iaculo non admiſſa per/
3 cuſſio arg.C.de teſtib.l . minus graue , ⁊.ff.de qōn.l.ď minore.

SOLVTIO

¶MIHI videtur diſtinguendum cuius culpa exortę fuerint ini/
micitię (vtrum culpa domini Epiſcopi) an culpa Oderigi , vt

ſi culpa Oderigi ipſe debeat condemnari, alioquin abſolui arg.
ff.loc.ſi merces.§.culpe, ⁊.ff.ſol.matr.l.penult.

QVÆSTIO XXV

25 AN FIDEIVSSOR, QVI ANTE FIDEIVSSIO
nem fecit pactum de ſe non obligando cum ipſo creditore,
Fideiuſſione ſecuta teneatur non obſtante pacto.

BIGNOTVS Dum ab Antonio rogaretur, vt ꝓ
eo apud creditorem interueniret, creditorem adhi
ben ; rogauit eum; ne ipſum reciperet in fideiuſſo-
rem, ⁊ ſi fideiuberet, dixit ſe nolle teneri, cui credi
tor acquieuit, Deinde Bignotus pro Antonio
apud prędictum creditorem intercesſit, qui poſtea
eum conuenit ex obligatione fideiuſſoria. Quare quęritur, ꝗd
iuris ſit, proponitur actio ex ſtipulatu.

QVO VALEAT CONVENIRI

¶QVOD hic fideiuſſor a creditore valeat conueniri cum effe-
ctu, hęc videntur inducere iuris futuri nimis licita renūciatio,
1 vel intercesſio arg.ff.de leg.ij.l.ſi arcę, ⁊.ff.de acquir. heredit. l.
is qui ſuperſtites quia eius non erat obligationis impoſſibilis
eliſio.arg.ff.de iniuſ.rup.teſt.l.nam, ⁊ ſi, ⁊.ff.de edilit. edic.l.
bouem.§.vlt.poſterioris voluntatis legitima prępoſitio arg.
ff.de codicill.l.diuus.§.ij.pactionis ergo naturalis non officiēs
occaſio.arg.C.de remiſſ.pign.l.debitum, ⁊.C.de tranſ.l.ſi cā.

EXADVERSO.

¶PER fideiuſſorem hęc videntur poſſe induci, ſcʒ iuris futuri
licita remisſio arg.C.de pact.l.i.⁊.l.cū proponas ⁊.ff.de pact.
2 l.pactum.§.vlt.poſterioris voluntatis per priorē correptio arg.
arg.ff.de leg.i.l.mihi, ⁊ tibi.§.vlt.ff.ď annu.leg.l.nihil doli, cre
ditoris violenta notāda pręſumptio.arg.C.ad Velleia.l.ſi ſine,
⁊.ff.de dol.except.l.ij.voluntatis contrahentium potius, ꝗ̃ʒ ver
borum legitima obſeruatio, arg.C.de lib.pręt.vel exh.l.ij.acto
rum ſimulare deneganda petitio arg.C.ď contrah.empt.l.fides
⁊ inſtit.ad.l.aquil.prius dictorum tacita repetitio.

SOLVTIO.

¶MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię hunc fide iuſ
ſorem, cui factum eſt, anteꝗ̃ʒ fideiubebat de non petēdo pactum

3 non teneri, niſi priori pacto renunciauerit, arg. ff. de leg. iij. ſiqs in principio nec obſtat ſiquis dicet ꝙ de futuro, vel iniuria, vel rebus amotis legatur, quia in delictis anteq̃3 admittantur, tem poris eſt pactio ſed non in contractibus arg. ff. de infam. l. in ac/ cuſationibus.

QVÆSTIO XXVI.

26 AN ADVOCATVS PROMITTENS PATRO/ *cinium in causa honorario conuento, etiam in causa appellationis obligatus intelligatur.*

BERNARDVS Seij patrocinium poſtulauit certo conſtituto ſalario ⁊ accepit tandem in cau/ ſa victus appellauit, ꝙ Bernardus pro eodem ſalario Seium in appellationis cauſam ſibi aſſi/ ſtere contendit, Seius vero reſiſtit. Quęritur er go, qd iuris proponitur actio pręſcriptis verbis.

QVOD VALEAT EXPERIRI

¶ QVOD Bernardus cum effectu contra Seium inde valeat experiri, hęc ratio imprimis videtur inducere, ſc3 quia Seius
a vſq3 ad finem cauſę debuit patrocinari, Cauſa vero finita non eſt appellatione ſuſpenſa arg. ff. de pen. l. ij. §. vlt. nimirum appel lationis cauſa eadem eſt cum prima arg. C. de pcur. l. ita demu3 munus igitur conſumare cogitur, ꝙ incepit arg. C. de iudic. l. properandum. §. pen.

EXADVERSO

¶ SEIVS vero contradicit ſe non tenere, quia in cauſa, ⁊ non in cauſis patrociniū promiſit, ad hoc cauſa appellationis, alia eſt a prima ergo in ea patrocinari non cogitur arg. C. l. intereos qui.

SOLVTIO

¶ QVIA intereſt noſtra aduocatorum partem tueri Seium a Bernardi petitione abſoluimus, quę enim huius quęſtionis deſunt, ſcilicet in cauſa podagraria pleniſſime poterit reperiri.

QVÆSTIO XXVII.

27 AN TITIVS CONTRA EVM, PROPTER CVius *diſuaſionem ſibi à Meuio non fuit donatum agere queat*.

LVCIVS Titius cum vellet Gaio Seio marchã argenti donare diſuaſione Meuij non donauit, nunc Gaius Meuium conuenire intendit. Queritur, quid iuris ſit, proponitur actio ex dolo, vel in factum.

QVOD VALEAT AGERE

¶QVOD agere valeat euidenti ratione probatur illa, ſcz imprimis, quia ęquum eſt, vt iacturam, quę mihi intulit per factum ſuum, reſtituere compellatur, arg. C. de Teſtibus. l. ſi quando, & ff. fam. hercis. l. hęredes. §. incerto. ff. de eo. per. qu. fac. eſt. l. ex hoc. Secundo quia occaſionem damni pręſtitit, vnde cum effectu debet conueniri arg. ff. ad. l. aquil. l. qui occidit. §. in hac & l. item ſi obſtitrix, & l. item mola, Tertio ne ipſius dolus remaneat impunitus, vt. ff. de minor. l. item apud. §. ſi quis ſit. & ff. ad l. aquil. l. ita vulneratus in fi. Quarto, quia donatorem conuenire non poſſum, vnde in defectũ ſaltim debet iſte mihi teneri arg. ff. de eo. per qu. fac. eſt. l. ex hoc edicto.

EXADVERSO

¶ECONTRA dicit Meuius ſe non teneri, nimirum ex ſuaſione ſola quis non tenetur, arg. ff. de infamib. l. ab hoc, & ff. mád. l. ij. §. vlt. & ff. de dam. inf. l. proculus. Secundo quia de dolo. actio datur ad intereſſe iſtius autem non intereſt, cum damnum paſſus non eſt arg. C. de acq. poſſ. l. vlt. ff. de dam. infec. l. proculus Tertio quia non fecit, vt Gaio noceret, ſed, vt Titio amico prodeſſet arg. de acq. poſſ. l. 1.

SOLVTIO.

¶MIHI videtur ꝙ ſi certum ſit Titium Meuio vel donaturũ dico ipſum non teneri, niſi Meuiꝰ in fraudem, Seij diſuaſiſſet; tunc enim dico Meuium condemnandum arg. ff. de leg. ij. l. pe/ nult. §. ſi ſemper & in auth. vt cum de appell. cogn. §. ſi conuincitur, quid enim, vt homines faciunt conſulendo amicis ſuis, dixerit Meuius, quare donas illi cum nunꝙ inde habebis ſeruitium? dico eum non teneri.

QVÆSTIO XXVIII.

28 AN VASSALLVS CADENS A POSSESSIONE *feudi, & per annos xxx. tacens Domino contra poſſeſſorem obtinentem poſſit ad recuperationem feudi à Domino factam agere.*

QVIDAM Vaſſallus cum caſu quodam a poſſeſſeſſione cecidiſſet xxx. annorum ſilentio, ⁊ a petitione ſub motus, dominus vero cui non ſemper a vaſſallo ſeruiebatur, deſidię per hoc non deditus hoc comperto contra a petitione vaſſalli abſolutum ſua figit iacula, ſicque intendens obtinuit. Nunc vaſſallus poſſeſſionem penes dominũ conſtitutam contra eum agit, vt ipſum in ſuo feudo reſtituat quęritur, quid iuris ſit, proponitur conditio ex moribus.

QVOD POSSIT

¶ QVOD Vaſſallus poſſit agere cum effectu, euidenti ratione
probatur, Imprimis, quia pręſcriptione temporis ius nõ tol-
litur, ſed eliditur, tempus enim non eſt modus tollendę obliga
tionis, ergo nec actionem arg. ff. de act. ⁊ ob. l. obligationum fe-
re, ſecundo, quia dominus, cum quo agit, non pręſcripſit, nec
1 a proſcribente cauſam habet, igitur ea non poterit ſe tueri, arg.
C. de pręſcr. xxx. ann. l. ſi quis empt. Tertio, quia ex alia cauſa
dominum agere, vnde non debet repelli.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicit dominus ſe non teneri imprimis ea ratio-
ne, quia vaſſallus commiſit ingratitudinis cauſam in alienan-
do feudum, prope eſt enĩ vt alienare videatur, qui vſucapi pa
titur, vt. ff. de verb. ſign. l. alienare, Secundo contra eum obyci
2 tur ipſius deſidia, ⁊ domini curioſitas, atq; vigilantia, quę nõ
debet ei eſſe damnoſa arg. C. de poſtu. l. vlt. Tertio quia videtur
dominus cauſam habere ab eo qui ſibi per iudicem reſtituit, vn
de ipſius poterit defenſionib9 vti, arg. ff. de acqu. poſſeſſ. l. Pom
ponius. §. ſi diuiſa ⁊. C. de euictiõ. l. emptori.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię dominum a petitione cauſa negligentis vaſſalli omnino abſoluendum, quis enim

enim diceret fructuarium, qui non vtendo ab vſufructus peti‐
tione excluſus eſt ab extraneo poſſe proprietarium conuenire?
Si quid ergo in hac queſtione, ſcꝫ in cauſa debitoris, qui pro‐
pter victoriam excipit creditoris, ⁊ de illo qui ferá manſuetam
depoſuit poterit reperire.

QVÆSTIO XXIX.

29 AN STIPVLATIO PENÆ, SI DIE STATVTA *centum non ſoluantur, committatur ſi pars cen‐tum fuerit ſoluta, ſed non totum.*

LVCIVS Titius mutuauit quinquaginta Ga‐
io Seio ſibi certa die reſtituenda', ⁊ ſi tali die nõ
eſſent reſtituta, ſtipulatus eſt Lucius nomine pe
nę centum, ſpopondit Gaius Seius, Adueni‐
ente die Gaius Seius xxv. ſoluit die autem prę
terita Lucius titius totam penam petit certi cõ
ditione ex ſtipulatu. Queritur, quid iuris ſit.

QVOD POSSIT

¶ QVOD integrá pęná petere poſſit, ſic ꝓbatur, ꝓmiſit centũ
ſi non ſolueret quinquaginta non ſoluit quinquaginta ergo ex‐
titit conditio penalis ſtipulationis, ergo poteſt ex ea cum effe‐
ctu agi. arg. ff. de action. ⁊ obl. l. obligationũ. §. vlt. Nec obſtat
ꝙ partem debiti ſoluit, quia certe perinde eſt, ac ſi nihil ſoluiſſet.
cum totum non ſoluit, arg. C. ad ſill. l. cum ſillan. ⁊. ff. de eden. l.
1. §. edere ⁊. l. vbi. ff. qui ſatiſd. cog. l. quotiens, nimirum pęna
1 in ſolidum committitur, perinde ac ſi nihil eſſet ſolutum arg. ff.
de verb. obl. l. ij. ⁊. v. §. vlt. ⁊. ff. famil. herciſ. l. heredes. §. in illa
⁊. ff. de collat. dot. l. ſiquis. §. ij. ⁊ hac rõne probatiſſima, qui. n.
quinquaginta promiſit certe quinquaginta non ſoluit, ſi xxv. dũ‐
taxat ſoluat perinde ac ſi nihil ſoluiſſet vtrobiqꝫ enim quin‐
quaginta non ſoluit, cum vtroqꝫ in ſolidum teneretur, quia pa
riter in ſtipulationem committit arg. C. de epiſc. ⁊ cler. l. ſi quan
quam ⁊ in auth. vt fratr. fil. §. vlt. ⁊. ff. ad. l. aquil. l. illud. Nec
obſtat ꝙ dicitur penas arbitrio iudicum potius moderandas,
ꝗꝫ exaſperandas eſſe, illud enim in penis extraordinarijs locum
habet, vel in ambiguis, nempe vbi certa pena, ⁊ ordinata ap‐
ponitur, index eam mitigare non poteſt arg. ff. ad Turpill. l. 1.
⁊. C. de iu. princ. l. ſeruos, ⁊ in auth. de trien. ⁊ ſemiſſ. §. ſtudium
⁊. ff. ad manicip. l. ordine de eo, ſcꝫ maxime, quia facilitas venię
2 incentiuũ tribuit delinquendi arg. C. de pen. l. ſi operis ⁊ inſtit.

vt.bon.rapt.§.ſed nedum. Immo fortius, ⁊ durius eſt punien-
dus,ne alij ad exemplum delinquant arg.in auth.vt iud.ſi quo-
ſuffr.§.cos,⁊.ff.depoſ.l.bona fides.ff.de pen.l.aut.§.vlt.⁊ pena
vnius ſit metus multorum, ⁊ alia fortior ratio videtur ſuccede-
re, quare Gaius Seius ſit condemnandus inſolidum, ne alio-
quin creditorum ſtipulationes, ⁊ pacta poſſint a debitoribus
deriſoria reputari, ⁊ tanquam vana contemni arg.ff. ſiq. in ius
voc.non ier.l.ij.⁊.ff.neq.in loc.pub.l.vlt.ſed nec debitorem eq-
tas quam allegat iuuare, videtur,cum culpa ſua in huiuſmodi
iacturam inciderit,quando pecuniam in ſolidum non perſoluit
arg.C.de neg.geſt.l.vlt.⁊.ff.ad maced.l.i.i princ.⁊.ff.d regul.
iur.l.ꝙ quis,ſed vt vere loquamur:qua cauſa hic debitor ſe a pe-
na exonerari contendat, perpendi vero poteſt, cum pecuniam
in cuius defectum, penam promiſit non ſoluit, ſoluiſſe enim nõ
videtur is aduerſus quem amplioris ſumme actio competit, vt
ff.de verb.ſign.l.non poteſt:quandiu enim quid vel. modicum
3 de debito reſtat in ſolidum pignus diſtrahitur, ergo inſolidum
pena exigitur vt.C.de diſtract.pign.l.quãdiu ⁊.ff.de pign. act.
l.ſi neceſſarias.§.ij.nam ⁊ heres propter vnum forte legatũ nõ
preſtitum a toto hereditatis commodo defraudatur, licet for-
ſan preſtiterit cetera arg.C.de fideicomm.l.vlt.aeg.ff.fam.her-
ciſc.l.heres.in hoc arg.ff.de tranſact.l.cui.§.pretor, ⁊.C. de ſi.
inſtr.l.contractus. ¶ Item ſi ex pluribus partibus heres inſti-
tutus, quaſdam repudiauit, ceteras ⁊ quas habere voluit amit-
tit vt.ff.de acqui.her.l.ij.⁊.l. ſi tu ſolus, preterea emptor licet
partem pecunie preſtiterit non tamen partem rei empte conſeq-
tur, immo inſolidum ab eius petitione repelletur vt. ff. de act.
emp.l.iulianus.§.offerri ⁊.ff.de regul.iur.l.item an. ¶ Item in
legatario vt.ff.de cond.⁊ demonſtr.l.qui duobus, ⁊.l. cum fun-
dus: Ex his ergo omnibus manifeſte concluditur, ꝙ licet par-
tem pecunie ſoluerit, tamen ad penam totam propter partem
non ſolutam teneatur alia forte via irrefragabili poſſet Lucius
Titius incedendo probare Gaium Seium de tota pena conue-
niendum ⁊ condemnandum hoc modo promiſit centum ſi qn-
quaginta non daret, ſi falſum eſt eum quinquaginta ſoluiſſe er-
go verum eſt eum penam commiſiſſe:nam qui ꝙ promiſit, non
preſtat,ſic ⁊ inſolidum eſt propter partem in totum cõdemnan-
dus vt.ff.de edil.edic.l.ideo, ⁊.ff.de reb.dub.l.ſi is q.§.ij.⁊,iij.
nam qui deliquit in parte,reus eſt in toto, vt dicitur de tutore, q
⁊ ſi a parte tutele ſe excuſat, tamen a toto legato priuatur, vt
ff.de leg.l.i.⁊ idẽ de patrono,q licet ĩ minimã partẽ ĩ liberto vin-
dicauerit, Tñ in ſolidũ ius patronat' amittit, vt.ff.de bo.lib.l.item
ſeruus, ſed ⁊ qui partem tabularũ aperuit dũtaxat, ac ſi totas a-
puiſſet damnatur, vt.ff.ad ſillan.l.ſiquis.§. ſiquis vero q partẽ

4 dumptaxat illicitę fecit a toto etiam debito defraudatur vt. C. de plus. petit. per totum, ſed ⁊ qui illicite modicum aquę illi, quam recte ducebat immiſcuit a toto iuſte prohibetur, vt. ff. de aque. cot. ⁊ eſt. l. 1. §. item quare falſarius quoq; iudicatur, qui i codicillis ſup parte aliqualr minima ſigna impreſſerit, ſicut ſi ſuper totum eadem impoſuiſſet, vt. C. de vet. iu. enuel. l. vlti. re° iudicatur, qui ex naufragio vnum vel duos clauos abſtulit, vt ff. de incend. rui. naufr. l. iij. §. vlt. ſed et ſi quis de iure ꝙ totū auferre poterat modicum, quid abſtulerit, totius furtum facit, vt ff. de furt. l. vulgaris. §. 1. ex his ergo ⁊ multis alijs quę in hunc modum poſſent allegari euidenter oſtēditur Gaium de tota pena teneri, licet in partem ſtipulationis cōmiſerit, redde igitur, ꝙ debes dicit Lucius, nedum ſententiam expectas etiam ex penarum condemnationem ſubſtineas.

EXADVERSO.

¶ GAIVS Seius econtra clypeis ſuis ⁊ conatibus armat° Lutij Ticij iacula ſimili repulſa euitare contendit. Imprimis aſſerens nec in totum, nec pro parte ſe de pena poſſe conueniri, ⁊ hoc ea ratione, quia in fraudem vſurarum legitimarum appo-
5 ſita intelligitur, ideoq; nulla in ſolidum niſi forte vſq; ad vſuras legitimas, vt. ff. de action. emp. l. iulianus. §. ad idem, ⁊. ff. de vſur. l. pecunię. ¶ Item alia ratione quia ⁊ ſi poneres ſtipulationem valuiſſe tamen videtur ab ea receſſiſſe partē pecunię accipiendo, arg. C. de pact. l. ſi creditores ⁊. C. de iu. dom. imp. l. ij. ⁊. ff. de eo. ꝙ cer. lo. l. vlt. in fi. ⁊ arg. C. de vſur. l. aduerſus. Sed ⁊ ſi dicatur ab initio validam ſtipulationem, ex poſt facto non euanuiſſe, reſpondetur quia ad iniquitatem recidit ſc;, vt minima portione debiti non ſoluti pręſtaretur tota pena, ideo iudicis arbitrio moderanda eſt, ſc; vt pro parte nō pręſtita dūptaxat pręſtaretur pena arg. ff. de vſur. l. cum quidam in princ. ⁊. C. com. vir. iud. l. maioribus, ⁊. ff. de pen. l. penul. Pręterea, quia partem recipiendo de ſorte tacite paciſci videtur ⁊ de alia obligatione, ſc; penali vt partem recipiat, vt. C. de pact. l. ſi credit, acceſſoria enim principalia ſequitur quādoqꝫdem principali expirante euaneſcit acceſſorium, vt. C. de vſur. l. vlt. ⁊. ff. ſi qui. caution. l. ij. in princ. ⁊. ff. de regul. iur. l. cum prin. ⁊. ff. de arbitr. l. celſus ait, ſi ergo ⁊ pro parte tollatur principalis, non debet pro eadem acceſſoriū remanere, nimirum idem iuris debet eſſe in parte, ꝙ in toto vt inſtit. de fideicomm. hered. §. nihil. l. ſi ſeruus eius, alia quoq; fortiſſima, hoc idem cōuincitur, hic nāq; habet partem pro parte, ergo pro ea parte petere penam nō poteſt, quia rem poſſidere, ⁊ penam petere, eſſet abſurdum, vt. ff. de dol. except. l. apud. §. labeo ſi. ⁊. ff. ſi q. caution. l. ſi duo, niſi

hoc conuenitur, vt.C.de tranſ.l.cum proponas, eſt quoqꝫ pro
me.dicit Gaius ius ⁊ ratio mera, quę pręcipit neminem vltra
delictum puniri, vt.C.de pen.l.ſancimus, cū igitur, ego in par
tem deliquerim, non ſum condemnandus ſolidū, hoc enim nō
ſolum facere, ſed dicere eſſet iniquiſſimum, arg.ff.de furt.l.vul/
garis nam ⁊ vbi inofficioſe pater teſtatur ſola inſtitutio caſſat,
6 quia in ea tantum deliquiſſe patrem oſtenditur, vt in auth. vt
cum de appell.cogn.§.ſiue igitur hęres quoqꝫ, qui in ſola inſti/
tutione peccauit, in ſubſtitutione non damnatur, quoniam ſa/
tis punitus eſt, in eo in quo delinquere voluit, vt.ff.de vulg.ſub.
l.ex facto.§.vlt. Et in ea re.ſola, vel parte mulctatur, quā con
tra leges alij reſtituendam ſuſcepit, vt.ff.de his quib.vt indigni
l.hęres, legatariꝰ quoqꝫ per vnum hęredem quem per falſum
adſcriptum, falſo aſſeruit ab alio ſibi relictum, non perdit, quē
non inquietauit, vt.ff.de his quibus vt ind.l.Papinianus, ſed
nec ſocius propter obuentiuam hęreditatem ſibi callide ſocieta
ti renuncians lucrum, quod non captauerat, communicare nō
compellitur ſed hęreditatem tantum, propter quam delinquit
vt.ff.pro ſoc.l.actione.§.diximus ex his ergo legibus tanq̃ꝫ for/
tiſſimis clypeis tuas obiectiones repellendo, dicit Gaius me
non niſi in partem pęnę teneri cōcludo, cum nec, ⁊ niſi pro par/
te fuiſſe commiſſam conuincor, Porro ⁊ ſi tibi gratia diſputan
di commiſſam in totum concedam tamen ex equitate quę pręꝰ
7 ualet partem offerendo te ab alterius partis petitione efficaci
exceptione repellerem, arg.ff.ſiqui.caution.l.ſi ſeruus.§.1. ⁊ ſi
ꝙ plus eſt tibi, concedatur amice inſolidum penam committi,
tamen benignitate equitatis, quę ante oculos iudicis ſemper ꝑ
manere debet, niſi pro parte debere me condemnari, ſi vis vide/
re, ⁊ audire leges probantes, auſculta. Ecce enim plures do/
mini cuiuſdam ſerui ſeparatim ſinguli conueniuntur in ſolidū
de peculio tamen non in plus quiſquam eorum legitur iudican
dus, q̃ꝫ ratio patitur apud ſe peculij arg.ff.pro ſoc.l. ſi ex duobꝰ
ſed licet ab vnius rei, quantumuis minimę hęreditatis poſſeſſo
re tota de iure petatur hęreditas, tamen eam ſolam reſtituendo,
ꝙ aliam habet, liberationem conſequitur vt.ff.de petit.hered.
l.Lucr. Ex his itaqꝫ dilucide apparet, ꝙ licet actio tribuatur
tamen mihi non niſi pro parte quam non ſolui, mihi pręſtatio
iniungitur. Quid plura? tu de lucro captando, ego vero de
damno euitando agere intendo, igitur mihi potius, q̃ꝫ tibi eſt
ꝯſulendum, ſicuti potius creditori, q̃ꝫ legatario conſulitur qa
iſte de lucro, ille de damno certare conuincitur vt.C.de delib.l.
ſancimus.§.ſi vero. Illa quoqꝫ ratio facit, vt magis emptori,
q̃ꝫ fraudatori cōtrahenti vel q̃ꝫ donatario conſtet eſſe conſultū,
vt.ff.quę infra.cred.l.ꝙ autem, nam ⁊ in penis fiſcalibus fiſco

creditores leguntur eſſe prelati vt.C.de pe.fiſ.pr.L.X. nõ enim
par eademq; ratio eſſe creditur amittere ⁊ non lucrari vt.C.de
codicill.l.vlt.vis audire ſecundum:ego ſum reus ergo fauora/
bilior,tu actor,ergo odioſior deprehenderis,itaq; meis potius
q̃ tuis precibus iudex aures accomodabit, nam reo dilatio tri
8 buitur, vbi etiam actori omnino denegatur, vt. C. de temp.in
integr.reſt.l.vlt.C.de dilation.l.ſiquando, ſed inſtrumenta q̃q;
ſui autoris, ſibi reus iuſte exhiberi contendit licet non econtra
vt.C.de eden.l.qui accuſare. Supereſt ⁊ ratio tertia, quia ab/
ſolutoria humanior, ⁊ ſuauior, q̃ condemnatoria deprehendi/
tur eſſe ſententia, proniores enim vniuerſi debẽt eſſe iudices ad
abſoluendum q̃ ad condemnandũ, vt.ff.de re.iud.l.inter plu/
res, nam ⁊ ſi duo iudices iudicauerint illius ſententia obtine/
bit, qui pro reo iudicauerit vt.ff.de re.iud.inter,ſi igitur huma
nior ergo eligenda: ſemper enim humanior ſeruatur ſententia,
vt.ff.de pact.l.maiorem, ⁊.C.qui bon.ced.poſſ.l.vlt. Quarta
ſc; quia illa,quam depoſco,mitior eſt, q̃ tuę petitionis ſenten/
tia,ergo mea, ⁊ non tua eſt admittenda petitio, arg.ff.de pen.l.
ſi preſes,nam ⁊ ſi tres iudices iudicauerint vnus in xv.alius in
x.alius in v.tertia quia mitior eſt ſeruanda ſententia vt.ff.de ar
bitr.l.diem proferre.§.ſi plures. Quinto, quia eſt ęqua, nimi/
rum ego equum tu autem iniquum depoſcis, ⁊ in omnibus pla
cuit rigori iuſtitiam preponẽdam, equitatemq; vt.C.de iudic.
l.placuit. Sexto,quia ⁊ ſi eſſet equum ⁊ iuſtum, ꝙ poſtulas ta
men equius eſt, ⁊ mitius ꝙ ego dico,ſum ego igitur preponen/
dus vt.C.de procur.l.exigendi. Septimo, quia tu aſpera, ego
mollia.depoſco, ſicut enim ego delicatus non eſſem audiendus
nihil volens ſoluere,ita tu onerosus non es admittendus totã
pęnam petere volens vt.ff.de pign.act.l.ſi ſeruos.

SOLVTIO

¶ DOMINVS Placent.nulla diſtinctione ex cauſa ſortis adhi/
bita eum ex equitate a parte pęnę abſoluit arg.ff. ſiqui. cautio.
l.1.Sed dominus meus Odericus eum condemnat per.l.hę/
res.ff.famil.hercis.Si diſtingueres inter ſtipulationem dandi,
⁊ faciendi, poſſet tamen diſtinctio adhiberi,vtrum maiorẽ par
tem pecunię, ſoluiſſet, an non vt in maiori parcetur ſoluenti, ď
reſiduo teneretur,ſed non condemnaretur,arg. ff. de cõtrahen.
empt.l.domini nam ⁊ reſtitutio propter ſatis minimam rem,
vel ſummam denegatur, ſi rei maiori,vel ſummę preiudicetur,
vt.ff.de in integ.reſtit.l.ſcio.vel poſſet aliter diſtingui, vtrum ꝑ
contumaciam de tota teneatur pęna, ſi propter inopiam de par
te duntaxat arg.ff.de collat.bon.l.1.§.ſi cum. Nam ⁊ preſes
prouincię multam,quã alicui inflixit, ſolet mitigare ob inopiã

vel in totum remittere vt.ff.de offic.præſ.l.iij.§.ſicut,ſed non videtur fuiſſe in mora, a quo pecunia per exceptionem pete. non poteſt vt.ff.ſi cert.peta.l.lecta.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur propter inopiam non ſoluentem abſoluendum fore.

QVÆSTIO XXX.

30. AN MANDATVM CAVSA CVIVSDAM AB*ſentiæ factum duret reuerſo domino, iterum ſe abſentante, adeo, quod alienatio, uel geſtum tempore ſecundæ abſentiæ uigore illius mandati ualeat.*

QVIDAM Hieroſolymam petens negocioꝝ ſuorum Titio generaliſſimã demandauit adminiſtrationem ⁊ Hieroſolymis reuerſus mandatum non reuocans, nec iterum renouans beati Jacobi limina viſitauit. Titius vero ſemper adminiſtrare nõ ceſſans in vltima peregrinatione fundum quendã Seio alienauit. Nunc dominus a beati Jacobi peregrinatione reuerſus fundum quem Titius eius procurator alienauit vẽdicare intendit. Seius vero ſuo mandato venditũ dicit, cũ qꝫ a petitione repellit. Quæritur quid iuris ſit proponitur: rei vendicatio.

QVOD POSSIT

¶ QVOD dominus poſſit ad vendicandum admitti, euidenti ratione videtur poſſe probari, nimirum fundus iſte citra domini mandatum conſtat, ꝙ fuit alienat⁹, ergo exceptione nõ obſtante ab emptore vendicatur vt.C.de procurat.l.procuratorẽ. Nec obſtat ꝙ ſemel mandatũ habuit, qa illud ꝯſtat eſſe finitũ ſic probatur Hieroſolymitana peregrinatio fuit cauſa mandati, ergo ea finita, finitur, ⁊ mandatum arg.ff.de iudic.l.ij.§.eleganter, nam ⁊ ſi duo contraxerunt ſocietatem ad negocium aliquod peragendum finito negocio finitur ⁊ ſocietas vt.ff.ꝓ ſoc.l.actionem.§.Item ſi ſocietatem. ¶ Item miles tandiu potitur priuilegio propter expeditionem ſibi indulto, quamdiu in ea verſatur, nam eo reuerſo, ⁊ deuaganti alibi, expirat priuilegium vt.C.de teſt.milit.⁊ eorum.l.vlt.⁊.C.de teſt.mil.l.ſancimus:

Præter hęc fiſci adminiſtrator excuſatione gaudet, ratione ad/
miniſtrationis ſed ea depoſita ⁊ excuſationē deponit. ¶ Item
⁊ in his, qui aliquam habent poteſtatem, vt inſtit. de excuſ. tut.
§. ij. ex his igitur legibus patenter oſtenditur mandatum fini/
tum peregrinatione, propter quam interceſſit, expleta. Nec ob/
ſtat, ꝙ etiam poſtea iterum abfuit, ſemel enim finitum manda
tum, aliter reſtaurari non poteſt, ſed nec ſtipulatio ſemel mortua
vel ſeruus ſemel promiſſius factꝰ liber reſuſcitatur, licet ad ean/
dem ſeruitutem deuenerit vt. ff. de verb. obl. l. inter. §. ſacrum ⁊
ff. de ſolut. l. qui res. §. aream. Nec debitor a creditoris obliga/
tione ſemel ſeruitute exemptus, in eandem reuertitur, vt. ff. de
action. ⁊ obl. l. ſeruus: Teſtamentum quoqꝫ propter natū poſt/
humum irritum non reconualeſcit, quia poſtea q̄ꝫ natus eſt, mor
te obijt vt. C. de petitione her. l. ij. per hoc igitur manifeſte con/
cluditur ſemel finitum mandatum propter primam reuerſionē
2 per ſecundam abſentiam non reſuſcitari, ¶ Item alia ratione
probatur mandatum tacite reuocatum domino enim reuerſo
plenaria ſuarum rerum eſt reſtituta poteſtas ergo alij adempta,
duo enim inſolidū hoc habere non poſſunt ergo ſimul atqꝫ vni
tribuitur alteri denegatur arg. ff. de procur. l. Pomponius. §. ij.
in fi. nam ſi poſtea alium procuratorem dediſſet priorem remo/
uiſſe videretur, ergo multo fortius remouit: vbi idem ipſe admi
niſtrare cepit, vt. ff. de procur. l. ſi quis. §. vlt. pręterea, quia in
tali caſu etiam mandato reſtaurato a reuerſo domino primum
finiretur mandatum vt. ff. mand. l. qui mutuam ergo multo ma
gis, vbi nullum interceſſit mandatum, vel alioquin reuocatū
eſt ſuperuacuum, nempe vt ſi tutor in adminiſtratione poſt pu/
3 bertatem perſeuerauerit non tutele. quia iam finita eſt, ſed nego
ciorum geſtorum actione conuenitur vt. ff. de tut. ⁊ rat. diſ. l. ſi
tutor. porro. Nec obſtat ꝙ exaduerſo allegatur ſecundū man
datum ſimpliciter interueniſſe quaſi ei inſit tacita conditio, do/
nec in abſentia perſeuerauerit, ſicut dicit̄ de eo, qui ſibi, aut Ti/
tio ſtipulatus eſt, ⁊ pure. Tamen tacite ineſt conditio, ſi in eodē
ſtatu Titius perdurauerit, vt. ff. de ſolut. l. cum quis ⁊. l. ſimiles
⁊. ff. loc. l. quanto. §. inter ſimile, ⁊. ff. de probat. l. ſi poſt datum
nam in ſermone ſimplici, ⁊ generali quędam tacite inueniunt̄
excepta vt. ff. de ſeruit. l. ficu. ¶ Item ſermo generalis, ⁊ ſim/
plex ad eund. duntaxat extenditur caſum, ⁊ ad ea, de qui/
bus inter contrahentes actum comprobatur: arg. C. de tranſ. l.
ſi de certa, ⁊. C. de adulter. l. videmus, ⁊. ff. de tranſ. l. cum aql.
l. qui cum tutoribus.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA pro ſe allegat emptor mandatum nudo ⁊ tacito

aſſenſu poſſe contrahi, vnde dico, ꝙ eo ipſo ꝙ dominus man/
datum cum potuerit, non reuocauerit, reuerſus renouaſſe vi/
detur, ⁊ hoc ad inſtar coloni. Colonus enim finita conductio/
ne, ſi in eadem remanſit ſciente domino, ⁊ non contradicente,
reconduxiſſe videtur, arg. ff. loc. l. item queritur. §. qui rei, ⁊. l.
cum plures. §. locator. ¶ Idem de matre legitur, que condito
teſtamento filium peperit, nam eo ipſo, ꝙ teſtamentum mutare
potuit, ⁊ non fecit, confirmaſſe videtur, ⁊ filium exheredaſſe,
4 vt. C. de in offic. teſt. l. iij. Idem quoqꝫ de codicillis ante teſta/
mentum factis, cautum reperitur, qui eo ipſo confirmati viden
tur, ꝙ ab eorum validitate teſtator receſſiſſe non videtur,
vt inſtit. de codicill. §. ſi cum. Qui enim non prohibuit eum ab
adminiſtratione, permiſiſſe videtur, conſtat enim conceſſum,
ꝙ non inuenitur prohibitum: Secundo legitur de abſente reſti
tuendo qui reſtituitur non ſolum ſi leges permittant, ſed
etiam ſi leges non prohibeant, vt. ff. ex quibus cau. maior. l. nec
non ⁊ ſi. §. 1. ſic ⁊ procuratorem poſſe dari conuincitur, qui ab
eius datione prohibitus non inuenitur, vt. ff. de procur. l. mutus
ſic igitur in caſu, de quo queritur, adminiſtrator remanſit, quia
ab adminiſtratione repulſus non fuit, nam qui homines in naui
vel in ſtabulo, vel caupona ſecum degentes non repulit, elegit,
vt. ff. nau. caup. ſtab. l. 1. §. ſi. nempe qui factum ſe contingens nõ
ſtatim vt ſcit. improbat, comprobare videtur, vt. ff. ad macedo.
l. ſi filius, ⁊. C. de nupt. l. ſi vt proponis, lapr. qui magiſtrum ꝗqꝫ
a magiſtro prepoſitum non deiecit, impoſuiſſe videtur, vt. ff. ꝺ
exercit. l. 1. §. magiſtrum ex ſupradictis ergo tu iudex videre po
tes manifeſte, ꝙ ſi ex reuerſione prima mandatum fuiſſet extina
nitum tamen per ſecundum conſenſũ licet non expreſſum, fuit
tacite reſtauratum. Immo plus dicit emptor, mandatum non
fuiſſe finitum propter reuerſionem cum reuerſus nõ permanſit,
ſicut non videtur verſum ꝙ non manſit de iure verſum vt. ff. de
in rem ver. l. ſi pro parte non enim reuerſus videtur, qui in bre/
ui receſſit ſicut etiam non videtur receſſiſſe, qui in breui reuerti/
tur vt. ff. de diuort. ⁊ rep. l. 1. ⁊. ff. ꝺ in integ. reſt. l. diuus: ſed nec
5 videtur traditum, quot eſt euictum, vt. ff. de act. emptor. l'.
datio poſſeſſ. generaliter quoqꝫ dicitur: perueniſſe non videtur,
ꝙ receſſit, vel remanſurum non eſt, vt. ff. ꝺ hered. vel act. vẽd.
l. ij. §. illud ⁊. ff. ꝺ acqui. poſſ. l. non vr̃. ¶ Itẽ alia fortiori ratio/
ne conuincitur dominum reuerſum non videri, qui non ani/
mo rediit remanẽdi non. n. poſſidere intelligitur ille, qui in fun/
do eſt corporaliter, ſi mẽte ſit alienus, vt. ff. ꝺ acqui. poſſ. l. iij. §.
ij. ſicut nec ille ſeruus dicitur fugiſſe, licet corpore ſe abſen/
tauerit a dominus, cum animo remanſit cum domino vt. ff. de
edilit. edic. l. quis ſit. Captus quoqꝫ ab hoſtibus rediiſſe, non

videtur

videtur ad patriam, qui licet, venerit corpore, alienus tamen
deprehenditur eſſe mēte, vt. ff. d poſt. li. re. l. nihil, ſed forte dicet
aduerſarius ad quid allegas hoc, cum non probaueris eum nō
remanendi animo rediiſſe. Reſpondeo immo probaui ab effe/
ctu, quia poſtea receſſit, voluntas enim intrinſeca perfecte pro/
6 batur per extrinſeca: rebus enim et factis, ſicut verbis quis di/
citur ſuam declarare voluntatem vt inſtit. de hered. que ab int.
def. in fi. & ff. de leg. leg. de quibus. Ex prędictis manifeſte appa
ret dominum non reuerſum, & quia non remanſit, & quia non
animo rediit remanendi, ergo nec mandatum finitum fuit. For
tiori quoq; ratione probatur mandatum, adhuc reuerſione nō
fuiſſe finitum, quia ſimplex fuit ergo ante, & poſt reuerſionem
durauit mandatum, niſi fuerit reuocatum, vt ecce ſimpliciter
prohibitus accipere pecuniam, vt alii faciat, vel non faciat ne
gocium cauſa calumnię, accipere prohibetur, & ante iudicium
& poſt, vt. ff. de calum. l. 1. ſed & qui res ſuas ſimpliciter obliga/
uit tā pręſentes, q̄z futuras obligaſſe videtur vt. ff. quę res. pig.
ob poſſ. l. vlt. nempe ille, & qui poſthumum ſimpliciter ſibi inſti/
tuit heredem de quacunq; vxore natum inſtituiſſe videtur, & d
ea cum qua poſtea contraxit matrimonium vt. ff. d lib. & poſth.
l. placet. Succedit ēt alia ratio, qd' ſine temporis termina/
tione conceditur perpetuo conceſſum intelligitur. Certū nāq;
perpetuo valet, niſi infra certum tempus fuerit comprehenſum
vt. C. de diuerſ. reſcr. l. falſa. Ex his ergo allegationibus aper/
te concluditur mandatum non temporale ſed perpetuum fuiſſe
& maxime in hoc caſu, cum de commodo mandatoris agitur, q
expreſſe debuit iſtud exprimere arg. ff. de poſt. l. publicum: quic
quid enim aſtringendę obligationis cauſa fit, vel dicitur id niſi
palam verbis exprimatur pro obmiſſo habendum eſt; vel certe
contra ſtipulatorem eſt interpretandum, in cuius poteſtate fuit
verba clare concipere: vt. ff. de verb. obl. l. quicquid aſtringendę
& ſi poneretur ſine pręiudicio mandatum finitū, nec reintegra
tum tamen quia per ignorantiam vel iuris fuit adimpletū, ſer/
uari debet, & hinc inde oritur actio mandati vt. ff. mādati. l. mā
datum & l. item ſi mandaſſem, & maxime emptor cōueniri nō
debet, quia iuſtam habuit ignorantię cauſā arg. ff. mand. l. itē
cauſas, in princ. §. 1. & inſtit. mand. §. item his igitur omnibus
tam copioſe, atq; efficaciſſime pro me facientibus dicit emptor,
iudex humaniſſime te ab humaniſſima prece rogitare non deſi
no, quatenus mei fugientis potius abſoluendi miſerearis equiſ
ſime, q̄z actoris proſequentis ad condemnandum partibus fo
ueas iniquiſſimis.

SOLVTIO

❡MIHI videtur propter profectionem fuiſſe mandatum vnde peregrinatione perfecta dico ſtatim finitum mandatum arg. ff. pro ſoc. l. actione. §. item ⁊. ff. de cond. ſi. cau. l. 1. ſed an. poſtea mandatum reintegratur propter ſecundam peregrinationem, ſi quęratur, videtur non incompetenter poſſe diſtingui. Vtrum reuerſus ſtatim diſceſſit, an aliquandiu moram fecerit,
7 ſiquidem ſtatim diſceſſit, videatur finitum mandatum, ſi vero aliquandiu moratus eſt, ⁊ poteſtatem habuit procuratorē mutandi, ⁊ eum non mutauerit, immo adminiſtrare paſſus fuit, confirmaſſe procuratorem videatur, atq; mandatum tacite nō reuocaſſe videtur vt. C. de in offic. teſt. l. iij. Si quęratur quid iuris in primo caſu, ſi per ignorantiam fuit cum eo cōtractū multum refert, qualiter cum eo contrahatur. Vtrum alienando, an ſuſcipiendo, ipſe enim alienare non poteſt, licet ſuſcipiendo debitores iuſte ignorātes poſſit liberare vt. ff. ſi cert. peta. l. eū qui.

QVÆSTIO XXXI.

31 AN FIDEIVBENS PRO SEIO APVD SEMpro. *Si pecunia nondum numerata detecta inopia debitoris denuntiat creditori, ne pecuniam mutuatam numeret, isq; denuntiationem contemnat, & ſoluat, poſſit eueniente caſu à creditore conueniri.*

LVCIVS Titius fideiuſſit pro Gaio Seio apud Sempronium creditorem ſpe futurę numerationis pecunię qui Lucius Titius cū reperiſſet Gaium Seium minus ſoluendo denunciauit Sempronio creditori, ne Gaio Seio pecuniam mutuaret: Sempronius vero creditor fideiuſſoris denunciationem contemnens Gaio Seio iuxta conuentionem pecu-
2 niam mutuauit. Nunc creditor a debitore Gaio Seio ſuam pecuniam recuperare non valens Lucium titium fideiuſſorem conuenire intendit. Quęritur vtrum poſſit, proponitur actio ex ſtipulatu vel certi condicio.

QVOD POSSIT

❡QVOD fideiuſſorem valeat creditor conuenire euidenti ratione probatur, imprimis ea ratione, quia non licuit a contractu

ſimul inito, ⁊ maxime creditoris fauore fideiuſſorem recedere,
vt inſtit. de fideiuſſ. in princ. ⁊ ſicut fuit liber nó interuenire ab
initio ita ſemel conſtitutę obligationis libera non datur renun-
ciatio, vt. C. đ act. ⁊ obl. l. ſicut. nimirum ſe pati conqueri nó po
teſt qui ſemel fideiuſſioni conſenſit, vt. ff. de aq. pl. arc. l. in diem,
nam habes ꝙ qui ſemel ſe velle dixerit amplius nolle dicere nó
poterit vt. ff. de leg. ij. l. xi. §. ſic, ſed nec negocium ſemel proba-
tum reprobandi facultas conceditur, vt. ff. de neg. geſt. l. Pom
ponius. Eſt quoqʒ ⁊ alia fortior ratio, ſcʒ ne Lucio titio hic at
tributa facultas, ſit alijs fideiuſſoribus delinquendi facilitatem
pręſtare, vt inſtit. vi. bon. rapt. §. ſed nedum, quilibet enim fi-
deiuſſor ante ſic denunciando poſſet ſuas ⁊ creditoris ſtipula-
tiones eludere, ⁊ ſe, a fideiuſſionis oneribus relaxare, ꝙ eſt ꝓ-
hibitū in qb⁹ .n. magis ſtatur actori, q̃ʒ reo, vt ſi reo facultas tri
bueret actoris actio periclitaret vt. ff. de verb. obl. l. inter ſtipulantē.
§. ſed. ſed ⁊ alia rōne cōuincitur hunc fideiuſſorē efficaciter poſ
ſe conueniri, quia non legitur renunciationem eſſe modum tol-
lendę obligationis, cum quis ſemel fuit rite obligatus, nam ꝑ
vtráqʒ ſtipulantium perſonam re in obligationē deducta legi-
tima, ⁊ congruenti interrogatione precedente quod eſt geſtum
non eſt per denunciationem ab iſtius obligationis vinculis con
cedenda receſſio, ſi enim ab obligationibus legitime factis de-
2 tur facile facultas diſcedendi, nullus erit litium finis vt. C. de
tranſact. l. factis, conſtat igitur hunc eſſe condemnandum, ne
alioquin res procedat in infinitum vt, ff. de re iudic. l. a diuo pio
§. ſi poſt. Alia quoqʒ via ſi ambulare volueris, manifeſte tibi
poterit demonſtrari Lucium titium damnationis laqueo ſubia
cere, ſcʒ quia non tempeſtiuo tempore interuenit denunciatio,
ſcʒ quia re non integra, ſic de mandato reuocando legitur, vt. ff.
commod. l. in commodato. §. iij. naʒ nec clerico diſcedenti rede
undi facultas conceditur, ſi alius loco ſuo ſubrogatus iam de-
3 prebenditur vt in auth. vt clerici qui reced. coll. v. ſed nec iuue-
nili, leuitate omittenti facultas redeundi conceditur, ſi rebus
in eodem ſtatu non exiſtentibus contra ſubſtitutum agere inne
titur vt. ff. de minor. l. ꝙ ſi minor. §. ſceuola ſed vt iſtius queſtio
nis cauſam videas, diligenter attende ꝙ dicitur C. de nouat. l. 3.
Ex his manifeſte conuincitur fideiuſſoris denunciationem nul-
latenus valuiſſe, vnde iuſte meritoqʒ ſibi eum condemnari de-
poſcit creditor, defectus enim poteſtatis denunciandi, denūcia-
tionem patitur impune contemni. Sicuti dicitur de eo. q riuos
vel cloacas purgari nouum opus nūciat vt. ff. de noui oper. nūc
l. de pupillo. §. ſi quis. Debitore quoqʒ, q creditori đ iure diſtra
henti, ne vendat, denunciat, vt. C. debit. vendi. pign. l. 1. fide-
4 iuſſor qui mandat creditori, vt debitorem conueniat, vel pi-

gnora vēdat, vt.ff.ð fideiuſſor.l.ſi fideiuſſor. Idē ð eo debitore, q conſtitutario mandat, ne debitum ſoluat.vt.ff. de conſtit. pecu.l.vtrum cōcluditur ergo denunciatione non obſtante poteſtatis defectu fideiuſſorem creditori omnino eſſe condemnandū nimirum ſi creditor noluit fidem ſuam violare debitori datam. vt.ff.mand.l.quintus,quia tenebatur ad ſeruandum:vt.ff.quibus mo.pign.vel hyp.ſol.l.ſicut.§.ðbitor. Nec obſtat q ab aduerſario de inopia debitoris ꝓponitur,quia hoc ab initio debuit prouidiſſe fideiuſſor.arg.ff.loc.l.ſi qs.§.1.qa hoc lʒ diceret fideiuſſor.creditor tamen ex bo.fide non credidit vt.ff.q fal.tut.l.ij vel ſaltim,quia fuerat ab initio talis,arg.ff.de excuſ.tut. l. pen. ex his ergo omnibus concluditur fideiuſſorem ſibi certiſſime damnandum.

EXADVERSO

FIDEIVSSOR vero ꝯ creditorem doli exceptione repellendum dicit ſic aſſerens eum dolo feciſſe, qui contra denunciationem ſuam debitori pecuniam numerauit, ſicut de emente fraudatore legitur, qui creditoribus contra denunciantibus emit ; dolo feciſſe videtur, vt.ff.quę in frau.cred.l.ait.§.ſiquis,is q̄qȝ male fidei iudicatur poſſeſſor, qui cōtra domini denunciationē
5 ad fundi emptionem acceſſit:vt.C.de rei vendic.l.ſi fundus, ſi quidem heres,qui etiam legatario contra teſtationem ſibi factā rationes tradidit tanq̄ȝ doloſus condemnatur, ꝛ ritę,vt arg. ff. de eden.l.quidam.§.nihil. Procurator quoqȝ dominium non tradit,ſi domino mandatum reuocanti non paret vt. ff.ð excep. rei iud.l.1.§.1. Sed ꝛ actio inſtitoria cum inſtitutore ꝯhenti ꝯ inſtitoris prohibitionem denegatur, ꝛ inſtitor repellitur vt . ff. de inſtito. filius etiam ſeruo libertatem non tribuit, q patris voluntate mutata cū manumittit, vt.ff.de manu vind.l.iij. ex his ergo patet Sempronium creditorem doli exceptione a Lucio repellendum,quia eius denunciatione contempta prolapſus eſt ad ſoluendum. Nec obſtat q dicitur eum non habuiſſe denunciandi auctoritatem, q falſum eſt nimirum eius intererat debitori pecuniam non numerari, cum propter hoc debuerat obligari,potuit ergo certe ab eo denunciari creditori, ſicut legitur ð
6 eo,qui fundum alienum facere volebat vt inſtit.ð re.diuis.§.q autem. Item de vno tutorē,qui alium ad vendendum, ꝛ ð vno ſocio,qui prohibet alteri edificare,vt.ff.ſi ſeruit.vind.l.au⁹ Iure enim pari poriorem eſſe cauſam prohibentis conſtat,vt.ff. com.diui.l.ſabinus,patet igitur ex his aperte, q poſſum prohibere,ne fiat,q mea intereſt non fieri. Itē alia ratione habuit Luci⁹ titius ius prohibendi,ſcȝ quia res integra erat nā liberū

7 erat debitori non accipere, vt. ff. ſi cert. pet. l. qui pecuniam, &
ff. qui pot. in pign. l. potiorem, ſi igitur liberum erat non accipe-
re, ergo res integra erat mutuum ſecundum ꝙ tu ipſe allegaſti
re non integra non licere alteri inuito altero a contractu reſilire,
preſertim etiam in venditione res dicitur integra etiam datis ar-
ris, ergo hic etiam dato fideiuſſore, vt. ff. que res pign. obl. poſſ.
l. titius: Immo & in mutuo res, dicitur integra, etiam dato pi-
gnore, ergo & fideiuſſore, vt. C. quan lic. ab empt. diſ. l. 1. ¶ Item
res dicitur integra precio nondum ſoluto, licet reuendita ergo
& pecunia non numerata licet fideiuſſore dato, vt. ff. de exc. rei.
iud. l. 1. pluſquam manifeſtum eſt igitur & ex tuis allegationibus
(dicit Lucius Titius) denunciationem tenuiſſe, quia reinte-
gra facta eſt, fortiori adhuc ratione probatur valuiſſe denuncia
tionem de iure ſcilicet propter inopiam debitoris, nempe propter de-
bitoris inopiam, fideiuſſori ſoluenti actio mandati, nec etiam
condemnato conceditur, licet alias repellatur arg. ff. de procur.
l. Mutius in fi. & C. mand. l. ſi procurator. Sed ꝙ alias eſt prohi
bitum ratione maritalis inopie etiam conſtante matrimonio pro
dote repetenda mulieri conſtat eſſe conſultum vt. C. de iu. dot. l.
vbi adhuc matrimonio & propter inopiam fideiuſſoris ex inte-
gro ſuccurritur creditori vt. ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi ab. ratione, itaque
inopie debitoris conſtat iuſtam cauſam fuiſſe, ſcilicet prohibitio-
nis fideiuſſoris, igitur ſeruanda creditori, vt. ff. mand. l. ſi homi
nem & C. de reb. alien. l. vlt. & ff. mand. l. ſi pro & ff. de euiction.
l. ſi enim. Et vt omnem aduerſariorum allogationem exclu da-
mus, ponamus ſine preiuditio, ꝙ poteſtatem denunciandi fi-
deiuſſor non habuit, tamen ante hanc cognitionem denūciatio
8 contemnenda non fuit, arg. ff. de no. oper. nunc. nunciatione. n.
interpoſita, ſiquid factum fuerit deſtruitur, licet qui edificauit,
ius edificandi habuerit, vt. ff. de no. oper. nunc. l. pretor. §. 1. & 2.
Idem in interdicto legis, ꝙ ui aut clam vt. ff. ꝙ vi aut clam. l.
1. §. ſed etiam vocatus a iudice, licet non ſuo, comparere com-
pellitur, & hoc ipſo, vt an ſub illo iudice debeat reſpondere, exa-
minetur vt. ff. ſiq. in ius vocat. non cer. l. ij. & ff. de iudic. l. quin-
ta, Concluditur itaque expreſſiſſis denunciationem fideiuſſoris,
licet non validam a creditore nullatenus contemnendam vt an
tequam, ſi valeat, dignoſcatur. Preter hec que pro fideiuſſo-
re de prohibitione facta allegantur, illud videtur eſſe precipuū
quia tam fideiuſſor quam creditor de damno certare videtur, vnde
fideiuſſoris excipientis melior debet eſſe conditio, vt de duobus
minoribus, vel ſimul contrahentibus, & captis legitur, vt me-
lior ſit conditio conſumentis vt. ff. de minor. l. verum. §. pen. ſi-
cut etiam de duobus doloſis, vt. ff. de dolo. l. licet ſi duo & de duo
bus negligentibus, vt. ff. de compenſ. l. ſi ambo, & de duobus

delinquentibus vt.ff.ne quis:eū.l.ij.&.ff.de regul.iur.l.cum par. vel de turpiter contrahentibus, vt. C.de condit. ob tur. cau.l. cum te, immo generaliter vbicunque paritas vertitur, vel vbi de lucro duorum queritur durior eſt cōditio petitoris vt.ff. de regul.iur.l.in eo quod vel is:& vbi de damno, q iuris eſt in lucro idem, & in damno conſtituitur vt inſtit.pro ſocio, his igitur breuiter allegatis iudex properet ad ſententiam.

SOLVTIO.

¶ IN hac queſtione poſſet diſtingui, vtrum debitor a creditore fuerit ſtipulatus, ſibi mutuari an ſimpliciter pactus. In primo agit creditor contra fideiuſſorem, etiam contempta denunciatione, quia neceſſe numerare habuit. In ſecundo nequaquam arg.ff.de conſtit.pecu.l.vtrum &.ff.quib⁹ mo.pig.vel hipo.ſol. l.ſicut.§.ſi debitor. ¶ Item vtrū ſua ſponte numerauerit, an conuentus a iudice numerare compulſus fuit, vt ſi ſponte numerauerit repellatur, ſi compulſus cum effectu, congrediatur vt.ff.de min.l.ait pręt.§.i.&.ff.q cum fal.tut.l.non. ¶ Item vtrum poſt ſtipulationem fideiuſſoris debitor ſit effectus nō ſoluendo, an ante fuerit, vt ſi ante fuerit potius fideiuſſori, qui ꝓ tali fideiuſſit, q̄ creditori imputet, vt.ff.de minor.l.cū mādat. &.ff.de cap.dim.l.ij.&.ff.de inſtit.l.& ſi, Pręterea hoc cōtingit, ſi denunciauit, creditori, vt ſubueniatur fideiuſſori, qui iuſtam cauſam habuit denunciandi, arg.ff.mand.l.ſi hominem &.C. mand.l.ſi prope.&.ff.de interrog.act.l.de etate, ſed huic diſtinctioni multum obuiare videtur, ff.de procur.l.penul.cui tamen ſic poteſt reſponderi, qui ſatiſdat.iudicatum ſolui pręſtita cautione, non poteſt dici res integra ſicut hic eſſe certum eſt, nam & per exceptionem dominus liberatur, vt.ff.de in rem ver.l.ſi pro parte in princ.vel poteſt dici, quia ibi leditur ius alterius, qui ſatis accepit cum ſtatim reum conuenit, ſi ipſe defenſioni ſe non obtuliſſet, & eum exegiſſet, vel alium defenſorem qui ſatiſdaret, pręſtitiſſet arg.ff.de procur.l.mutus.&.ff.commod.l.in commodato, nam ſi negocium &c.vel ibi ſatiſdat.pro iam obligato hic autem pro obligando fideiuſſit.

QVÆSTIO. XXXII.

32 AN VENDITOR FVNDI, QVI SIBI ARBOREM *reſeruauit, ſi illa deſiccata radices repullulent, poſſit ſuper nouellis arboribus ius aliquod prætendere.*

QVIDAM fundum vendidit arborem ibi natam excepit, procedente deinum tẽpore arbor illa deſiccata eſt, ⁊ radices eiuſdem pullulos emiſerunt, venditor vero arbores iſtas ex radicibus primę arboris pullulatas ad ſe pertinere contendit, emptor vero contra dicit ad ſe pertinere, cuꝫ arbor, quam acceperat iam eſſe deſiit. In quæſtio
1 ne, nunc vertitur cuius arbores iſte eſſe debeant, an emptoris, an venditoris. Venditor proponit actionem ex vendito, ⁊ præſcriptis verbis propter pactum appoſitum in contractu, vt ſeruetur, ⁊ proponit etiam rei vendicationem quia dominum ſe aſſerit.

QVOD POSSIT

¶QVOD poſſit agere hic ꝓbare vĩ priſtinę reſidentitas arg. ff. de iudic. l. proponebatur ⁊ de ſer. vrb. pręd. foramen, ⁊ l. cuꝫ vel priſtinę reſtitutio, arg. ff. d ſer. ruſt. pręd. l. hi q ⁊ C. d adopt. l. cum in adopt. ⁊ ff. de furt. l. ſiquis. §. vlt. Matris (vt ita loquar) conditio. arg. ff. de leg. ij. l. ſi ꝙ vero, ⁊ C. de rei. vend. l. partum, ⁊ ff. de rei vend. l. idem Pomponiꝰ poli exceptio arg. ff. ſi vſufr. pet. l. x. ⁊ ff. de inſtru. leg. l. pictoris inſtrumento ⁊ futurę arboris excipiendę habita conuentio: arg. ff. de vſufr. l. iteꝫ ⁊ ſi ⁊. ff. d lib. ⁊ poſth. l. placet, ⁊ ff. de ꝯd. ⁊ demonſtr. l. filię.

EXADVERSO

¶QVOD non poſſit agere hoc inducit prioris rei interitus, ⁊ alterius exiſtentia, arg. ff. de ſolut. l. qui res, ⁊ ff. de adim. leg. l. iij. ⁊ ff. de acqui. re. dom. l. ſed ⁊ ff. de vſufr. l. qui vſufr. ſemel obligationis diſſolutum vinculum arg. ff. de re. iud. l. a diuo, ⁊. ff. vt leg. no. cau. l. i. arboris tunc non exiſtentis non interueniens apparentia. ff. de contrah. empt. l. tuttilia. pola, ⁊. l. in lege: rei procedentis in menſum abſurditas, vt. ff. de contrah. emptor.
2 l. in lege, ⁊. ff. de reb. iudic. l. a diuo ⁊. ff. vt leg. no. caue. l. x. Immo ꝙ plus eſt pactionis impoſſibilitas, ⁊ ob id inutilitas arg. ff. de action. ⁊ oblig. l. obligationum ⁊ C. de agric. ⁊ cẽſ. l. ij. lib. x. hoc inducit huius arboris contrahentium nõ excogitata voluntas arg. C. de tranſ. l. ſi de certa ⁊. ff. de tranſ. l. qui cum ⁊. C.

vt.bon.rapt.§.ſed nedum.Immo fortius, ⁊ durius eſt punien-
dus,ne alij ad exemplum delinquant arg.in auth.vt iud.ſi quo
ſuffr.§.eos,⁊.ff.depoſ.l.bona fides.ff.de pen.l.aut.§.vlt.⁊ pena
vnius ſit metus multorum, ⁊ alia fortior ratio videtur ſuccede
re, quare Gaius Seius ſit condemnandus inſolidum, ne alio-
quin creditorum ſtipulationes, ⁊ pacta poſſint a debitoribus
deriſoria reputari, ⁊ tanquam vana contemni arg.ff. ſiq. in ius
voc.non ier.l.ij.⁊.ff.neq.in loc.pub.l.vlt.ſed nec debitorem eq-
tas quam allegat iuuare, videtur,cum culpa ſua in huiuſmodi
iacturam inciderit,quando pecuniam in ſolidum non perſoluit
arg.C.de neg.geſt.l.vlt.⁊.ff.ad maced.l.i.i princ.⁊.ff.ꝺ regul.
iur.l.ꝙ quis,ſed vt vere loquamur:qua cauſa hic debitor ſe a pe
na exonerari contendat,perpendi vero poteſt, cum pecuniam
in cuius defectum,penam promiſit non ſoluit, ſoluiſſe enim nõ
videtur is aduerſus quem amplioris ſummę actio competit,vt
ff.de verb.ſign.l.non poteſt:quandiu enim quid vel. modicum
3 de debito reſtat in ſolidum pignus diſtrahitur, ergo inſolidum
pena exigitur vt.C.de diſtract.pign.l.quãdiu ⁊.ff.de pign. act.
l.ſi neceſſarias.§.ij.nam ⁊ hęres propter vnum forte legatũ nõ
pręſtitum a toto hereditatis commodo defraudatur, licet for-
ſan pręſtiterit cętera arg.C.de fideicomm.l.vlt.acg.ff.fam.her-
ciſc.l.hęres.in hoc arg.ff.de tranſact.l.cui.§.pręctor, ⁊.C. de ſi.
inſtr.l.contractus. ¶ Item ſi ex pluribus partibus heres inſti
tutus, quaſdam repudiauit, cęteras ⁊ quas habere voluit amit
tit vt.ff.de acqui.her.l.ij.⁊.l.ſi tu ſolus, pręterea emptor licet
partem pecunię pręſtiterit non tamen partem rei emptę conſeq
tur, immo inſolidum ab eius petitione repelletur vt. ff. de act.
emp.l.iulianus.§.offerri ⁊.ff.de regul.iur.l.item an.¶ Item in
legatario vt.ff.de cond.⁊ demonſtr.l.qui duobus, ⁊.l. cum fun
dus: Ex his ergo omnibus manifeſte concluditur, ꝙ licet par-
tem pecunię ſoluerit, tamen ad penam totam propter partem
non ſolutam teneatur alia forte via irrefragabili poſſet Lucius
Titius incedendo probare Gaium Seium de tota pena conue
niendum ⁊ condemnandum hoc modo promiſit centum ſi qn-
quaginta non daret, ſi falſum eſt eum quinquaginta ſoluiſſe er-
go verum eſt eum penam commiſiſſe:nam qui ꝙ promiſit, non
pręſtat, ſic ⁊ inſolidum eſt propter partem in totum cõdemnan
dus vt.ff.de ędil.edic.l.ideo, ⁊.ff.de reb.dub.l.ſi is q.§.ij.⁊,iij.
nam qui deliquit in parte,reus eſt in toto, vt dicitur de tutore, q
⁊ ſi a parte tutelę ſe excuſat, tamen a toto legato priuatur, vt
ff.de leg.l.i.⁊ idẽ de pr̃ono,q licet ĩ minimã partẽ ĩ liberto vin
dicauerit,Tñ in ſolidũ ius pronatꝰ amittit,vt.ff.de bo.lib.l.itẽ
ſeruus, ſed ⁊ qui partẽ tabularũ aperuit dũtaxat,ac ſi totas a-
peruiſſet damnatur, vt.ff.ad ſillan.l.ſiquis.§. ſiquis vero q partẽ

4 dumtaxat illicitę fecit a toto etiaʒ debito defraudatur vt.C.
de plus.petit.per totum, ſed ꝛ qui illicite modicum aquę illi,
quam recte ducebat immiſcuit a toto iuſte prohibetur, vt. ff.de
aque.cot.ꝛ eſt.l.i.§.item quare falſarius quoqʒ iudicatur, qui
i codicillis ſup parte aliqualr minima ſigna impreſſerit, ſicut ſi
ſuper totum eadem impoſuiſſet, vt.C.de vet.iu.enuel.l. vlti. re⁹
iudicatur, qui ex naufragio vnum vel duos clauos abſtulit, vt
ff.de incend.rui.naufr.l.iij.§.vlt.ſed et ſi quis de iure ꝙ totũ au/
ferre poterat modicum, quid abſtulerit, totius furtum facit, vt
ff.de furt.l.vulgaris.§.i.ex his ergo ꝛ multis alijs quę in hunc
modum poſſent allegari euidenter oſtēditur Gaium de tota pe
na teneri, licet in partem ſtipulationis cōmiſerit, redde igitur,
ꝙ debes dicit Lucius, ned um ſententiam expectas etiam ex pe
narum condemnationem ſubſtineas.

EXADVERSO.

¶ GAIVS Seius econtra clypeis ſuis ꝛ conatibus armat⁹ Lu
tij Titij iacula ſimili repulſa euitare contendit. Imprimis aſſe
rens nec in totum, nec pro parte ſe de pena poſſe conueniri, ꝛ
hoc ea ratione, quia in fraudem vſurarum legittimarum appo/
5 ſita intelligitur, ideoqʒ nulla in ſolidum niſi forte vſqʒ ad vſu/
ras legittimas, vt.ff.de action.emp.l.iulianus.§.ad idem, ꝛ.ff.
de vſur.l.pecunię. ¶ Item alia ratione quia ꝛ ſi poneres ſtipu
lationem valuiſſe tamen videtur ab ea receſſiſſe parteʒ pecunię
accipiendo, arg.C.de pact.l.ſi creditores ꝛ.C.de iu.dom.imp.
l.ij.ꝛ.ff.de eo.ꝙ cer.lo.l.vlt.in fi.ꝛ arg.C.de vſur.l.aduerſus.
Sed ꝛ ſi dicatur ab initio validam ſtipulationem, ex poſt facto
non euanuiſſe,, reſpondetur quia ad iniquitatem recidit ſcʒ, vt
minima portione debiti non ſoluti pręſtaretur tota pena, ideo
iudicis arbitrio moderanda eſt, ſcʒ vt pro parte nō pręſtita dũ/
taxat pręſtaretur pena arg.ff.de vſur.l.cum quidam in princ.
ꝛ.C.com.vtr.iud.l.maioribus, ꝛ.ff.de pen.l.penul. Prętérea,
quia partem recipiendo de ſorte tacite paciſci videtur ꝛ de alia
obligatione, ſcʒ penali vt partem recipiat, vt. C.de pact.l.ſi cre/
dit, acceſſoria enim principalia ſequitur quādoquidem princi-
pali expirante euaneſcit acceſſorium, vt.C.de vſur.l.vlt.ꝛ.ff.ſi
qui.caution.l.ij.in princ.ꝛ.ff.de regul.iur.l.cum prin.ꝛ.ff.de ar
bitr.l.celſus ait, ſi ergo ꝛ pro parte tollatur principalis, non de/
bet pro eadem acceſſoriũ remanere, nimirum idem iuris debet
eſſe in parte, ꝙ in toto vt inſtit.de fideicomm.hered.§. nihil.l. ſi
ſeruus eius, alia quoqʒ fortiſſima, hoc idem cōuincitur, hic nāqʒ
habet partem pro parte, ergo pro ea parte petere penam nō po
teſt, quia rem poſſidere, ꝛ penam petere, eſſet abſurdum, vt.ff.
de dol.except.l.apud.§.labeo ſi.ꝛ.ff.ſiq.caution. l. ſi duo, niſi

hoc conuenitur, vt.C.de tranſ.l.cum proponas, eſt quoq; pro
me.dicit Gaius ius & ratio mera, quę pręcipit neminem vltra
delictum puniri, vt.C.de pen.l.ſancimus,cu; igitur, ego in par
tem deliquerim,non ſum condemnandus ſolidu;, hoc enim nõ
ſolum facere,ſed dicere eſſet iniquiſſimum,arg.ff.de furt.l.vul/
garis nam & vbi inofficioſe parer teſtatur ſola inſtitutio caſſat,
6 quia in ea tantum deliquiſſe patrem oſtenditur, vt in auth. vt
cum de appell.cogn.§.fine igitur hęres quoq;, qui in ſola inſti/
tutione peccauit, in ſubſtitutione non damnatur, quoniam ſa/
tis punitus eſt,in eo in quo delinquere voluit,vt.ff.de vulg.ſub.
l.ex facto.§.vlt. Et in ea re.ſola,vel parte mulctatur, qua; con
tra leges alij reſtituendam ſuſcepit,vt.ff.de his quib.vt indigni
l.hęres, legatari⁹ quoq; per vnum hęredem quem per falſum
adſcriptum,falſo aſſeruit ab alio ſibi relictum,non perdit, que;
non inquietatur, vt.ff.de his quibus vt ind.l.Papinianus,ſed
nec ſocius propter obuentiuam hęreditatem ſibi callide ſocieta
ti renuncians lucrum, quod non captauerat,communicare nõ
compellitur ſed hęreditatem tantum, propter quam delinquit
vt.ff.pro ſoc.l.actione.§.diximus ex his ergo legibus tanq̃ fortiſſimis clypeis tuas obiectiones repellendo, dicit Gaius me
non niſi in partem pęnę teneri cõcludo,cum nec, & niſi pro par/
te fuiſſe commiſſam conuincor, Porro & ſi tibi gratia diſputan
di commiſſam in totum concedam tamen ex equitate quę pręua/
7 valet partem offerendo te ab alterius partis petitione efficaci
exceptione repellerem, arg.ff.ſi qui.caution.l.ſi ſeruus.§. 1. & ſi
ꝙ plus eſt tibi, concedatur amice inſolidum penam committi,
tamen benignitate equitatis, quę ante oculos iudicis ſemper ꝑ
manere debet,niſi pro parte debere me condemnari,ſi vis vide/
re, & audire leges probantes, auſculta. Ecce enim plures do/
mini cuiuſdam ſerui ſeparatim ſinguli conueniuntur in ſolidu;
de peculio tamen non in plus quiſquam eorum legitur iudican
dus,q; ratio patitur apud ſe peculij arg.ff.pro ſoc.l. ſi ex duob⁹
ſed licet ab vnius rei,quantumuis minimę hęreditatis poſſeſſo
re tota de iure petatur hęreditas,tamen eam ſolam reſtituendo,
ꝙ aliam habet, liberationem conſequitur vt.ff.de petit.hered.
l.Luct. Ex his itaq; dilucide apparet, ꝙ licet actio tribuatur
tamen mihi non niſi pro parte quam non ſolui, mihi pręſtatio
iniungitur. Quid plura? tu de lucro captando, ego vero de
damno euitando agere intendo, igitur mihi potius, q; tibi eſt
ↄſulendum, ſicuti potius creditori, q; legatario conſulitur qa
iſte de lucro, ille de damno certare conuincitur vt.C.de delib.l.
ſancimus.§.ſi vero. Illa quoq; ratio facit, vt magis emptori,
q; fraudatori cõtrahenti vel q; donatario conſtet eſſe conſultũ,
vt.ff.quę infra.cred.l.ꝙ autem, nam & in penis fiſcalibus fiſco

creditores leguntur eſſe prelati vt. C. de pe.fiſ.pr.L. X. nō enim
par eademq; ratio eſſe creditur amittere ⁊ non lucrari vt. C. de
codicill.l.vlt. vis audire ſecundum: ego ſum reus ergo fauora-
bilior, tu actor, ergo odioſior deprehenderis, itaq; meis potius
q̄ tuis precibus iudex aures accomodabit, nam reo dilatio tri-
8 buitur, vbi etiam actori omnino denegatur, vt. C. de temp. in
integr. reſt.l.vlt. C. de dilation.l.ſiquando, ſed inſtrumenta q̄q;
ſui autoris, ſibi reus iuſte exhiberi contendit licet non econtra
vt. C. de eden.l.qui accuſare. Supereſt ⁊ ratio tertia, quia ab-
ſolutoria humanior, ⁊ ſuauior, q̄ condemnatoria deprehendi-
tur eſſe ſententia, proniores enim vniuerſi debēt eſſe iudices ad
abſoluendum q̄ ad condemnandū, vt. ff. de re.iud.l.inter plu-
res, nam ⁊ ſi duo iudices iudicauerint illius ſententia obtine-
bit, qui pro reo iudicauerit vt. ff. de re.iud.inter, ſi igitur huma-
nior ergo eligenda: ſemper enim humanior ſeruatur ſententia,
vt. ff. de pact.l.maiorem, ⁊ . C. qui bon.ced.poſſ.l.vlt. Quarta
ſc; quia illa, quam depoſco, mitior eſt, q̄ tuę petitionis ſenten-
tia, ergo mea, ⁊ non tua eſt admittenda petitio, arg. ff. de pen.l.
ſi preſes, nam ⁊ ſi tres iudices iudicauerint vnus in xv. alius in
x. alius in v. tertia quia mitior eſt ſeruanda ſententia vt. ff. de ar
bitr.l.diem proferre.§.ſi plures. Quinto, quia eſt ęqua, nimi-
rum ego equum tu autem iniquum depoſcis, ⁊ in omnibus pla
cuit rigori iuſtitiam pręponēdam, equitatemq; vt. C. de iudic.
l.placuit. Sexto, quia ⁊ ſi eſſet equum ⁊ iuſtum, q̄ poſtulas ta
men equius eſt, ⁊ mitius q̄ ego dico, ſum ego igitur pręponen-
dus vt. C. de procur.l.exigendi. Septimo, quia tu aſpera, ego
mollia depoſco, ſicut enim ego delicatus non eſſem audiendus
nihil volens ſoluere, ita tu onerosus non es admittendus totā
pęnam petere volens vt. ff. de pign.act.l.ſi ſeruos.

SOLVTIO

¶ DOMINVS Placent. nulla diſtinctione ex cauſa ſortis adhi-
bita eum ex equitate a parte pęnę abſoluit arg. ff. ſiqui. cautio.
l.1. Sed dominus meus Odericus eum condemnat per.l.he-
res. ff. famil. hercis. Si diſtingueres inter ſtipulationem dandi,
⁊ faciendi, poſſet tamen diſtinctio adhiberi, vtrum maiorē par
tem pecunię, ſoluiſſet, an non vt in maiori parcetur ſoluenti, ḋ
reſiduo teneretur, ſed non condemnaretur, arg. ff. de cōtrahen.
empt.l.dominum nam ⁊ reſtitutio propter ſatis minimam rem,
vel ſummam denegatur, ſi rei maiori, vel ſummę pręiudicetur,
vt. ff. de in integ. reſtit.l.ſcio. vel poſſet aliter diſtingui, vtrum p
contumaciam de tota teneatur pęna, ſi propter inopiam de par
te duntaxat arg. ff. de collat. bon.l.1.§.ſi cum. Nam ⁊ pręſes
prouincię multam, quā alicui inflixit, ſolet mitigare ob inopiā

vel in totum remittere vt.ff.de offic.præſ.l.iij.§.ſicut,ſed non videtur fuiſſe in mora, a quo pecunia per exceptionem pete. non poteſt vt.ff.ſi cert.peta.l.lecta.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur propter inopiam non ſoluentem abſoluendum fore.

QVÆSTIO XXX.

30 AN MANDATVM CAVSA CVIVSDAM ABſentiæ *factum duret reuerſo domino, iterum ſe abſentante, adeo, quod alienatio, uel geſtum tempore ſecundæ abſentiæ uigore illius mandati ualeat.*

QVIDAM Hieroſolymam petens negociorum ſuorum Titio generaliſſimam demandauit adminiſtrationem & Hieroſolymis reuerſus mandatum non reuocans, nec iterum renouans beati Jacobi limina viſitauit. Titius vero ſemper adminiſtrare nõ ceſſans in vltima peregrinatione fundum quendam Seio alienauit. Nunc dominus a beati Jacobi peregrinatione reuerſus fundum quem Titius eius procurator alienauit vẽdicare intendit. Seius vero ſuo mandato venditũ dicit, cũ quo a petitione repellit. Quæritur quid iuris ſit proponitur: rei vendicatio..

QVOD POSSIT

¶ QVOD dominus poſſit ad vendicandum admitti, euidenti ratione videtur poſſe probari, nimirum fundus iſte citra domini mandatum conſtat, quod fuit alienatus, ergo exceptione nõ obſtante ab emptore vendicatur vt.C.de procurat.l.procuratorẽ. Nec obſtat quod ſemel mandatũ habuit, quia illud conſtat eſſe finitũ ſic probatur Hieroſolymitana peregrinatio fuit cauſa manda
1 ti, ergo ea finita, finitur, & mandatum arg.ff.de iudic.l.ij.§.eleganter, nam & ſi duo contraxerunt ſocietatem ad negocium aliquod peragendum finito negocio finitur & ſocietas vt.ff.pro ſoc. l.actionem.§.Item ſi ſocietatem. ¶ Item miles tandiu potitur priuilegio propter expeditionem ſibi indulto, quamdiu in ea verſatur, nam eo reuerſo, & deuaganti alibi, expirat priuilegium vt.C.de teſt.milit.& eorum.l.vlt.& C.de teſt.mil.l.ſancimus:

Preter hęc fiſci adminiſtrator excuſatione gaudet, ratione ad/
miniſtrationis ſed ea dep oſita ⁊ excuſationē deponit. ¶ Item
⁊ in his, qui aliquam habent poteſtatem, vt inſtit. de excuſ. tut:
§.iij. ex his igitur legibus patenter oſtenditur mandatum fini/
tum peregrinatione, propter quam interceſſit, expleta. Nec ob/
ſtat, ꝙ etiam poſtea iterum abfuit, ſemel enim finitum manda
tum, aliter reſtaurari non poteſt, ſed nec ſtipulatio ſemel mortua
vel ſeruus ſemel promiſſus fact⁹ liber reſuſcitatur, licet ad ean-
dem ſeruitutem deuenerit vt. ff. de verb. obl. l. inter. §. ſacrum ⁊
ff. de ſolut. l. qui res. §. aream. Nec debitor a creditoris obliga/
tione ſemel ſeruitute exemptus, in eandem reuertitur, vt. ff. de
action. ⁊ obl. l. ſeruus: Teſtamentum quoq; propter natū poſt/
humum irritum non reconualeſcit, quia poſtea ꝙ natus eſt, mor
te obijt vt. C. de petitione her. l. iij. per hoc igitur manifeſte con/
cluditur ſemel finitum mandatum propter primam reuerſionē
2 per ſecundam abſentiam non reſuſcitari, ¶ Item alia ratione
probatur mandatum tacite reuocatum domino enim reuerſo
plenaria ſuarum rerum eſt reſtituta poteſtas ergo alij adempta,
duo enim inſolidū hoc habere non poſſunt ergo ſimul atq; vni
tribuitur alteri denegatur arg. ff. de procur. l. Pomponius. §. ij.
in fi. nam ſi poſtea alium procuratorem dediſſet priorem remo/
uiſſe videretur, ergo multo fortius remouit: vbi idem ipſe admi
niſtrare cepit, vt. ff. de procur. l. ſi quis. §. vlt. pręterea, quia in
tali caſu etiam mandato reſtaurato a reuerſo domino primum
finiretur mandatum vt. ff. mand. l. qui mutuam ergo multo ma
gis, vbi nullum interceſſit mandatum, vel alioquin reuocatū
eſt ſuperuacuum, nempe vt ſi tutor in adminiſtratione poſt pu/
3 bertatem perſeuerauerit non tutele. quia iam finita eſt, ſed nego
ciorum geſtorum actione conuenitur vt. ff. de tut. ⁊ rat. diſ. l. ſi
tutor. porro. Nec obſtat ꝙ exaduerſo allegatur ſecundū man
datum ſimpliciter interueniſſe quaſi ei inſit tacita conditio, do/
nec in abſentia perſeuerauerit, ſicut dicit de eo, qui ſibi, aut Ti/
tio ſtipulatus eſt, ⁊ pure. Tamen tacite ineſt conditio, ſi in eodē
ſtatu Titius perdurauerit, vt. ff. de ſolut. l. cum quis ⁊ l. ſimiles
⁊. ff. loc. l. quanto. §. inter ſimile, ⁊. ff. de probat. l. ſi poſt datum
nam in ſermone ſimplici, ⁊ generali quędam tacite inueniunt
excepta vt. ff. de ſeruit. l. ſicut. ¶ Item ſermo generalis, ⁊ ſim/
plex ad eund. duntaxat extenditur caſum, ⁊ ad ea, de qui/
bus inter contrahentes actum comprobatur: arg. C. de tranſ. l.
ſi de certa, ⁊. C. de adulter. l. videmus, ⁊. ff. de tranſ. l. cum aql.
l. qui cum tutoribus.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA pro ſe allegat emptor mandatum nudo ⁊ tacito

videtur ad patriam, qui licet, venerit corpore, alienus tamen
deprehenditur eſſe mēſte, vt. ff. de poſt. li. re. l. nihil, ſed forte dicet
aduerſarius ad quid allegas hoc, cum non probaueris eum nō
remanendi animo rediſſe. Reſpondeo immo probaui ab effe/
ctu, quia poſtea receſſit, voluntas enim intrinſeca perfecte pro/
6 batur per extrinſeca: rebus enim et factis, ſicut verbis quis di/
citur ſuam declarare voluntatem vt inſtit. de hered. que ab int.
def. in fi. & ff. de leg. leg. de quibus. Ex prędictis manifeſte appa
ret dominum non reuerſum, & quia non remanſit, & quia non
animo rediit remanendi, ergo nec mandatum finitum fuit. For
tiori quoq; ratione probatur mandatum, adhuc reuerſione nō
fuiſſe finitum, quia ſimplex fuit ergo ante, & poſt reuerſionem
durauit mandatum, niſi fuerit reuocatum, vt ecce ſimpliciter
prohibitus accipere pecuniam, vt alij faciat, vel non faciat ne
gocium cauſa calumnię, accipere prohibetur, & ante iudicium
& poſt, vt. ff. de calum. l. i. ſed & qui res ſuas ſimpliciter obliga/
uit tā pręſentes, q; futuras obligaſſe videtur vt. ff. quę res. pig.
ob poſſ. l. vlt. nempe ille, & qui poſthumum ſimpliciter ſibi inſti/
tuit heredem de quacunq; vxore natum inſtituiſſe videtur, & de
ea cum qua poſtea contraxit matrimonium vt. ff. de lib. & poſth.
l. placet. Succedit ēt alia ratio, qd' ſine temporis termina/
tione conceditur perpetuo conceſſum intelligitur. Certū nāq;
perpetuo valet, niſi infra certum tempus fuerit comprehenſum
vt. C. de diuerſ. reſcr. l. falſa. Ex his ergo allegationibus aper/
te concluditur mandatum non temporale ſed perpetuum fuiſſe
& maxime in hoc caſu, cum de commodo mandatoris agitur, q
expreſſe debuit iſtud exprimere arg. ff. de poſt. l. publicum: quic
quid enim aſtringendę obligationis cauſa fit, vel dicitur id niſi
palam verbis exprimatur pro obmiſſo habendum eſt; vel certe
contra ſtipulatorem eſt interpretandum, in cuius poteſtate fuit
verba clare concipere: vt. ff. de verb. obl. l. quicquid aſtringendę
& ſi poneretur ſine pręiudicio mandatum finitū, nec reintegra
tum tamen quia per ignorantiam vel iuris fuit adimpletū, ſer/
uari debet, & hinc inde oritur actio mandati vt. ff. mādati. l. mā
datum & l. item ſi mandaſſem, & maxime emptor cōueniri nō
debet, quia iuſtam habuit ignorantię cauſaȝ arg. ff. mand. l. itē
cauſas, in princ. §. i. & inſtit. mand. §. item his igitur omnibus
tam copioſe, atq; efficaciſſime pro me facientibus dicit emptor,
iudex humaniſſime te ab humaniſſima prece rogitare non deſi
no, quatenus mei fugientis potius abſoluendi miſerearis equiſ
ſime, q; actoris pro ſequentis ad condemnandum partibus fo
ueas iniquiſſimis.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur propter profectionem fuiſſe mandatum vnde peregrinatione perfecta dico ſtatim finitum mandatum arg. ff. pro ſoc. l. actione. §. item & ff. de cond. ſi. cau. l. i. ſed an. poſtea mandatum reintegratur propter ſecundam peregrinationem, ſi quęratur, videtur non incompetenter poſſe diſtingui. Utrum reuerſus ſtatim diſceſſit, an aliquandiu moram fecerit,
7 ſiquidem: ſtatim diſceſſit, videatur finitum mandatum, ſi vero aliquandiu moratus eſt, & poteſtatem habuit procuratorē mutandi, & eum non mutauerit, immo adminiſtrare paſſus fuit, confirmaſſe procuratorem videatur, atq; mandatum tacite nō reuocaſſe videtur vt. C. de in offic. teſt. l. iij. Si quęratur quid iuris in primo caſu, ſi per ignorantiam fuit cum eo. cōtractū multum refert, qualiter cum eo contrahatur. Utrum alienando, an ſuſcipiendo, ipſe enim alienare non poteſt, licet ſuſcipiendo debitores iuſte ignorātes poſſit liberare vt. ff. ſi cert. peta. l. cū qui.

QVÆSTIO XXXI.

31 AN FIDEIVBENS PRO SEIO APVD SEMPRO. *Si pecunia nondum numerata detecta inopia debitoris denuntiat creditori, ne pecuniam mutuatam numeret, isq; denuntiationem contemnat, & ſoluat, poſſit eueniente caſu à creditore conueniri.*

LVCIVS Titius fideiuſſit pro Gaio Seio apud Sempronium creditorem ſpe futurę numerationis pecunię qui Lucius Titius cū reperiſſet Gaium Seium minus ſoluendo denunciauit Sempronio creditori, ne Gaio Seio pecuniam mutuaret: Sempronius vero creditor fideiuſſoris denunciationem contemnens Gaio Seio iuxta conuentionem pecu-
1 niam mutuauit. Nunc creditor a debitore Gaio Seio ſuam pecuniam recuperare non valens Lucium titium fideiuſſorem conuenire intendit. Quęritur vtrum poſſit, proponitur actio ex ſtipulatu vel certi conditio.

QVOD POSSIT

¶ QVOD fideiuſſorem valeat creditor conuenire euidenti ratione probatur, imprimis ea ratione, quia non licuit a contractu

ſimul inito, ⁊ maxime creditoris fauore fideiuſſorem recedere,
vt inſtit.de fideiuſſ.in princ. ⁊ ſicut fuit liber nõ interuenire ab
initio ita ſemel conſtitute obligationis libera non datur renun/
ciatio, vt.C.d act. ⁊ obl.l.ſicut.nimirum ſe pati conqueri nõ po
teſt qui ſemel fideiuſſioni conſenſit, vt.ff.de aq.pl.arc.l.in diem,
nam habes q qui ſemel ſe velle dixerit amplius nolle dicere nõ
poterit vt.ff.de leg.ij.l.xi.§.ſic, ſed nec negocium ſemel proba/
tum reprobandi facultas conceditur, vt.ff.de neg.geſt.l.Pom
ponius. Eſt quoqz ⁊ alia fortior ratio, ſcz ne Lucio titio hic at
tributa facultas, ſit alijs fideiuſſoribus delinquendi facilitatem
preſtare, vt inſtit.vi.bon.rapt.§.ſed nedum, quilibet enim fi/
deiuſſor ante ſic denunciando poſſet ſuas ⁊ creditoris ſtipula/
tiones eludere, ⁊ ſe, a fideiuſſionis oneribus relaxare, q eſt p/
hibitũ in qb⁹.n.magis ſtatur actori, q̃z reo, vt ſi reo facultas tri
bueret actoris actio periclitet vt.ff.de verb.obl.l.inter ſtipulantẽ.
§.ſed.ſed ⁊ alia rõne cõuincitur hunc fideiuſſorez efficaciter poſ
ſe conueniri, quia non legitur renunciationem eſſe modum tol/
lende obligationis, cum quis ſemel fuit rite obligatus, nam p
vtrãqz ſtipulantium perſonam re in obligationez deducta legi/
tima, ⁊ congruenti interrogatione precedente quod eſt geſtum
non eſt per denunciationem ab iſtius obligationis vinculis con
cedenda receſſio, ſi enim ab obligationibus legitime factis de/
2 tur facile facultas diſcedendi, nullus erit litium finis vt. C. de
tranſact.l.factis, conſtat igitur hunc eſſe condemnandum, ne
alioquin res procedat in infinitum vt, ff.de re iudic.l.a diuo pio
§.ſi poſt. Alia quoqz via ſi ambulare volueris, manifeſte tibi
poterit demonſtrari Lucium titium damnationis laqueo ſubia
cere, ſcz quia non tempeſtiuo tempore interuenit denunciatio,
ſcz quia re non integra, ſic de mandato reuocando legitur, vt.ff.
commod.l.in commodato.§.iij.naz nec clerico diſcedenti rede
undi facultas conceditur, ſi alius loco ſuo ſubrogatus iam de/
3 prehenditur vt in auth. vt clerici qui reced.coll.v. ſed nec iuue/
nili, leuitate omittenti facultas redeundi conceditur, ſi rebus
in eodem ſtatu non exiſtentibus contra ſubſtitutum agere inue
nitur vt.ff.de minor.l.q ſi minor.§.ſceuola ſed vt iſtius queſtio
nis cauſam videas, diligenter attende q dicitur C.de nouat.l.3.
Ex his manifeſte conuincitur fideiuſſoris denunciationem nul/
latenus valuiſſe, vnde iuſte meritoqz ſibi eum condemnari de/
poſcit creditor, defectus enim poteſtatis denunciandi, denũcia/
tionem patitur impune contemni. Sicuti dicitur de eo. q riuos
vel cloacas purgari nouum opus nũciat vt.ff.de noui oper.nũc
l.de pupillo.§.ſi quis. Debitore quoqz, q creditori d iure diſtra
henti, ne vendat, denunciat, vt.C.debit.vendi.pign.l.1.fide/
4 iuſſor qui mandat creditori, vt debitorem conueniat, vel pi/

gnoꝛa vẽdat, vt.ff.ꝺ fideiuſſoꝛ.l.ſi fideiuſſoꝛ. Idẽ ꝺ eo debitoꝛe,
q conſtitutario mandat, ne debitum ſoluat.vt.ff. de conſtit. pe/
cu.l.vtrum cõcluditur ergo denunciatione non obſtante pote/
ſtatis defectu fideiuſſoꝛem creditoꝛi omnino eſſe condemnandũ
nimirum ſi creditoꝛ noluit fidem ſuam violare debitoꝛi datam.
vt.ff.mand.l.quintus,quia tenebatur ad ſeruandum:vt.ff.qui/
bus mo.pign.vel hyp.ſol.l.ſicut.§.ꝺbitoꝛ. Nec obſtat ꝙ ab ad/
uerſario de inopia debitoꝛis ꝓponitur,quia hoc ab initio debuit
prouidiſſe fideiuſſoꝛ.arg.ff.loc.l.ſi qs.§.1.qa hoc lꝫ diceret fide
iuſſoꝛ.creditoꝛ tamen ex bo.fide non credidit vt.ff.ꝙ fal.tut.l.ij
vel ſaltim, quia fuerat ab initio talis,arg.ff.de excuſ.tut. l. pen.
ex his ergo omnibus concluditur fideiuſſoꝛem ſibi certiſſime
damnandum.

EXADVERSO

¶ FIDEIVSSOR vero ꝯ creditoꝛem doli exceptione repellen/
dum dicit ſic aſſerens eum dolo feciſſe, qui contra denunciatio/
nem ſuam debitoꝛi pecuniam numerauit, ſicut de emente frau/
datoꝛe legitur, qui creditoꝛibus contra denunciantibus emit ;
dolo feciſſe videtur, vt.ff.quę in frau.cred.l.ait.§.ſiquis,is q̄qꝫ
male fidei iudicatur poſſeſſor, qui cõtra domini denunciationẽ
5 ad fundi emptionem acceſſit:vt.C.de rei vendic.l.ſi fundus, ſi
quidem hęres,qui etiam legatario contra teſtationem ſibi factã
rationes tradidit tanq̄ꝫ doloſus condemnatur, ⁊ ritę,vt arg. ff.
de eden.l.quidam.§.nihil. Procuratoꝛ quoqꝫ dominium non
tradit,ſi domino mandatum reuocanti non paret vt. ff.ꝺ excep.
rei iud.l.1.§.1. Sed ⁊ actio inſtitoꝛia cum inſtitutoꝛe ꝯhenti ꝯ
inſtitoꝛis prohibitionem denegatur, ⁊ inſtitoꝛ repellitur vt. ff.
de inſtito. filius etiam ſeruo libertatem non tribuit, q patris vo
luntate mutata cũ manumittit, vt.ff.de manu vind.l.iij. ex his
ergo patet Sempꝛonium creditorem doli exceptione a Lucio
repellendum,quia eius denunciatione contempta pꝛolapſus eſt
ad ſoluendum. Nec obſtat ꝙ dicitur eum non habuiſſe denun
ciandi auctoꝛitatem, ꝙ falſum eſt nimirum eius intererat debi
toꝛi pecuniam non numerari, cum pꝛopter hoc debuerat obli/
gari,potuit ergo certe ab eo denunciari creditoꝛi, ſicut legitur ꝺ
6 eo,qui fundum alienum facere volebat vt inſtit.ꝺ re.diuis.§.ꝙ
autem. ¶ Item de vno tutoꝛe,qui alium ad vendendum, ⁊ ꝺ
vno ſocio,qui pꝛohibet alteri edificare,vt.ff.ſi ſeruit.vind.l.au⁹
Iure enim pari potioꝛem eſſe cauſam pꝛohibentis conſtat,vt.ff.
com.diui.l.ſabinus ,patet igitur ex his aperte, ꝙ poſſum pꝛohi
here, ne fiat, ꝙ mea intereſt non fieri. ¶ Itẽ alia ratione habuit
Luci⁹ titius ius pꝛohibendi, ſcꝫ quia res integra erat nã liberũ

7 erat debitori non accipere, vt. ff. ſi cert. pet. l. qui pecuniam, ⁊ ff. qui pot. in pign. l. potiorem, ſi igitur liberum erat non accipere, ergo res integra erat nimirum ſecunduȝ ꝙ tu ipſe allegaſti re non integra non licere alteri inuito altero a contractu reſilire, preſertim etiam in venditione res dicitur integra etiam datis arris, ergo hic etiam dato fideiuſſore, vt. ff. que res pign. obl. poſſ. l. titius: Immo ⁊ in mutuo res, dicitur integra, etiam dato pignore, ergo ⁊ fideiuſſore, vt. C. quaȝ lic. ab empt. diſ. l. 1. ¶ Itē res dicitur integra precio nondum ſoluto, licet reuendita ergo ⁊ pecunia non numerata licet fideiuſſore dato, vt. ff. de exc. rei iud. l. 1. pluſquam manifeſtum eſt igitur ⁊ ex tuis allegationibꝰ (dicit Lucius Titius) denuntiationem tenuiſſe, quia reintegra facta eſt, fortiori adhuc ratione probatur valuiſſe denunciationem de iure ſcȝ propter inopiam debitoris, nempe propter debitoris inopiam, fideiuſſori ſoluenti actio mandati, nec etiam condemnato cōceditur, licet alias repellatur arg. ff. de procur. l. Mutius in fi. ⁊ C. mand. l. ſi procurator. Sed ꝙ alias eſt ꝓhibitum ratione maritalis inopie etiam conſtante matrimonio ꝓ dote repetenda mulieri conſtat eſſe conſultum vt. C. de iu. dot. l. vbi adhuc matrimonio ⁊ propter inopiam fideiuſſoris ex integro ſuccurritur creditori vt. ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi ab. rōne, itaqȝ inopie debitoris conſtat iuſtam cauſam fuiſſe, ſcȝ prohibitionis fideiuſſoris, igitur ſeruanda creditori, vt. ff. mand. l. ſi hominem ⁊ C. de reb. alien. l. vlt. ⁊ ff. mand. l. ſi pro ⁊ ff. de euiction. l. ſi eum. Et vt omnem aduerſariorum allogationem excludamus, ponamus ſine preiudicio, ꝙ poteſtatem denunciandi fideiuſſor non habuit, tamen ante hanc cognitionem denūciatio

8 contemnenda non fuit, arg. ff. de no. oper. nunc. nunciatione. n. interpoſita, ſiquid factum fuerit deſtruitur, licet qui edificauit, ius edificandi habuerit, vt. ff. d no. oper. nunc. l. pretor. §. 1. ⁊. 3. Idem in interdicto legis, ꝙ ui aut clam vt. ff. ꝙ vi aut clam. l. 1. §. ſed etiam vocatus a iudice, licet non ſuo, comparere compellitur, ⁊ hoc ipſo, vt an ſub illo iudice debeat reſpondere, examinetur vt. ff. ſiq. in ius vocat. non cer. l. ij. ⁊. ff. de iudic. l. quinta, Concluditur itaqȝ expremiſſis denunciationem fideiuſſoris, licet non validam a creditore nullatenus contemnendam vt an tequam, ſi valeat, dignoſcatur. Preter hec que pro fideiuſſore de prohibitione facta allegantur, illud videtur eſſe precipiū quia tam fideiuſſor qȝ creditor de damno certare videtur, vnde fideiuſſoris excipientis melior debet eſſe conditio, vt de duobus minoribus, vcȝ ſimul contrahentibus, ⁊ captis legitur, vt melior ſit conditio conſumentis vt. ff. de minor. l. verum. §. pen. ſicut etiam de duobus doloſis, vt. ff. de dolo. l. licet ſi duo ⁊ d duobus negligentibus, vt. ff. de compenſ. l. ſi ambo, ⁊ de duobus

delinquentibus vt.ff.ne quis:eũ.l.ij.⁊.ff.ð regul.iur.l.cum par. vel de turpiter contrahentibus, vt.C.de condit. ob tur.cau.l. cum te, immo generaliter vbicunque paritas vertitur, vel vbi de lucro duorum queritur durior eſt cõditio petitoris vt.ff. de regul.iur.l.in eo quod vel is: ⁊ vbi ð damno, q᷑ iuris eſt in lucro idem, ⁊ in damno conſtituitur vt inſtit.pro ſocio, his igitur breuiter allegatis iudex properet ad ſententiam.

SOLVTIO.

¶ IN hac queſtione poſſet diſtingui, vtrum debitor a creditore fuerit ſtipulatus, ſibi mutuari an ſimpliciter pactus. In primo agit creditor contra fideiuſſorem, etiam contempta denunciatione, quia neceſſe numerare habuit. In ſecundo nequaquam arg.ff.de conſtit.pecu.l.vtrum ⁊.ff.quib⁹ mo.pig.vel hipo.ſol. l.ſicut.§.ſi debitor. ¶ Item vtrũ ſua ſponte numerauerit, an conuentus a iudice numerare compulſus fuit, vt ſi ſponte numerauerit repellatur, ſi compulſus cum effectu, congrediatur vt.ff.de min.l.ait prẹt.§.1.⁊.ff.q᷑ cum fal.tut.l.non. ¶ Item vtrum poſt ſtipulationem fideiuſſoris debitor ſit effectus nõ ſoluendo, an ante fuerit, vt ſi ante fuerit potius fideiuſſori, qui ꝓ tali fideiuſſit, q̃ creditori imputet, vt.ff.de minor.l.cũ mãdat. ⁊.ff.de cap.dim.l.ij.⁊.ff.de inſtit.l.⁊ ſi, Preterea hoc cõtingit, ſi denunciauit, creditori, vt ſubueniatur fideiuſſori, qui iuſtam cauſam habuit denunciandi, arg.ff.mand.l.ſi hominem ⁊.C. mand.l.ſi prope.⁊.ff.de interrog.act.l.de etate, ſed huic diſtinctioni multum obuiare videtur, ff.de procur.l.penul.cui tamen ſic poteſt reſponderi, qui ſatiſdat.iudicatum ſolui prẹſtita cautione, non poteſt dici res integra ſicut hic eſſe certum eſt, nam ⁊ per exceptionem dominus liberatur, vt.ff.de in rem ver.l.ſi pro parte in princ.vel poteſt dici, quia ibi leditur ius alterius, qui ſatis accepit cum ſtatim reum conuenit, ſi ipſe defenſioni ſe non obtuliſſet, ⁊ eum exegiſſet, vel alium defenſorem qui ſatiſdaret, prẹſtitiſſet arg.ff.de procur.l.mutus.⁊.ff.commod.l.in commodato, nam ſi negocium ⁊c.vel ibi ſatiſdat.pro iam obligato hic autem pro obligando fideiuſſit.

QVÆSTIO. XXXII.

32 AN VENDITOR FVNDI, QVI SIBI ARBOREM reſeruauit, ſi illa deſiccata radices repullulent, poſſit ſuper nouellis arboribus ius aliquod prætendere.

QVIDAM fundum vendidit arborem ibi natam
excepit, procedente demum tēpore arbor illa de-
ſiccata eſt, ⁊ radices eiuſdem pullulos emiſe-
runt, venditor vero arbores iſtas ex radicibus
primę arboris pullulatas ad ſe pertinere conten-
dit, emptor vero contra dicit ad ſe pertinere, cuꝫ
arbor, quam acceperat iam eſſe deſiit. In quęſtio-
1 ne, nunc vertitur cuius arbores iſte eſſe debeant, an emptoris,
an venditoris. Venditor proponit actionem ex vendito, ⁊
pręſcriptis verbis propter pactum appoſitum in contractu, vt
ſeruetur, ⁊ proponit etiam rei vendicationem quia dominum
ſe aſſerit.

QVOD POSSIT

¶ QVOD poſſit agere hic ꝓbare vř priſtinę reſidentitas arg.
ff. de iudic. l. proponebatur ⁊ de ſer. vrb. pręd. foramen, ⁊. l. cuꝫ
vel priſtinę reſtitutio, arg. ff. ð ſer. ruſt. pręd. l. hi q ⁊. C. ð adopt.
l. cum in adopt. ⁊. ff. de furt. l. ſiquis. §. vlt. Matris (vt ita lo-
quar) conditio. arg. ff. de leg. ij. l. ſi ꝙ vero, ⁊. C. de rei. vend. l.
partum, ⁊. ff. de rei vend. l. idem Pomponi⁹ poſt exceptio arg.
ff. ſi vſufr. pet. l. x. ⁊. ff. de inſtru. leg. l. pictoris inſtrumento ⁊ fu-
turę arboris excipiendę habita conuentio: arg. ff. de vſufr. l. iteꝫ
⁊ ſi ⁊. ff. ð lib. ⁊ poſth. l. placet, ⁊. ff. de ꝯd. ⁊ demonſtr. l. filię.

EXADVERSO

¶ QVOD non poſſit agere hoc inducit prioris rei interitus, ⁊ al-
terius exiſtentia, arg. ff. de ſolut. l. qui res, ⁊. ff. de adim. leg. l. iij.
⁊. ff. de acqui. re. dom. l. ſed ⁊. ff. de vſufr. l. qui vſufr. ſemel obli-
gationis diſſolutum vinculum arg. ff. de re. iud. l. adiuo, ⁊. ff.
vt leg. no. cau. l. i. arboris tunc non exiſtentis non interueniens
apparentia. ff. de contrah. empt. l. rutilia. pola, ⁊. l. in lege: rei
procedentis in menſum abſurditas, vt. ff. de contrah. emptor.
2 l. in lege, ⁊. ff. de reb. iudic. l. a diuo ⁊. ff. vt leg. no. caue. l. x. Im-
mo ꝙ plus eſt pactionis impoſſibilitas, ⁊ ob id inutilitas arg.
ff. de action. ⁊ oblig. l. obligationum ⁊. C. de agric. ⁊ cēſ. l. ij. lib.
x. hoc inducit huius arboris contrahentium nō excogitata vo-
luntas arg. C. de tranſ. l. ſi de certa ⁊. ff. de tranſ. l. qui cum ⁊. C.

ad velleia.l.iubemus. ¶ Item obligationis prioris ſtatus augmentum non recipiens, vt.ff.de dam.infec.l.damni. & ff. de ſer.vrb.l.qui duo.

SOLVTIO

¶ POTEST diſtingui, vtrum pullulauerint iſtę arbores antequam (vt ita dicam) mater earum moreretur, an poſtea, vt ſi ante debeamus, ſi poſtea minime arg.ff.ad trebell.l.ex facto.§.ex facto
3 & ff.vn.cogn.l.1.§.ſiquis pullulauerit, ſupra terram in corpore arboris, an inter terras, ſi ſupra terram debeantur, quia vna arbor eſt, ſi intra minime vt.ff.arb.furt.ceſ.l.ſi gemina.

QVÆSTIO XXXIIII.

33 AN FILIVS, QVI PATERNAM HÆREDITATEM *cum beneficio inuentarij acceptauit poſſit fundum maternum à patre alienatum uendicare?*

PATER fundũ maternũ filij ſui diſtraxit, poſt hoc non ſoluendo deceſſit filius cum inuentarij confectione illi ſuccedit, qui filius nunc ab emptore fundum vendicat. Haeſitatur vtrum poſſit, proponitur rei vendicatio.

QVOD NON POSSIT

¶ QVOD non poſſit, non indigemus exemplis, quia leges ſunt in aperto, venditio enim a non domino facta confirmatur, ſiue domino hęres extiterit: vt.ff.de rei, vend.l.ſi a titio, & ff.de euict. l.vendicantem, & de fun.dot.l.fundus. ſiue dominus ei, vt hoc caſu, & C.de rei vend.l.mater, & C.de reb.ali.non alien. & ff.de pigno.l.ſi titio, & C.de lib.cau.l.ſi ab eo, patet igitur ex his, quod
1 venditio confirmatur, nec diſtinguitur, vtrum fecerit inuentarium hęres, vel non ergo, quod a lege diſtinctum non eſt, nec nos debemus diſtinguere.ff.de offi.pręſid.l.3.C.de anna. excep. l.fi.ff.de tute.l.4.ſi enim contrarium vellet legis lator, non erat difficile exprimere dicendo, ſcilicet hoc ita, ſi inuentarium non fecerit, arg.C.de cadu.toll.l.1.§.ſi autem indeficientis. ¶ Item hoc videamus, quis certat de damno euitando, & certe vterque: quia hinc emptor, inde filius, & quis actionem? & vtique filius, quis defenſionem? & emptor, ſcilicet potiori loco debet emptor, quam

filius

filius conſtitui, quia cum de damno hinc inde certatur, deterio-
2 ri loco petitor conſtituitur, ſicut econtra, vt. ff. de iniu. l. verum.
§. fi. ⁊ de verb. oblig. l. ſi ſeruum. §. Sequitur, ⁊ de reg. iu. l. cuꝫ
in pari. ⁊ iura promptiora ſunt ad defenſionem parandam, q̃z
ad actionem indulgendam: vt. ff. de pig. l. 1. ⁊. ff. de ſuperfici. l.
1. ⁊. ff. de contr. empt. l. ſi in emptione. ꝯ. item, ⁊. l. pacta, ⁊. ff. de
compen. l. ſicut filio, ⁊. ff. de pac. l. ſi intra: Eſt inſuper alia ratio,
quę filio imponit ſilentium, quia ſcꝫ cum parenti hęres extiterit,
euictionis laudandus eſt autor, vt. C. de euict. l. ſiue. Si ergo em
ptorem ab alio tenetur defendere, multo fortius eundem ipſe nõ
3 poterit impugnare, arg. C. de euict. exception. l. Si ob cauſam
⁊. ff. ſi ſeru. vend. l. Pompon. ⁊. ff. de cd. indeb. l. frater in auth.
vt diffin. iud. §. 1. circa finem.

EXADVERSO

QVOD filius ad agendum admittatur euidentiſſima ratio-
ne probatur. Ecce imprimis quia huiuſmodi venditio duplici
iure irritatur, ſcꝫ generali Senatuſconſ. quia prohibitum eſt mi-
norum prędia ſine decreto alienare, ⁊ ſpeciali, ſcꝫ ſacris conſti-
tutionib. quib. rerum filiorum niſi in caſibus permiſſis patrib⁹
4 alienatio interdicitur, ⁊ filijs quandocunqꝫ factis ſui iuris nul
lo obſtante obice conceditur reuocatio, vt. C. de pręd. min. l. 2.
⁊. C. de bo. quę lib. l. cum oporter, ⁊ l. fi. ⁊. C. de bo. mat. l. 1. er-
go (ait filius) mihi perpetuo rei vendicatio conceditur, quia
in his legibus extitam vel non extitam hęres non diſtinguitur,
vt. ff. de leg. pręſt. l. 1. §. generaliter. l. 3. ff. de off. pręſid. merito ir-
ritationis penę talis venditio ſubijcitur, quę tam duplici iure
reſiſtente facta conuincitur, vt. C. de legi. l. non dubium: ⁊c. de
Sacr. S. Eccl. l. iubemus, nimirum male fidei poſſeſſorem eum
eſſe nemo ambigit, qui contra edicta legum mercatur, vt. C. de
agric. ⁊ cenſ. l. quemadmodum: nullo igitur tempore debet ſuę
perfidię premium conſequi, qui ab initio taꝫ dilucide arguitur
fuiſſe in fraude. ff. quod met. cau. l. ſi mulier, nempe nullum vi-
cioſum confirmari iuris regula patenter oſtendit. ff. de reg. iu. l.
5 quod initio, ⁊. ff. de pig. actio. l. rem ali. ⁊. ff. qui ⁊ a quibus ma-
num. l. non ſi ſeruo. Nec patris ſucceſſio facit, vt filius ab agen
do repellatur, immo potius ad perſequendum admittit, nam ſi
rei veritatem ſequaris, pater meus potuit reuocare ſecundum
quod de iconomo diximus alienante rem Eccleſię non ſeruata
forma iuris: vt ſupra in q. 2. ſi igitur pater meus agere potuit, cõ
ſtat, quod occaſione paternę hęreditatis repelli non debeo im-
mo admitti, maxime cum ex perſona mea non iure hęreditario
agam, ⁊ ex perſona mea deberi poteſt, quod defunctus non po-
tuit, arg. de verb. oblig. l. 3. ⁊. ff. ad. l. falcid. l. reperit. ⁊. ff. de diue,

⁊ temp.pꝛæſcrip.l.an vicium: ⁊.ff.de leg.1.l.legatum, ⁊.C.de
euict.l.fi. ¶ Item alia ratione, quia non eſt ſoluendo adeo vt
ex ea mihi conſulere non poſſum, datur enim quandoqꝫ in ali/
quem actio, vel reſtitutio, quia ille, qui conueniri debuit, non
ſoluendo deprehenditur vt.ff.de eo per quem factum erit.l.3.⁊
ff.ſi menſ.fal.⁊.ff.de nuno.l.apud, ⁊.ff.de dolo.l.4.l.eleganter.
Sed ſi cui hęc actio efficax friuola videatur ecce Iuſtinianus
occurrit, qui conficienti inuentarium emolumentum, nec detri
mentum permittit, ⁊ in nullo ius heredis ledi, vel confundi pa
tenter oſtendit, vt.C.de iure delib.l.fin.conſtat igitur, dicit fi/
6 lius, quod ego, cum inuentarium fecerim, ⁊ omnia ſolemnia
ſeruauerim, a petitione rei mee non debeo repelli, ne alioquin
ab Imperatoria celſitudine videar deceptus, arg.C.de admi.
tut.l.ſancim⁹.C.de his qui veni.etat.l.1.ecce ſic allegat pꝛo ſe
filius, ⁊ inde aduerſarius, tu quid dicis, reſponde.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſubtiliter hinc inde inſpectis vtriuſqꝫ allega/
tionibus emptoꝛem filio condemnandum, ⁊ hoc ideo, quia fe/
cit inuentarium, ⁊ inuentario confecto in nullo debet hęres ali
quis etiam extraneus damnificari, quanto magis nec filius.
¶ Item ſubtiliter intuenti videbuntur filij hoc modo a ſuis ma
ternis bonis poſſe fraudari, ſi ponas patrem tantum de filij bo/
nis alienaſſe, quantum ſuum fuit patrimonium vel vltra: ita
enim defraudabitur ab vtriſqꝫ: ſi enim velit vendicare pꝛopꝛia:
paterna amittit, ſi vero eligat paterna pꝛopꝛia deſeret, ſed nec
paternis quicquam videbitur aſequutus, cum tantum, vel plus
amittat, q̃z accepit, arg.de in rē ver.l.1: ⁊.l.ſi reſ.⁊ de leg.1.l.
ciuitatibus, ⁊ ſic pater iam alio legis caloꝛe faciet, quod facere
pꝛohibetur, ſcꝫ ſine iuſta cauſa, ⁊ legibus cognita filium a ſua
ſucceſſione repellet, quod eſt vetitum: vt in auth.vt cum de app.
cogno.§.aliud, arg.adhoc.C.de natur.lib.l.legem, ⁊.ff.de tu/
to.⁊ cur.l.ſcire.C.de priuil.de.l.1. ¶ Item alia iuſtiſſima ra/
tione quis enim diceret filium in culpa hic adeundo heredita/
tem, paternum debitum honoꝛem ſeruauit? ⁊ legiſlatoꝛis ad/
impleuit conſilia? aut enim dici opoꝛtet beniuolam filij volun/
tatem puniri, aut legiſlatoꝛis cum conſilio decipi, quod eſſet ab/
ſurdum, ſi ergo taliter ſe immiſcendo hereditati in culpa non
fuit, conſtat, quod rei ſuę dominium non amiſit, cum nullum
aliud eius factum amittendi interceſſit. arg.ff.de reg.iu.l.id
quod noſtrum.

QVÆSTIO XXXIIII.

14 AN DOMINVS SERVI POSSIT CONTRA *uſucaptorem legis aquiliæ actionem intentare, ſi ante uſucapionem impletam damnum fuerit ſeruo datum.*

QVIDAM ſeruum quem vſucapiebat ante impletam vſucapionem eius, eluſcauit, nunc vſucapione impleta dominus ſerui contra vſucaptorem legis aquilie actionem intendit, In queſtione vertitur, vtrum poſſit.

QVOD POSSIT

¶ ET quod dominus legis aquilię actione vti poſſit, manifeſta ratione conuincitur. Actio enim legis aquilię datur domino hic vero, fuit dominus ſerui cum damnum daretur, ergo ei cō petit legis aquilię actio nō obſtante, ꝙ dominus eſſe deſijt, arg. ff. de aq. plu. arc. l. quamq; ꝛ. ff. de conſtit. pecu. l. item, ꝛ. ff. ad. l. aquile. l. ait lex. nempe qualiſcunque actio nomine rei meę, mihi ſemel, competit, ꝛ in mutatione dominij nullatenus com
1 petere deſijt: arg. ff. de actio. emp. l. quicunq; ꝛ. ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi deceſſerit, ꝛ. ff. de furt. l. inter omnes. §. ꝛ. ff. arb. fur. cęſ. l. vlt. ¶ Item alia ratione (dicit quondam dominus) ad agendum admitti, quia duplici damno, neminem affici debere, ſe legiſſe meminit, dicit igitur ſe damno amiſſionis ſerui, ꝛ damni illati non debere affligi, arg. ff. de cond. ob. tur. Cau. l. ſi pecuniaz. §. vlt. ꝛ. ff. de pen. l. ſanctio. ꝛ. ff. ſo. iu. dot. 1. l. iure ſuccur. Eſt & q; ratio potentior, ſc; publica vtilitas, (dicit dn̄s) ante vſucapionem condemnat: publice enim vtile fore conuincitur maleficia impunita non relinqui, arg. ff. de iniur. ꝛ. l. item. §. ſiquis ſic fecꝰ ꝛ. ff. ad. l. aquil. l. ita vulneratus. ¶ Item ſic argumentatur, actio legis aquilię perſonalis eſt, ꝛ non prętoria, cępit mihi cū effectu competere ergo non tollitur ſpatio, niſi xxx. annorum cū minori tempore cauſa claudi non reperiatur vt. C. de pręſcr. 30. ann. l. ſicut. ¶ Itē dicit quidā dn̄s ad qd egeo adminiculis? cū prompte faciat lex. ꝛ ratio mera: ecce enim vſu cepit ſeruū incepit,
2 tunc per eum, ex omnibus cauſis nouo domino quęrere, vt inſtit. per qu. perſ. nob. acq. §. de his, ergo non retrobatur dominium eius, ſimile. ff. de leg. 3. l. 1. ꝛ. ff. de ſta. hom. l. 3. §. ſi ex ꝛ. ff. de offic. proconſ. l. 3. in ſimili. ꝛ. C. de donat. inter. vi. ꝛ vx. l. donationes: ꝛ. ff. ad treb. l. qui ita: ergo de damno, ꝙ antea dedit

iniuria tenetur. Ad hoc per legem, quę negocium determina-
rę videtur, & omnem quęſtionem ne dimittere, dominus in me-
dium introducit. Ecce enim bonę fidei poſſeſſor de dolo antea
commiſſo, poſt vſucapionem tenetur, vt. ff. de rei vend. l. ſi a bo
nefidei. Sic ergo & iſte de damno dato, ſufficit enim vt perpe-
tuo teneatur, ſi ſemel de dolo vel culpa quid feciſſe dicitur arg.
ff. depoſ. l. 1. §. ſi rem, & ff. de fideicomm. lib. l. quidam, & ff. de
cond. furt. l. in rem. & l. vlt.

EXADVERSO

¶ VSVCAPTOR vero in hunc modum reſpondet domino,
Tu vis me conuenire actione legis aquilię, ergo dicis me dediſ
ſe damnum, vel occaſionem damni dolo, vel culpa vt inſtit. ad
l. aquil. per totum hęc ſunt, quę hanc actionem inducunt, er-
go vbicunqꝫ deficiunt, iſta, & actio deficit, ſed hic vtrumqꝫ defi
cit, ergo & actio locum non habet, & ꝙ vtrumqꝫ defecerit, ſic ꝓ
batur. dolus deficit imprimis, quia benefidei poſſeſſor verberan
do ſeruum potius ſuo iure vti videtur, q̃ꝫ dolo facere, nemo. n.
dolo facit, qui ſuo iure vtitur vt. ff. de cond. ob ca. l. ſi donaturus
3 & ff. de dam. inf. l. fluminum, & ff. de regul. iur. l. nullus deficit
igitur dolus, ꝙ culpa defecerit, ſic probatur, bonęfidei poſſeſſor
domini cogitatione vel loco ſeruum poſſidet, ergo eo tanq̃ꝫ re ꝓ
pria vti intelligitur, ſed in rei proprię adminiſtratione culpa nõ
exigitur vt. ff. ſol. matr. l. etiam. §. 1. & ff. de bon. aut. iud. poſſ. l.
pretor, ergo nec in caſu propoſito concludit vſucaptor reſtat
igitur, cum dolus, & culpa defuerint, vt actio legis aquil. ſibi lo
cum non vendicet. ¶ Item quia fecit, ꝙ ſibi publice facere ar
bitrabatur. ff. de edil. edi. l. quis ſit fugitiuus. §. apud labeoneꝫ,
Item quia non potuit diuinare alium eſſe dominum vt. ff. ad. l.
aquil. l. ſi putator. ¶ Item quia potius ſibi q̃ꝫ alteri damnum
dediſſe videtur, vnde ipſe & non alius debet conqueri, argu. ff.
ad. l. aquil. l. aquilia & ff. de petit. hered. l. ſiquidem, ſed vt breui
ter tibi concludam (dicit vſucaptor) te a dominio rei excludo
ergo retro dominum fuiſſe intelligor, vt. ff. de leg. 1. l. ſeruum, &
ff. de minor. l. iij. & ff. de pericu. & com. re. vend. l. ꝙ ſi, & ff. ad. l.
aquil. l. ſi dominus, & l. nam. Sicut: & ſic ego de damno tibi da
to non teneor. ¶ Item alia fortiori ratione, quondam dominꝰ
repellitur & nimirum, facto ſuo a rei dominio iſtius cecidit, ergo
actio ſibi, quę ratione dominij ſibi competebat, ſibi competere
deſiit arg. ff. de furt. l. ſi dominum & ff. de aqu. plu. arc. ſi tertius
ff. de cond. furt. l. ſiue. §. vlt. ꝙ facto ſuo ceciderit, ſic probatur,
quia eum alienauit, ergo ſuo facto ꝙ eum alienauerit, in lege pa
tenter exprimitur: nam alienare dicitur, qui rem ſuam vſucapi
4 patitur vt. ff. de verb. ſign. l. alienare & ff. de fun. dot. l. ſi fundũ.

Ex his omnibus igitur manifeſte patet, (dicit poſſeſſor) ꝙ tu facto tuo a dominio rei expulſus ab hac ſimiliter actione debes repelli, nec enim ſufficit aliquando te fuiſſe dominum ad hoc, vt nunc agas ratione dominij, niſi etiam nunc ſis dominus, arg. ff. de poſtul. l. cui comuni, ⁊ ff. de adoption. l. per adoptionem cũ ergo nunc alium eſſe dominum ſit certum, te non dominum, ⁊ omni actione deſtitutum lippis ⁊ cęcis patet, duo enim eiuſdẽ rei domini inſolidum eſſe non poſſunt, vt. ff. de procur. l. Pomponius ⁊ ff. commod. l. ſi vt certo. §. vlt. immo ꝙ plus eſt nunc, nunquam fuiſſe eius dominus diceris: cum dominio rei inuenia ris eſſe priuatus arg. ff. quor. legat. l. 1. ⁊ ff. de edil. edic. l. 1. ſed vt compendioſius tuam procacitatem aperta, ⁊ viua voce repellam, (dicit poſſeſſor) ⁊ ſi poneres me dominum non eſſe ſed duntaxat tutum preſcriptione, tunc cum effectu ab hac actione repulerim, nimirum a iudiciorum liminibus procul iubetur repelli, qui annorum circulis, vel ratione quacunqз a rei petitione ſubmotus de appendicijs, ſiue de minutijs tractare contendit, arg. ff. de vſucap. l. eos, ⁊ ff. de vſur. l. eos ⁊ ff. de pecul. l. 1. ⁊ ij. ⁊ ff. de regul. l. ij. ⁊ ff. ſi qui. caution. l. 1 in princ.

SOLVTIO

MIHI videtur diſtinguendum, vtrum poſſeſſor fuerit bonę fidei, an. malę, ſi bonę fidei fuit, eum a quondam domini petitione abſoluo illis, ſcз rationibus, quia domini intuitu poſſidebat, ⁊ tanqз re propria vtebatur, nec in rei proprie adminiſtratione culpa exigitur, vt probatum eſt. Item illa alia ratione, quia potius ſeipſum qз alium dãnificaſſe videtur, quod ex poſt facto apparet. Si vero fuerit male fidei eum petitori cõdemno, quia ⁊ dolus pręſumitur, quia ſcit alienum eſſe, ⁊ taliter vtitur arg. ff. quę infra. cred. l. omnis ⁊ ff. qui. ⁊ a quibus man. l. ſemper, ⁊ ff. de petit. her. l. ſiquis, ⁊ quia in culpa fuit, Culpa enim eſt immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti, vt. ff. de regul. iur. l. cul-
5 pa, cum omnes ſcire debeant, ꝙ ſuum non eſt ad alios pertinere vt. C. vn. vi. l. cum quęrebatur. Item quia ⁊ petitor dominus eſt, pręſcriptione enim xxx. annorum vel vlteriori ſine vlla quęrela dominium acquiritur, hęc diſtinctio in vſucaptore locũ non hз, quia non poteſt eſſe niſi bonę fidei poſſeſſor, ſaltem in initio, quid enim ſi poſtea efficiatur male fidei, nunquid idem dicis in eo, qui male fidei ab initio fuit? reſpondeo forſan ſic, quia in eo nihilominus impletur vſucapio.

QVÆSTIO XXXV.

35 AN DEBITOR PECVNIÆ MATVRATÆ, SI *tempore reſtitutionis deterior facta ſit, illamq́; ſic reſtituat, huiuſmodi ſolutione liberetur.*

QVIDAM creditoꝛ Lucenſis a quinquennio retro amico ſuo pecunias mutuauerat, nũc ſibi eas vult reſtitui in capite anni, modo quęritur, cum pecunia iſta facta ſit deterioꝛ, verum debitoꝛ talẽ pecuniam ſoluendo, qualis eſt tẽpoꝛe ſolutionis. Statuto liberetur, an debeat ſoluere talem pecuniã qualis fuerat tempoꝛe contractus mutui.

QVOD LIBERETVR

QVOD liberet̃ ⁊ ĩpꝛimis hac rõne, qa, ſi nihil aliđ ɔuenit, đ ipſi
mutui ɔtcu nõ ẽ dubiũ vt p̃ ęque bonũ reddat̃ vt. ff. ſi cert. pet.
l. ij. ſꝫ pereqꝫ bonũ eſt ergo ſecundũ, ꝙ acceptũ eſt, quia hoc ver
bum non poteſt, niſi ad ꝙ datum eſt, referri, patet igitur, quod
tempus dationis inſpicitur, dicit creditoꝛ. ¶ Item ſi bene, ⁊
1 diligenter in fine legis inſpexeris nulla remanet ambiguitas, di-
cit enim, papa id agi intelligitur inter dantem ⁊ accipientẽ mu-
tuum, vt eiuſdem generis, ⁊ eadem bonitate ſoluatur, ꝙ datum
eſt, non enim fuit contentus dicere, ⁊ accipientem mutuum vt
eiuſdem generis, ſed adiecit eiuſdem bonitatis, patet igitur
hoc, ꝙ duo in ſoluendo ſunt neceſſaria, genus, ſcꝫ ne videatur
aliud pꝛo alio reddi, ⁊ bonitas, ſi igitur affuerit bonitas, ſed
deſit genus, vel econtra, in hoc ſoluere non videtur debitoꝛ arg.
ff. de teſtam. l. ad teſtamentum. §. ſiquis ⁊. C. de vſur. l. ij. nimirũ
2 nec videtur redditum, ꝙ deterius factũ redditur arg. ff. depoſi.
l. 1. §. ſi res, ⁊. ff. qui ſatiſd. cog. l. quoties. ¶ Item ex illo ver-
bo tota quęſtio diffinitur, dicit creditoꝛ non debet enim vinũ no-
uum pꝛo veteri reſtituere debitoꝛ, ⁊ quare nonne ɔſtat eſſe eiuſ-
dem generis, ⁊ eiuſdem qualitatis? vtiqꝫ, ſed quia non eſt eiuſ-
dem bonitatis, tacite enim agi, intelligitur, vt dictum eſt, vt ea-
dem bonitate reddatur, ſicut ⁊ alias. ff. loc. l. item quęrit. §. Itẽ
ff. de oper. liber. l. eius artificij ita poꝛro, ne de cetero ambigui-
tas in coꝛde tuo remaneat, dicit creditoꝛ videas leges, quę to-
tum negocium determinant, in quibus tempoꝛa pꝛimitiua ſer-
uari pręcipitur non futura vt. ff. de conſt. pec. l. item ⁊. ff. de leg.
iij. l. vxoꝛi. §. 1. ⁊. l. vxoꝛem. §. teſtamento, ⁊. ff. de act. ⁊ oblig. l.
cum quis.

EXADVERSO.

¶ RESPONDET Debitor creditori hoc modo, ſi opponas
tuas allegationes ſufficientibus reſponſis de cetero non labora/
bis obiectis, Inprimis, quod tu dixiſti mutuum eiuſdem generis,
& pereque bonum reddi, fateor verum eſſe, ſed tu male intelligis
vt ſequentia demonſtrant, debet enim debitor mutuum reſtitue
re eiuſdem generis, & per eque bonum, quod ſit in eodem genere, quod
3 reſtituitur ita enim ſequens litera intelligendum oſtendit, In
qua dicitur non licet debitori deteriorem, que ex eodem genere
ſit, reddere velut vinum nouum &c. liquet igitur, quod non deterio
rem, quando ſoluit, debet reddere debitor, que ſit in eodem ge/
nere dicitur enim ſit & non appoſitum fuit: Reſtat igitur, vt ego
liberari debeam, cum per eque bonam pecuniam, que ſit in hoc
pecunie genere tibi reſtituam ſiue enim dicas mihi promiſiſſe pe
cuniam eiuſdem generis me reſtituturum talem reſtituendo, qua
4 lis eſt debeo liberari vt ff. de leg. i. l. legatum in fi. & l. ſi legati &
l. ſi ſeruo legato. §. ſi fundum, ſiue in genere, & incertam pecu/
niam ſolutione exiguioris debeo, & abſolui arg. ff. mand. l. fide/
iuſſor, vnde apparet, quod genus, & bonitas, que adeſſe debet, ad
eſt, vnde argumenta tua emendicata non valent. Quod ſecun
dario infertur, quod non videtur redditum, quod deterius redditur,
tacuiſſes, ſi philoſophus eſſes, loquuntur enim in eum caſum
quando res ab habente facta deterior reſtituitur, vt eadem lege
5 patenter oſtenditur, cum igitur hic clarum ſit dolo, vel culpa
mea aut negligentia nihil factum eſſe, vt pecunia efficeretur de
terior, concluditur ex tuis per contrarium caſum intellectis le/
gibus me, talem ſoluendo, licet deteriorem factam debere libe/
rari vt. ff. de leg. i. l. cum res & ff. de pro. & comm. rei. vend. l. il/
lud: Tertio de taciturnitate conuentionis, vt ita dicam reſpon
deo hoc prorſus pernitioſe contra te allegaſti, ita enim debet in/
telligi per eque bonum debere reſtitui, ſi in eodem ſtatu, & eadem
bonitate permanſerit, arg. ff. de ſolut. l. cum quis. Quod vero
de tempore contractus opponis, tibi non obuiat, quia locum
habet, vbi terminus non ſtatuitur ſolutionis, termino enim ſolu
tioni adiecto tempora ſolutionis ſpectanda, omnia intra procla/
6 mant arg. ff. de regul. iur. l. ſi calendis & arg. ff. de verb. oblig. l.
quotiens, & ff. qui ſatiſd. cog. l. ſiquis. Item alio iure repellen/
dus es a tali petitione, quia potuiſti hec apertiſſime dicere, vt
ff. de contrah. empt. l. labeo & ff. de pact. l. veteribus, ſed de hoc
in futurum tibi proſpicere debuiſti, vt. ff. loca. l. ſiquis do. quod ſi non
feciſti tibi imputare debes, ſed modo caute obiectione tu credi/
tor ſi poteſt volo reſpondeas, vel vt victus ſuccubas, ſi pecunia
facta eſſet melior cuius temporis pecuniam peteres? Vtique iſtius

ergo deteriorem recipies quia contrarium poſtulaturus non eſ-
ſes arg.ff.de vſur.l.ſi ea.⁊.C.de ſolut.l.cum pecunia,⁊.C.de re
ſcind.vend.l.iiij.tibi igitur ſilentio impoſito me abſoluendum
depoſco.

SOLVTIO

¶DOMINVS J.dixit,ꝙ nemo talem pecuniam ſoluendo pote-
rit liberari,reproba enim pecunia ſoluentem non liberat, vt.ff.
de pign.act.l.eleganter.§.qui reprobas,reprobra dicitur ſiue in
ſolidum,reproba ſiue in partem,⁊ minus proba. nam ⁊ non ſol
uendo dicitur,qui ſolidum ſoluere non poteſt vt.ff.de verb.ſig.
l.ſoluendo: Ego idem ſentio,lex eſt ſine diſtinctione illa, vel tē
poris diſſinitione,vel deterioratione mutuum tale,quale datur,
reſtituendum,iniunge ergo ſiue tale fuerit ſolutionis tempore,
ſiue non,tale tamen reddendum eſt,quale datum fuit arg.C.
de donat.l.data ⁊.ff.de aleat.l.1.ꝙ enim dicitur tempus ſolutio
nis ſpectandum,non pertinet ad bonitatem ipſius mutui, ſed
7 ad ipſius ex actionem augendam vel diminuendam, cum ſuo
die redditum non erit, ſed ꝙ ex eiſdem legibus poteſt perpen-
di. Dominus tamen papa inter debitum vſurarium, ⁊ non
vſurarium laudandum diſtinxit.

QVÆSTIO XXXVI.

36 AN FILIVS, CVI OBVENIT IN PARTEM
*ſalinaria cum alteri furnus contigerit, poſſit fra-
tre prohibente furnum de nouo
conſtruere.*

QVIDAM Salinarius furnum habens in ſuo
patrimonio, ⁊ Salinariam ex diuturno tempo-
re,⁊ longa conſuetudine ſemper habuit,nec nu-
quam illorum aliquod in nullum aliū vſum
tranſduxit, decedens vero, demum duobus fi-
lijs relictis, vni ſalinariam, alteri vero furnum,
reliquit,nunc autem ſalinariā habens in eo furnum edificat, al
ter eum ab edificando repellit, an poſſit cauſa vertit ⁊ queſtio
proponitur,⁊ in iudicium deducitur. An Furnarius habentē
ſalinarium a furni conſtructione poſſit prohibere, proponitur
iudicis officium.

QVOD POSSIT

¶QVOD poſſit prohibere,probabili modo videtur poſſe cōuin
1 ci,Imprimis enim generali ratione, quia ſic licet cuiq; in ſuo
loco

loco proprio edificare, ne vſus incommodetur alterius arg. ff. de regu. iur. l. dominium ⁊ ff. de dam. infec. l. qui vas ⁊ ff. ſi ſeruit. vind. l. ſicut. §. ariſto. licet enim in ꝓprio ſit cuiqꝫ edificare permiſſum. Tamen ſic cum incommodo viciny conſtat eſſe probibitum, Cuidam enim ſimpliciter permittitur, ꝙ ratione aduincti probibitum iniciatur arg. ff. de poſtul. l. 2. ⁊ ff. de condit. ob. cau. l. ij. Sed audias frater (dicit furnarius) pro me multũ facit patris mei diuturna conſuetudo, quę multis legibus ſeruanda cōuincitur, vt. ff. de leg. iij. l. ſicut heredes, ⁊ ff. de vſufr. leg. l. damnas: eſt quoqꝫ, frater alia ratio, quę te ab edificando repellit ſcꝫ paterna probibitio, nimirum mibi propter furnum, ⁊ tibi ſalinariam aſſignauit, cum non aliter, niſi q̃ꝫ vt ipſe vſus fuerat, ne aliter vtaris etiã probibuiſſe conuincitur arg. inſtit. de legat. §. vlt. ⁊ C. ad. l. iul. de adulter. l. 1. probibitionem defuncti pro legibus obſeruandam tu ipſe ignorare non debes vt. C. de reb. al. non aliter. l. vlt. ⁊ C. de Sacr. ſanct. Eccle. l. 2. nimirũ in rebus nouis conſtruendis debet eſſe vtilitas euidens, vt non
recedatur ab eo iure. ꝙ diu equum viſum eſt, vt. C. de pſt. princ.
2 l. ij. ⁊ ff. de leg. ⁊ ſon. con. l. minime, ſed ſi reſpondes; bic euidẽs apparet vtilitas mea, ergo mibi licet boc nouum facere, ſed audi quid lex dicat, ſcꝫ non priuatam vtilitatem, ſed communem pręponendam vt. C. de primipilo. l. vtilitas, ⁊ C. de caduc. toll. l. 1. §. vlt. ¶ Item quę a principe ſunt, ſic cuiqꝫ beneficia concedenda, vt ſine cuiuſq̃ꝫ pręſtentur iniuria vt. C. de emancipat. l. nec au⁹, ⁊ ff. ad trebell. l. ſꝫ cũ, ⁊ ff. de admin. tuto. l. ipuberi.

EXADVERSO

¶ EX aduerſo ſalinarius ſtatim fratri ſuo furnario reſpondet multiplici ratione, ſibi licere furnum facere, allegans imprimis ea, ſcꝫ generali cauſa, quę cuiqꝫ in re propria, quę ſei ſeruitutem nemi
3 ni debeat, impune quodlibet dummodo non improbatum, facere concedit, etiam ſi alteri officiat dumtamen in alienum quicquam non immittat vt. ff. de ſer. vrb. pręd. l. cũ eo. ⁊ C. de ſeruit. altius edes ⁊ ff. de dam. infec. l. proculus. Sic ergo dicit ſalinarius, licet mibi in eo facere, ꝙ tibi officiat multo magis, vt id nõ proficiat, ꝙ emolumentum afferre conſueuerat arg. ff. de aque. plu. l. in eo ⁊ maxime dicit ipſe cum bic faciaꝫ, non vt tibi officiã ſed vt mibi proficiam, arg. ff. de aq. plu. arc. l. 1. §. deniqꝫ, ⁊ l. in ſumma. §. item varus ⁊ ff. de dam. infec. l. fluminum. §. vlt. nemo enim videtur dolo facere, qui ſuo iure vtitur vt. ff. de lib. bo. l. 2. ⁊ ff. de regul. iur. l. nullus. Nec obſtat frater, ꝙ defunctus longo tempore iſtis rebus vſus fuerit, quia deniqꝫ aliter poſſunt beredes vti rebus bereditarijs q̃ꝫ defunctus vſus fuerit, vt. ff.
4 ſi. reg. l. antepen. Immo etiam poſſunt, ꝙ defunctus nõ potuit,

vt.ff.vel.l.falc.l.reperitur, ⁊.ff.de verb.obl.l.iij.⁊.ff.de diuerſ. ⁊ temp.pꝛęſcr.l.an.vitium autoꝛis vel aduunus hoc inficiari non poteris, defunctum in alios vſus rem iſtam potuiſſe cõuertere, ergo ⁊ ſimiliter heres hoc poſſum qui iure eiꝰ ſucceſſi, arg. in auth.de hered.quę ab.int.§.1.2.⁊.3.⁊.C.de temp.in integ.reſtit.l.eaqꝫ, nec dicitur heredi obſtare, ꝙ defuncto obſtare nõ potuit, vt.ff.de regul.iur.l.inuitus.§.cum quis in alicuius.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine pꝛęiudicio melioꝛis ſententię fratrem ſalinariam de iure in ſalinario furnum poſſe facere ⁊ habere, nec a fratre furnario iure aliquo poſſe pꝛohiberi, cum voluntas defuncti manifeſte non appareat contraria, cum in iure conceſſo ſibi cuilibet edificare conceditur, dumtamen in alienuꝫ nihil immittat vt.C.de ſer.alt.toll.per to.⁊.ff.de dam.inf.l.pꝛoculus, ⁊.ff. de aq.plu.arc.l.1.⁊.l.item ait, ⁊.l.ſi in meo nimirum, quia ratione iſte furnarius ſalinarium a furno faciẽdo pꝛohibere intendit, eadem ratione quilibet magiſter antiquus nouis magiſtriũ a ſcolarum regimine pꝛohibetur quia eius foꝛte ſcolas ſcolaribus vacaret, ꝙ eſſet abſurdum.

QVÆSTIO XXXVII.

37 AN PVPILLVS CONTRA TVTOREM AGE*re poſſit, qui ſibi tantum legatum procurauit, quod etiam pupillo teſtator legare uolebat.*

QVIDAM dum extremę ſuę voluntatis moderamina conderet, fundum Coꝛnelianum cuidaꝫ tutoꝛi, eiuſqꝫ pupillo relinquere voluit, Tutoꝛ autem ſibi ſoli relinqui poſtulans, quod petijt, impetrauit: moꝛtuo teſtatoꝛe demum pupilloqꝫ pubeſcente pꝛędictus tutoꝛ a quondam dicto pupillo ratione pꝛędicti legati conuenitur, vnde quęritur, quid iuris ſit, pꝛoponitur actio tutelę.

QVOD POSSIT

¶ QVOD pupillus contra tutoꝛem cum effectu actione pꝛędicta experiri poſſit euidenti ratione pꝛobatur. In pꝛimis pꝛo pupillo facit ratio perſonę quę fauoꝛabilis eſt, nempe pupilloꝛum fauoꝛe aliquid ſpecialiter conſtituitur, vt.ff.de ſuſp.tu.l.iij.§.1.⁊ C.vt cauſ.poſt pubert.adſit.l.vni.ſecundo pꝛo pupillo poteſt allegari teſtatoꝛis tacita voluntas, arg.ff.de hered.inſtit.l.vlt.

Tertio quia per tutorem factum eſt, quominus in pupillum ta/
le legatum deuenerit, ꝛ ſit acquiſitum, vt. C. de adm. tut. l. pu/
pillorum, ꝛ. ff. de legat. ij. l. Lucius titius, ꝛ in auth. vt cum de
appell. cogn. §. quoniamus. Quarto, quia pupilli vtilitatem ſuę
1 debuit anteponere, vt. ff. de admin. tut. l. tutor. §. 1. ꝛ. ff. cómod.
l. ſi vt. §. quę vero, ꝛ. C. mand. l. in re. mandata. Quinto, quia
tutor pupillo tenetur acquirere, ꝛ ſi non fecit tutelę laqueis illi/
gatur, vt arg. C. arb. tut. l. quicquid ꝛ. l. ne ea. Sexto, quia da/
retur alijs tutorib⁹ in aligná di facultas: arg. inſtit. vi bon. rapt.
§. ſed nedum, ꝛ. C. de furt. l. ſiquis ſeruo. Septimo quia tutoris
dolus prę́ſumitur, qui ei nó debet eſſe lucroſus, arg. C. de legat.
l. ſi legat. cum. ff. pro ſocio. l. verum eſt. Octauo quia per tuto/
rem pupillus damno intelligitur affectus vt. ff. ne qui. in lo. pub.
l. ij. §. merito, ꝛ. ff. ad. l. aquil. l. ſi ſeruum. Nono quia ratione of
ficij a tali debet abſtinere inquiſitione vt. ff. de contrah. empt. l.
qui officij cauſa, ꝛ. C. de contract. iudicum. l. 1.

EX ADVERSO

CONTRA pupillum pro tutore imprimis allegatur teſtato/
ris poſterior voluntas, arg. ff. de iu. codicill. l. diuus, ꝛ. C. de fidei
comm. l. clarum. Secundo alienę propria pręponenda, vtilitas
arg. ff. de pręſcr. verb. l. qui ſeruandarum, ꝛ. ff. de iud. l. ſi longi⁹,
ꝛ. ff. de fideicomm. lib. l. neqȝ. Tertio vtriuſqȝ certantis de lu/
cro paritas arg. ff. de reg. iur. l. ꝙ nemo. §. cum de lucro. Quar
to, quia ratione officij non debet impediri, cum nemini debeat
2 eſſe damnoſum, vt. C. de allu. ꝛ palud. l. ſiue ꝛ. ff. de furt. l. ſi ſer/
uus. §. quod. Quinto, qa licuit ſibi vigilare ꝛ ſua ſolertia acq
rere. C. arb. tut. l. ſi defunctus, ꝛ. ff. de pecul. l. ſumma. Sexto
quia non pręſumitur dolus cum fecit, ꝙ ſibi licere credidit arg.
ff. de edil. edic. l. qui ſit fugitiuus. §. Item. Septimo quia non
debet ex tali ſuaſione pupillo teneri, cum teſtatori fuerit liberum
non ſeruare, arg. inſt. mand. §. tua gratia tantum in fi. Octauo
quia non videtur pupillus damnificari, ſi lucratus non eſt arg.
3 ff. de damn. infec. l. proculus, ꝛ. ff. de his quę infra. credit. l. qui
aut cum poſſit. ff. de iniur. l. iniuria. §. ſiquis in honoribus.

SOLVTIO

MIHI videtur, ꝙ ſi manifeſte appareat teſtatorem pupillo re
linquere voluiſſe, ꝛ perſuaſione tutoris contrarium factú tunc
4 teneatur actione tutelę arg. ff. de leg. ij. l. Lucius. §. Sempronio,
ꝛ. C. arbit. tut. l. quicquid.

QVÆSTIO XXXVIII.

38 AN EMPTOR CONVENIRI POSSIT EX DOlo mediatoris in ipſa uenditione commiſſo.

IN hac quæſtione vtrum teneatur emptor venditori nomine doli commiſſi, a mediatore proponitur, actio ex venditio.

QVOD TENEATVR

¶ QVOD teneatur, ſic conuincitur, emptor ex dolo menſoris, ergo ex dolo tenetur mediatoris, vt. ff. ſi menſ. fal. mo. dix. l. ij. §. 1. Item nemo cum iactura aliena locupletari debet ergo nec emptor cum iactura venditoris arg. ff. d iu. dot. l. iure ſuccurſum. ¶ Item cum dolus alterius alteri prodeſſe non debeat vt. ff. de poſſ. l. 1. §. inſcribit. l. ſiquis inficiatus, ⁊. ff. pro ſuo. l. ſi ancillam, ⁊. ff. de acqui. re. dom. l. Pomponius.
1 ¶ Item quia nihil intereſſe debet, a quo dolus commiſſus ſit, in hac venditione, ſed an ſit commiſſus vt. ff. ꝙ met. cau. l. ſi cũ exceptione. §. in hac, nam ⁊ alias non intereſt, quis commiſerit, nimirum licet alias teneri non deberet, tenetur tamẽ quia ex dolo aliquid ad eum peruenit, arg. ff. quam ex fac. tuto. l. dolus, ⁊ ff. ꝙ vi aut. clam l. quod. Item alia ratione teneri emptor conuincitur fortiori, quia cum dolo videtur facere, cum ſciens dolo acquiſitum mediatoris non reſtituit, licet ab initio, nihil dolo fecerit: arg. ff. de acqui. re. dom. l. Pomponius, ⁊. ff. de poſ. l. ſiquis in fi. ⁊. ff. pro ſuo, l. ſi ancillam. ¶ Item ⁊ cum nihil intereſt, vtrum ab initio fuerit doli conſcius, an poſtea vt. ff. de tributo. l. illud ⁊. ff. de petit. hęredit. l. ſed ⁊ ſi. §. de eo 1 Quapropter de dolo tam ſuo teneri conuincitur, q̃ʒ alterius. Eſt quoqꝫ fortior ratio, quę ad condemnationis laqueum emptorem adducit, ſcꝫ quia dolum mediatoris ſuo quaſi nomine commiſſuꝫ ratum habere conuincitur, quando ſciens doloſe factum non reſcindit, immo defendit. C. de admi. tut. l. vlt. C. de nup. l. ſine ⁊ C. ad maced. l. ſi filius.

EX ADVERSO.

¶ QVOD non teneatur, hoc modo videtur ꝓbari, quia ſi is velit aliquem propter dolum conuenire, probare debet de dolo ei⁹ quem conuenit, facto, vt. ff. de do. except. l. ij. ⁊. C. de reſcind. l. dolus nempe ad emptorem conueniendum non dolus, vel ſcientia mediatoris, ſed ipſius ſpectat, vt. ff. de liber. cau. l. in ſeruo: ⁊. ff. de tabul. exhib. l. ſed et ſi ſerui, ⁊. l. procurator, nimirum ꝓ

te allegaſti (dicit emptor) delicta ſuos debent tenere auctores nec alter pro delicto alterius debet plecti & puniri, vt.C.de peu.
2 l.ſancimus, &.C.ne vx.pro.mar.l.1. Item cum habes, quē poſ ſis conuenire ſine me de dolo.me poſſeſſorem conuenire non debes arg.ff.de do.exc.l.eleganter.§.pen.&.ff.d co.per qu.fac.l.ex hoc nempe licet inde deceptus ſis, ſed ſi modice me. conuenire non poteris, licet enim contrahentibus ſe inuicem circũuenire naturaliter vt.ff.de minor.l.in cauſe.§.vlt.&.§.Pomponius.

SOLVTIO

¶ IMPRIMIS poteſt diſtingui vtrum emptori dolus latuerit mediatoris, an certus fuerit, in primo caſu abſoluitur, in ſecundo arguitur vt.ff.de nox.act.l.ij. ¶ Item aliter refert, vtrũ ex dolo mediatoris aliquid peruenit ad emptorem: an non, vt ſi puenerit in id damnetur, ſi non: abſoluitur, arg.ff.de tributo.l.3. &.ff.de do.exc.l.4.&.ff.q met.ca.l.q dicimus. Sed & aliter poteſt diſtingui, ſcʒ vtrum mediator, qui dolum adhibuit, ſit ſoluendo, an non: ſi ſoluendo non teneatur emptor, arg.ff.mand. l.ſi procurator.ff.de inſtit.l.1.&.ij.&.C.ſi ven.pig.aga.l.1.&.ij. ¶ Item & hoc poſſet intereſſe, quis mediatorem adhibuerit. Vtrum emptor, an venditor, an vterqʒ, vel neuter, ſed ex caſu aduenit, ſi emptor, teneatur omnino, ſiue ad eum, peruenit, ſiue non, dumtamen abſit aliquid venditori, q imprudenter elegit, ei imputari non poſſit, arg.ff. de neg.geſt.l.nam & ſerui⁹. §.vlt.&.ff.ad.l.aquil.l.ſi ſeruus.§.ſi forſan.ff.de cuſtod.reo.l.nō eſt facile: & ff.ſi menſ.fal.mo.dix.l.ij.§.ſi venditor: non teneatur omnino emptor, quia ſibi debet imputari venditor quum talem adhibuerit, etiam ſi emptor dolo participatus fuerit, niſi forte in ſubſidium, ſcʒ cum mediator non eſt ſoluendo, & aliquid ad emptorem prouenit arg.ff.commod.l.cum qui, ſi vero vterqʒ, vel neuter, lucrum ab emptore extorquetur vt. ff. de pręſcrip. verb.l.gratuitam.§.x.

QVÆSTIO XXXIX.

39 AN FALSVS PROCVRATOR, QVI IN CAVſa mota contra Titium ſuccubuit, ſi à domino cuius mandatum falsò aſſerebat, hæres inſtituatur, poſſit uti hæres denuò Titium moleſtare.

QVIDAM falſus procurator nomine procurato-
ris aſſumpto actionem inſtituit, tamen in certami-
nibus negocij permanens victus occubuit, laben-
te vero tempore a domino heres inſtituitur, quo fa-
cto reum antea abſolutum aggreditur heredita-
rio iure actionem intendens. Quid ſit iuris, quę-
ritur. Proponitur actio, quę defuncto competebat.

QVOD POOSSIT

QVOD poſſit agere, hęc imprimis videntur inducere prioris
iudicij, & ſententię geſta pro alio, vt. ff. de opt. l. homine & C. de
probat. l. licet & C. de tranſact. l. ſi cauſa: prioris ſtatus procura-
toris in alium tranſmutatio auth. de iure iur. a mor. ff. de ſolut. l.
qui res. §. aream, ſingularitatis iure denegati per vniuerſitatē
conceſſio, & ff. de acquir. re. dom. l. quędam, diuerſorum oppu-
gnantium pręponenda petitio, vt. C. de iudic. l. in priuato. ff. de
decurio. l. decurio. & C. de adulter. l. iure, alterius iuris non pro-
pria actio vt. ff. de negoc. geſt. l. cum, & ff. de reg. iur. l. qui in alte-
rius: Iuris vniuerſi nempe, hęreditatis attributa ſucceſſio: vt
ff. de verb. ſign. l. hęreditas, vt. ff. de exc. rei. iud. l. ſi mater. & ff.
deliber. cau. l. ſicut. §. 1. & l. ſi ſeruum, & C. ſi ſepius in integ. l. ij.
& iij. & C. de inoffic. teſt. l. cum qui.

EXADVERSO.

HIS, quę procuratorem quondam adiuuant allegatis, con-
tra procuratorem ſtilum conuertamus, itaq; procuratorē hęc
neceſſario repellunt, ſc; nec perſonę, nec cauſę mutabilitas arg.
ff. de excep. rei iudic. l. iij. & v. & l. cum quęritur, & l. & an eadem
& l. cum debet, crimen perſonę quę petit, & eadem actio, & ea-
dem cauſa: nam priuſquam eſſet Titij heres ꝯtendit, vt procu-
rator, Vnde eſt punienda eius improbitas arg. C. de tranſact. l.
in tranſactione, & ff. de leg. 1. l. ſi ſeruus plurium & C. d ſer. pig.
da. l. ſi creditoribus eiuſdem quoq; ſcandoloſa mēdacitas. arg.
2 C. de diuer. reſcr. l. vlt. & C. ſi min. ſe maio. l. ij. falſitas nō eſt ma-
ioris autoritatis q; veritas arg. ff. de donat. inter. vir. & vx. l. iij.
& ff. ad turpill. l. 1. §. accuſationem, pacti proprij, licet inutilis
reuocandi denegata facultas. ff. de adopt. l. poſt. & ff. de ſeruit.
ruſt. pręd. l. per fundum, teſtatoris ſucceſſio non opitulans arg.
ff. re. amot. l. iij. & & ff. ad macedon. l. vlt. ff. de conditio. indeb. l.
ſi vero. §. ſi filius immo ſingulariter factum affirmans arg. C. de
rei. vend. l. ſi a titio; & ff. de fun. dot. l. fundus.

DISTINCTIO

IN hac quęſtione poteſt diſtingui, vtrū; procurator falſus age-
bat ſuo nomine, dicens in rē ſuam procuratorem factum, an no

minc domini. In primo caſu ſucceſſori actio potius denegatur
in ſecundo conceditur arg. de rei vendic. l. ſi a titio ⁊. ff. de eui-
ction. l. vendicantem. ¶ Item vt dicas, referre, qualiter victus
fuerit vtrum quia fuerit falſus procurator, an quia res non fue-
rat titij, cuius nomine agebat, an quia procurator non erat, non
obſtet te exceptio rei iudicate, ſi vero, quia res eius non fuiſſet,
pronunciatum eſt repellatur arg. ff. de iure iur. l. in duobus. §.
1. ⁊. ff. de petit. hered. l. ſi fideiuſſor. Alio quoq; modo adhuc
poteſt diſtingui, vtrum defunctus ſciuerit, ꝙ procuratorem
non fecit, aut ignorauit, vt ſi ſciuerit inſtruendo videtur habe-
3 re ratum ſi ignorauit nequaq;: ⁊ ob id procurator, nec factus
heres iure hereditario poſſit agere vt. ff. de furt. l. ſi ad dominum
⁊ auth. de ſanctiſſ. epiſ. ⁊ Deo. §. ſi ſeru⁹, ⁊. de regul. iur. l. ſepe.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur, ſine preiuditio melioris ſententię hunc procu-
ratorem a petitione hereditatis expelli, quia de eadem re agere
videtur, vt. ff. de exc. rei iud. l. de eadem re. ⁊. ff. de rei vendic. l.
is qui. Tum quia ex eadem cauſa, vt dictum eſt, Tum quia
ex eadem perſona, vt ſupra dictum eſt, Tum quia nec lis dici-
tur, vbi falſus procurator interuenit, nec poſſunt dici cõtrouer
4 ſię, nec iudicium vllum, cum hoc verum eſt, quantum ad do-
minum non quantum ad procuratorem, arg. ff. de ſuperficieb⁹,
ſi ergo falſus procurator tenetur, quia decepit aduerſarium, mul
to fortius poteſt exceptione ſubmouere, ⁊ cui damnus actionem
multo magis exceptionem pone nanq; falſum procuratorẽ con-
uentum, ⁊ condemnatum, nonne actione iudicati conuenietur
in factum? ⁊ vtiq; multo fortius poterit exceptione ſubmouere
ſi poſt aduerſarius abſoluatur, cum enim exceptio denegetur,
⁊ actio, ⁊ ſimilis eſt illa quęſtio, vbi tractatur, vtrum Iudex,
qui ſucceſſit ei, contra quem iudicauit, poſſit cauſam appellatio
nis exercere.

QVÆSTIO. XXXX.

40 AN RECEPTIO, VEL EXAMINATIO TE-
ſtium poſſit fieri ante litis conteſtationem.

IN Pręſenti quęſtione, an examinatio teſtium, vel
eorum receptio debeat, aut fieri de iure valeat, an-
te litis conteſtationem.

QVOD POSSIT

¶ QVOD poſſit, hęc imprimis videntur induce-
re, nulli⁹ lęſionis interueniẽs actio, vt. ff. de bon. aut. iud. poſſid.

l.prętor.§.iij.ff.de aque.pl.arc.l.ij.§.ij.ꝛ.ff.de calumniat.l.1.fa
1 ctorum ſemel, licet, prohibenda deſtructio, vt.ff.quan.app.l.1.
§.biduum, ꝛ.ff.de interdic.ꝛ releg.l.relegatorum.§.ad temp⁹
temporis examinationis non facienda diſtinctio vt.C.de dona‑
tio.l.data.ꝛ.ff.de tutel.l.iij.non officiens ordinis prępoſtratio,
vt inſtit.de inutil.ſtipul.de heredi.quę ab inteſt.litigatorum cō‑
ſenſu iuris facienda relaxatio, vt.ff.de ferijs.l.1.ꝛ in auth.d̄ te‑
ſtib.§.ſiquando fiet a poſt litem eadē examinatio, arg.ff.ui.ui.an.
clam.l.ſi alius.§.eſt, ꝛ.C.de iu.emphit.l.1.

EXADVERSO

¶ QVOD vero ante litem conteſtatam non poſſit fieri examina‑
tio teſtium, hęc inducunt, allegationum ante pręſtitum ſacra‑
mentum de calumnia prohibitio, vt.C.de iur.iu.propt.cal.l.ij.
poſt litem igitur conteſtatam faciēda examinatio, vt.ff.d̄ diuer.
ꝛ temp.pręſcr.l.de acceſſoribus: poſtpoſita prępoſitio, arg.C.
de execu.rei iudic.l.1.caſualis ante litem allegationū receptio,
vt in auth.de exhib.re.§.ſi is: igitur conſequenter ante litem fa‑
ctam ꝓhibitio, vt.ff.de offic.eius, cui mand.eſt iuriſd.l.1.ꝛ.ff.d̄
legib.l.cum lex. Et non opitulans legatorum conuentio, vt.ff.
de poſtul.l.quos, ꝛ.C.de iureiu.proge.cal.l.ij.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię, iuris ordinē
neceſſario ſeruandum, ideoq; poſt litē conteſtatā facienda exa‑
minatio, ſi enim, vt dictum eſt, litis conteſtatio pręcedit ſacra‑
2 mentum. allegationes fortius litis conteſtatę ſi igitur talis iu‑
ris ordo non remittitur ex conſenſu litigatorum, ꝛ iudicis ꝙ fa
ctum fuerit, non valebit factum enim prętoris iure publico de
rogari non oportet, vt.ff.de pen.l.1.ſed nec pactum priuatorū
ius ciuile poterit relaxare vt.ff.de pact.l.ius publicum, ꝛ.C.de
iureiur.prop.cal.l.1.ꝙ de teſtium examinatione quęritur idem
poteſt, de ſacramento calumnię, vtrum, poſſit differri vſq; ad
ſententiam, ꝛ allegare videtur, ꝙ non poſſit, vt.C.de iureiur.
prop.cal.l.ij.in princ.ꝛ in medio, ꝛ inſtit.de pena.tem.litig.§.vi
detur, ꝛ ꝙ poſſit, licet enim non poſſit remitti, poterit tamen dif
3 ferri arg.C.de precib.imp.offer.l.quotiens, licitum enim eſt ad
tempus, ꝙ perpetuo non licet ꝛ licitum eſt pro parte, ꝙ non li‑
cet in ſolidum.

Quęſtio

QVÆSTIO XXXXI.

41 AN CREDITOR AMMISSO PIGNORE SIBI *à debitore dato debeat probare ammiſſionem*, An *debitor, quòd in eo dolo uerſatus ſit creditor.*

OBLIGAVI tibi rem meam pignoꝛi, eamqꝫ ſine
ino tuo amiſiſti, Queritur, quis debeat pꝛobare
c verum tu ꝙ ſine dolo amiſeris, an ego, ꝙ tu do
lo malo, pꝛoponitur actio pignoꝛatitia, ſed quia
dro ſocioꝛum exercitio laboꝛamus? ne ꝙ oꝛe dici/
mus, opere deſtruamus ad pꝛoſaycam, quaſi ma
1 teriá ſtilum conuertamus. Nimirum ſuperioꝛum pꝛoximarũ
queſtionum oꝛdo fuerit, Nunc igitur debitoꝛ contra creditoꝛes
cum effectu pignoꝛatitia intendit, niſi ſe ſine dolo amiſiſſe eui/
denter oſtendat.

QVOD POSSIT

ET MANIFESTA ratione conuincitur, vel eo,
Quod creditoꝛ pignus habuiſſe arguitur, etiam nunc mani/
feſte pꝛeſumitur, habere niſi qualiter ammiſerit, pꝛobet, vt ecce
ſiquis in iudicio cartam pꝛotulerit, ⁊ fidem ei impoſuerit, ſi po/
ſtea falſi ab aduerſario qđ opponat, veritatẽ in iudicio pꝛoferre
cõpellitur, nec auditur, ſi ſe amiſiſſe affirmet, vt. C. de fi. inſtru.
l. vlt. ⁊. ff. de execut. rei. iud. l. ſi rem. ⁊. ff. loca. l. ſiquis fundum.
2 Nam ⁊ qui olim fuit bonus, vel malus, ⁊ nunc talis eſſe pꝛeſu/
mitur, niſi foꝛte commutatio econtrario patenter oſtendatur, vt
ff. de re. milit. l. non omnis. §. a barbaris, ⁊. ff. de accuſat. l. ſicuũ
⁊. C. de offic. mil. l. vlt. Ex his patet creditoꝛem ad pignus debe
re arctari, quia ipſum habere pꝛeſumitur, niſi qualiter amiſerit,
pꝛobet. Item alia ratione dolum abeſſe creditoꝛ pꝛobare cõ
pellitur, quia dolus pꝛeſumitur ex modo loquẽdi, ſcꝫ quia amiſ
ſionem, ⁊ non amiſſionis cauſam allegare conuincitur, vt non
ex equitate teſtimonium dicere conuincitur ex modo loquendi,
vt. ff. de queſtion. l. de minoꝛe. §. 1. ex modo quoqꝫ teſtificandi te
ſtimonium, vel tanq̃ꝫ verum admittitur, vel tanq̃ꝫ falſum repel/
lendum oſtenditur, vt. ff. de teſtib. l. iij. circa pꝛinc. Nimirum te/
ſtimonium ita eſſe non opitulandum legitur, ſi cauſę exiſtentia
non admittitur, vt. C. de teſtib. l. 1. ⁊. l. ſolum, Eius quoqꝫ allega/
tio non ſufficit, cuius qualitatem, ⁊ quantitatem allegantis ꝓ/
batio non oſtendit, vt. C. de tranſact. l. interpoſitas, ⁊. ff. đ edeꝫ.
l. ſiquis ex argentarijs. §. pꝛetoꝛ quam teſtationem non valere

Teodoſius, vt maior Diocletianus, ⁊ Maximianus Imper. conſtituerunt: patet igitur, ꝙ ſi ſolum ſe amiſiſſe creditor aſſerit nec amiſſionis qualitatem aſſignat, contrarium violenter preſumitur, Tertio quoqꝫ doli preſumptio creditori probabilis eſt, quia in ſue innocentie purgatione ſubterfugiens demonſtratur, Ecce namqꝫ ꝙ ſi contra heredem inuentario non confecto preſumitur, ⁊ condemnationis vinculo ſubit, niſi per pregnantem innocentiam demonſtrauerit vt. C. de iu. delib. l. vltima. §. In computatione, preſumere ergo debet iudex contra creditorem: ⁊ eum condemnare, vnde hic creditor probationibus luce clarioribus amiſſionem pignoris arguere compellitur, vt. C. de pignor. act. l. 4. ſola autem amiſſio eum non liberat, niſi ſine dolo inueniatur, ergo nec ſolum amiſſionem probare ſufficit ad hoc,
3 vt creditor liberetur a pignoratitia, ſicut potes videre in Teſtamento, vbi ſeptem teſtes deſiderantur, quorum ſi vnus defuerit, totum vitiatur teſtamentum vt. C. de Teſtam. l. ſi vnus. Sicut de libero homine vendito ad precium participandum, vbi tria concurrere oportet, ſcꝫ ꝙ ſit maior etas, precij participatio, ignorantia emptoris, que ſola ſi defuerit, cetera non ſunt coope
4 rantia, vt. ff. de lib. cau. l. liberis etiam. Patet igitur ex his, ꝙ licet creditor amiſſionem probauerit, niſi ſine dolo ſe amiſiſſe ꝓbauerit liberari non poterit. ¶ Item ſicut iudex in eo, qui generaliter exceptioni renunciat, quoniam tanqꝫ non renūciaſſet, habetur, vt. ff. ſi qui cantion. l. ſed, ⁊ ſi. §. queſitum. Sed ⁊ qui iubet filium hereditatem adire, nec de hereditate ſpecificat, iuſſiſſe non videtur, vt. ff. acqui. hered. l. ſi qs. §. iuſſus. Sic ⁊ vbi fundus promittitur, non demonſtrato fundo, nihil promiſſum intelligitur vt. ff. de verb. obl. l. ita ſtipulatus. Patet igitur ⁊ multis alijs ſimilibus, que allegare poſſent, amiſſionem minime fore probatam, immo tanqꝫ nihil creditor probaſſet, habendum, eſt quoqꝫ fortior ratio, que creditor non amiſſionem tantum, ſed ſine dolo amiſſionē probare tenetur, vt hoc ſaltim metu perterriti creditores diligentiā pignorum preſtare compellantur, nimirum male verſatus publice debet egeſtate laborare, vt
5 alijs ſit exemplo ad terrenda maleficia vt. ff. de poſ. l. bona fides ſed ⁊ ſacramentum, ꝙ litigantes preſtant contentioſa litigantium inſtantia compeſcitur, vt. C. de iureiur. pro cal. l. 1. delicta quoqꝫ quorundam coercebantur, quotiens nonnullis craſſantibus opus eſt exemplo vt. ff. de pen. l. aut facta. §. vlt. patet igitur ex his creditorem ſine dolo amiſiſſe probare compelli, ne alijs valeat in exemplum produci.

EX ADVERSO

¶ SEQVITVR vt pro creditore contra debitorez aliqua in medium proponamus, Ecce enim imprimis videtur patenter con

uinci debitorem aſſeuerare, dolum creditoris non fugientis, ⁊
ideo debere eũ probare, ⁊ hęc regulis multiplicibꝰ ⁊ varijs poſ
ſet competenter oſtendi, Et prima ratio hęc eſt, dicenti non ne/
ganti incumbit probatio, vt.ff.de probat.l.3. Secundo, quia q
dolum obicit, doluꝫ probare debet vt.ff.d do.exc.l.ij.tertio acto/
re non probante, reus obtineat vt.C.de eden.l.qui accuſare,
Quarto quia, vbi eſt emolumentum, ibi ⁊ onus, vt.ff.de reg.
iur.l.ſecun, ⁊.l.quo tutela.§.1. Quinto quia res alienas poſſi/
dens ⁊c.vt.C.de rei vendic.l.vlt. ¶ Item alia ratione hoc idẽ
oſtenditur, nimirum contra creditorem, conſtat dolum non ꝓ/
batum, nec pręſumptum, ergo ad eius probationem conſtat eũ
non eſſe cogendum. ⁊ Quod ſit probatus, patet, ꝙ non pręmit
6 titur, ſic oſtenditur, doli pręſumptio eſt odioſa, ergo potius re/
pellenda, q̃ꝫ admittenda: nempe in ambiguis humanior eſt fa/
cienda interpretatio, vt.ff.de probation.l.maiorem, ⁊.C.de fi/
deicomm.lib.l.cum inter, ⁊.ff.de legib.l.benignꝰ ⁊.ff.de regul.
iur.l.ea quę.§.1.ergo potius dolum abeſſe, q̃ꝫ adeſſe pręſumen/
dum eſt: ⁊ ſic potius debitori, q̃ꝫ creditori probationem incum
bere debet, Cauſa quoqꝫ alia facit pro creditore, quia fauora/
biliores ſunt potius rei q̃ꝫ actores vt.ff.de regul.iur.l.fauorabi/
liores, ergo in paribus pro reo eſt interpretandum. Sicut de
duobus iudicibus legitur diuerſas ſententias ferentibus, ſcꝫ ꝙ
illi ſententię ſtabitur, qui pro reo iudicauerit vt.ff.de regul.l.
ea quę.§.1.ratione igitur ambiguitatis conſtat ꝓ creditore pręſ
ſumendum. ¶ Item alia potentiori ratione, quia diſcretus, ⁊
diligens reperitur, ſicut de minore induſtrioſo legitur, quem ve/
7 riſimile eſt non eſſe deceptum, niſi oſtendat contrarium arg. C.
qui ⁊ adu.quos.l.1.ſed vis audire rationem aliam, quę totum
negocium dirimit, ꝙ creditor ſe ſine dolo amiſiſſe probat eo ꝙ
dolus ab aduerſario non probatur, nam iuſtum aliqꝰ dicitur, eo
ꝙ non probaẗ iniuſtum, vt.ff.de fideicomm.lib. 1. ſicum. Ex
his ergo patenter oſtenditur creditorem ſine dolo amiſiſſe, ſi nõ
probatur dolus, Et vt eo nos conuertamus, auſculta, leges in
hunc modum omnes loquentes, ecce enim vnus tutor conuen/
tus actione tutele non probat ſe culpam, ⁊ dolum non admiſiſſẽ
in tutela, ſed pupillus, vt.ff.de admin.tut.l. chirographis.
¶ Item hęres de legato forte dependito conuentus non ꝓbat,
ſine dolo amiſiſſe, ſed legatarius, vt.ff.de leg.ij.l.cum ita.§.ſpe/
ciem, vendicans quoqꝫ dominus poſſeſſorem malefidei proba/
re compellitur, vel alioquin bonęfidei iudicabitur, vt.C.de fide
8 inſtr.⁊ iu.ha.fiſ.l.1.lib.x. Debitor quoqꝫ volens pignoris vẽ/
ditionem a creditore factam probare, arguere cogitur creditorẽ
gratioſę vendidiſſe, vel emptorem doloſe emiſſe, non autem ipſe
venditor, ſine dolo vendidiſſe debet probare.C.ſi vẽd.pign.ag.

l.i.ij.⁊.iij. ¶ Item ſufficit, ſi probat ſe amiſiſſe, quia hic, ⁊ nulla culpa probanda ei a lege defertur, vt.C.de pignor.act.l. ſi creditor. Nec obſtat ꝙ amiſſionem non ſpecificat, nam ⁊ mulier generaliter Velleiano ſenat:con. ⁊ omni alio auxilio rite renunciat, vt.C.quan.mult.tut.offic.l.vlt. Ex his omnibus patenter concluditur debitorem probare compelli dolum creditoris. In hac queſtione videtur eſſe diſtinguendum, an agat debitor vel ꝯueniatur, vt ſi agat debitor dolum creditoris probare compellatur, ſi vero debitor conueniatur, quia magis pro eo preſumitur dolum creditoris arguere, non tenetur, vt ſic plus iuris habeat excipiens, q̃ȝ intendens arg.ff.de compenſ.l.ſicum, ⁊.ff.d negoc.geſt.l.cauerit.§.i. ⁊.ff.de pact.l.ſicuȝ vel poteſt diſtingui ad hoc, qualiter excipiat creditor, vtrum hoc modo non teneor, tibi debitori, quia ſiue dolo amiſi, quo caſu, ⁊ ille probare compellitur, aut creditor ſimpliciter ſe amiſiſſe, quo caſu hoc ſolum probabit, ex modo enim excipiendi probat reus, ꝙ alias actor tenetur probare vt. C. de cond.ob.tur.ca.l.i. ⁊. ff.de probat.l.i.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur interim ſententiam eorum eligendam, qui dicunt, ꝙ inſpecta qualitate perſonę ſit iuſiurandum deferendū creditori ſe ſine dolo, amiſiſſe, arg.C. de. ſi. inſtru.l.vlt. ⁊.ff. de vox.act.l.quęro ⁊.C.de bon.aut iud.l.vlt.

QVÆSTIO XXXXII.

42, AN VENDENS TERRENVM, QVOD HABET *in tali loco cum altera pars eſſet publice occupata in aggeribus, intelligatur etiam occupatam uendidiſſe.*

BONONIENSES Dum ciuitatem ſuam contra hoſtilem incurſuȝ Teutonicorum vallis munirēt, ⁊ foſſis medietatem prędij Gaij Seij occupauerunt: Gaius denum portionem reliquam vendidit, procedente vero tempore cum timor creuiſſet, ⁊ tremor tantus cępit, vt ruſticorum ad ciuitatē magnus ꝯcurſus fieret ita ꝙ ciuitatis prior ambitꝰ retinere non poſſit, vnde factum eſt, vt vallis dimiſſis prioribus vlteriꝰ muris, ⁊ foſſis ciuitas ambiretur. Titius vero partem Gaij venditoris ſui cum alia vallarum ripis complanatis poſſidere cepit quam Gaius ad ſe. quodā poſtliminij iure reuerſam dicens

petere intendit. Queritur, quid iuris ſit, proponitur rei ven-
dicatio.

QVOD RECTE AGAT:

¶ QVOD venditor cum effectu contra emptorem rei vẽdicatio-
nem intendit manifeſta ratione probatur, nempe aut vult ven-
ditor tueri ſe iure venditoris, aut alio extrinſecus, naʒ cum ven-
ditor huius rei dominus fuerit, ⁊ de hoc non dubitatur, ⁊ nũc
preſumitur dominus, vbi emptor non comprobet, vnde factus
ſit dominus? arg. C. de probat. l. fine, ꝙ iure emptionis ſe tueri
poſſit, duplici ratione conuincitur, ſcʒ quia neqʒ venditum eſt,
ꝙ per ſe patet, neqʒ fingitur, ꝙ vendiderit, ꝙ ſic probatur: De
hac parte vendita inter eos actum non fuit, ſed tantum de reli-
qua, ergo vendita non videtur: arg. C. de tranſ. l. ſi de certa ⁊ ff.
de tranſ. l. cum aquil. ⁊ l. qui cum. ¶ Item per ſe ita (vt dicã)
in rerum natura non fuerat, nec eſſe ſpecificatur ergo vendita
non videtur, quoniam nemo poſſet videri vendere vel emere ꝙ
non ſit portio, autem non videtur, niſi que appareat arg. ff. de
1 contrah. empt. l. tuttilia ⁊ ff. de teſta. tu. l. ſiquis ita. §. iij. ⁊. ff. de
dam. infec. l. in damnum. §. ſiquis, Immo ⁊ ſi vendita eſſet, idẽ
rei venditio non teneret vt. ff. de contrah. empt. l. ſed celſus ⁊ in
ſtit. de contrah. empt. §. vlt. Ex his ergo patenter oſtenditur, ꝙ
emptor iure emptionis hanc partem obtinere non poſſit. Et
quod acceſſionis iure obtineri non poſſit euidenti ratione ꝓba-
tur, ſcʒ quia vt dictum eſt, cum non fuerit a priſtino domino a-
lienata, redacta ad priſtinum ⁊ priuatum ſtatum priſtino domi
no eſt reſtituenda, ergo venditori quondam domino, arg. ff. de
acqui. re. dom. l. adeo. §. inſula. ⁊ l. cum in ſuo, ⁊. ff. de capt. ⁊
poſt. l. re. l. in bello. §. ſiquis. ¶ Item alia ratione quia diſcreta
fuit hec portio, a vallis occupata ab alia, ergo inter eas non po
teſt eſſe ius accreſciendi arg. ff. de vſufr. ac. l. 1. in princ. ⁊. §. pen.
⁊. §. vlt. ⁊. l. ij. ⁊. iij. ⁊. ff. de leg. 1. l. plane ſi titio. Immo plus di-
cit venditor, ſcʒ quia iſtud tacite videtur exceptum cum vendi-
dit reliquum. Sicut dicitur de eo. qui vendidit ſtatu liberum
⁊ vnam cauſam ſtatu libertatis expreſſit, illam venditor ſolam
ſibi ⁊ nullam aliam excepiſſe videtur vt. ff. de euiction. l. qui li-
bertatis. ¶ Item qui dotem dat in vnum caſum ſibi conſulen-
2 do in ceteris mulieri conſuluiſſe videtur vt. ff. ſol. matr. l. ſicum.
¶ Item pater in vnum caſum filium inſtituendo, in alio prete-
riſſe videtur vt. ff. de lib. ⁊ poſt. l. commodiſſime: Ille quoqʒ, q
domum legat inſtructam quedam nominatim excipiendo reli-
qua videtur concedere vt. ff. de inſtr. leg. l. qui: aut. §. idem ſicut
quedam nominatim relinquendo alia videtur adimere, vt. ff. de
fun. inſtr. l. cum delanionis. §. cui nam mulier in vnum caſum a

teſtificando prohibita in alijs videtur admiſſa. ff. de teſtib.l.ex eo. ¶ Item proconſuli in vnum caſum data permiſſio facit, vt in alijs videatur prohibitus,vt.ff.de offi.ei.cuie.mād.eſt iuriſd. l.1.Ex his ergo ⁊ multis alijs,quę poſſent in hunc modum allegari,patet,ꝙ partem,reliquam alienando,aliam excepiſſe videtur,vnde patet,ꝙ nec habeat, vel poſſit iure acceſſionis obtinere, Quod alio non poſſit,patet per ſe ſed forte dices, ⁊ ſi concedantur hęc omnia,etiam tu,qui nihil iuris hic habes,me cōuenire non potes,nam cum per ipſam publicationem amiſeris dominium ſaltem,eo iure debeo obtinere,quo poſſeſſores habentur potiores,vt.C.de eden.l.qui accuſare, ⁊.C.de rei vendicat l.fin. Reſpondeo,bene quidem argumentaris ſed alia hic ratio pactum reformare videtur,ſcꝫ quia poſſeſſionem a me videris,⁊ meo videris habere beneficio,vnde prius tam mihi debes reſtituere,ꝙ̄ de proprietate debeas litigare vt.C. loca.l. ſiquis conductionis, nam ⁊ fures, ⁊ raptores,licet nō domini,immo iniuſti poſſeſſores contra omnes commodatarios, creditores , depoſitarios cum effectu intendunt actiones,vt.ff. commod.l. ita, ⁊.ff.de pignor.actio.l.ſi rem.§.is, ⁊.ff.depoſi.l.1.§. ſi predo ⁊.l.bonafides. Ex his igitur patet, emptoris opinionem ſine exceptionem nullius eſſe momenti, nā fortiori intercedere ſubtili quadam, ⁊ excogitata ratione videtur,ſcꝫ quia ex precedenti non ex ſequenti cauſa venditor actionem intendit vnde nulla exceptione obſtante debet,ad agendum admitti , ſicut de eo legitur,qui poſt vi.aut clam factum opus ,fundum alienauit qđ nihilominus vi aut clam interdictum poterit intentare, vt.ff.ꝙ vi aut.cl.l.qui in princ.§.ſiquis ſed de arboribus ante venditionem,ceſis venditori,non emptori cedendi penam iniungit, vt.ff. fini.regund.l.iudicium, ⁊.ff.arb.furt.ceſ.l.penult. Interdictū quoqꝫ de aqu.cot.⁊ eſti.de facto priori venditori,non etiam datur emptori,vt.ff.de aqu.cot.⁊ eſti.l.1.§. ſed cum de. ¶ Item in finium regundorum ⁊ communi diuidundo legitur, ⁊ ſimilibus vt.ff.fin.regundo.l.iudicium: ⁊.ff.com.diuid.l. in hoc ſed ne per ambages amplius diſcurramus,ſi vis audire caſum preſentis quęſtionis,auſculta. Titius Seium in ſua poteſtate conſtitutum emancipauit, nepotibus ex Seio in hoſtium poteſtate conſtitutis,poſtea ipſis poſt liminio reuerſis,in cuius ſunt poteſtate? Sunt itaqꝫ Titij.i.aui,non Seij.i.patris noniter emācipati vt.ff.de cap.⁊ poſſ.l.ſi me. Ex his manifeſte concludit poſſeſſionem quaſi poſtliminio reuerſam ad alienantem vt ita dicam debere peruenire.

EXADVERSO.

¶EXADVERSO emptore ſe multimoda ratione defendit. Imprimis enim ratione venditionis hoc modo Gaiꝰ vēdidit mihi

reliquam partem, quam habebat ibi cum vero nullum fuit reli
quum, nihil debetur totum vt. C. de her. inſtit. l. ij. ⁊. ff. de fideiuſ
ſo. l. amuſſi. ff. de verb. ſign. l. verbum amplius, nã ⁊ ſiquis vnũ
ex parte inſtituta, nec de reliquis bonis quicq̃z aſſignet, ex vni/
uerſo eum inſtituiſſe videtur, vt. ff. de hered. inſtit. l. ſiquis ita. §.
1. ſic ad heredem quoqz fundi hereditas adita tranſmittatur, ſi
de reliquis reb⁹ nihil a teſtatore diſponitur vt. ff. de vulg. ⁊ pup/
l. coheredi in fi. legis, vt ⁊ filius familias ſi de caſtrenſibus te/
4 ſtetur, dum partem dediſſe ignorat, ad heredem Caſtrenſium
paganica etiam tran tuliſſe videtur, vt. ff. de caſtrum per. l. he/
redi. §. 1. nimirum hoc in iure noſtro inuenire facillimũ eſt, par/
tis appellatione ſignificari totum: Nec. ecce ſi maritus vxori
domus partem legauit, in qua ſolitus fuerat conuerſari, cuz in
tota morari conſueuerat, tota debebitur, licet partis appellatio
in legato exprimatur, vt. ff. de leg. iij. l. vxori, in princ. ¶ Item
teſtator ⁊ cum forte xx. a tertio debentur, quę ſibi Titius debet,
legando totum debitũ legare videtur, vt. ff. eo. l. nomen in prin.
Sicut de ſeruo, inter viuos manumiſſo legitur, cui videtur pe
culium conceſſum ſi non inuenitur nominatim ademptum, vt
C. de pecul. l. eius qui libertatem me: Quęre in proxima. q. ⁊ p
hoc multa inuenies argumenta, Pręter hęc, ⁊ aliud eſt, ꝙ vẽ
ditorem repellit, pati ſcz obſcuritas, nimirum in eius poteſtate
ſtetit legem apertius dicere: ſcz partem hanc nominatim excipe
re, ꝙ cum non fecit contra eum interpretandũ eſt vt. ff. de pact.
l. veteribus ⁊. ff. de ſeruit. vrb. pręd. l. ſi arborem. §. hęc lex, ⁊. ff.
de in. dot. l. v lt. circa princ. vel ſi alicui videatur, ꝙ pars iſta, de
quã agitur, vendita non intelligatur, cum de iure accreſcendi p/
tinere ad emptorem nequaq̃z dubitatur, nempe ad eum alterius
partis debent pertinere beneficia, vt. ff. com. diuid. l. ſi. quibus
putans. §. vlt. ⁊. ff. de vſufr. l. ſi Titio, potius q̃z ad dominũ re/
uerſi, ſicut ⁊ de duobus legatarijs legitur, quorum vnius por/
tio deficiens, potius debet ad collegatarium pertinere q̃z ad hę
redẽ, a q̃ relicta eſt, reuerti vt. C. de caduc. tollen. l. 1. §. in primo
⁊ ad ſenat. conſult. turpil. l. ſi qua. Quęritur quoqz ad hęc ar/
gumentari in cauſa emphiteoticarij, ⁊ domini. ¶ Item alia ra
tione, quia partem reliquam alienando ius alterius, ſi quod ha
bebat, amiſiſſe videtur, ſicut ⁊ de conditione furtiua legitur,
quam venditor alienando amiſit, vt. ff. de condit. furt. l. ſiue fur.
§. vlt. ⁊. l. ideo. Idem quoqz de aqu. plu. arc. legitur actione vt
ff. de aque plu. arcen. l. ſi Titius. §. ſiquis vel in emptorem tranſ
tuliſſe, Sicut de eo, qui fundum dominantem diſtraxit, nã em/
ptor non dominus, non autem quondam venditor dominabit,
vt. ff. de ſer. vrb. pręd. l. cum fundo ſicut etiam legitur de proprie
tario, qui proprietatem diſtraxit ſcz, ꝙ non ei ſed emptori vſu/

§.vlt. Si vero dixerit vendo tibi rem iſtam, quam habeo iuxta munitionem talem, non debebitur emptori, ſed penes venditorem remanebit. arg. ff. de euictio. l. qui liberta.

QVÆSTIO XXXXIII.

43 AN SENTENTIA APPELLATIONIS PER *Imperatorem lata parte non citata valeat.*

CVM queſtio verteretur inter Iacobum, ⁊ M. victus Iacobus ad Imperatorem appellauit tandem volẽs ſuam proſequi appellationem adiuit Imperatorem Imperator vero non requiſita altera parte priorẽ caſſauit ſententiam, ⁊ pro Iacobo iudicauit. Queritur vtrum nunc talis ſententia valeat, que non requiſita

1 parte aduerſa lata eſt, proponitur actio, vel exceptio iudicati.

QVOD VALEAT SENTENTIA

¶QVOD actio in factum iudicati, vel exceptio locũ habeat ex principali ſententia manifeſta ratione poteſt probari. Imprimis propter ipſius principis priuilegia, que varia ſunt, ⁊ innobilia, ſed pauca numerari ſufficiant, ecce enim de ſeruo poteſt facere liberum, vt. ff. de offic. pręſ. l. barbarius ⁊. C. quibus ex ea:

2 ſer. pro pręm. lib. accip. toto tit. ⁊ econuerſo. C. quibus, ad lib. proclam. non lic. l. ij. de filio facto patre famil. vt. C. de dignit. lib. 12. ⁊ econuerſo, vt inſtit. de adoptio. De meo tuum, ⁊ econuerſo vt. C. de quad. pręſcr. l. fin. De libertino ingenuum, vt. ff. de natal. reſti. euen. de baſtardo legitimum vt in auth. quibus mo. nat. effic. leg. De iniuſto, iuſtum, vt. ff. de adoptio. l. adoptio vt ff. de ritu nupt. l. ſi ſenatori, ⁊. C. de interd. matr. tut. pup. l. 3. ⁊ de diuite pauperum vt. C. de bon. pręſcr. tot. tit. de humili nobilẽ vt. C. lib. xij. de dignitati. Et econuerſo vt. C. loca. l. fin. De viuo mortuum vt. ff. de bon. poſſ. con. tab. l. 1. §. 1. ⁊ econuerſo vt C. de ſentent. paſſ. l. 1. ⁊ fin. De famoſo infamem, vt. ff. de infamib. l. 1. ⁊ econuerſo vt. C. de nupt. l. imperialis de minore maiorem facit vt. C. de his qui ven. eta. imp. l. fin. ⁊ econuerſo, vt inſtit. qui teſt. fac. poſſit. §. 2. De conueniendo non conueniendum, ⁊ econuerſo vt. C. de precib. imp. offer. l. quotiens, ⁊. C. de in. dot. l. iij. de teſtabili inteſtabilem vt. ff. de teſtam. l. is cui. ⁊ econuerſo vt. C. qui teſta. fac. ſiquis. Imp. ⁊. C. de in offic. teſta. l. ſi quando. In ſumma legẽ poteſt facere, corrigere, tollere, interpretari vt. C. de legib. l. cum de nouo, ⁊. l. ſicum, igitur hec omnia ⁊ alia infinita imperator cũ poſſit, qđ dicit ꝯ omni altera parte

irrequiſita q̄d non poſſit dare ſententiam? ad hoc omnis pote-
ſtas ſecularis eſt eo inferior, quis ergo de eius iudicio diſputa-
bit? nunquid inferiores ⁊ ſubditi? abſit vt.ff.de arbitr.l.iij.§.fi.
⁊ l.iiij.⁊.ff.de minor.l.minor. Immo ⁊ ſi reperiretur ęqualis
non tamen poſſet eius ſententiam irritare, vel ď ipſius ſententia
cognoſcere, vt.ff.ad trebell.l.ille.§.Tempeſtiuum,⁊.ff.de eui-
ction.l.iudicium,⁊.ff.de arb.l.iij.§.fin. Pręter hęc allegatur,
2 quia licet aliter debuit ferri, lata tamen non debet irritari vt.ff.
quan.appell.ſit.l.i.§.biduum,⁊.ff.de pen.l.ſeruus.

EX ADVERSO

¶ET vt tollantur contraria continuis allegationibus excipit N
⁊ dicit nullam fore ſententiam etiam a principe latam ⁊ poſſe in
firmari, vt.C.de erro.aduoc.l.ſententiam,⁊.C.ſent.reſcin.non
poſ.nunquid tranſactionem? ⁊.C.de tranſact.l.cauſas, ⁊ nun-
quid venditionem? vt.C.de reſc.vend.l.ratas nũquid teſtamen
tum, vt.C.de teſtam.l.ſi teſtamentum, nunquid obligationem?
vt.C.de duobus re.l.ij.nunquid donationem? vt.C.ď donat.an
te nup.l.cum dotem. ¶ Item nunquid tributorum immunita
tem concedet? vt.C.de vectigal.l.quicquid, vt.C.de anno.l.in-
fraudem. Nunquid monopolium? vt.C.de monopol.l.i. Nun-
quid penam liberto remittet? vt.C.de in ius.voc.l.ij. Nunqd
dignitatem amiſſam reſtituet? vt.C.loc.l.fin. Nunquid indi-
gno dignitatem concedet? vt.C.de coartab.l.nullum lib.xij.
Nunquid contra ius, vel legem aliquid ſtatuet? vt.C.de precib.
imper.offer.l.reſcriptum. Nunquid iniuſtam poſtulationem
admittet? vt.C.de prec.imp.offer.l.quotiens. Nunquid iniu-
ſtas nuptias concedet? vt.C.ſi nupt.ex reſcr.pet.l.i. Nunquid
ſpurium legitimum faciet? vt in auth.quibus mo.natur.effici.
⁊.C.de natur.lib.l.i. Cum ergo nihil horum poſſit facere Im-
perator, multo minus iuris ordinem perturbando, non requiſi-
ta parte aduerſa poterit ferre ſententiam, Imperator enim vti-
3 tur iure communi vt.C.de legibus,l.digna vox.⁊.C.ad.l.falc.
l.⁊ in legatis. ¶ Item nunquid Imperator debet facere, ꝙ ne
fiat, tenetur defendere? minime, vt.ff.ſi ſer.vind.l.Pomponi⁹
⁊.C.de euiction.l.ſi ob.⁊.l.fine. Pręter hęc non quilibet alius
iudex poſſet hoc facere ſequendo principis exemplum? vtique
vt.C.de leg.l.fin. Ad hoc videtur illicite extortum: damnan-
dum eſſe, vnde nullum extorquendum debet afferre emolumen
tũ vt.ff.de nata.reſtit.l.i.⁊.ff.ad corn.ď falſ.l.ſiquis pręſumen
dum eſt enim, ꝙ per falſam ſuggeſtionem appellantis potius
hoc fecerit, q̃ ex certa ſcientia nec enim veriſimile eſt principem
Romanum quicq̃ illicite agere, arg.ff.de re.milit.l.non omnis
§.a barbaris,⁊.ff.de offic.pręſi.l.diuus. Adhuc occurrit facti

irregularitas, quę totum factum infringit vt. ff. de vulg. ſub. l. ij. ⁊. C. de ſent. ⁊ interd. l. prolatam, ⁊. C. de except. rei. iud. l. 1. Et vt breuiter, ⁊ ſuccincte per oretur, reſpondeat obiectis aduerſarius. Nonne in lege continetur, quod ſtatuta cõtra abſentes nõ legitime citatos nullius debẽt eſſe momenti? vt. C. quõ. ⁊ quan. iud. l. ea. quę, arg. C. de legib. l. fi. quominus, ibi ⁊c. nec ibi diſtinguitur perſona ſtatuentis ergo qualiſcunq; fuerit, debet irritari quod geſtũ eſt, vt. ff. de leg. pręſt. l. 1. ⁊. C. de trãſaction. l. data.

SOLVTIO

MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię principis ſententiam a quoquam iudice infringi non poſſe ſed per ipſum met debere in melius reformari vt. ff. de minor. l. minor autem. §. ſi autem princeps.

QVÆSTIO XXXXIIII.

44 AN ROSELLA POSSIT ACCVSARI DE *adulterio commiſſo cum Romano Poutifice, & talis accuſatio de iure ſubſiſtat.*

ROSELLA accuſatur de adulterio commiſſo cũ Romano Pontifice, quęritur: vtrum poſſit proponitur iudicis officium, ⁊ actionẽ patiatur induci.

QVOD VALEAT ACCVSARI.

QVOD de iure Roſella valeat accuſari, Imprimis ea ratione probatur quia Pontifici poteſt prodeſſe, nec obeſſe, arg. ff. ad. l. iul. de adulter. l. denuntiaſſe, vel ad minus, ſi prodeſſe non poterit nec obeſſe, vt. C. ad. l. iul. de adulter. l. ⁊ ſi crimen, ⁊. C. quibus res, iudic. non noc. l. ij. ⁊. iij. ergo quia eum res non tangit, propter eum impedienda non eſt. Et ſi poneretur ſine pręiudi-
1 tio, quod eũ tãgeret nõ tñ principalr, ⁊ licita ſunt, ſecundario, quę principaliter non liceret, vt. ff. de auto. tut. l. 1. ⁊. l. quod. ⁊. C. de iudic. l. quotiens. Item alia ratione accuſari poteſt, quia ſicut alterius perſonę maleficium, alium non condemnat vt. C. de his qui. latro. l. ij. ⁊ de pen. l. ſancimus, ita ⁊ multo fortius alterius beneficium, alium non debet a debito abſoluere, arg. C. de accuſ. l. fi. parilitatem enim dẽbere maxime circa hoc ſeruari nec memini legiſſe: arg. ff. de action. emp. l. ſicut Preterea hęc, debet poſſe accuſari, ne maleficia remaneant impunita vt. ff. ad. l. aql. l. ita vulneratus, ne procliuiores ſint ad maleficia, vt. C. de pen.

l.ſi operis, ⁊ inſtit. vi. bon. rap. §. ſed nedum, ne accuſationē delu
dere ſub hoc pretextu, facultas cuilibet ſit conceſſa, vt. ff. de a/
dulter. l. mar. Ad hoc, arg. pone adulterat mortuum, etiam
mortuus non poterit accuſari, nunquid ſub hoc pretextu quia
non poteſt adulter accuſari, poterit ſe tueri adultera? nequaq̄,
vt. ff. adulter. l. conſtante, ⁊. l. adulter. quid ergo intereſt, quare
non poſſit accuſari, vtrum propter priuilegium perſonę. An
quia ſit morte preuenta, nihil certe, vt. C. de ſubſtit. inſtit. l. ſi ma
ter. Nec enim diſcurrendum eſt, qualiter, quid non poſſit, ſed
an fieri non poſſit, arg. C. ſi mancip. ita, fu. l. ea. quidem, ⁊. l. fin.
¶ Item aliud apoſtolicum priuilegium, perſonale eſt igitur pſo
nam non excedit, arg. C. de legibus, l. ij.

EXADVERSO.

¶ PRO Roſella videtur poſſe allegari, vt conueniri non valeat,
quia hac actione propoſita famę Summi Pontificis videtur
diminui, dicendo enim adulterium commiſſum cum Pontifi/
ce, dicit Pontificem adulterum, ⁊ hoc dicere non licet, ergo nec
illud, nam ſepe vno prohibito prohibetur ⁊ aliud, per ꝙ perue
nitur ad id, quod prohibitum eſt, arg. C. de natur. lib. l. legem
2 in fin. ⁊. ff. de tuto. ⁊ curat. l. ſcire. ¶ Item iſta duo inter ſe con/
ſequentiam habent, vt vno dicto dicatur, ⁊ reliquum, arg. ff. de
procurat. l. ad rem. ⁊. ff. ꝙ met. cau. l. 1. Nec obſtat ꝙ dicitur
principaliter Pontifici queſtionem nō fieri, quę enim principa/
liter interdicta ſunt, ⁊ ſecundario videntur prohibita vt. C. ne d
ſta. defunct. l. 1. ⁊. ij. ſed adhuc, eſt fortior ratio pro Roſella, non
poteſt probari adultera. ergo nec damnari, ꝙ non poſſit conue/
niri ſubtili ratione probatur, Impoſſibile eſt Roſellam cū Pon
3 tifice adulterium commiſiſſe, quod Pontifex idem non cōmi/
ſerit cum Roſella, ergo non poteſt probari adulterium commi/
ſiſſe Roſellam cum Pontifice, quin probetur Pontificem com
miſiſſe cum Roſella ſed hoc probari eſt impoſſibile, ergo ⁊ illud
arg. ff. de trin. act. que pri. l. veteres. ¶ Item ſaltem Pontificis
opinio grauaretur, ergo non debet admitti. arg. ff. de obſeq. lib.
l. Papinianus. l. nec. l. licet ⁊. ff. de. in viſ. voc. l. ſed. ſi hac. §. pen.
¶ Item priuilegium Pontificis ad Roſellam debet extendi p/
pter cauſę criminis q̄ communicationem, arg. ff. quēadmodū
ſer. amit. l. ſi communem, ⁊. C. ſi vnus ex plurib. l. 1. ⁊. ij.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine preiuditio melioris ſentētię recte poſſe Ro
4 ſellam de adulterio commiſſo cum Pontifice accuſari, vt. ff. de
adulter. l. ſi adulterium. §. fin.

QVÆSTIO XXXXV.

45 AN FIDEICOMMISSARIVS, CVI RELICTVM *fuit fideicommiſſum per hæc uerba filiam meam coniugatam heredem inſtituo grauans eam per fideicommiſſum ut Titio reſtituat Saluo eo, quod Marito relinqueretur, Si filia moriatur, & omnia Marito relinquat, habeat ius aliquod contra Maritum uigore dicti fideicommiſſi.*

PATER Familias fecit teſtamentum, ⁊ filiam ſuã coniugatam heredem inſtituit, ⁊ rogauit eam per fideicommiſſum, vt cum moreretur hereditatem ſuam reſtitueret titio deducto eo, q̃ relinqueret marito, filia poſtea moriens vniuerſa marito reliquit. Queritur nunc vtrum titius fideicommiſſarius contra maritum talis filię vllum poſſit habere regreſſum proponitur hipothecaria, vel rei vendicatio.

QVOD HABEAT ACTIONEM

¶ QVOD fideicommiſſarius pręditas habeat actiones contra talem maritum euidentiſſima ratione videtur poſſe probari. In primis illa, quia in fraudem ſuam debet intelligi factum, arg. ff. de his, quę in fra. cred. l. omnes. vnde reuocatione caducitatis debet irritari, vt. ff. eo. l. 1. ¶ Item quia contra mentem ⁊ voluntatem, teſtatoris factum videtur quia aliquid tunc reſtitui noluit, vnde poterat ex voluntate peti vt. ff. de legat. iij. l. is qui. ⁊ l. cum plures. ¶ Item ita interpretandum eſt, vt fideicommiſſum potius valeat, q̃ pereat vt. ff. ad trebell. l. cogi, ⁊ l. ex facto. Prętereca datum marito relinquendi arbitrium filię videtur, vt. ff. de iniur. l. item apud. §. quęſtionis ⁊. ff. de ſeruit. l. ſicut. Unde cum fuit immoderatum boni viri arbitrio reformandum eſt, arg. ff. de contrah. empt. l. hęc venditio. ⁊. ff. p ſocio. l. interpoſita, vnde, ſi ad hunc pertinentia articulum quęrat diligens lector ſcʒ in cauſa illius, quę compromiſit in aduerſarium inueniet ad hoc pro fideicommiſſario. Illud fortius ſtat argumentum, quia potiora, ⁊ meliora poſſe facere videntur, hunc enim teſtatoris expreſſa voluntas adiuuat, maritũ tacita,

ergo debet obtinere, arg. C. de edilit. edic. l. fin. ¶ Item habet pꝛeceptum ille vero permiſſionem, quę infirmioꝛ eſt.

EXADVERSO

¶ CONTRA fideicommiſſarium maxima allegantur, ſcʒ quia
reſiduum voluit a relicto mariti habere. Titium, ⁊ nihil eſt re/
ſiduum. Unde nihil habebit, vt. ff. de hered. inſtit. l. item. Nec
obſtat ꝙ obijcitur, quia dolo fecit, nec enim dolo facere videtur,
2 qui fecit, ꝙ ſibi permiſſum credidit, vt. ff. de edil. edic. l. quis ſit
fugitiuus. §. apud labeonem. Immo ſi veram rationem ſequa
ris, videtur ei conceſſum, vt totum marito relinquat, quia ver
ba illa de ducto eo. ⁊c. poſſunt totuʒ admittere vt. C. de her. in/
ſtit. l. ij. ⁊. ff. de fideiuſſ. l. ammiſſi in pꝛinc. pars enim quandoqʒ
ponitur pꝛo toto ſicut econuerſo vt. ff. de leg. iij. l. vxoꝛi, ⁊. l. no/
3 men. ¶ Item alia ratione mariti melioꝛ videtur conditio, qa
eſt in pari cauſa cum fideicommiſſario, vtrumqʒ enim voluit
habere teſtatoꝛ arg. ff. de reg. iur. l. in eo ꝙ.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur ſine pꝛęiuditio melioꝛis ſententię fideicommiſ
ſarium poſſe petere quartam inſtitutionis arg. C. ad trebell. au/
tem contra rogatus.

QVÆSTIO. XXXXVI.

46 AN PRESENS REI SVÆ ALIENATIONI

& non contradicens ſibi preiudicet.

ALIQVO pꝛęſente, ⁊ non contra dicente reʒ ipſius alienari, quęritur nunquid is etiã va/ leat vendicare ab emptoꝛe, pꝛoponitur rei vendicatio.

QVOD VALEAT

¶ QVOD rem illam cum effectu valeat ven
dicare euidenti ratione pꝛobatur. Dominus enim fuit; hic. n.
circa alienandum factum ſuum non interuenit, ergo Dominus
remanſit. Igitur vendicare poteſt vt. ff. de reg. iu. l. quod noſtrũ
eſt, ⁊. ff. de pign. actio. l. Gaius. Nec obſtat, quod fuit pꝛęſens
3 ſola enim pꝛęſentia non pꝛęiudicat. Ut de pign. acti. l. Gaius
ſed neqʒ ſola ſcientia ſi non expꝛeſſim conſentiat, vt. ff. quibus
mod. pig. ſol. l. ſicut. §. non videtur. Imo inuitus dicitur, qui

non conſentit expreſſum, vt.ff.de procur.l.filius.§.inuitus.ff.de
ſer.vrb.prędi.l.inuitum. Sed vt ſubtilius ꝓcedamus ſola prę
ſentia non ſufficit, vt probatum eſt, alioquin ea ratione ſufficeret
etiam ſi furioſus, vel infans eſſet pręſens neque ſola ſcientia,
quia alioqui ſuſtineret in abſente igitur neque ſola pręſentia nec
ſcientia ſola arg.ff.de euict.l.quidam ⁊.ff.de dona.inter vir.⁊
vxo.l.ſi ſeruus, ⁊ auth.de Epiſcopis.§.ſi ſeruus. ¶ Item talis
pręſentia cum ſcientia nuda fuit, ergo non pręiudicat arg.ff.de
2 leg.pr.l.ſi filius.familias.§.diui. ¶ Item non debuit conſentire
vel contra dicere, quia nihil agebatur eius nomine arg.vt.ff.de
neg.geſt.l.ſi pupilli ⁊.C.de rei vend.l.mater.

EXADVERSO

¶ E CONTRA dicitur ipſum exceptione doli repellendum eſſe
dolo enim facit reuocando rem cuius alienationi conſenſit, arg.
C.de fideiuſſ.l.exceptione doli, conſenſiſſe auctoritate videtur,
3 qui ſciens pręſenſq; non contra dicit arg.ff.de auct.l.quidam ⁊
ff.dona.inter vir.⁊ vxo.l.ſi ſeruus ⁊ auth.de ſanct.Epiſcopis.§.
ſi ſeruus per hęc enim ſigna ⁊ per alia extrinſeca voluntas de-
monſtratur, vt.C.quomodo ⁊ quando iudex.l.1.⁊.ff.de leg.⁊ ꝓ
ſuer.l.de quib. Ad hoc in libello diſputatorio, vbi agitur de in-
trinſecis pręſumendis argumenta poterit diligens diſputator fa
cile reperire. Pręterea ſi nō conſenſit, videtur tacuiſſe in frau
de, quod nō debet ei prodeſſe arg.C.ad Vellei.l.ſi ſine ⁊ auth.
de nupt.§.ſi vero de cetero. Sed ponatur ſine pręiudicio, quod
ſola pręſentia non ſufficeret, neq; ſola ſcientia, debet tamen pro-
deſſe vtrumq; ſimul vt.C.de procur.l.neque, ⁊.C.de agrico.⁊
4 cenſitis.l.cum ſumus ⁊ in auth.de fidem.§.ſi vero.

SOLVTIO

¶ MVLTIS formiter videtur in hoc articulo diſtinguendū. In
primis vtrum ſciebat ius ſuum vbique durare, vel nō, ſi ſciebat
non videtur conſenſiſſe, alioquin contra arg.ff.quib⁹ mod.pig.
ſoluat.l.ſicut.§.non videtur. Secundo vtrum fuerit ad hoc
5 ſpecialiter vocatus, an non. in primo repellitur, in ſecundo ad-
mittitur, vt.ff.de pig.l.ſi fideiuſſ. Tertio vtrum ſtatim excla-
mauerit, an poſtea, ſi ſtatim non conſenſit, ſi poſtea conſenſiſ-
ſe videtur.ff.de iniuris.l.diuus ⁊.ff.dō diuor.⁊ repud.l.2. Quar
to vtrum fuerit neceſſarius eius conſenſus, vel nō.vt.C.de lega.
l.cum aliena in ſumma circa hunc articulum poſſet diſtingui,
quemadmodum in libello diſputatorio de intrinſecis tracta
tur.

QVÆSTIO XXXXVII.

47 AN TESTIVM PRODVCTIO FACTA CITA/ *ta parte, et non reperta ualeat.*

ADVERSA parte diligenter requiſita, ſed non in/
uenta productio teſtium facta eſt. Quęritur vtrum
talis productio alicuius ſit momenti. Proponitur
iudicis officium.

QVOD VALERE DEBEAT.

¶ QVOD valere debeat probatur aperta ratione, quia etiã ab/
ſente parte altera poteſt fieri vt. C. de fide inſtru. l. iudices, ſ3 hoc
ſi poneretur ſine preiuditio, ꝙ fieri non debet, facta tamen perſe
1 uerabit, arg. C. de pignor. l. iij. ⁊. ff. quando app. ſit. l. 1. §. biduũ.
¶ Item valere debet propter iudicis authoritatem, qui eã ad/
miſit vt. ff. de mino. l. ait pretor. §. ij. ⁊. C. qui adm. l. bonorum.
¶ Item quia abſentis aduerſarij factum eſt quominus vtraq3
parte pręſente darentur teſtimonia, ergo pro eo haberi debet, ac
ſi vtraq3 pars eſſet pręſens, arg. C. de iudic. l. properandum. §.
cum autem, ⁊ in auth. de teſtib. §. hęc vero, ⁊ in auth. vt omn.
obed. iud. §. iij. ⁊. §. ſiquidem. Preter hęc: ſapiens videat de
pręſenti, quid iudici potuit imputari: cum ad domum ſuam p
villas, ⁊ vicos per conſanguineos, ⁊ parentes fecerit eum requi
ri, certe nihil, quia omnia fecit, ob quę diligentiſſimus, non po
2 terit inculpari, arg. C. de pignorat. act. l. pignus, ⁊. ff. commod.
l. argentum. ¶ Item quia fecit, ꝙ potuit, arg. ff. ad ſillam. l. ij.
¶ Itẽ quia ſufficit ad domum denunciari, arg. ff. de dam. infec.
l. iiij. ⁊. ff. de lib. agn. l. 1. nimirum propter aduerſarij abſentiam
licitum deprehenditur, ꝙ alias non liceret arg. C. de ann. exc. l. 2.
Eſt quoq3 alia ratio: quare d3 valere ꝓductio, vt pp hoc odioſa
abſentia valeat deterreri, vt. C. de ſer. fug. l. cum ſeruus ſeruum.
Immo ne litigatoribus prębeat occaſionem fugiendi, arg. C. de
pen. l. ſi operis quędam enim reperiuntur prohibita quę mali/
gnandi prębent exemplum, arg. inſtit. in. bo. rap. §. ſed nedum.
Et ſi poneretur ſine preiuditio, ꝙ abſente altera parte non debe
ret teſtium productio fieri, intelligendum eſt tamen, ſi poteſt re
periri arg. ff. loc. l. quero. §. inter.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO conſtanter allegatur productionem teſtium
abſente altera parte factam nullius eſſe momenti, quia fieri de/
bet vtraq3 parte pręſente vt. C. de teſtib. l. ſiquãdo, ſi ergo aliter

facta fuerit, quia contra iuris ordinem, nõ valebit vt. C. de ſent. quę pro eo ꝙ inf. l. 1. Immo, quia non eſt facta vt debuit, vt. ff. de re. milit. l. iiij. §. in bello, & ff. de cõd. ob. tur. ca. l. ij. Nec obſtat ꝙ facta proponitur authoritate iudiciali, quia iudicialis autoritas illicitum non excuſat, vt. C. de aſſe. & dom. l. ij. & C. de appell. l. quoniam, & C. qui. mil. non poſſ. l. eis quidem. Præterea nõ ſufficit eum abfuiſſe cum non abfuerit fraudolẽter, vt. ff. ne vis fi. ei qui. in poſſ. l. 1. §. ſiquis, & ff. quibus, ex ca. in poſſ. ea. l. fulcinius. §. iiij. & v. ❡ Item non ſufficit denunciatum, cũ ipſe denunciatum neſcit, vt. ff. de pet. her. l. item veniunt ſed huic allegationi reſpondeat aduerſarius, non fuit cõtumax, ſed fuit abſens, & indefenſus, ergo quicquid contra eum ſtatutum eſt, nullius debet eſſe momẽti vt. C. quom. & quan. iud. l. ea quę quõ. n.
4 poſſet dici contumax, qui vocem præconiaꝫ non audiuit? vt. C. de ſent. ſi ap. l. 1. in fi.

DISTINCTIO

❡ NEC obſtat ꝙ dicit aduerſarius, feci ꝙ potui, & debui, mentitur enim: quia non fecit ſecundum legis tenorẽ. C. de annal. exc. l. pen. In hac quęſtione diſtinguendum eſt, vtrum fraudolenter ſe abſentauerit, an bona fide, ſi fraudolẽter teneat, alioquin non teneat, vt in auth. de teſtib. §. hoc vero. ❡ Item vtrum lis fuerit conteſtata, an non quia fieri debet, ꝙ cõtinetur in. l. vt. C. de iureiur. pro. cal. l. ij. & C. de pręſcr. xxx. ann. l. ſiquis.

SOLVTIO

❡ MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię lite conteſtata hmõi productionem, teſtiũ valere ſi diligenter fuit habita inquiſitio, arg. C. de iudic. l. properandum.

QVÆSTIO XLVIII.

48 AN MOLENDINARIVS VIGORE PACTI FActi *cum patrefamilias de molendo in perpetuum ipſi, et ſuæ familiæ: Patrefamilias mortuo, et filijs diuiſis teneatur ſeparatim omnibus molere.*

QVIDAM pater familias cum quodam molendinario pactum fecit, vt ſibi, familięqꝫ ſuę perpetuo moleret aliqua certa data pecunia poſt moduꝫ hic paterfamilias deceſſit pluribus relictis filijs, quorum quilibet per ſe viuere, & habitare cepit, & ſuaꝫ habere familiam. Quilibet vero dictorum filioruꝫ agit contra molendinarium: vt ſibi familięque ſuę molat. Quęritur, qd iuris, ꝓponit actio ex ſtipulatu vel pręſcr. verb.

QVOD POSSIT

¶QVOD cũ effectu poſſit quilibet agere, in primis ea rõne ꝓ
batur, quia præſtandum eſt heredi, ꝙ præſtabatur defuncto,
vt.ff.de leg.1.l.heredi: quãuis & heredis mentio facta non eſſet
vt.ff.de pignor.act.l.ſi neceſſarias.§.ſi vnus probo.&.ff.de.l.ſi
pactum: ergo tunc maxime tenetur, quãuis heredis mentionẽ
fecerit, nomen enim familię heredes admittit, vt.ff.de releg.&
1 ſumpt.fun.l.vel quę pater fam.debetur igitur heredi etiam, ſi
ius eſſet perſonale: arg.ff.de verb.ob.l.ſtipulatio iſta. ¶Item
non obſtat, ꝙ poſſit opponere, ꝙ plures ſint familię, quia cum
dixerit familię de pluribus familijs intelligendũ videtur, arg.
ff.de tut.& cur.l.ſi quis ita, &.ff.de aſſig.li.l.1. Prçterea hoc pa
ctum, ſi forte expreſſum, promiſſori eſſet profuturum, ergo ob
miſſum pro actore, certum eſt interpretandum arg.ff.de ꝯtrah.
empt.l.labeo &.l.ſi in empt. ¶Item ita interpretandum, vt res
de qua agitur, potiꝰ valeat q̃ pereat: arg.ff.de reb.dub.l.quotiens.

EX ADVERSO

¶ECONTRA dicitur molendinarium non tenere, imprimis,
quia non præſtatur heredi, ꝙ præſtabatur defuncto, & vt.ff.de
donat.int.vir.& vx.l.cum hic, &.ff.de petit.hered.l.nec.aliam.
Secundo quia res procederet in infinitum vt.ff.de re.iud.l.a di
uo, Tertio, quia de heredibus non fuit nominatim expreſſum,
vnde pro obmiſſo habendum eſt, vt.ff.de verb.obl.l.quicquid,
nempe reperiuntur prohibita, quę non inueniuntur eſſe conceſ
ſa, vt.C.ad.l.iul.de adult.l.1. Quarto, quia ſi poneret ꝙ ad he
redem tranſiret, promiſſio, non tamen plus præſtandũ eſſet he
redi, q̃ præſtabatur defuncto, arg.ff.de din.& ti.pr.l.cum heres
2 quia non debet ex poſt facto promiſſoris creſcere obligatio, arg.
ff.de dam.infec.l.damni.§.ſi is qui. ¶Item quia omnes loco
viuus repreſentandi ſunt vt.ff.de condit.& demon.l.cũ ſeruus.

SOLVTIO

¶MIHI videtur diſtinguendum, quid actum ſit, vt id ſeruetur
alioquin, ſi non appareat, dico molendinarium non vltra tene
ri, quam tenebatur defuncto, nec enim veriſimile eſt, vt ſe vo
luerit in infinitum obligare vt.ff.de peric.& cõm.rei vend.l.iiij.
in fi.& de leg.iij.l.xi.§.ſi quis.

QVÆSTIO XXXXIX.

49 AN PVPILLA IVSTE PETAT MARCHAM *argenti ab ipſo acquiſitam in firmandis nuptijs ipſius pupillæ.*

TVTOR pupillam ſuam titio in matrimoniuʒ
idoneę collocauit accepta marcha argenti.
Quęritur nunquid pupilla poſſit eam mar-
cham petere a tutore, proponitur actio tutelę,

QVOD POSSIT

¶ET ꝙ poſſit ratione euidenti, probatur, ſcʒ
ꝙ ratione, ⁊ occaſione pupillę dicta marcha
ad eum peruenit, igitur pupillę tenetur eam reſtituere vt. ff. de
procur. l. qui proprio. §. vt in cęteris ⁊. ff. mand. l. ideʒ, que. §. 1.
⁊. C. de alim. ⁊ cib. l. iudices, ⁊. C. de admin. tut. l. qui negocia.
Nec obſtat ꝙ obijci poſſet, ꝙ idonee, ipſam in matrimonium
collocauit, nam ſiue idonee, ſiue minus idonee ipſam collocaue
rit, tenetur reſtituere, ꝙ accepit, ne hac ſupradicta occaſione tu
tores pupillas ſuas minus idonee collocarēt, arg. C. ď ſer. corr.
l. ſiquis nec enim, ꝙ factum ſit, inſpici debet, ſed ꝙ fieri potue
1 rit, arg. C. de vſur. l. ambigui. nam plerumqʒ fingitur quid eſſe,
quod eſſe non poteſt, arg. ff. ex quibus cau. in poſſ. ea. l. fulcinius
§. ſiquis. ij. ⁊. ff. de pen. l. moris. §. vlt. patet igitur, ꝙ licet ipſum
accipere malum non ſit, tamen puniendus eſt propter malum,
ꝙ inde contingere poteſt, arg. inſtit. ꝙ cum eo. §. antepen. in fi.
nimirum ratione adiuncti quędam dicuntur illicita, vt. ff. de
cond. ⁊ dem. l. iij. ¶ Item hoc, ꝙ ſibi accipit, pupillę lucrari po
tuit, libentius enim vxori futurę dediſſem, qʒ ipſe tutori, ſi ergo
non fecit, tenetur, vt. C. de adm. tut. l. pupillorū, ⁊. C. arb. tut.
l. quicquid, nec enim ſuam debuit pupillę vtilitatem interpone-
2 re: vt. ff. de adm. tut. l. tutor. §. 1. pręter hec idonee pupillę tenebi
tur negocia adminiſtrare gratis, ergo ſi ob hoc pecuniam acce-
pit, ab eo extorqueri debet, arg. C. de cond. ob. tur. ca. l. pen. ⁊ fi.
¶ Item pupillę intereſt tutorem non accepiſſe pecuniam, quia
virum locupletiorem habuiſſet, arg. ff. ſi mul. ventr. no. in poſſ-
cal. ca. eſſe. di. l. 1. §. competit. Eſt adhuc ratio fortior, quia non
licuit ei ex officio, ꝙ adminiſtrabat, aliquid accipere, vt. ff. de
contrah. empt. l. non licet.

EXADVERSO.

¶EXADVERSO reſpondetur, ꝙ non teneatur tutore talē pecu
niam reſtituere, quia non ex tutela, licet propter tutelam, arg. ff.
de pec. l. eo. tempore. §. fi. ⁊. ff. de hered. vel acti. vend. l. vēditor,

nec enim quicquid occaſione mei ad alium peruenit reſtituen-
dum eſt,arg.ff.pro ſoc.l.ſocium in fi. ¶ Item non tenetur, quia
ceſſant ea, quę inducunt actionem tutele, fecit enim, ꝙ facere
debuit, quia idonee eam maritauit, non fuit in culpa in facien-
do, vel in negligentia, nec in omittendo, ergo non tenetur, quia
iſte ſunt cauſe que actionem tutele inducunt his ceſſantibus, ⁊
actio ceſſabit: ſimile.ff.mand.l.ſi procuratorem.§.mãda. Nec
intereſt, ꝙ dicitur ipſam habuiſſe locupletiorem virum, ſi tutor
hanc pecuniam non accepiſſet, nec enim, propter id damnifica
ta videtur, quia non videtur damnum pati, qui non lucratur,
vel a quo lucrum extorquetur,arg.ff.de dam.infec.l.proculus, ⁊
C.de aqui.poſſ.l.fi.ſed ⁊ ſi ponatur, ꝙ mulieris intereſſet habe-
re locupletiorem virum, ⁊ damnum patiatur propter pecuniaꝫ
a marito præſtitam,non tamen ꝓpter hoc:agere poſſet, vt inſtit.
de iniur.§.1. ¶ Item alia ratione repellitur mulier ab agendo,
quia maritus hoc damnum ſibi intuliſſe videtur, ſi damnum di
ci debet, ⁊ ꝙ volente eo factum eſt,ab alio irritari nõ debet,arg.
3 C.ſi quid in fra.patr.l.ij.nec mirum, ingenuis enim hominibus
ſuarum rerum libera non eſt deneganda adminiſtratio:vt.ff.ſi-
qui.a patr.manu.ſit l.ij. Præter hec iſte tutor non tanq̃ tutor,
ſed tanq̃ matrimonij mediator acceperat, ꝙ licitum,eſt igitur
non tenetur,vt.ff.ad trebell.l.debitor. ¶ Item excuſatur ratio-
ne conſuetudinis, ſic enim puelle parentibus, vel tutoribus,da
re conſueuerunt vt.ff.de admin.tut.l.ſine herede.§.Lucius.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine præiuditio melioris ſententie diſtinguendũ
vtrum maritus ei obtulerit, an ipſe tutor ab eo extorſit, ⁊ ſi ex-
torſit, vtrum fuerit modicum, vel maximum ꝙ accepit, vt ſi
quid maximum ꝙ accepit, vt ſi quid maritus ſponte, ⁊ maxi-
me poſt contractum matrimonium obtulit, ſiue illud fuerit mo-
dicum, ſiue maximum non diſtinguo, nec tutor teneatur reſti-
tuere pupille, arg.ff.que in frau.credit.l.qui autem.§.Præterea
illud ſciendum etiam.C.de petit.bon.ſub.l.1.lib.x. ſi vero ab eo
extorſerit, ſiquidem maximum, quia videtur deliquiſſe in admi
4 niſtrando, ideſt eam in matrimonio collocando, quia licet fecit,
non tamen eo modo, quo debuit, tenetur, argu.ff.de condit.ca.
da.l.ij.C.de negoc.geſt.l.fi.ſi vero fuit modicum non tenebitur.
Actio enim famoſa, ideſt tutele mihi videtur in hoc caſu pupil-
le nõ indulgẽda, vt.ff.de reſt.in integ.l.iiij.

QVÆSTIO. L.

50 AN ILLE, CVI EST ASSIGNATA PENSIO, *percipienda habeat illud quod ex renouatione percipitur.*

QVÆRITVR, vtrum ille, cui, ius percipiendarũ
penſionum conceſſum eſt, habeat etiam illud, ꝙ re/
nouatione percipitur, proponitur iudicis officium.

QVOD HABERE DEBEAT,

¶QVOD habere debeat, Probamus imprimis
illa euidenti ratione, quia hoc etiam videtur conceſſum ei, tum
quia ſpecialiter exceptum non fuit, vt. ff. de offic. pręf. l. ij. ⁊. ff. ꝺ
donat. l. data, vt. ff. de fideiuſſ. l. ſiquis pro. §. ij. Tum quia vten
1 do hac appellatione, ſcʒ penſionum totum, ꝙ ab emphiteotica/
rio percipitur. ſignificare voluit, reliquum ſibi non retinẽdo, vel
alij aſſignando, vt inſtit. de hered. inſt. §. hereditas, quare mi/
nus dixit, ⁊ plus intellexit, vt. ff. de leg. ij. l. vinum. §. fin. Beneſi/
cia enim latiſſime ſunt interpretanda vt. ff. de conſt. princ. l. be/
neficium, ⁊. ff. de preca. l. pen. ⁊. C. de nupt. l. ſi furioſi, tum quia
non fuerat forte in feudum alias accepturus, vt. ff. eo. l. cum eiuſ
dem, ⁊. ff. de nupt. l. tutor. Tum quia verba prolata benigne ac/
cipienda ſunt, vt. ff. de verb. obl. l. quicquid, ſcʒ vt ea res, que
agitur, potius valeat, ꝗ̃ pereat, vt ff. de reb. dub. l. quotiens. Tũ
quia non debet idem redditus duplici iure cenſeri, arg. ff. ꝺ vſu/
cap. l. eum qui, ⁊. ff. de condit. ⁊ demonſtr. l. titio. §. ſi vero.

EXADVERSO.

¶EX aduerſo reſpondetur, ꝙ non videatur conceſſum ius reno/
uandi, in primis, quia de eo non fuit cogitatum, vt. ff. de tranſ. l.
aquiliana, ⁊. C. de tranſ. l. ſi de certa, Secundo quia id tantum
conceſſit, quod verbis expreſſum eſt, arg. ff. ꝺ fu. inſtru. le. l. cũ de
lanionis. §. cuidam, ⁊. ff. de euiction. l. qui libertatis, immo ad/
emptum videtur, ꝙ ſpecialiter conceſſum non fuerit, vt. ff. ꝺ do
nat. l. filius. Tertio quia verba beneficij pro domino infeudãte
2 ſunt interpretanda, niſi conceſſum id videatur, de quo ipſe ſenſe
rit, arg. ff. de contrah. empt. l. ſi in emptorem. Quarto quia diſ/
creta, ⁊ quaſi ſeparata ſunt iſta duo iura, ſcʒ penſionis, ⁊ reno/
uationis, non igitur per conceſſionem vnius, ſequitur conceſſio
alterius, vt. C. de probat. l. neqʒ, ⁊. C. de vſufr. l. cum antiqua.
Immo per dationem vnius ſequitur ademptio, alterius, arg. ff.
de cond. ⁊ demonſ. l. cum ita, ⁊. ff. de compenſ. l. idem labeo.
¶ Item quinto quia hec duo ſubtiliter intuenti contraria vide/
buntur, ⁊ ex cauſis contrarijs prouenire, Penſio enim preſtatur

pꝛo contractu firmo iam conſeruando, nam per penſionem ap/
paret pꝛęſtandam valere contractum, per renouationē euanuiſ
ſe, non igitur audiendus eſt: arg. C. de fur. l. 1. ꝛ. ff. de op. lib. l. ſi
ita ſtipular. Sexto loco pꝛęſumendum eſt ex quantitate ipſius
renouationis dominū non voluiſſe concedere, arg. ff. de donat.
int. vir. ꝛ vxo. l. verum.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur in hac quęſtione, in pꝛimis indagandum foꝛe,
quid actum ſit inter eos, vt illud ſeruetur ex qualitate perſona/
3 rum, ꝛ ex quantitate rei, de qua quęritur pꝛo domino non con/
tra dominum iudicabo, arg. ff. de vſu. ꝛ hab. l. plenum, ꝛ. ff. de
iudic. l. ſed et ſi, ꝛ. ff. de donat. l. filius familias, ꝛ. ff. de impenſ.
in reb. dotal. fact. l. omnino.

QVÆSTIO. LI.

51. AN EMPHITEOTA SOLVENDO POENAM *liberetur, ſi in caſu contrauentionis illam promiſit.*

LVCIVS Gaio Seio fundum conceſſit in emphi
theoſim, ꝛ conuentum eſt inter eos, vt Gaius
ſingulis annis certam ſolueret penſionem, ꝛ vt
Titius ſemper ſtaret contractui, ꝛ quicunqꝫ cō
traueniret, ſolueret alij fidem ſeruanti Centum
nomine penę, ꝛ ſoluta pęna contractus rema/
neat in ſua firmitate. Gaius poſt modum per triennium ſtetit,
ꝙ penſionem non ſoluit, vel fundum contra, pactum alienauit.
Et nunc vult eum dominus, a iure emphiteotico repellere, ipſe
confert placitam penam, ſcʒ centum, ꝛ vult ſtare contractui.
Quęritur, quid iuris ſit, pꝛoponitur rei vendicatio, vel condi/
tio ex. l.

QVOD POSSIT

¶ ET ꝙ dominus poſſit agere cum effectu. In pꝛimis ea ratione
pꝛobatur, quia totum illud pactum, ſcʒ vt pena pꝛęſtaretur, ꝛ
contractui ſtetur fauore ſeruantis pactum adiectum eſt, arg. C.
de tranſact. l. ſiquis maioꝛ ergo pꝛo eo, ꝛ non contra eum inter/
2 pꝛetandum eſt, vt. C. de legi. l. ꝙ fauoꝛe, fieret autem contra euʒ
interpꝛetatio, ſi emphiteotam non poſſet repellere, cū alias poſ/
ſet ſine pacto tali. vt. C. de in. emphit. l. ij. ¶ Item per huiuſmo/
di pactum noluit ſibi potius conſulere, q̄ʒ aliquid de iure ſibi cō
petenti detrahere, ergo ꝛ poſt tale pactū, habebit ius, ꝙ habebat

ante pactum: vt.ff.de regul.iur.l.iij.§.ſi ex.ꝛ.ff.de adoption.l.in
adoptionem. Preter hoc quatenus obijciet emphiteota excep
tionem fidem non ſeruandam ei qui fidem non ſeruauit vt.C.de
tranſact.l.cum proponas: tale pactum in preiudicium eius, qui
non ſeruaret contractum, eſt inductum, quomodo pro eo erit ac/
cipiendum, vt ſic regula ꝯuertatur? vt.ff. de exceptio.rei iudic.
l.euidenter, ꝛ.ff.de pignor.ſi fundus. Ad hec ſupereſt ratio for
tior ob hoc ipſum, quod non ſeruauerit contractum, penis afficien/
dus eſt, ergo pp hoc beneficium aliquod habere non debet, arg.ff.
de negoc.geſt.l.ſiue, ꝛ.ff.ad turpillia.l.i.§.actio. Ne meliorem
ex ſuo delicto faciat conditionem, arg.ff.de arbitr.l.ita demum,
ꝛ.ff.de furt.l.itaqꝫ eum qui. ¶ Item non ne minus iuris habēt
delinquentes, quam illi, qui non delinquunt? Utiqꝫ arg. ff.de
donat.int.vi. ꝛ vx.l.ij.ꝛ in auth.de reſt.ꝛ ea. que pa. in fi. ergo
dominus poſſet eum compellere, ꝛ non ipſe dominum, vt con/
tractui ſtetur, nimirum pone vltra penam intereſſe domini con
tractum irritari ꝛ vltra intereſſe emphiteote ſtare, ſi poſſet em/
phitheota compellere dominum, vt contractui ſtetur, plus iuris
habebit, qui deliquit, quod eſt contra rationē, arg.ff.de nox.al.l.nō
ſolum, ꝛ.C.de heret.ꝛ man.l.curiales. Immo poſſet dicere Lu
tius, ſi vellet, quod illa adiectio pena ſoluta: ꝯtractus remaneat nul/
lus facit quod per illam incitantur homines ad malignandum
vt poſſint inconſtantes reperiri, ꝛ alios ad inconſtantiam com/
pellere, vt valeat fidem frangere, ꝛ alios ad eam conſeruandā
arctare, quod debet a deo, ꝛ hominibus prohiberi, arg.ff.de pact.
dotal.l.conuenire, vt.ff.de pact.l.ſi vnus.§.illud, ꝛ.§.pacta.
2 nempe illi iuſtiſſime denegatur debitum, qui alij debitum dene/
gauit, arg.ff.de adult.l.ſi vxor.§.iudex ꝛ.ff.loca.l.quero.§.inter.

EXADVERSO

¶ E CONTRARIO dicitur Titium ſtare compellendum con
tractui, quia hoc conuenit, Contractus enim ex conuentione
contrahentium formam accipit, vt.ff.de regul.iur.l.contractus.
¶ Item duo fuerunt pacta, ſcꝫ ꝛ penam preſtari, ꝛ ꝯtractui ſta/
re: licet nō exprimo ex ſecundo tamen pacto poteſt ꝯpelli dominus
contractui, arg.ff.de arb.l.celſus, ait. Nec obſtat quod legitima pe
na obijcitur, per conuentionalem enim poſtmodum appoſitam
videtur receſſiſſe a pena legitima vt.C.de paraſr.l.fin.ꝛ.ff.de fun.in/
3 ſtru.l.queſitum.l.cum delanionis. Nec obſtat quod dicitur, quia
fidem non ſeruauit, ſatis enim punitur in eo, in quo deliquit, vt
ff.de vulg.ſub.l.ex facto.§.fin. Illud quoqꝫ: quod obijcitur, quod fa/
uore ſeruantis fidem hoc pactum eſt appoſitum, non eſt verum
immo gratia vtriuſqꝫ pactum de ſeruando contractu propter

4 idem interpoſitum: vt. ff. vt. leg. no. ca. l. ij. §. ſiquis. Immo ſi mi-
norem rationem ſequamur, potius gratia non ſeruantis contra-
ctum, videtur pactum appoſitum q̃ȝ alterius, ſcȝ ne duplici dã-
no afficiatur, ſcȝ penę, & contractus, argu. ff. de iu. dot. l. iure: ſuccur-
ſum ſed & alia ratione probatur, hoc idem, non ne circa hoc pa-
ctum dominus, qui fidem ſeruauit contractus, poſſet compelle-
re emphiteotam vt contractui ſtaret, ſed non econuerſo vtique
conſtat, ergo, q̃ cauſa non ſeruantis fuit appoſitum, quia in p-
5 ſona alterius eſſet ſuperuacuum: vt. ff. de leg. 1. l. ſiquando.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſentētię, intereſſe, quid actum ſit, in primis inquirendum, quid inter eos actum ſit, vt illud ſeruetur, ſi non appareat diſtinguam cuius gratia contractus interſit, ſi ergo vtriuſqȝ gratia ſtabitur pacto, vt probatũ eſt, ſoluta pena. i. gratia non ſeruantis, idem ſi non gratia illi⁹, qui agit forte, quia nunquam quicq̃ȝ de his poſſeſſionibus percipere poſſet, cum forte ſteriles eſſent, dicam dominum poſſe emphiteotam repellere non obſtante pacto, vt pro parte domini allegatum eſt.

QVÆSTIO LII.

52 AN FILIVS INTERFECTORIS AB OCCISO *hæres inſtitutus ab hereditate repelli poſſit ſi mortem defuncti non uendicauerit patrē de homicidio accuſando.*

GAIVS LVCIVM Titium mortifere vulnerauit, qui Lucius Titius, dum ex eo vulnere laboraret in extremis filium Gaij interfectoris heredem inſtituit. Queritur nunc vtrum dictus filius repellatur ab hereditate, ſi non vindicauerit necem defuncti, patrem accuſando, Propoſuiſſe filius petitionem hereditatis.

QVOD EI COMPETAT

¶ ¶ QVO ei competat cum effectu, Probatur ea ratione, quia
perſona teſtatoris fuit talis quę inſtituere potuit, ergo dabitur
ei petitio hereditatis arg. ff. de petit. hered. l. hereditas, Nec ob-
ſtat q̃ dicitur quia debuit accuſare interfectorem, quia videtur
1 teſtator indignationem ſuam remiſiſſe arg. ff. de annu. leg. l. iij.
2 . ff. de excuſ. tut. l. athleta. §. datur. ¶ Itē quia in iure generaliter

ter prohibitum eſt, ne filius patrem accuſet, nec iſte caſus reperitur exceptus, ergo includi debet, arg. ff. de donat. l. data, ⁊. ff. de offic. pręſ. l. iiij. ſi igitur, vt probatum eſt, patrem accuſare nō poteſt, reſtat vt propter hoc non debeat ab hereditate repelli, accuſandus eſt enim interfector, ſi poteſt arg. ff. de cura. cę. bo. da. l. i. ⁊. ff. de carbon. edic. l. i. ⁊. ff. de his quib. vt indig. l. ſi ideo. ¶ Item pater ⁊ filius iuris ciuilis fictione vnum ſunt inſtituto ergo filio, quaſi pater intelligitur inſtitutus, nam ⁊ commodū hereditatis ſaltim quo ad vſum fructum ei debet acquiri, quis ergo diceret? ꝙ ipſe ſeipſum accuſare deberet? arg. inſtit. de mutil. ſtipul. §. eum qui toto ⁊. C. de imp. ⁊ al. ſubſt. l. fin.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO reſpondetur primę allegationi, ꝙ lʒ tenuerit ab initio inſtitutio, tamen debet, auferri hęreditas quia non vindicauit necem defuncti, arg. C. de his quibus, vt indig. l. cū fratrem. Contra ſecundum dicitur, ꝙ ſi voluiſſet teſtator, non poteſt hanc actionem remittere, arg. C. de vſufr. l. i. ⁊. ff. de leg. i. l. nemo, vt. ff. ad. l. falc. l. ꝙ de bonis. Cōtra tertium quia iſte caſus intelligitur exceptus, cum generaliter dicatur hęredem vindicare debere necem defuncti, nec aliquis excipiatur. Contra quartum dicitur, ꝙ recte filius iſte potuit accuſare patrem, vt ſequentia declarabunt, Directo allegat pro ſe poſſeſſor generalem conſtitutionem, Generaliter enim conſtitutum eſt, ne aliquis ad hereditatem admittatur, niſi vindicauerit necem defuncti, vt. C. de his quibus, vt indig. l. i. Secundo dicimus, ꝙ potuit iſte filius patrem accuſare, ne teſtatoris perderet hereditatem: arg. ff. de bo. li. l. qui cum. Tertio quia fecit hoc tanꝗ alter ipſe, ſcʒ tanquam hęres interfecti, non tanquam filius interfectoris arg. ff. de diuer. ⁊ temp. pręſcr. l. an vitiū, ⁊. ff. de adoptio. l. ſi pater. Quarto quia licitum eſt alteri, ꝙ mihi non liceret, arg. ff. ꝙ cuiuſqʒ vni. no. l. item, ⁊. ff. ad trebell. l. ille. a quo. Quinto quia ſaltim debuit ſubmittere accuſatorē, arg. ff. de neg. geſt. l. at qui. §. ſicum me. Sexto quia ratione offici debet ei eſſe licitum, ꝙ alias eſt prohibitum vt. C. de calumniat. l. ij.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię, ꝙ iſte poſſit hereditatem habere, nec teneatur accuſare patrēʒ, qui nō poteſt impediente iure arg. ff. de cond. inſtit. l. filius.

QVÆSTIO. LIII.

53 AN FILIVS INHABILIS AD SERVITIA FEV *di præſtanda ſuccedat unà cum fratre habili, ſi æqualiter ſit cum eo hæres inſtitutus.*

QVIDAM Feudatarius deceſſit duobus filijs reli-
ctis heredibus, quorum vnus vtilis erat ad ſer-
uiendum feudo, alter prorſus inutilis. Quæri-
tur, an is ſolus, qui eſt vtilis debeat habere feu-
dum, quia eſt vtilis, ꝙ etiam hoc dominus con-
ſentiat, proponitur officium iudicis.

QVOD DEBEAT,

¶ QVOD is ſolus debeat habere principatum, probabiliter vide-
tur poſſe probari, Imprimis illa ratione, vt ibi collocetur emo-
lumentum, vbi eſt onus vel eſſe poteſt argum. C. de furt. l. ma-
nifeſte ſecundo non percipit lucrum, qui onus non agnoſcet, vel
non poteſt agnoſcere, vt conſtit. fed. de pac. te. §. mut⁹. Nec ob-
ſtat, ꝙ per aliū ſeruire poterit, munera enim perſonalia p alios
expediri non poſſunt, arg. C. de cad. toll. l. 1. §. ne autem, & §. fun-
dum nimirum dominus ad ſeruiendum alium pro alio ſuſcipe-
re non cogitur, arg. C. de ſolut. l. cum, qui. Circa hunc articulū
1 multa inuenies in quæſtione in qua quæritur, an vaſſallus per
ſubſtitutum ſeruire debeat. ¶ Item nonne cleric⁹, & femina poſ-
ſent per ſubſtitutum deſeruire? quare igitur feudo priuantur,
niſi, quia per ſe ſeruire non valent, idem ergo & hic intelligas,
cum ſit eadem cauſa, vt. ff. ad. l. aquil. l. illud. ¶ Item quia hic
domino captioſum eſſet, cum vaſſallus iſte non ſemper idoneum
pro ſe poſſet repreſentare, vt inſtit. de fideicom. heredit. §. ſed, &
quia.

EXADVERSO.

¶ EX aduerſo reſpondetur, ꝙ inutilis frater poſſit habere partem
feudi, & hoc mera ratione, & ſcriptura. Feudum enim imperſo-
nale beneficium eſt, tranſit ergo ad filios ſuccedentes, equaliter
arg. C. de anno & tribus. l. 1. Nec obſtat ꝙ frater inutilis nō po-
teſt onus portare, & ſeruire, plerūq; enim dicitur honor ſine one-
re, arg. ff. de leg. ij. l. 1. §. fin. ¶ Item quia portare poterit, per
2 ſubſtitutum, arg. C. de epiſ. & cler. l. quiſquis. ¶ Item quid di-
ces de anniculo? nunquid poſſit, priuari, quia ſeruire nō poteſt
abſit, ſeruiet ergo & in iſto caſu dicendum, vt non inter ſit, qua-
re ſeruire non valeat, arg. ff. de edil. edic. l. 1. §. cauſa præter hæc,
quia caſus fortuitus non deberet eſſe impedimento. arg. C. qui
pet. tut. l. 1. & C. de peric. tut. & tut. l. tutorib⁹, immo propter hoc

magis eſt ſubueniendum quia debilis, arg. C. quan. imper. inter. pup. abſurdum enim eſſet, vt propter penam conſequeretur penam, vt ſic duplici pena afficeretur, nec enim conſuetum eſt, vt duplici damno afficiatur arg. ff. ad. l. rhod. de iac. l. nauis in fi. ℂ Item quid peccauit iſte, vt talis naſceretur, nihil certe, igitur non debet feudo priuari.

SOLVTIO

ℂ MIHI videtur ſine preiuditio melioris ſententię diſtinguēdum, vtrum alias valeat ſubſtentare circa feudū an non, ſi vero ſubſtentari non valeat, tātum ei relinquatur, vnde habeat ſubſtentamentum vt. C. de pace. retin. ⁊ eius vio. §. mutus, ⁊. c. quibus mod. feud. amitt. §. mutus.

QVÆSTIO LIIII.

54 AN ADVOCATVS FACTO PACTO DE CENtū *lucrandis in caſu uictoriæ & 50, in caſu ſuccumbentiæ, ſi litis trāſactio eo inſcio facta ſit, centum poſſit exigere.*

QVIDAM cum alterius patrocinio indigeret ſibi aduocatum, ſub tali conditione aſſumpſit, vt ſi obtineret in cauſa daret ei centum, ſi ſuccumberet, qnquāginta, accidit ꝙ iudicio inchoato iſte inſcio aduocato cū aduerſario tranſegit. Nūc aduocatus ſolidum ſalarium petit tanꝗ, ſi obtinuiſſet, cliētulus ſe defendit, vertitur in queſtione. Quid iuris proponitur actio preſcr. verbis, vel certi conditio ex ſtipulatu.

QVOD POSSIT

ℂ Quod agere poſſit aduocatus cū effectu, manifeſta ratione ꝓbatur, ſcilicet quia ſtetit per aduerſarium, quominus lis haberet debitum terminum, pro eo igitur habendus eſt, ac ſi habuiſſet, ⁊ obtinuiſſet arg. ff. de verb. ob. l. ſ executione. §. fi. ⁊. ff. ꝙ vi aut clam. l. 1. §. abſit. ℂ Item quia non ſtetit per aduocatū arg. ff. loca. l. qui operas, ⁊. ff. de var. ⁊ extraord. l. 1. §. diuus nimirū hęc conditio, ſi non feceris, vt plurimum ſic accipitur, ſi per te non ſteterit, quominus fiat, arg. ff. ď cond. inſt. l. ſi ita heres que
1 ſub. §. quotiens, ⁊. l. ſiqs te. ⁊. l. mulier, ad hęc obtinuiſſe videtur, qui tranſegit, arg. ff. de tranſ. l. iij. in princ. Cū igitur nō referre

dicatur, qualiter obtinuerit, vt. C. ſi manc. ita fu. ali. l. ea. lege, ⁊. ff. de vſufr. l. legatum, nempe quoniam aliquid videtur factũ ſi factum eſt aliud, ꝙ eundem effectum habuerit, arg. C. de inſtit. ⁊ ſubſt. l. ſi mater. ⁊. ff. ſi cer. pet. l. certum eſt, preter hoc hic obtinuit, ſicut voluit, ergo obtinuit, arg. ff. de pign. act. l. ſi rem. §. omnis. ¶ Item tranſactio huius nullum debet domino preiudicium generare, vt. C. loca. l. circa, ⁊. C. res inter al. acta. l. ij. ⁊. iij. Preterea tranſigere conſenſu aduocati, qui ledebatur ex trãſactione, debuit, arg. C. de aur. preſt. l. fin. ⁊. ff. de aq. pl. arc. l. ſi autem pone inſuper eum per tranſactionem conſecutum, ꝙ petebat, nonne abſurdum eſt eum euitare ſalarium, ꝙ promiſit? arg. ff. de verb. obl. l. cum ſeruus. Si ponas ipſum parum, aut nihil conſecutum, eſt ꝙ ei debeat imputari, quia potuit cõſequi. arg. ff. de euictio. l. ſi dictum. §. 1. ⁊. l. ſi. ⁊. l. ideo in princ. ⁊. ff. de peculio. l. ſi noxa. §. quod, ⁊. C. de tranſ. l. ſi ſuper ſuccedit vltima ratio, que fortior eſt, ꝙ obtinuiſſe videtur quia victus non eſt, arg. ff. de capt. ⁊ poſtl. l. nõ dubito ⁊. ff. de manumiſſ. l. te. ſe.

EXADVERSO

¶ EX aduerſo reſpondet clientulus aduocato dicens, ſe non teneri. In primis ex ratione, quia non extitit conditio pacti, argu. C. de cond. inſtitu. l. legatum, ⁊. ff. de pd. ca. da. l. ſi pater in pinc. ⁊. l. ſi. Secundo quia debuit aduocatus in hunc caſum ſibi proſpicere. ff. loc. l. item ex conducto. §. item quidam ⁊. l. ſi quis do. §. 1. Tertio quia verbum ambiguum pro promiſſore eſt accipiendum arg. ff. de verb. obl. l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulatione, ⁊ ff. de rei vendicat. l. idem Pomponius. §. ſi. Quarto quia non eſt a tenore verborum recedendum, niſi cum manifeſte appareat contrarium, vt. ff. de legat. iij. l. non aliter. Quinto quia ſemper minimum eſt ſequendum, vt. ff. de verb. obl. l. ſi ita. §. ſi ſtipulatio, ⁊. ff. de leg. iij. l. nũmis, ⁊. ff. de regul. iur. l. ſemper. Sexto
2 quia videtur, ꝙ illicita ſit petitio arg. C. de actio. l. explicandi. Septimo quia potius ex prouiſione ſua videtur habere, ꝙ habet, qꝫ ex huius litis euentu, arg. ff. de verb. obl. l. ſi. ita. §. ſi ſti. ⁊. ff. ad. l. falc. l. iij. ⁊. ff. de legat. iij. l. non aliter ⁊. ff. de re. iudic. l. ſemper.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur diſtinguendum, Vtrum aduocatus ita proceſſerit in cauſa, vt ſola diffinitio ſupereſſe videretur, an nullo mo-
3 do laborauit, In primo caſu conſequitur ſalarium. In ſecundo minime vt. C. de preſcr. xxx. anno. l. vlt. ⁊. C. de donat. l. explicandi, dici tamen poſſe videtur, ſi primo motu clientulꝫ ad ſolidũ ſalarium aduocato teneri, ſi voluntate ipſius non tranſegit, qqꝫ partem in tranſactione habuit: vt. ff. de euict. l. ſi donatio. §. 1.

QVÆSTO LV.

55 AN MATER, QVÆDVM TESTAMENTVM

condcretur, recuſauit uellc eſſe heredem filij, & propte-rea fuit extraneus inſtitutus, poſſit non obſtante recuſatione hereditatem pretende-re, & testamentum im-pugnare.

LVCIVS Titius dum laboraret in extremis ma-
tre accerſita, voluit eam heredem inſtituere, ip
ſa renuit immo filio alium inſtituente cõſenſit.
Tandem mortuo filio mouet heredi controuer
ſiam poſſidenti hereditatem. Quęritur quid
iuris ſit proponitur, hereditatis petitio.

QVOD POSSIT

¶QVOD iure hereditatis petitionem cum effectu poſſit inten-
tare, euidenti ratione probatur. In primis quia ipſo iure nullũ
eſt teſtamentum in quo mater, cum alius nõ precedat, non inſti-
tuitur, arg. in auth. vt cu3 de appell. cogn. §. ſi tale nec enim mi-
1 nus pie parentibus, q̃3 liberis relinqui debet, vt. ff. de in offic.
teſt. l. nam & ſi. Nec obſtat q̃ renunciauit, q̃ non potuit, vt. ff.
de acqui. her. l. is quis: iuri enim nondum competenti renuncia
ri non poteſt, arg. ff. quo, lega. l. 1. §. quod autem, & ff. de leg. ij.
l. ſi ita. ¶ Item nec obſtat q̃ inſtitutioni conſenſit, cum inſtitu-
tio non tenuit, arg. ff. quibus mo. pig. vel ypo. ſol. l. ſi debitor, &
ff. de oper. lib. l. ſicut, non enim potuit filio conſentire, vt contra
leges conderet teſtamentum, vt. ff. de teſtam. l. qui in pot. nã Im
peratoris conſenſus non poteſt iuri publico derogare, vt. ff. d ſer.
l. 1. & ff. de tranſ. l. cum hi. §. ſi pretor.

EXADVERSO

¶ECONTRA reſpondet heres dicens doli exceptionem cõpe-
tere ſibi contra huiuſmodi mulierem multis modis & imprimis
ea ratione, quia renunciauit, vnde ad id q̃ renunciauit, redire
2 non poteſt arg. ff. de reb. cred. l. ſiquis Secundo quia inſtitutio-
ni conſenſit, vnde non poterit ipſam infirmare, vt. C. ſi ven. pig.
agat. l. 1. C. de euict. l. exceptio, Tertio quia licet non valeat dire
cto, remoueri poterit tamen per obliquum, arg. ff. de pact. l. iu-
ris gentium. §. fin. & l. reſp. §. fin. Quarto quia licite ius cõpetẽs.

remittitur, arg.ff.de pact.l.pactum, ⁊.C.de pact.l. 1. Quinto fauore vltime voluntatis ſcrupoloſitate remota arg.ff.de iniuſ. rup.teſt.l.huius vnius. Sexto hęres opponit fraudolentā mulieris machinationem; quę ſibi non debet prodeſſe, argu. C.ad Velleia.l.ſi ſine. Septimo quia videtur indigna, licet nō tenuerit teſtamentum aperte in his.ff.quibus, vt indig.l.cū quidā.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine pręiudicio molioris ſententię vt hęc mulier doli mali valeat exceptione ſubmoueri, arg.ff.de donat.l.quidam, niſi forte hoc fecerit calore iracundię arg.ff.de rud.l.iiij.

QVÆSTIO LVI.

56 AN RVSTICVS ACCEPTA TERRA, VT VIneam plantaret certa parte fructuum promiſſa, uinea plantata cum multis fructibus, ultra fructum uineæ teneatur etiam ex arboribus inſitis partem fructuum domino præſtare.

QVIDAM ſuam aream ruſtico dedit ad vineā plantandam certam pactus fructuum portionem ruſticus p̄ l̄itata vinea fructiferas quoq; arbores plantauit, Dominus arborum quoq; partem fructuum petit, Vertitur in quęſtione, quid iuris ſit, proponitur actio pręſcr.verbis.

QVOD POSSIT

¶ QVOD contra ruſticum dominus poſſit agere cū effectu, In primis ea ratione probatur, vt quia paciſcendo partem de vineis, ⁊ de cęteris arboribus pactum videtur, vt pars ponatur pro
1 toto argum.ff.de leg.iij.l.vxori in princ.⁊.l.nomen. Secundo quia gratia vinee plantatę ſunt arbores ergo vineę partes intelliguntur, vt.ff.de leg.iij.l.prędijs.§.penult. Tertio quia in eadem plantatę ſunt arbores ob eandem vtilitatem, ideſt propter fructus ergo idem in eis eſt ſtatuendum arg.ff.ad.l.aquil.l.illō. Quarto iraſcitur dominus contra colonum, ⁊ dicit, ꝙ omnes arbores ⁊ arbor̄ fructus ad ſe ſolum debent pertinere. In primis quia natura percipiuntur, ergo non pertinent ad ruſticum, ſed ad bo.fi.poſſeſſ.q plus iuris hn̄t in percipiendis fructibus, vt.ff.de vſufr.l.quis ſcit. Secundo quia domini eſt ſolum ergo ⁊ arbor, quę eſt plantata in ſolo, ergo vſufruct⁹ arboris cū nihil

ſpecialiter in contrarium dictum ſit, arg. inſt. de rer. diuis. §. ſi ti tius alienam. Minuto quia tacite conceſſum intelligitur, de quo ſpecialiter actum, non probatur arg. ff. de legat. 1. l. qui fundum §. ſi fundus.

EXADVERSO

¶ EX aduerſo reſpondet ruſticus, & dicit ſe non teneri, In primis allegat tenorem ipſius pacti, qui talis eſt, vt de fructibus vineę tantum dominus habeat partem, igitur ab eo non eſt receden-dum, cum manifeſte non appareat contrarium, arg. ff. de leg. iij. l. non aliter. Immo ſi tenor eſſet dubius, contra dominum eſſet interpretandum vt. ff. de cōtrah. empt. l. labeo. ¶ Item quia in hoc caſu ſibi dominus debuit proſpicere, vt. ff. loc. l. ſiquis do. Prę-terea de fructibus neq; fuit actum, neq; cogitatū, vt. ff. de tranſ. l. cum aquil. eſt quoq; fortior ratio contra dominum, potuit ex ſua induſtria ruſticus potius, q̄ ex terra iſtos fructus percipere arg. ff. de hered. vel actio. vend. l. venditor. Et fortius allegat ꝓ ſe ruſticus quod eo, quod dominus nominatim vineę fructus excipit, reliquos videatur ruſtico conceſſiſſe, arg. ff. de donat. int. vir. & vx. l. cum hic. §. quaſdam.

SOLVTIO

¶ QVIA noſtrum intereſt ruſticorum etiam malitiam non tueri ne ipſis detur occaſio malignandi vt propter arbores vinearum
2 curam poſtponant, iam dictum ruſticum ſecundum ea, quę po nuntur in partem fructuum arborum etiam condēnamus, arg. inſtit. vi. bon. rapt. §. ſed nedum quoniam de omnibus fructibus ſit actum paciſcendo de vineis, quas tantūdem ꝓ futuras exi-ſtimabant arg. ff. de pact. l. tale.

QVÆSTIO LVII.

57. AN PATER FAMILIAS: QVI FILIO MOR *enti conſenſit ut uxori centum cauſa mortis donaret, ſi filius conualuit, poſſit eo inuito donationem reuoca-re, uel utriuſq; conſenſus requiratur.*

GAIVS patre conſentiente centū mortis cauſa do nauit ſuę vxori, quo conualeſcente pater dona-tionem reuocare contendit, et Gaius contradi-cit. Queritur quid iuris ſit vtilis actio in rem proponitur.

QVOD VALEAT

¶ QVOD pater valeat reuocare euidenti ratione cōuincitur, q a ſio iuſſu vel voluntate patris donante pater ipſe donator eſt ap

pellandus, vt.ff.de donat.l.in edibus.§.ꝙ ſi filius ⁊.ff.de ritu, nupt.l.matrimonij. ¶ Item quia licitum eſt ei penitere, q conſenſit arg.ff.de collat.bon.l.nonnunqꝫ ⁊.ff.quę res pig.ob.poſſ. l.penult. Adhoc demum propter patris voluntatem ſiue conſenſum donatio valuit ergo cum talis propter pęnitentiam reuocetur, per ipſius diſſenſum debet diſſolui, vt.ff.de reg.iu.l.eius eſt nolle, ſed ponatur ſine pręiudicio, ꝙ filio non detur reuocatio, tamen patri dabitur etiam inuito filio: cum vſus fructus ad eum debeat pertinere, arg.C.de bon.quę lib.l.cum oportet, ⁊.l.fi.⁊.ff.de min.l.pacti. ¶ Item alia ratione debet pater pro ſe reuocare, ne parentum circa liberos munificentia retardetur vt. C.de bon.qꝫ lib.l.ij.

EXADVERSO.

¶ Econtra dicitur patrem ſine filio reuocare non poſſe, In primis ea ratione, quia vterqꝫ conſenſit in donando, ergo vterqꝫ debet in reuocando conſentire, arg.C.de auth.pręſt.l.fi.nimirum quę
2 in acquirendo ſiue conſtituendo neceſſaria ſunt ea in amittendo ſiue diſſoluendo neceſſaria ſunt arg.ff.de acq.poſſ.l.quemadmodum ⁊ de regul.iu.cap.1.⁊.l.nihil eo. Quinimo ſolus filius donauit, ergo ſolus filius reuocabit, aliud eſt donare qꝫ donatori conſentire, vt.ff.de regul.iu.l.aliud.ff.de man.vindic.l.iiij. ¶ Item conſenſus ſui penitere non poteſt, quis enim diceret patrem contrahenti filio conſentientem poſſe reuocare conſenſum, cum ob hoc ipſe obligetur in ſolidum? vt.ff.ꝙ iuſſu.l.1.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię, ſcꝫ ſententia
3 ſequenda, vt filius valeat ſolus reuocare, quippe qui ſolus reperitur donator, vt dictum eſt.

QVÆSTIO LVIII.

58 AN PATER, QVI NVPTVI TRADIDIT FI*lium dando in dotem duo prædia, & alia duo poſſidere ſinendo, ſi mortuo marito, ſecundo nubat promittendo quicquid prior maritus in dotem habuit, teneatur etiam duo prædia conſignare poſſidenda prout primo marito permiſerat.*

Titius

TITIUS Mancllam filiam ſuam Sempronio nuptui tradidit, eiqꝫ duo prędia in dotem dedit, ſed ⁊ alia duo Sempronius, quaſi in dotem accepit, poſſeditqꝫ, non reuocauit Titi⁹, decedit Sempronius, Titius vero eandem filiam in vxorem Meuio tradidit, eiqꝫ in dotem conceſſit quicquid prior maritus in dotē habuit. Quęritur vtrum per iſta verba poſſit ſe tueri Meuius, etiam in his prędijs, quę non fuerunt data Sempronio, licet Sempronius ex cauſa dotis poſſederit: hic proponit Titius rei vendicationem.

QVOD COMPETAT

¶ QVOD competat: rei vendicatio, probatur. ff. de rei vendic. l. in rem: dicens ſe errando non tranſtuliſſe dominium, vt. ff. d̄ rei vendic. l. inter officium ⁊. ff. de acqui. re. dom. l. ſi procurator, ⁊ de contrah. empt. l. ſi conſenſus. §. fi. ſicut nec ignorans quis repudiare videtur, vt. ff. de inoffic. teſt. l. mater: nec dat curatorem ff. de re. iudic. l. ſiqs ita. §. ſiqs cū: nec donat. vt. C. d̄ donat. l. nec ignorans, nec ignorans vnqꝫ excipit vt. ff. de ꝯtrah. empt. l. in lege. Nec obſtat ei generalitas verborum, quia trahitur ad ea tantū,
1 de quibus ſenſerunt, vt. ff. de tranſact. l. cum aquiliana. l. qui cū §. fin. ⁊. C. de tranſact. l. ſi de certa: nec poteſt ſe defendere iure ꝑſcriptionis, nam vt vſucapio procedat, nō ſufficit opinari in dotem data eſſe, vt. ff. de vſucap. l. celſus, ⁊ pro. donato. l. 1. ⁊ pro legato. l. ij. Nec error falſę cauſę poteſt pręſtare ei vſucapionē, vt inſtit. de vſucap. §. error: cui ſolus error petentis vſucapiendi cauſam pręſtitit, vt. C. de lon. temp. pręſcr. l. nec petentē. ¶ Itē cum ea, quę prior maritus in dotē habuit, ſint data, ergo ea quę non habuit in dotem, non videntur conceſſa, arg. ff. de fun. inſtruc. l. cum delanionis. §. cui fundi. l. quęſitum. §. ideꝫ rñdeo. domo inſtructa legata: nam ꝙ in vno permittitur, in ceteris ꝓhibetur. ff. de iudic. l. cum pretor. ff. de vſur. l. in fideicōmiſſi. §. polidius. ¶ Item magis inſpiciendum eſt ꝙ eſt in veritate, qꝫ ꝙ in eius falſa opinione, vt inſtit. de legat. §. ſiquis rem ſuaꝫ.
2 ¶ Item non videtur ſenſiſſe, niſi de his, quę donauit, vt perpetuo maritus haberet in dotem, non ergo de alijs quę tali modo conceſſa non erant vt. ff. de leg. iij. l. ſi fundus, ⁊. C. d̄ verb. ſign. l. ſi fundus, ⁊. l. ij. ⁊ de pignor. l. debitor, ⁊. ff. de her. inſtit. l. ex facto pro. ¶ Iteꝫ non exiſtimatur dixiſſe, ꝙ mente non cogitabat vt. ff. de ſuppell. leg. l. labeo.

EX ADVERSO.

¶ ECONTRA probatur errorem non obeſſe, quominus transferatur dominium, ecce enim ſi putas me tibi obligatum, cū nō

ſim, ⁊ trado, ⁊ transfero dominium, licet errem, q̄ paret, q̄ da tur mihi conditio, vt.ff.de condit.indeb.per totum tit. quę non daretur, ſi res mea propria eſſet, vt.ff.vſufru.quemadmo.cau.l. fin.in fi. ¶ Item non impedit error, qui ab vna parte intercedit id eſt emptoris, quominus emptor conſequatur dominium, vt ff.de reg.iur.l.regula.ff.de iur.⁊ fac.ign.l.regula.§.qui ignora/ uit, idem eſt, ⁊ ſi, vtraq; pars erret, vt.ff.de acqui.re.dom.l.cuꝫ in corpus quidem. ¶ Item plus valet, q̄ eſt in opinione, q̄ꝫ q̄ in veritate, vt.ff.de acqui.her.l.is qui putat ⁊.ff.pro emptore.l. ij.§.ſi quis a pupilla. ¶ Item non impedit error falſę cauſę lega tum, vel demonſtrationis, vt inſtit.de leg.§.proxime, vt.ff.d cō/ dit.⁊ demonſtr.l.falſa.demonſtratio. ¶ Itē errās repudiare nō videtur, vt.ff.de acqui.hered.l.Clodius. ¶ Item non eo ipſo, q̄ in vno permittitur etiam in ceteris permittere videtur, vt. ff. de ſuppell.leg.l.legata. ¶ Itē error non iuuat, inſtit.vt.ff.de hered.
3 inſtit.l.ex facto proponebatur. ¶ Item non debet fraudari com modo harum rerum maritus, qui aliter eam ducturus non fue rat, vt.ff.de cond.⁊ demonſtr.l.ſi ducturus.§.ſi quis indebituꝫ ¶ Item pręſumitur dediſſe priori marito in dotem, quia diu ta/ cuit, ⁊ ab eo nunq̄ꝫ reuocauit, vt.ff.de probat.l.pcula, ⁊ vltimo propter generalia verba, non ergo repetit, pietatis cauſa ꝯceſſuꝫ vt.ff.de condit.indeb.l.cum.his.§.ſi mulier. Nam contra fa/ ctum ſuuꝫ venire non poteſt, vt.C.ne fiſc.rem quā vend. eunic. l.x.l.libro x. ¶ Item non poteſt iſte pater expreſſaꝫ prioris dotis
4 menſuram diminuere vt.C.de rei vx.act.auth. ſed quamuis er/ go non debet intelligi tacite ademiſſe, vt.ff.loca.l.qui ad certum amplius dico etiam, ſi per verba prędicta non videtur tranſla/ tum dominium in hunc ſecundum maritum, tamen ſe tueri po teſt pręſcriptione, q̄ enim dictum eſt errorem in vſucapione nō prodeſſe, verum eſt, niſi fuit iuſtus, vt.ff.pro empto. l.vulgo, ⁊ pro ſuo.l.homine ⁊.l.fin. vt enim, q̄ de vſucapione dicitur, ple/ nius intelligatur, ſciendum eſt, q̄ quidā dicunt errorem in vſu capione nulli prodeſſe, niſi in his caſibus, qui in lege reperiūtur alij dicunt immo prodeſſe vbicunq; iuſtus error interuenit, ⁊ di cunt vſucapionem procedere non in eo titulo, in quo erratur, ſed in generali, ſcꝫ pro ſuo, vt.ff.de iu.dot.l.proculus nepoti. Io. ve ro etiam in eo titulo, in quo erratur vſucapionem procedere di/ cit, arg.bonum ſumitur.ff.pro empr.l.q̄ vulgo.

SOLVTIO

¶ IN hac q̄ōne diſtinguitur an iſte pater ſciens fuit priorem ma/ ritum habuiſſe, an non, ſi ſciuit, ⁊ ea ꝯceſſiſſa videtur, imputa tur ſibi, quare legem apertius non explanauit, ſi vero ignorauit intelligenda ſunt verba, ſecundū q̄ ipſe eſſe credebat, ſicut ele/

ganter notatur.ff.de hered.inſtit.l.quo loco.§.ſciam ⁊ arg.ff.de leg.ij.fideicōmiſſ.§.ſi ſeruo alieno, ⁊.ff.de leg.1.l.ſi res,obliga.

QVÆSTIO LIX.

59 AN FALSO ASSERENS SE PROCVRATOREM *Titij ſi ſuccumbat, Titijq; hæres factus iterum agens exceptione rei iudicatæ repelli poſſit.*

QVIDAM Nomine veri procuratoris aſſumpto, nomine Titij petijt, cum falſus eſſet procurator ⁊ in certaminibus negocij permanens. Victus ſuccubuit, heres poſtea vero creditori extitit. Unde vt heres etiam petit eadem centū, quę cum eſſet falſus procurator, petebat. Quęritur an̄ poſſit non obſtante exceptione rei iudicatę: hic certi conditio proponitur, que defuncto, cuius eſt hęres competijt.

QVOD NON OBSTET.

¶ QVOD autem non obſtet exceptio rei iudicatę, probatur, nam cum falſo procuratore iudiciū nullum fuit, vt.C.de procur.l.licet non ergo ex eo iuditio poteſt oriri exceptio. ¶ Item nō vide-
1 tur eſſe condemnatus. cum condemnatio legitima non fuerit vt ff.de re iudi.l.4.§.condemnatum ⁊ de teſtam.tute.l.iij. in fin. ¶ Item non eſt eadem cauſa, ſed alia ergo non obſtat exceptio rei.iudicatę, vt.ff.de exceptio.rei.iud.l.ſi mater.§.eandem cauſam, ⁊.l.cum queritur ⁊.l. quantitas, ⁊ nō ne eadem natura cōmutatione litis alia res eſſe incipit, cum ex parte rei aliquid noui interceſſit? vt.C.ad exhi.l.neqꝫ eadem ratione, cum conditio hęc mutata ſit, non obſtat ei exceptio: vt.ff.de except. rei iudic. l.ſi is qui heres. §.final.in princ.nam ei, qui alio iure venit, nocere non debet: vt.ff.de bon.lib.1.ſi filius. Item experiri poteſt ſine exceptione, quia ei ſucceſſit, qui experiri poterat, nam partibus eius fungi debet, vt.ff.de decurion .l.decurio, ⁊ de eden.l.q̄dam ſunt.§.nec intereſt. Nec debet eſſe ſucceſſoris deterior cōditio, vt.ff.de regul.iur.l.qui in ius ⁊.l.inuitus. §. cum quis. Item ꝙ non poteſt habere ex ſua perſona habet ex perſona alterius, vt.ff.quę res.pign.obl.poſſ.l.ariſto. ⁊ de acqui.hered.l.cuꝫ hereditate. Item agit non tanq̃ ipſe, ſed tanq̃ quilibet alius, qui defuncto ſucceſſiſſet, vt.ff.de adopt.l. ſi pater ſicut diximus ſupra ea quęſt. quidam monaſterium. Item ſicut ei non nocet

factum ſuum, ſi ille ſibi ſuccedit, vt.ff.de vſuca.pro comp.l. 11.
§.ſi eam rem. Item mutatio ſtatus eum defendit, vt in auth.de
iur.iu.a mor.preſt.coll.5.in princ.⁊.ff.de ſolution.l. qui res.§.
arcam, ⁊ de arg.geſt.l.cum actuꝫ. Item ſucceſſio in vniuerſuꝫ
ius concedit quideꝫ quod ſingularis ſucceſſio denegat.ff.de ac/
qui.re.dom.l.quedam. Item heredi vniuerſi iuris eſt attribu
ta ſucceſſio, vt.ff.de verb.ſign.l.hereditas.

EXADVERSO

¶E CONTRARIO probatur hunc procuratorem omnino re/
pellendum, ꝙ enim dicitur nullum eſſe cum eo acceptum iudi/
cium, verum eſt in preiudiciũ domini, eſt tamen aliꝙ ad ſui pre
iudicium, Item ꝙ dictum eſt ſucceſſorem eiuſdeꝫ iuris eſſe cu
3 ius ⁊ defunctus, verum eſt, niſi aliquid ſuccedenti poſſit impu/
tari, huic autem turpitudo ſua imputatur, mandatum propter,
ꝙ iuſte poteſt remoueri vt.C.de tranſ.l.traſactio, ⁊ de ſer.pign.
dat.l.ſi creditoribus, ⁊.C.de his que in frau.cred.l.filios ⁊.C.de
reuoc.don.l.cum profetiaris, ⁊.ff.de.l.1.l.ſeruus plurium.§.1.
Item quia delinquit, nec ſuo, nec alterius nomine poterit expe/
riri, vt.ff.de bon.lib.l.qui in ſeruitutem. Item quia contra fa/
ctum ſuum venire nõ poteſt, vt, C.ne fiſc.rem, quã vend. emite.
libro decimo, l.1.⁊.ff.de except.rei vend.l. 1. immo corroborari
debet prior ſententia, ſi dominium, ſiue ius ad eum peruenit, vt
ff.de vſucap.l.cum vis predium ⁊ de euiction.l. vendicantem.
Immo hoc ipſum teneretur vt confirmaret vt.ff. de action.l.ſi/
quis alienanti. Item cum teneretur ex ſtipulatione rem rataꝫ
haberi, ne alius experiretur, ergo nec ipſe experiri poterit, nam
ꝙ preſtat aduerſus extraneum etiam aduerſus ſe preſtabit, vt
ff.de diſtr.pign.l.⁊ ſi is, ⁊ in auth.vt differ.indic.colla. vlt. ⁊ id
immo multo magis vt.ff.de admin.tut.l.quotiens.§.nequaꝙ̃,
⁊ de verb.obl.l.ſtipulatio iſta in princ. ⁊.fere per totam.l. ⁊.ff.ſi
ſeruit.vind.l.altius. Item non admittitur hic inconſtantia, vt
qui heredi verum procuratorem ſe eſſe dicebat, hodie ſe falſum
fuiſſe confiteatur, vt.ff.de procur.l.in cauſe.l.cũ queritur.l.quo
4 tiens.l.tutor.§.pe.⁊ de inſtit.l.ſed ⁊ ſi pupillus.§.ſed ſi alius, ip
ſe enim contra confeſſionem ſuam nequit venire: vt. C.de non :
num.pecu.l.generaliter: ⁊ in auth.de his qui ingred.ad appell.
coll.5.conſtit.x.§.illud etiam. Item puniri debet eius mendo
ſitas vt.C.de diuerſ.reſcript.l.fin.preterea varietate ſtatus non
debet mutari cauſa periculi, vt.ff.de inſtit.l.in eum.§. ſi dñs,

EXADVERSO

¶IN hac queſtione diſtinguitur, vtrum cauerit rem ratam domi
num habiturum, ⁊ tũc non admittitur ratione predicta, aut nõ

⁊ tunc venire poterit, nec allegabit ſuam, turpitudinem, ideſt ſe non fuiſſe procuratorem, ſed rem vel ſibi debitam petit ex noua cauſa huic queſtioni ſimilis eſt queſtio, in qua queritur, an iudex cauſam appellationis exercere poſſit, qui ſucceſſit ei, quem condemnauit.

QVÆSTIO LX.

60 AN MANDANS TRIBVS, VT VENDANT, *eius bona ſtabilia ſi unus uendat alteri eorum bona fide poſſit rem uenditam uendicare.*

LVCIVS cum eſſet Bononię ſtudiorum cauſa, ſuis amicis abſentibus per epiſtolas ſignificauit, quatenus quędam ſua prędia fideliter, ⁊ iuſto precio venderent, qui ſuſcepto mandato diſtulerunt venditionem, vnus eorum altero tertio abſente vendidit alteri comprocuratori.

QVOD POSSIT

¶ Lucius reuerſus rem ſuam petit, tanq; ſecundum mandatum non fuerit vendita, cum a tribus vendi iuſſerat, hic proponitur rei vendicatio, vt. ff. de rei vendicat. l. in rem, quia fines mãdati diligenter non ſunt obſeruati, vt. ff. mand. l. diligenter vt. ff.
1 de except. rei vend. l. i. §. ij. §. colſus. Sicut etiam in arbitris dicitur, quorum ſi vnus fuerit abſens, cum in tres fuerit compromiſſum, ſententia non tenet. Item etiam, ſi de alia relata fuerit ſententia, vt. ff. de arbitr. l. ſi in tres, ⁊ l. non diſtinguimus. §. de officio. Idem quoq; eſt in iudicibus delegatis, ſi vnus abſente alio, vel eo die, quo debuit, tulit ſententiam vt. ff. de. iudic. l. duo ex tribus, ⁊ de arbitr. l. ſicut, ⁊. C. quan. prouoc. non eſt neceſ. l. cum non die, quo. l. cum magiſtratus: ⁊ cum vnicuiq; eorum mandauit, vt venderet ergo videtur prohibuiſſe, ne emeret, nec enim, venditor. ⁊ emptor ratione eiuſdem rei quis eſſe poteſt, vt. ff. de aut. tut. l. pupillus. §. pupillus, quod ideo euenit, quia duorum rationem nemo ſubſtinet: vt. ff. de pact. l. ſi plures, vel triu; vt. ff. ad Velleia. l. quamuis. §. ſi mulieris nam qui vno modo permiſit alienationem, ſc; ſi venderet, alij altero prohibuiſſe videtur, vt. ff. de offic. ei. cui mand. eſt iuriſd. l. i. Item cum teſtator prohibet libertos ſuos alienare prędia, quę eis relinquit, videtur conceſſiſſe inte eos alienationem vt. ff. de legat. iij. l. pater.
2 §. quindecim ergo cum permiſit iſte, vt venderet alij, inter eos

videtur ꝓhibuiſſe, nec enim licet de eo, ꝙ adminiſtrat quis, ali
quid emere vt.ff.de contrab. empt. l. ſi in emptione. §. ſi. am/
plius dico, ꝙ iſte tres perſonę vice vnius debeãt baberi, in cuius
locum ſunt ſubſtituti, ſcȝ venditoris: vt.ff.de ꝯdit. ꝛ demonſtr.
l.cui fundus.§.fin. ꝛ de collat.bon.l. Cum emancipati.§.ſi res,
ſicut ergo quis ſibi vendere non poteſt, ita nec eorum alter alte/
ri. Item cum vnuſquiſqȝ eorum ſuſcepit mandatum, vt ven/
deret in boc ſermone erga eos prolato non continetur, vt quiſqȝ
eorum emat, immo, vt extraneo vendat.ff.mand.ſi mãdauero
§.ſi tibi: nam in generali ſermone non cõtinetur perſona loquen
tis vt.C.de ſolu.l.inquiſitio, ꝛ.ff.com.pręd.l.quicquid ꝛ.ff.loc.
l.qui inſulam.§.vlt. ꝛ de action.emp.l.ſi mercede.§. ſi babitato
ribus, ꝛ de Senato.l.1.in fi.ſi ergo vni, ergo vni eorum facta eſt
venditio merito non valet, vt puta, cum alij ſit facta, q̃ȝ mãda/
to eſt expreſſum, vt.ff.de contrab.empt.l. cum ſeruo nec poteſt
dici eius conſenſus ſibi prodeſſe, quoniam maior vendidiſſe vi/
deatur, quoniam iure, autor fieri non potuit.vt.ff.de auto.tuto.
tut.l.1. Item cum dixit, vt iſti tres venderent, ita demum vide
tur impletum mandatum, ſi omnes vendiderint, non ſi vnus,
ſicut ꝛ ſi ſolui, vt duos mibi ſiſteres in iudicio, id ꝙ promiſiſti,
3 non videris eos ſtetiſſe, ſi vnus eorum, ſteterit vt.ff.in ius voca.
vt eat.l.qui duos nec videtur alienatum, ꝙ ab omnibus non eſt
venditum, arg.ſimile prędicto vt.ff.de collat.bon.l.1.§.ſi cum
duobus nec ergo verba illa diuiſiue, ſed coniunctiue accipiun/
tur, vt ſimul omnes vendere debeãt, arg.C.de impub. ꝛ ali.ſub
l.quamuis ꝛ.l.cum quidam: ſed pręterea omnes conſentire de/
bent: quos boc negociuȝ tangit vt.C.de aut.tut.l.vlt.in fi.l.vlt.
ꝛ.C.de omn.ag.de ſer.l.quicunqȝ, ꝛ de aque.plui.ar. l.ſi aũt, ne
ſi alter fiat, vel valeat, ꝙ agitur, vt.ff.ď ſer.ruſt.pręd.l.ꝑ fundũ.

EXADVERSO

ECONTRA probatur bunc mandatorem eſſe repellendum,
quid enim aliud agebat, niſi vt res ſua venderetur bona fide, ꝛ
ſibi precium afferretur? ergo cum boc ſit factum irritari nõ de/
bet, arg.ff.de no.oper.nunc.l.1.§.ita tamen quęritur. Item ꝑ
inde eſt, vt ſi quilibet alius bona fide emiſſet.vt.ff.de iu.dot.l.cũ
in fundo.§.quid ergo. Pręterea cum res ita fideliter ſit vendi
ta, ac ſi omnes tres, ſimul affuiſſent, de quo conqueri poteſt? nec
enim intereſt, an id ipſum fiat, ꝙ eſt mandatum, an ei ſimile vt
ff.mand.l.vlt.§.mandaui, ꝛ arg.C.de condit.inſtit.l.ſi pater, ꝛ
ff.ad trebell.l.mulier, ꝛ quam: dies leg.ced.l.ſi ita, nec debet q̃/
ri, quis vendidit, ſed an ſit venditum, vt.ff.de verb.obl.cũ ſer/
uus pe. ꝛ, C.de precib.imp.offer.l.vniuerſas, nec ꝓbibetur iſte
ratione officij emere, maxime cũ alterius ꝓcuratoris autoritas

interuenerit, arg. ff. de tut. ⁊ in. l. ij. ⁊. ff. de aut. tut. l. quinta, ⁊. C.
de contrab. empt. l. cum ipſe: Amplius etiam vnus ſolus ſibi
4 ipſi bona fide, ⁊ iuſto precio vendere poteſt, ſicut habetur. ff. ð
adm. tut. l. quoties. §. ſicut in fi. ⁊. l. tutorum rerum, ⁊. l. tum al-
tum, ⁊ de vſucap. pro empt. l. ij. §. tutor. Item omnes videntur
vendidiſſe cum maior pars hunc contractũ inierit, vt. ff. ð reg.
iur. l. aliud eſt vendere. §. refertur. ff. ad municip. l. ꝙ maior. ff. ð
pact. l. ⁊ ſi ſtipulatio. §. fi. ⁊. l. maiorem, ſed ⁊ ſuus conſenſus p-
prius debet prodeſſe, arg. ff. ꝙ cuiuſq; vniuerſ. l. plane. Item
amplius, ſi ſuus conſenſus ei non pfuerit, tñ affuit, nec enim
ipſe contradixit, ⁊ nihilominus maior pars feciſſe dicitur, ideoq;
non minor, ſicut, ⁊ alias dicitur aliquid eſſe iuſtum eo ipſo, ꝙ
5 non eſt iniuſtum, vt. ff. de fideicõm. lib. l. ſicum ſuum. §. ſiquis
ſeruum non heredi ⁊ eo ipſo honeſtum, ꝙ non eſt inhoneſtum,
arg. ff. de cond. ca. da. l. 1. ⁊ eo ipſo locupletior, ꝙ non eſt paupe-
rior, vt. ff. de ſolut. l. in pupillo, ⁊ grat⁹ eo ipſo, ꝙ cauſam ingra
titudinis non commiſit, vt. ff. de manu. teſtam. l. ſeruos lega-
uit ⁊ proximus, quem nemo antecedit, vt. ff. de verb. ſign. l. p-
ximus quid vltra laboramus? vnius procuratoris conſenſus
ſufficere debet, vt. ff. de auto. tut. l. iiij. ⁊. C. de auto. tut. l. fin.
Item cum permiſit tribus, vnicuiq; ſeparatim ab alijs fieri vẽ
ditionem iuſſit, vt. ff. de cond. ⁊ demonſtr. l. falſa demonſtratio,
⁊. l. cum fundus, ⁊ de leg. ij. l. qui concubinam. §. ſi ſtichus. ff. ð
manu. teſt. l. ſi ita fuerit ſeruus duobus, ⁊. ff. de condit. inſert.
l. ſi plures, ⁊. ff. de hered. inſtit. l. hoc articulo ⁊. l. pater familias
⁊. l. Titius, ⁊ Seius, ⁊. l. Cornelius.

SOLVTIO

¶ IN hac queſtione videtur, Io. venditionem non tenere.

QVÆSTO LXI.

61 AN PROMITTENS AQVIESCERE SENTEN-
*tiæ t. Datis pignoribus, & inique arbitrante poſſit age-
re ad restitutionem pignorum quaſi in cauſa
propria laudauerit.*

Cum Gaius Seius titium offendiſſet grauiter, nec
aliter ei reconciliari poſſet, dedit pignora in mani-
bus eius, ſcꝫ titij, ꝙ eius ſtaret mandato, Titius ve
ro pignoribus acceptis non miſericorditer cuꝫ Ga
io agens iniquam contra cum tulit ſententiam, nũc
Seius precepto ſtare nolens Titij, dictum Titium
ad pignorum reſtitutionem arctare intendit. Queritur, quid
iuris ſit, proponitur rei vendicatio.

QVOD NON TENEAT.

¶ Quod Gaij ſententia teneat, In primis probatur ea ratione,
quia Titius iuſtam cauſam retinendi non habet, cum in ſua
1 cauſa iudex, vel arbiter eſſe non potuit, vt. C. ne qui. in ca. ſua. l.
ij. ⁊. ff. de arbitr. l. pen. ⁊ de an. tut. l. 1. Verum eſt in rebus fauo
rabilibus, fauoris cauſa vel in accidentalibus vel in ſacramen
ti delatione vel ibi iudex improprie dicitur arbiter omnibus.
Item alia ratione ſcꝫ quia duplici quis non poteſt officio fungi,
vt. ff. de pact. l. ſi plures, ⁊ ad trebell. l. ille. §. tempeſtiuum, ⁊. C.
de aſſeſſ. l. fi. Item non valet arbitrium, quia fuit iniquum, vt
2 ff. de oper. lib. l. ſi libertus, vnde dico in queſtione iſta ad bonum
viri arbitrium reducendum, vt. ff. pro ſoc. l. ſocietatem. ff. de re-
gul. iur. l. in perſonam. §. generaliter ⁊. ff. mand. l. creditor. §. ſi.
nec ideo tenet arbitrium, quia aduerſarius conſentit, quia con
ſentire non potuit vt. C. de iureiu. pro cal. l. ij. vt. ff. de poſtul. l. q̄s
quia nullum fuit propter factam irregularitatem, ſcꝫ quia non
fuerūt tres perſone vtriuſqꝫ ſcꝫ litigatoris, ⁊ iudicis, vt. C. de
teſtib. l. ſi vnus ⁊. ff. de tranſact. l. cum hi. §. ſi pretor. ⁊. ff. famil.
herc. l. in hoc. Item caſſabitur arbitrium, quia non fuit in per
ſona legitima compromiſſum, vt. ff. de arbitr. l. pedius, ⁊. C. de
arbitr. l. ſancimus, ſic arbitrium vt bono viro conueniat. ff. loc.
l. ſi mihi ⁊ de regul. iur. l. in in perſona. §. 1. ⁊. ff de pign. act. l. ſo-
lutam. §. ſi vni. ſi ergo vt probatum eſt, non valet arbitrium, nec
valebit obligatio pignorum, quia ſi nō tenet principale, nec ac-
ceſſorium vt. ff. l. 1. ⁊. ij. ⁊. ff. de regul. iu. l. cum principalis, nāqꝫ
quod eſt minus legitimum pignore, vel ſtipulatione confirmari
non poteſt vt. ff. de pign. act. l. ſolutum. Nec valebit iure pacti,
3 ſi non valet iure arbitrij vt. ff. de in. codic. l. 1. ⁊. ff. de conſtit. pe-
cu. l. 1. §. an poſſit ⁊. C. de donat. om. nupt. l. qui ſponte.

EXADVERSO

¶ ECONTRA iuſta nempe pro ſe allegat Lucius, quia tenuit
compromiſſum, licet de re ſua factum vt. C. de fideicomm. l. fi.
⁊. C. de donat. ante nup. l. iij. Item quia potuit non obſtante q̄
dictum eſt duplici fungi officio vt. C. de fideicomm. l. fin. ⁊. C. de
donat. añ nup. l. iij. ⁊. ff. de offic. pref. l. preſſ. ⁊. ff. de adoption. l.
ſi conſul. ⁊. ff. de contrah. empt. l. fiſtulas. §. 1. ⁊ pen. Item va-
let arbitrium licet iniquum, quia compromittenti eſt imputan
dum cur compromiſit in aduerſarium, vt. ff. de arb. l. deinde. §.
ij. ⁊. ff. ſi mens falſ. mo. dix. l. 1. §. hi. Item tenet iure pacti, licet
non ratione arbitrij, vt. ff. de pact. l. ſi vnus. §. 1. ⁊. ff. de action.
l. ſi accepit ⁊. ff. de admi. leg. l. legatum. §. pactum. Preterea
valet, licet non alią, quia conſentit aduerſarius. C. de iuriſd.
om. iud.

om.iud.l.1.& C.com.vtr.iud.l.1.valet quoq; arbitrium, licet
4 irregulare fuerit compromiſſum vt.C.de appell.l.1. & inſtit.de
inutil.ſtipul.§.item ſed ſi non valeat, qui tamen compromiſit a-
liter agendo repellitur, vt.ff.de ſer.ru.pred.l.per fundum, & ff.
de adoption.l.per mortem, & ff.de conat.l.quoniam. ¶ Item
aliter repellitur, quia contra legem commiſit quę tale compro-
miſſum vetat, vnde poſſidentis conditio melior eſt, vt.ff.ne qui.
eum qui in inſ.voc.l.1.& ij.& ff.de regul.iur.l.cum par. vel ſi cō
firmatū non dicatur, valebit tamen ſine principali acceſſoriū, vt
C.ď pd. min.l.& ſi is.C.de bon.mater.l.1.& ff.de arb.l.ſi pupil
lus, & C.de nupt.l.ij. Immo debet confirmare principale acceſ
ſorium, vt.C.ſi ſeru.extero. ¶ Item quia illius arbitri perſonã
reprobare non debet, quam ſolam ſemel probauit & ſibi placuit
vt.ff.de neg.geſt.l.Pomponius, & qui ſatiſd.cog.l.ſi arbitrio, &
in auth.de exhib.& introd.re.§.ſancimus.

SOLVTIO

¶POSSET diſtingui, vtrum hic, qui compromiſit, erat iuriſpe
ritus, & ſciebat in illum compromitti non debere, an ignorabat,
ſcienti noceat, ignorans nihil ſibi preiudicet, vt.ff.de oper.lib.l.
campanus, & ſiq.caution.l.ſi.& l.& ſi.§.fin.ff.de iudic.l.ij.& ff.
ad Velleia.l.ſi decipi, arg.con.ff.de acceptil.l.an.inutilis.

QVÆSTIO LXII.

62 AN COHERES: REI ALIENÆ IN DIVISIO-
*ne alteri obuenientis promiſſa euictione, ſi eidem coheres
di obligato de euictione titulo permutationis trada
tur aliquo non dicto de euictione, ſi euinca-
tur conueniri poſſit ab eo de
euictione.*

SVCCESSORES in communi heredita-
tem poſſidentes rem alienaz ſcienter detine-
bant, poſt modum cum inter eos dictaretur
iudicium, res illa vni ex eis adiudicata eſt,
pręſtita tamē ſibi a coherede euictionis cau
tela modo procedente multo tempore in-
ter ſe permutauerunt, & qui rem illam acce
perat ſub euictionis cautela, dedit illam, ei,
qui ſibi de euictione promiſerat, nulla euictionis facta mentio-
ne

ne,poſtmodum res euincitur: coheres , qui tradidit de euictio-
ne conuenitur. Quęritur quid iuris ſit: proponitur actio pręſ-
ſcr. verbis.

QVOD HABEAT LOCVM.

QVOD locum habeat, probatur, C.famil,hercis.l. ſi familię,
⁊.C.de re.permut.l.ij. Nec obſtat ꝙ rem alienam ſciuit, quia
1 de euictione ſibi cauit. ⁊ ſi non expreſſum fuit, tamen tacite, ni-
mirum pactio ſemel in contractu durat apposita, ⁊ ſi per plures
perſonas res ambulauerit ſine lege conſimili, vt.C.ſi man.ita ,
fu.alie.l.ij.ff.de minor.l.ſed vbi ⁊.C.de impo.lucr.deſcript.l.1.
Item pactum appoſitum in primo tacite repetitum videtur
in contractu ſecundo, vt.ff.de pact.l.iiij. ⁊.ff.de cond.inſt.l.cuꝫ
ſeruus, ⁊ de inſtru.leg.l.iij. ⁊ de vulg. ⁊ pup.ſub . l. ſi plures.
Item dicat coheres, a quo euictum eſt, ꝙ me tibi pręſtare e-
quum tibi viſum fuerit, ⁊ in tua perſona ſeruare debes, vt.ff.ꝙ
quiſqꝫ iur.l.1. ⁊.ff.de pact.l.cum eo, ⁊.C.de teſtib.l.ſiquis, ideſt
ꝙ ſtatuitur in vno, ſtatui, quoqꝫ debet in eius contrario vt e-
2 qualitas vtrobiqꝫ ſeruetur, vt.C.de donat.an.nupt.l.fi. ⁊ inſtit.
loc.§.illud, ⁊.C.de legit.hered.l.leg.xij. Item adminus ad-
precium licet propter ſcientiam, non ad intereſſe, vt.C. com.de
leg.l.fin. ⁊.ff.de act.emp.l.ex empto.§.fin. nam ⁊ malefidei em-
ptori precium reſtituendum eſt, ergo ⁊ malefidei permutatori,
vt.ff.de reſcin.vẽd.l.1. ⁊.ff.qui in fr.cred.l.ſi debitor ⁊.C.mãd.
l.per diuerſas.

EXADVERSO

ECONtrario videtur poſſe conuinci coheredem iſtum non tene-
ri, ⁊ in primis ea ratione, quia ſciente tradidit alienum, nec ſpe-
cialiter euictionem promiſit, vt.C. de euiction. l. ſi fundum , ⁊
C.com.vtr.iud.l.ij. ⁊.l.ſi fratres, ⁊.ff.de actio.emp.l.fin. ⁊.ff.ð
pignor.act.emp.l.ſi minor. Nec obſtat ꝙ dictum eſt pactioneꝫ
ſemel appoſitam durare, licet res per plures manus ambulaue-
rit, loquuntur enim ille de pactionibus iure appoſitis, quę cum
re ambulant, perſonarum enim pacta nõ transeunt a perſona in
perſonam, niſi ſpecialiter transferantur, vt.C.de contrab. empt.
l.fin. ⁊.ff.de annu.leg.l.ſtichus.§.1. ⁊.C. loca. l . emptorem .
Item ꝙ de repetitione dicitur, non obſtat quia locum non ha-
bet in voluntatibus, ſed cum annua repetita videtur, vt ſpecia-
liter fieret, agebatur ꝙ hic non fuerat ſpecialiter comprehenſuꝫ
3 vt.ff.de verb.obl.l.quicquid, ⁊.ff.ſol.matr.l.fin.§.de ea ꝙ enim
expreſſum cuiqꝫ prodeſt, id taciturnitate traditur eidem obeſſe,
vt.C.de cond. ⁊ demonſtr.l.ſi repe. ⁊.ff.ð except.rei iud.l. ſi ma
ter.§.1, ⁊. ⁊.ff.de contrab.empt.l.labeo, ⁊.l.ſi in empt. Item

coheres tenetur euictionem præſtare, igitur ab eo eam ipſe repe
tere non debet, vt.ff.de euiction.l.fundum.l.ſeia, nec enim ab eo
defenſionem poſtulare debet, quam ipſe defendere tenetur, vt.C.
de euict.l.ſiue poſſ. ⁊ in auth. vt differ.iud.§.1.qui enim alios in
ſtituit, ipſe ab alijs inſtitui non debet: vt.ff.de eden.l.ſiquis.§.p
tor, ⁊.ff.de iniur.l.ſed ſi vnus, §.ſi ſeruus, ⁊ in auth. de ſanctiſ.
epiſ.circa princip.ſed nec obſtat paritas, quæ opponitur, quia
non vtiq; ſeruatur, niſi vbi euidens æquitas hoc expoſcit, nam
ecce furioſa non repudiat ſed repudiatur, arg.ff.de repud.l.iiij.
actor inſtrumenta exhibet. licet non ſibi exhibeantur vt.C.de
eden.l.qui accuſare.l.non eſt nouum.ſeruus non denunciat, ſed
ei denunciatur, vt.ff.de no.oper.nunciat.l.de pupillo: minor. ſi
4 nunciare obtineat, ſed ſi nunciatur, non ſuccumbit vt.C.de pro
curat.l.non idcirco ſeruus quoq; non agit, licet conueniatur vt
ff.de furt.l.eum, qui, ſic ergo iſte poſſet agere, ſed non conueni-
ri, cum ipſum euictionem non promiſiſſe conuincitur.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur hæc ſententia in hoc caſu verior eſſe ſcz euictio-
nem non deberi, quia ſcienter accepit alienum, nec ſpecialiter ſti
pulatus eſt, vel alias pateret, tum quia ab eo accepit, cui ipſe
de euictione promiſit vt.ff.de euiction.l.ſi fundum, ⁊.l.ſi ſeruus
⁊.l.ſi ei.

QVÆSTIO. LXIII.

63 AN MVTVANS PECVNIAM EI QVEM MALE
*conſumpturum putabat licet euentu aliter ſucceſ-
ſerit habeat pecuniæ mutuatæ repe-
titionem,*

MVTVAM pecuniam tibi conſumpturo male,
vt putabam, credidi, ſed tu meliori vſus conſi-
lio bene conſumpſiſti, nunc certi conditionem ad
petendam pecuniam contra te intendo. Quæri-
tur, quid iuris ſit.

QVOD POSSIM

¶ QVOD poſſim agere ſic probatur, ſcz quia non debes cũ alie-
na iactura locupletem fieri, vt.ff.de condit.indeb.l.nam ⁊.ff. de
inſtit.l.ſiquis.§.pen. ⁊ ff.de iu.dot.l.iure:§.ij.l.quoties, licet enim
2 alias non deberes, tamen quia factus es locupletior, debes, vt
ff.de negoc.geſt.l.ſi pupillus.ff.de tribut.l.iij.nimirũ mutuum

⁊ alij contractus reconciliatur ex poſt facto conſumptione, vel
aliter licet non renuerint ab initio vt.C.de nupt.l. ⁊ ſi contra, ⁊
ff.de fideiuſſ.l.ſiquis pro eo: ⁊.ff.ſi cer.peta.l.rogaſſe in fin. ⁊.l.
ſi furioſus.l.non omnis. ¶ Item quia non videtur datum con-
ſumpturo, ꝙ conſumptum non eſt, licet conſumendi habuerit
voluntatem, vt.ff.de ſeruit.l.ſiquis vxo.§.ſiquidem.§.neq3 ver
2 bo.non enim ſola nuda cogitatio.vel voluntas ſufficit, ſi non ſe
quatur euentus, arg.ff.ꝙ quiſq3 iur.l.1.in fi. ⁊.ff.de iur.iu.l.itẽ.
§.ſi cauſa ⁊.ff.de verb.ſign.l.ſepe ita comparatum.

EXADVERSO.

¶ QVOD non poſſit agere ſic probare, ſc3 quia ad turpem cau-
2 ſam fuit mutuata, Ergo non tenet mutuum tale, ergo ex eo non
agit vt.ff.ui.bon.rapt.non rapt.l.non prodeſt, ⁊.ff.mand.l.ſi re
munerãdi.§.rei turpis, ⁊.ff.de verb.obl.l.generaliter nec obſtat
ꝙ iſte bene cõſumpſit, quia non accipientis bonum factum at
tenditur vt.ff.de teſtam.mil.l.iij.§.in bello, ⁊.C.de negoc. geſt.
l.fin. ⁊.ff.de poſtul.1.§.item nempe ſufficit, ꝙ ſemel fecerit male
3 vt.ff.de furt.qui mente, nec obſtat ꝙ damnificatur, quia eſt, ꝙ ſi
bi debeat imputari vt.ff.de regul.iur.l.ꝙ quis ex culpa, ⁊.ff.ꝙ
met.ca.l.ſi mulier, ⁊.ff.de neg.geſt.l.⁊ ſi, cum pecuniam dede-
rit conſumpturo vt.ff.de minor.l.ꝙ ſi.§.penul. ⁊.ff.de ali.le.l.cũ
qui, Bulgarus Creditori indulget.

SOLVTIO

¶ IN hac queſtione poſſet diſtingui, vtrum cauſa fuit expreſſa,
turpiter videtur datum ⁊ acceptum, ⁊ ideo repetitio non com-
petit, ſi vero non fuerit expreſſa, ⁊ pecunia bene conſumpta, te-
neatur debitor quia expreſſa nocet arg.ff.de pact.l.ſi vnus.§.il
lud: penam igitur cogitationis nemo patitur, vt.ff.de ſeruit.l.1.
⁊.ff.de condit. ⁊ demõſtr.l.nõ vnq3 ⁊.ff.de pen. l. cogitationis.

QVÆSTIO LXIIII

64 AN EMPHITEOTA CADAT IN TOTVM VEL *in partem, ſi frater ceſſet in ſolutione canonis per biennium, & alter offerat ſoluere partem ceſſantis eccleſia nolente recipere.*

DVO fratres cum fundum in emphiteoſim acce-
piſſent ab eccleſia communiter, ſc3, ſub certa an-
nua penſione, nunc vero vnus de fructibꝰ in pen-
ſionis preſtatione ceſſauit per biennium. Altero
partem ſuam offerente eccleſia non tamen recipi-
ente queritur, an eccleſia poſſit vtrumq3 defrau-
dare, proponitur actio conditionis ex.l.

QVOD POSSIT

¶QVOD poſſit in primis ea ratione conuincitur, ꝙ penſionis
particulariter non cogitur recipere ſolutionem, arg. ff. de vſur. l. le
ctitor. §. 1. & ff. de action. emp. l. iulianus. §. offerri; & ff. de ſtatu
lib. l. iiij. §. ſi decem. ſic ergo vel vterqʒ, vel alter totum debuit ſol
uere, ſi vellet ſe a legis laqueis liberare, vt. l. famil. hercis. l. he
redi. §. nulla, & C. de diſtract. pign. l. quandiu. l. vnus, & C. de
epiſc. & cler. auten. qui rem, Nimirum nec aliquid ſolutum vi
1 detur, dum totum non inuenitur eſſe ſolutum, arg. ff. de verbor.
ſign. l. ſoluendo, & ff. de dam. infec. l. iuſta. & ff. de edeil. l. 1. §. ede
re & C. ad ſillam. l. fin.

EXADVERSO

¶QVOD vero expelli non debeat ille, qui partem ſuã ſoluere fuit
paratus, arg. in auth. de duo &c. §. fin. & ff. de cond. & demonſtr.
l. iure & ff. quib. mo. pign. uel. hyp. l. item. §. 1. Item quia partes
cuiuſqʒ eccleſia tenebatur ab vno quoqʒ accipere vt. ff. de cond.
& demonſ. l. ſiquis leg. & l. cui. ¶ Item nõ debet obeſſe alteri fra
tri, vel conſortis ſui negligentia, vel deſidia vt. ff. que in frau.
cred. l. pupillus & C. de poſi. l. fin. & ff. de noxal. l. electio. §. ſi ab.
vel. etiam mora. & C. de admin. tut. l. 1. & C. de proba. l. ex perſo
na, & ff. de reb. ad ciuit. pert. l. 1. & C. de pericu. tu. l. ij. ¶ Item
quia maliuolis abſentibus tribueretur occaſio malignandi, vt
ff. de ꝯſort. ei. lit. l. 1. & C. quan. & a quib. quar. pars pet. l. ij. præ
ter hec, quia non debet alteri ꝑ perſonam alterius iniqua condi
tio afferri, arg. ff. de reg. iur. l. non debet, nec dʒ vlterius ꝓgredi
metus ꝗʒ reperiatur delictum, arg. in auth. vt lic. mat. & aui. §.
cauſas & in auth. vt pign. non. fi. §. non enim, & C. de pen. l. ſan
cimus, & C. de his qui latro. l. fin. nempe alterius dolus, vel deſi
2 dia nedum eccleſię ſed nec vlli debet eſſe lucroſa, arg. ff. de actio
emp. l. ſicut, & ff. quan. & fac. tut. l. dolus.

SOLVTIO

¶MIHI videtur diſtinguendum vtrum in emphiteoſim accepe
rint ambo, an ſimpliciter, & penſionem promiſerint, an quiſqʒ
in ſolidum, ſi ſimpliciter quilibet duntaxat pro parte tenetur,
3 nec propter ſolutam penſionem vnius valet alter expelli, ſi eius
partem ſoluere ſit paratus vt. C. loc. l. ſi diuiſa, & C. de duo. re. l.
ij. & C. de diui. tu. l. ſi tu. & C. ꝙ quiſqʒ in. l. 1. ij. & iij. ſed hodie vi
detur correctum per auth. de duo re.

QVÆSTIO LXV.

65 AN INGREDIENS MONASTERIVM CVM *bonis ſuis abſq; uxoris uoluntate, ſi ab uxore reuo cetur à religione, bona oblata mona ſterio repetere queat.*

QVIDAM ingreſſus monaſterium cum rebus ſuis ſine voluntate vxoꝛis ab vxoꝛe legititime re/ uocatur, ⁊ contra monaſterium res petendo age re intendit. Quęritur, quid iuris ſit, pꝛoponi/ tur rei vendicatio, vel conditio ſine cauſa.

QVOD POSSIT

¶ QVOD agere poſſit cum effectu pꝛima ratione, pꝛobatur, q͞a
ingreſſio nulla fuit contra leges facta, ergo ſequutum ex eo, vel
ob id nullius debet eſſet momenti vt in. l. non dubiū. C. de legib.
nempe ſi non teneat pꝛincipale, nec acceſſoꝛium vt. ff. de regul.
iur. l. cum pꝛincipalis nec ergo debet repelli pp ingreſſum, cum
non tenuerit, vt. C. de vſur. l. coſ. ⁊. ff. de acq. her. l. is qui ⁊. ff. q͞ꝫ
leg. 1. §. pꝛodeſt, ⁊. C. de tranſact. l. ſi cauſa, Secundo, quia vo/
luit monaſterium habere, vt monachus fieret, ſi ergo nō potuit
monachus fieri, nec bona habebit monaſterium tanq̄ꝫ mona/
chi, vt. ff. de iu. cod. l. 1. ⁊. ff. de conſti. pecu. l. 1. §. 1. ¶ Item quia
2 in iſto ingreſſu tacita conditio eſt, vt ita demum teneat bonoꝝ̄
datio, ſi monachus factus fuerit, ſi ingreſſus tenuerit, arg. ff. de
no. oper. nunc. l. ſtipulatio iſta. §. ij. ⁊. ff. de iu. do. l. ſtipulatio. §.
ij. ⁊. ff. de iu. do. l. ſtipula. Quarto ſi id, q̄ fecit pꝛo parte irrita/
tum eſt, debet in totum irritari, aut enim, q̄ fecit, totum valere
debet, aut nihil: vt. ff. pꝛo de relic. l. iij. nēpe partis ratione vitioſę
etiā, quod eſt licitum caſſatur vt. C. de edil. edic. l. ſi apud, ⁊ de
vet. iu. enucl. l. 1. l. cum vero. Quinto, quia mera ratione non
videtur intraſſe, cum non tenuerit ingreſſus arg. C. ſi mancip.
ita fu. l. ea. quidem ⁊. ff. de condit. ⁊ demonſtr. l. hęc conditio.
Sexto quia abſurdum eſt monaſterium habere emolumentum
cum nullum ſentiat detrimentum vt. C. de caduc. tollen. l. 1. §.
ſin autem.

EXADVERSO.

¶ EXADVERSO dicitur ipſam repellendam a petitione bono rum, licet non tenuerit ingreſſus monaſterij, arg. C. de repud. l. virum. l. ⁊ ſi nec eſt infirmatum ſubſecutiuum, licet non teneat pꝛincipale, arg. C. de bon. mat. l. 1. Item vnum ſiue altero eſſe poteſt, ergo non ſi vnum caſſatur, ⁊ reliquum, vt. C. de pꝛobat. l. ad pꝛobatio: regulariter enim traditum eſt aliquid per aliud im

pediri non poſſe arg.ff.com.pred.l.proprium:preterea poteſt di
ci vtrumq; ,ſc; ingreſſum, ⁊ bonorum dationem principalem
eſſe,non igitur vna infirmata debet altera infirmari,nimirũ ge/
neraliter traditur contractum vtilẽ per inutilẽ non vitiari vt. ff.
de verb. obl.l.ſtipulatio iſta,l.1.§.ſtipulatio ⁊.ff.ſi cer.pet.l.cer
ti.§.quoniam. Preter hec cum voluerit monaſterium habere bo
na etiam ſi non ſit monachus,quia hoc eſſe potuit,arg. ff.quib.
mod.pign.l.1.nec enim totum debet irritari ꝙ fecit ratione par/
2 tis vicioſe,arg.ff.famil.hercis.l.fin.licitum eſt enim pro parte,
ꝙ in ſolidum non liceret,arg.ff.de cõtrah.empt.l.ſiquis donat.
¶ Item valet ingreſſus,quantum ad tranſlationem bonorum li
cet non valeat,aut teneat reſpectu perſone in auth. de ſanctiſſ.
Epiſ.§.ſiquis: Sicut enim quedam per ſe inutilia ſunt,alia ta/
men valent arg.ff.de vſucap.l.cum a quo,⁊.ff.ad trebell.l.ex fa/
cto in principio. ¶ Item ſufficit, quid eſſe factum de facto, licet
in iure non ſortiatur effectum arg.ff.de ſtatu lib.l.pen. nec enim
plus iuris habere debet,quia minus legitime intrauit vt.ff.d do
nat.inter.vir.⁊ vx.l.iij.⁊.ff.ad turpill.l.1.§. accuſat. ſed et ꝯct⁹
alias inutilis, vtilis eſt tamen ad repellendum contrahentẽ arg.
ff.de adopt.l.poſt mortem ⁊.ff.de donat.l.quidam.

DISTINCTIO

¶ In hac queſtione videtur poſſe diſtingui, vtrum ſimpliciter fuit
monaſterium ingreſſus,an ſpecialiter ſua obtulit,in primo ca/
3 ſu etiam irritato ingreſſu etiam bona reuocãtur que tranſierũt,
in ſecundo nequaq; arg. C.ſi pend.appell.mors,inter.l.iij.⁊.ff.
de arbitr.l.ait celſus,⁊.ff.de verb.obl.l.1.§.ſiquis.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur diſtinguendum, vtrum credebat ſibi non lice/
re,an ſciebat ſibi non licere, In primo caſu valeat etiam bona
reuocare,in ſecundo nequaq;,quia videtur velle donare arg.ff.
4 ad Velleia.l.ſi decipiendi,⁊.ff.de oper.lib.l.campanus, Etiam
vtiliter adhuc videtur diſtinguendum vtrũ expreſſit cãm qua/
re bona dabat,an non, In primo caſu reuocantur, In ſecundo
minime: vt. C.de tranſ. l. cum donat.⁊.C.de cond.ca.data.l.
ſue.pecunie.

QVÆSTIO LXVI.

66 AN NEPOS EX FRATRE PRÆTERITVS unà cum matre tacente & conſentiente agat contra patruum pro ſua uirili portione dicendo teſtamentum nullum.

CVM eſſet conſuetudo in prouincia de matribus non inſtituendis, contigit, ꝙ aliquis habens matrem, ⁊ fratrem, ⁊ filios alterius fratris deceſſit teſtamento condito, in quo fratrem de omnibus bonis ſuis inſtituit, matre ⁊ filio alterius fratris prȩteritis. Nũc mater teſtamento filij nihil obiecit, immo tacet, ac conſentit, nepos vero, ideſt filius fratris contra patrui teſtamentum agere intendit, volens cũ eo viriliter ab inteſtato ſuccedere, dicens teſtamentum nullum eſſe. Quȩritur, quid iuris ſit, proponitur petitio hereditatis, vel famil.herciſe ſi coheres confiteatur.

QVOD HABEAT LOCVM.

¶ QVOD petitio hereditatis locum habeat, videtur probabiliter poſſe conuinci, In primis ea ratione, quia teſtamentũ nullum fuit, nimirum ſicut pater, vel mater filium, ita filius eos eꝫ inſtituere, vel exheredare compellitur, alioquin cetera inſtitutio inutiliter tenebitur, vt.ff.de in offic.teſt.l.papinianus.l.nam ⁊ ſi ⁊ in auth.vt cum de appell.cogn.§.⁊ hoc quidem. ¶ Item alia ratione probatur teſtamentum, quia non eſt factum cõmuni modo, nec enim, qui inſtitui, vel exheredari debuit, in eo eſt inſtitutus: vel exheredatus: ergo nullum fuit ab initio teſtamentũ, nẽ
2 pe nihil intereſt. Vtrum quid non fiat, an eo modo vt.ff.de iur. iura.l.videamus ⁊.C.de negoc.geſt.l.fi. ⁊.C.de ſent. ⁊ interloc. l.1.vel ordine quo debeat vt.C.de ſent. ⁊ interl.l.prolatam, ⁊.ff. de exec.rei.iud.l.1.⁊.ff.de vulg.ſubſt.l.ij. Prȩter hȩc alia ratione inualidum eſt, ſcꝫ quia contra legem, quȩ parẽtes inſtitui, vel exheredari iubet, eſt factum, ꝙ ſic probatur non eſt factũ ſecundum ꝙ lex iubet, ergo contra, vt.ff.de reg.iur.l.qui nõ facit ⁊.ff.qui in frau.cred.l.quȩ in fraudẽ, ⁊.ff.de iu.patr.l.ingratꝰ. Immo eſt ſecundum ꝙ lex prohibet fieri, ergo eſt inutile, ⁊ caſſum, ſufficit enim legis latori prohibuiſſe, ꝙ fieri non vult, vt.C. de legib.non dubium. ¶ Item in lege continetur euacuato teſtamento, reſciſſo teſtamento, vt in auth.vt cum de appell.cogn.§. ſi autem, quod autem eſt euacuatum vel reſciſſum amplꝰ, euacuari, vel reſcindi non poteſt, vt.ff.de iniuſt. rup.teſt.l.nam ⁊ ſi, ⁊.ff.de edil.edic.l.boue.§.fin. ⁊.ff.de arbitr.l.ſi duo, ex his ergo

patenter

patenter oſtenditur teſtamentum nullum eſſe, igitur filius fra/tris, cum mater admitti nõ vult vtiliter admittetur, vt in auth. de hered. ab inteſt. §. ij. nempe pars nolentium accreſcit volenti bus, vt. C. quan. non pet. par. Non obſtat q mater ſuo iure nõ
2 vtitur, ſemel enim ipſo iure irritum teſtamentum ex poſt facto non poteſt conualeſcere, vt. C. de poſtul. l. 1. ⁊ l. ij. ⁊. ff. de ſolut. l. qui res. §. arcam, hic nepos per matrem admittitur, licet ipſa non ſuccedat, vt. ff. de in offic. teſt. l. 6. §. ij. ⁊ in auth. de natural. lib. §. item, quia exheredationes adiuuandę nõ ſunt vt. ff. de lib. ⁊ poſth. l. cum quidam.

EXADVERSO

¶ EX aduerſo reſpondetur, q hic fratris filius admitti non debet ea, ſcꝫ ratione, quia patruus alium, ⁊ honeſtam perſonam inſti/tuit, ergo hic eius nepos, vt ita dicam manifeſte repellitur, nam ⁊ pater eius repelleretur, vt inſtit. de inoffic. teſt. §. 1. Nec obſtat q de matre pręterita obycitur, quia pręteritione, vel exhereda tione teſtamentum ipſo iure non irritatur, ſed per ſententiam, ſi
3 pręteritus, vel exheredatus, hoc voluerit, ſimile. C. de inoffic. teſt. l. ſancimus, ⁊. C. de reſcind. vend. l. 1. ¶ Itẽ ſolę matri, quę pręterita fuit, iniuria facta eſt, ergo ei ſoli, non alij querela talis competet, vt. ff. de coniug. cum emancip. lib. l. 1. §. emancipa/tus filij ⁊. ff. famil. hercis. l. ſi filia, ⁊. ff. de legat. pręſt. l. is qui, ⁊ C. de inoffic. teſt. l. papinianus, in princ. ⁊. l. quia non debet, Pręte ter hęc cauſa pręteriti vel exheredati dictum eſt teſtamentũ eua cuandum, ergo tanqꝫ ſuo iuri renunciare poteſt, vt. ff. ad. l. falc. l. poteſt. ff. de iniur. l. ſi filius. ¶ Item propter matrem pręteritã ipſe non admittitur, quia eius iniuria ipſum non cõtingit vt. ff. de euictio. l. ſi per imprudentiã, ⁊. ff. de dam. infec. l. ſi filius. ¶ Item quia ſpeciale beneficium matris, perſonale cum ſit, ⁊ equum, eam non tranſgreditur, vt inſtit. de iu. nat. §. ſed q prin cipi, ⁊. C. de legib. l. ij. ¶ Item valere debet teſtamentum equi/tate naturalis, quia mater ſuo iure non vtitur vt. ff. de except. rei iudic. l. ij. cum enim poteſtatem habuit infirmandi, ergo ⁊ confirmandi, quia eius eſt velle cuius eſt nolle, vt. ff. de regul. iur. l. iij.

SOLVTIO

¶ PLACENT dicebat teſtamentum ipſo iure irritum, ſi tamen is, cuius fauore, id proditum eſt, hoc facere voluerit, arg. ff. de iniuſt. rup. teſt. l. filio: cuius ego legis ſententiam ſequendam eſ/ſe pronuncio, ⁊ ob id patruum a petitione ſui nepotis, vt ita di/cam, id eſt fratris filij abſoluo.

QVÆSTIO LXVII.

67 AN PACTVM FACTVM INTER FRATRES *quòd caſtrum ad maſculos tantum perueniat inclu-dat Sororem inſtitutam nulla exi-ſtente ſobole.*

LVCIVS ⁊ Titius cum hereditatem commu-nem diuidere vellent habentes caſtrum in here-ditate, ꝙ toti dominabatur hereditati in diuiſio-ne, pactum fecerunt, vt iſtud caſtrum nunquam ad filias perueniret, ſed ad filios tantum, ſemper deueniret: factum eſt autem, ꝙ dictum caſtrum ad Titium peruenit, qui relictum filium in omnibus heredem inſtituit: procedente vero tempore filius ſine prole decedens ſo-rorem ſuam tam in hoc caſtro, q̃ȝ in omnibus alijs heredem in-ſtituit. Nunc eam patruus de caſtro conuenire intendit, Quę-ritur quid iuris ſit, proponitur actio pręſcriptis verbis vtilis in rem.

QVOD POSSIT

¶ Et quod poſſit actor cum effectu agere, manifeſta ratione pro-batur, ſcȝ quia hoc pactum fuit in diuidendo appoſitum, ⁊ lici-tum, ergo ſeruandum, ergo pręſcr. verbis generat actionem, vt C. famil. hercis. l. ſi familię, ⁊. C. de pact. l. in bonę fidei, ꝙ fuerit licitum ſic probatur, ſcȝ quia nulla lege inuenitur prohibitum, ergo eſt licitum arg. ff. de procur. l. inuitus, ⁊. ff. de cond. ob tur. cau. l. 1. ⁊. ff. de accuſat. l. qui accuſare, ⁊. ff. de fideicommiſſ. lib.
1 l. ſi cum. ¶ Item licitum probatur ex cauſa, ſcȝ ne quandoqȝ ad extraneos per feminas caſtrum perueniret, ergo ſeruandum, ga ſui iuris conſeruandi gratia ⁊ damnu repellendi licitum dicitur, ꝙ alias eſſet illicitum, vt. ff. de aq̃. plu. arc. l. 1. §. deniqȝ, ⁊. ff. de iniur. l. ſi cum ſeruo. l. ſiquidem liber. Nec obſtat ꝙ videatur de futura ſucceſſione, quia quandoqȝ pactum tale valet maxi-me illud de futura ſucceſſione ſecundum. Pe. arg. ff. pro. Soc. l. iij. §. de illo. ⁊. ff. de act. emp. l. ſiquis ſerui. ¶ Item aliter proba-tur, ꝙ valeat hoc pactum, licet videatur de ſucceſſione futura. Valuiſſet enim pactum tale, ne mulier tibi alienaret, vt arg. ff. de inſtito. l. ſed ⁊ ſi. §. conditio, ⁊. ff. de contrah. empt. l. cum ſeruo ergo debet valere, ne vnq̃ȝ mulieribus relinqueretur, nimirum alienatione prohibita omnis alienandi ſpecies prohibita vide-tur, ergo ⁊ inſtitutio vt. C. de reb. alie. non alien. l. fin. ⁊ in auth. de non alie. ſeu permut. §. ideo aũt. Pręter hęc non obuiat alio

modo, quia quod dicitur pactum de futura ſucceſſione non va/
lere, loquitur de expreſſo, iſtud autem fuit tacitum, nempe licitū
eſt tacite, ꝙ non licet expreſſim, vt. ff. de pact. l. ſi vnus. §. illud;
⁊. ff. de regul. iur. l. actus, ⁊. l. expreſſa, ⁊. ff. de verb. obl. l. cum q
⁊. l. antepenul. ¶ Item loquitur de ſpeciali, hic autē ſtetit in ge/
nerali nomine, nimirum licitum eſt in genere, ꝙ per ſpeciem nō
liceret, vt. ff. de dam. infec. l. plures, ⁊. ff. de queſtion. l. 1. ⁊. ff. de
teſt. tu. l. ſi cum tutor. Tu igitur aduocatus iſtius partis adiu/
tor, ⁊ fautor diligenter inſpicies, que partem tuā iuuare viden
tur, Ex his ergo patenter oſtenditur tale pactum fore honeſtū
2 ⁊ licitum ergo ſeruandum tam a contrahentibus q̄ʒ ab eorum
heredibus, cum fuerit reale, In pacto enim teſtatoris tacite p/
ſona continetur heredis, ſiue perſonale ius forte dicatur genera
liter deducitur in contractū vel ſpecialiter agatur, vt. ff. d. verb.
obl. l. ſtipulatio iſta. §. queſitum ⁊. ff. de probat. l. ſi pactuʒ, ⁊. C.
de pign. act. l. ſi neceſſaria nec enim plus debet licere heredi, q̄ʒ
licuiſſet defuncto, vt. ff. de verb. obl. l. ij. ⁊. ff. quar. re. act. non da.
l. 1. Ex his ⁊ multis alijs concludit, Lucius filiam fratris ſibi
in caſtri reſtitutione condemnandam.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO reſpondetur huiuſmodi pactum non valere,
In primis ea ratione, quia fuiſſe videtur de futura ſucceſſione,
vt. C. de pact. l. pactum ꝙ ⁊. l. fin. ⁊. C. de inoffic. teſt. l. ſi quādo.
¶ Item alia ratione non valet, quia iniquum eſt, ⁊ nimis gra/
ue, ⁊ indecens eſſe videtur, vt cuiqʒ ingenuo homini maxime
circa vltimam diſpoſitionem rerum ſuarum denegetur libera fa
cultas, arg. C. de pact. l. pactum quod ⁊. ff. ſi qui. a pa. fu. man. l.
ij. Eſt quoqʒ ratio fortior, que pactuʒ videtur infringere, ſcʒ qa
poſſet ad iuris impoſſibilitatem tendere, ſi poneres filiam paci/
ſcentem ſuperſtitem tantum deceſſiſſe, ⁊ nihil ei amplius tempo
re mortis, niſi hoc caſtrum in bonis remanſiſſe, ſic enim contin
geret filiam a bonis prorſus nulla culpa interueniente defrauda
ri poſſe, ꝙ eſſet abſurdiſſimum, ergo repellendum, dicitur enīʒ
quid illicitum, quia abſurditas euenire poſſet, vt. ff. de pen. l. ſi/
quis alij. §. qui arbor, ⁊. C. de furt. l. ſi quis ſeruo. ¶ Item ſi hoc
pactum valeret, aliud ſequi poſſet inconueniens, videlicet ꝙ iā
3 inuentus eſſet nouus modus parentibus, per quem impune fi/
lias etiam non ingratas poſſent a ſua hereditate repellere, ꝙ ex/
preſſa voce legis prohibitum eſt, ergo ⁊ iſtud debet prohiberi,
quia per hoc perueniretur ad id, ꝙ prohibitum eſt, vt. ff. de tut.
⁊ cur. l. ſcire, ⁊ de legat. iij. l. cum quis. §. penult. ⁊. C. de natur.
lib. l. legem. ¶ Item inuenitur quid prohibitum, quia quādoqʒ
malignandi poſſet prebere occaſionem, arg. inſtit. vi. bon. rap.

§.ſed ⁊ aliud, ⁊.ff.de re mil.l.officium, ⁊.ff.de iure iur.l.iij.circa princip. Nec obſtat q dicitur in re minima factum, quia q totum facit, denegata pactio, vel tantum facit, ſi in ea re, d qua quęritur, denegata ſit poteſtas, arg.ff.de adm.tut.l.ſi duo.⁊.ff. de acq.her.l.ſi ſeruus eius: ⁊.ff.de ſolut.l.quęro. ¶ Item ⁊ ſi videatur, q valuerit pactum illud, tamen in perſona paciſcentis finitum eſt, quaſi debeat interpretari perſonale, nempe non poſſe, quandocunq; res ſuas alienare eſt pena, ⁊ interpretatione legum penę ſunt potius molliendę, q̄ exaſperande, vt.ff.de pen. l.interpretatione, ⁊.ff.ſol.matr.l.ſi vero ⁊ hic enim certum eſt, q heredis perſona non fuit pacto inſerta, ſed ſi dubitetur, pręſumendum eſt non inſertā, ⁊ hoc ideo, quia benignius eſt patris, vel fratris ſucceſſionem filię vel ſorori non auferēdum, ⁊ dubia ſemper in benigniorem partem ſunt interpretāda arg.ff.d pact. l.maiores, ⁊.ff.de regul.iur.l.ea quę, ⁊.C.qui.bo.ced. poſſ.l.cū ſolito, vel dicendum eſt, vt videatur alienatio inter viuos inhi-
4 bita, non autem facultas teſtatori denegata, arg.ff. de leg.iij.l. pater.§.iulianus, quia quędam cum vniuerſitate trāſeunt, quę alias tranſire non poſſunt, vt.ff.de acq.re.dom.l.quędam, ⁊.ff. de re.milit.l.milites, ⁊.ff.de decurion.l.decurio qui. Ex his ergo omnibus patenter oſtenditur vel pactum non valere, vel heredem non aſtringere, vnde videtur hęc ſoror inſtituta a patrui petitione abſoluenda.

DISTINCTIO

¶ VIDETVR poſſe diſtingui vtrum pacto adiecta eſſet ſtipulatio, vel non vt ſi eſſet adiecta pareret, alioquin non vt.ff.de relig. ⁊ ſumpt.fun.l.q.ſi locus.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię huiuſmodi pactum non valere, tum quia videtur de futura ſucceſſione, ⁊ ceſſet facultas interdicens, tum quia poſſet ad inconuenientias ⁊ abſurditatem tendere vt ſupra ſatis probatum eſt, vnde pronuntio iſtam a patrui petitione abſoluendam.

QVÆSTIO LXVIII.

68 AN VENDITIO FACTA DE PREDIO LEGE *appoſita, ne alienetur, alienatione ſubſecuta præſtet actionem aliquam contra emptorem, ut reſtituere teneatur, & quam.*

PRÆTVLIMVS huic ſimilem quęſtionē diſpu/
tandam vendidi tibi pręδium ea lege, ne tibi fa/
cultas alienandi competeret, tu vero vendidiſti,
ꝛ tradidiſti. Quęritur an mihi contra empto/
rem talis pręδij villa poſſit competere actio, pro/
ponitur vel vtilis in rem, vel pręſcript. verbis.

QVOD COMPETAT

¶ QVOD vendicatio mihi competat, ſic probatur venditio pro/
hibita eſt a contrahente, ergo a lege vt. C. de reb. ali. non alie. l.
fin. ergo ſi fiat contra non valet venditio, ꝛ quicquid ſequitur
ex eo, vel ob id caſſum quoqꝫ ꝛ inutile eſt, ergo ꝛ traditio vt in
1 l. non dubium. C. de legibus, ꝛ inſtit. de interdic. §. ſi aduerſus,
ꝛ. C. de nupt. l. ex reſcripto. ¶ Item quia hic alienandi prohibi/
tio in re ipſa videtur appoſita: vnde onus rei ad quemcūqꝫ de/
uenerit, ambulabit ſicuti pactio de non petendo, vel manumit/
tendo vel non, vel legis commiſſorię vel adiectionis in diē, arg.
C. ſi manu. ita. fu: ali. l. 1. ꝛ. ff. de in di. adiect. l. iiij. ij. ꝛ. C. ð pact.
int. empt. l. commiſſorię. ¶ Item vendicare illa ratione poſſū,
quia ſub quadam conditione videor dominium tranſtuliſſe, ſcꝫ
ſi pactio fuerit obſeruata, vnde ea non obſeruata tanqꝫ cōditio/
2 ne deficiente ad me redit dominium, arg. C. de pact. int. empt.
l. certe, ꝛ. ff. loc. l. quęro. §. pater. ꝛ. C. de donat. quę ſub. mo. l. 1.
¶ Item in hoc expreſſo pacto de non alienando aliud pactū in/
telligitur, ſcꝫ de re mihi reſtituenda ſi econtra fiat, argu. illius. l.
non dubium, nam voluntas expreſſa impedit, alienationem, qꝛ
prohibitio tacitum inducit fideicommiſſum vt. C. de fideicōm.
l. quamuis, ꝛ. ff. de leg. iij. l. is qui ꝛ de leg. ij. l. cum pater. §. liber
tis, ergo tacitum pactum facit rem ſubiacere reſtitutioni prohi
betur igitur alienatio, ꝛ ſi contrafiat paciſcenti, dabitur vendi/
catio: vt. C. comu. de leg. l. fi. l. antepe. l. res, ꝛ in auth. de teſtib. §.
ſi vero coll. viij. ꝛ in auth. de nupt. §. quę vero nunc. in fi. coll. 4.
¶ Item nemo poteſt conſilium ſuum mutare in alterius iniuriā
vt. ff. de reg. iur. l. nemo. poteſt mutare.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO reſpondetur, ꝙ vendicare non poſſum quia
illud pactum non rem, ſed perſonam aſtringit arg. ff. de cōtrah.
empt. l. fi. ꝛ. ff. de annu. leg. l. titia. ¶ Item is, qui in eūꝫ domini/
um tranſtulit in quem ego iam contuleram, vnde non me, ſꝫ ip/
ſum propter fidem ruptam conuenire cōpellitur, vt. C. ð actio.
emp. l. ſi traditio ꝛ. C. de hered. vel act. vend. l. qui tibi, ꝛ. C. de
rer. permut. l. cum precibus. ¶ Item donec ille, qui cōtrahit eſt

ſoluendo, manus ad poſſeſſorem porrigi non valeat vt. C. de reſcind. vend. l. dolus, ⁊ C. de act. ⁊ obl. auth. ſed hodie nouo: præterea quia, licet beneficio talis fieri non debuerit, facta tamen rata permanebit, vt. ff. quan. appell. ſit. l. 1. §. biduo ⁊. C. de pign. l. iij. ⁊. ff. de ritu nupt. l. diuus: ⁊. ff. de ſer. l. iij. nimirum licitũ eſt in ſpecie, ꝙ non licet in genere, vt. ff. com. diuid. l. in hoc. §. ſi cõue. ſed ſi poneremus ſine præiuditio, ꝙ non valuit venditio. Ta
3 men is, qui in aliũ tranſtulit, reuocare nõ poterit, vt. ff. de ſeruit. ruſt. præd. l. per fundum. ff. de adopt. l. poſt. ff. ad macedo. l. ſed ante. §. 1. nimirum venditio rite facta non reſcinditur, ob ꝙ conditio appoſita non ſeruatur, arg. de reſcind. vendit. ea conditio ⁊. C. de tranſ. ſi maior ⁊. C. de ꝯb. empt. l. ſi non dona. ¶ Itẽ dominium ipſo iure tranſlatum per pactum ſolum non poteſt recuperari vt. ff. de pact. l. ſi vnus. §. ſed ⁊ ſi pactum, ſed ⁊ alia fortiori ratione videtur hoc idem poſſe conuinci, quia nullum vel nudum fuit pactum, cum cauſam venditionis venditor nõ expreſſit vt. ff. de leg. 1. l. filius. §. diuus.

SOLVTIO, ET DISTINCTIO.

IMPRIMIS videtur poſſe diſtingui vtruz hęc pactio fuerit appoſita in contrahendo tantum, an in contrahendo, ⁊ tradendo, ſi in contrahendo tantum potius perſona videatur obligata, ꝗ̃ res ſi in contrahendo, ⁊ tradendo competere poſſit propter fidẽ non ſeruatam, rei vendicatio vt. ff. de ſer. vrb. præd. l. ſi vinariũ. Item vtrum ex neceſſitate alienauerit, an ſponte vt. ff. de leg. ij.
4 l. peto. §. ij. Item vtrum cauſam non alienandi expreſſit, vel perſonam, an non: vt. ff. de leg. 1. l. filius. §. diuꝰ, ſed ⁊ aliter adhuc, ſcʒ vtrum alias fuerit venditurus, ⁊ circa tale pactuʒ an non, ſi alias fuerit venditurus, perſonalis duntaxat competit actio, ſi autem non fuerit, alias venditurus, niſi tali fretus conditione reuocatio concedatur a quocunqʒ poſſeſſore: vt. C. de pact. inter. empt. l. ij. cum re. ff. de donat. l. ij. §. fin. Dominus autem meus Oderic. dicebat ſine diſtinctione rei vendicationem ꝯtra poſſeſſorem denegari contra contrahenteʒ duntaxat perſonalem actionem competere, idẽ eſt, Nobis placitum: ego igitur a meorum dominorum ſententia diſcrepare non valens poſſeſſorẽ ab huiuſmodi petitione abſoluo arg. C. de cond. ca. da. l. ea. lege ⁊. C. de rer. permut. l. precibus.

QVÆSTIO LXIX.

69 AN COMMODATARIVS, QVI EX PACTO *recipit in ſe omnem caſum de caſu fortuito conueniri poſſit.*

SEQVITVR alia queſtio de commodatario, qui recipit ex pacto in ſe omnem caſum, an omnes caſus fortuitos recipere, vel promittere intelligatur: proponitur actio ex contractu illo, vel preſcript. verbis.

QVOD TENEATVR.

QVOD teneatur qui promiſit de omni caſu probabiliter videtur poſſe conuinci, quia licet de natura contractus non teneretur, tenetur tamen ex pacto, nimirum contrahentium vtrorumqꝫ cõſenſu contractus additur ⁊ detrahitur, prout eis placuerit, vt ff. de regul. iur. l. contractus. ff. de dam. infec. l. ſi finita in princ. ⁊. ff. de euiction. l. ſed ſi dictum: nempe licitum eſt, quid ex pacto, ꝙ alias eſſet illicitum, vt. C. comod. l. 1. ⁊ de pignor. C. l. iij. ⁊. ff. de contrah. empt. l. labeo, ⁊. C. de negoc. geſt. l. negocium. Item aliter probatur licita, quia non probatur illicita, arg. ff. de teſtam. l. 1. ⁊. ff. de probat. l. 1. Nec obſtat ꝙ fuit generalis, nam
1 ⁊ omni iuri poteſt renũciari generaliter, vt. C. qu. mul. tut. offic. l. fin. ⁊. ff. de euiction. l. qui libertam, immo licitum eſt generaliter, ꝙ per ſpeciem non liceret arg. ff. de queſtio. l. 1. ⁊. ff. de dam. infec. l. plures ⁊. ff. de pact. l. ſi vnus. §. illud. Preter hec ex pacto poteſt periculum commune ſuſcipi vt. ff. de poſ. l. 1. §. ſepe ergo ⁊ omnis caſus, cũm eadem ratio videatur, cum igitur par cã in vtroqꝫ deprehenditur ſimile ius ſtatuendum eſt in vtroqꝫ arg. ff. ad. l. aquil. l. illud, ⁊. ff. de bono. poſſ. l. ex re militis.

EXADVERSO.

EX aduerſo reſpondetur, ꝙ non tenetur, qui promiſit, quia pactũ non valet, In primis ea ratione, quia fuit iniquum, cum per ipſum ſit renunciatum generali equitati ergo non fuit validum, vt. ff. ſi q. caution. l. ſed ⁊ ſi. §. que ſitum, ſecundo, quia fuit immoderatũ, nempe amaritudo vitatur ⁊ mediocritatis eligitur,
2 licitum eſt enim medium, cum precedens ⁊ ſubſequens eſt iniquum vt. ff. de au. ⁊ arg. leg. l. qui lancem, ⁊. ff. de offic. proconſ. l. 6. ⁊. ff. de edilit. edic. l. ſi quid. Tertio quia cum fuerit generaliter promulgatum, nec appareat, quis caſus fuerit promiſſus, nullus promiſſus intelligitur, arg. ff. de vſur. l. quod in fi. ⁊. ff. comm. predio. l. in tradẽda, arg. ff. de verb. obl. l. ita ſtipulatus, nec enim poſſent omnibus verbis iuri etiam quandoqꝫ renũciari arg. ff. de pact. l. ius publicum, ⁊. ff. de poſtul. l. quos, ⁊. ff. de pact. dotal. l. 7. ⁊. C. de queſtion. l. ſeruos.

SOLVTIO

QVIDAM diſtinguunt, vtrum res illa, de quo omnis caſus in ſe ſuſcipitur, ſit ſubiecta caſui fortuito, vel nõ vnde premiſſa tali

diſtinctione dicit recipientem in ſe caſum omnino teneri, quam ſententiam, ego ſequens commodatariũ ipſum cõdemno, arg. C. commod. l. y. ꝛ. ff. de pact. l. iuriſgentium. l. ſed ꝛ ſi.

QVÆSTIO LXX.

70 AN VENDITOR EQVI RETROGRADI, CVM *bonum affirmaſſet, teneatur ad damna emptoris ab hoſtibus propterea oppreſſi.*

LVCIVS Titius Gaio Seio equum retrogradum vendidit affirmans eum ſanum, non morboſum non vitioſum, Gaius hoc fiducia duct⁹ cum inimicis pugnam aggreditur, tandem ab inimicis fugere volẽs, equo magis retro, q̃ꝫ ante gradiente capitur, ꝛ fortunis, ꝛ rebus ſuis omnibus ſpoliatur, qui reuerſus: cum Lucio ciuilia ſumens arma aggreditur petens ab eo, quicquid ad ſui redemptionem expendit contradicitur hoc, ergo in dubium vertitur: quid iuris ſit, actio exempto proponitur.

QVOD TENEATVR.

QVOD teneatur, manifeſta ratione videtur poſſe conuinci, aut ais venditorẽ ſciuiſſe aut ignoraſſe vicium, ſi dicas ſciuiſſe, iã nullum videtur dubium, quin ad omne accidens detrimentum
1 teneatur vt. ff. de action. emp. l. iulianus in princ. ſi vero cũ ignoraſſe afferas, hic quoqꝫ tenebitur, quia aſſeuerauit eum eſſe ſanum non morboſum non vitioſum, temerarius ergo fuit, vnde cum effectu tenebitur, vt. ff. de action. emp. l. iulianus. §. 1. quinimmo ꝛ ſi nihil aſſeuerauit tenebitur, tanq̃ꝫ ſciuerit, quia ſcire debuit, vt. ff. quod vi. aut. clam. l. ſeruus ꝛ. ff. ſi cer. peta. l. ꝙ te. ꝛ. ff. pro empto. l. qui fundum, ꝛ. ff. ad. l. aquil. l. ob id, ꝛ. C. de reſcind. vend. l. quiſquis. Item tenebitur, quia pacti ambiguitas obeſt venditori, vt. ff. de pact. l. veteribus, ꝛ. ff. de regul. iur. l. in contrahendo ꝛ. ff. de verb. obl. l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationibus. Nec obſtat ꝙ petitur intereſſe, ꝙ eſt extra rem, nam quandoqꝫ totum pręſtatur, vt. ff. de action. l. iulianus in princ. ꝛ. ff. de eo. ꝙ cer. loco. l. §. fin. ¶ Item ad totum debet teneri, quia totius occaſionem pręſtitit vt. ff. ad. l. aquil. l. ſi ſocium.

EXADVERSO

¶ EX aduerſo reſpondetur, ꝙ non debeat teneri, ſcꝫ quia intereſt
2 extra rem, ꝙ non pręſtatur, arg. ff. de actio. emp. l. fiſtulas, ꝛ. ff. de

peric. ꝛ

peric. ⁊ com.re.ven.l.fin. vel ſi pręſtandum eſſet non tamen du/plum excedere debet, vt C. de ſent. que pro. eo. ꝙ in. prof. l. 1. ⁊. ff. de euiction. l. cum fundum, eſt quoqȝ alia fortior ratio, quare iſte venditor teneri non debeat, tanq̄ȝ ipſe emptor vitium ſciue/rit, vt. ff. de edilit. edic. l. 1. §. ſi intelligatur. l. querītur. §. ſi no/minatim ⁊. l. ſi tantum. §. in edilitijs, ⁊. ff. de bon. poſſ. in bonorū ⁊ de regul. iur. l. in regula. §. 1. ❡ Item non teneatur venditor cum damnum videtur ſibi intuliſſe emptor cum ſponte intraue rit bellum vnde potius ſibi q̄ȝ alij debet imputari, vt. ff. ꝙ met. cau. l. ſi mulier ⁊. ff. de euiction. l. interdum. §. fin. ff. com. l. fuit. §. interdum, ⁊. ff. de negoc. geſt. l. ſiue.

SOLVTIO

❡ DOMINVS Petr. ſecundum ꝙ in ſua diſputatione inueniri videtur, ſcientem venditorem in totum condemnaret, quia in tradendo delinquit, vt. ff. de actio. emp. l. iulianus. Sed quid di cemus de prorſus ignorante edilitijs dumtaxat actionibus lo cus eſſet, quid ſi aſſereret non morboſum, non vitioſum quidaȝ dicunt ad inſtar ſciētis, venditorem teneri in totum, alij contra immo quanto minoris. Mihi vero ſententia Petri ſequenda videtur venditorem ſcientem inſolidum condemnandū vel ad redhibitionem faciendam vt. ff. de actio. emp. l. iulianus.

QVÆSTIO. LXXI.

71 AN PROMITTENS DEFENDERE CERTA *bona pro certa mercede ſi per eum non ſtat, & in defenſione præueniatur, poſſit mercedem petere.*

IMPERATOR cum tranſitum faceret per lo/ca, Canonici ſanctę Marię de Reno timorē Teu tonicorum timentes curiam intrauerunt, ⁊ qui/dam de curię principibus allocutus cum eis, cō/uenerunt, vt ei quinqȝ marchas argenti daret ⁊ ipſe ab exercitus neceſſitate liberaret, atqȝ defen deret: factum eſt autem anteq̄ȝ Imperator veniret in ea loca: Bononienſes meticuloſi cum eo conuenerunt ⁊ ſic Imperator ꝑ loca putatiua nō intrauit: Canonici cū nō ab eo q ꝓmiſit, ſed ab alio tuti ſunt ⁊ ōſenſi offō pietatis, putāt ſe illi nō teneri. Nūc princeps ille, cui ꝓmiſſio eſt facta qnqȝ marchas ſibi promiſſas petit. Queritur, quid iuris ſit, ꝓponitur certi ꝯdō ex ſtipulatu.

QVOD POSSIT

¶ QVOD poſſit agere, probabiliter videtur poſſe conuinci, ſcʒ
quia per eum non ſtetit, quominus promiſſum officium exhibe-
ret ergo pro eo habendus eſt, ac ſi feciſſet, arg. ff. de condit. ind.
l. ſi ita ſi quis. l. quę ſub conditione. §. quotiens ⁊ l. fin. ff. de ꝯdi.
⁊ demon. l. Titius. ff. loca. l. qui operas nempe fingitur a iure qđ
factum eſſe, ꝙ factum non eſt, ⁊ econtra vt. ff. de leg. 1. l. turpia,
⁊. C. de inſtit. ⁊ ſubſt. l. 1. ⁊. ff. de acqui. hered. l. ſi totam. ¶ Itē
alia ratione cum effectu ad ſoluendum, ꝙ promiſerunt Ca-
1 nonici, coartantur, ſcʒ quia factum eſt, ꝙ fieri promiſſum eſt, li
cet ab alio, ⁊ non ab eo nimirū nihil intereſſe debet, a quo fuerint
defenſi arg. ff. de verb. obl. l. cū ſeruus, ⁊. ff. de teſt. mil. l. iij. §. fin.
⁊. ff. de his quib. vt indign. l. ſororem, ⁊. ff. mandati. l. ſi procura
tor. §. mandati actio.

EXADVERSO

¶ QVOD autem econtrario agere non poſſit, Canonici ſub mi-
rabili ratione ſe defendunt, ſcʒ quia non fecit, ꝙ promiſit licite,
nempe fides non ſeruatur ei, qui fidem promiſſaʒ fregerit, vt. C.
de non num. pecu. l. pen. ⁊. C. de tranſ. l. ſine apō, ⁊. C. com. vtr.
iud. l. ſi contra: nempe fruſtra petit debitum, qui denegat ad ex-
hibendum arg. ff. de dam. infec. l. qui bona. §. ſi quis ⁊. ff. loc. l. q̄-
ro. §. 1. ⁊. ff. ad. l. iul. de adult. l. ſi vxor. §. iudex: tacite enim intel
ligitur promiſſioni ineſſe conditio, ſcʒ dabimus: ſi feceris. ff. loc.
l. quęro. §. 1. ⁊. ff. de no. oper. nunciat. l. ſtipulatio ⁊. ff. de dam. in
fec. l. iiij. §. hęc, nec ei prodeſt, ꝙ per eum non ſtetit, arg. ff. de ꝯdi-
ca, da. l. fin. ¶ Item non prodeſt ipſi, ꝙ defenſio non fuit neceſſa
ria, cum Imperator non venit, hoc enim magis facit, vt debe-
2 at repelli, nimirum cum ex cauſa ei fuit promiſſum, neceſſitatis
futurę, ceſſante neceſſitate ceſſabit ꝓmiſſio arg. in auth. ꝺ nupt.
§. quę vero nunc, ⁊ inſtit. de aut. tut. §. fin. ſed nec illud ei quicq̄ʒ
proficit, ꝙ alias canonicos defenderet, immo illud facit, vt non
debeat ad petitionem admitti, quia non ipſe, ſed alius eos defen
dit, arg. ff. ad municip. l. titio cum eſſet, ⁊. ff. de ma. teſt. l. ita, ni-
mirū nihil intereſſe debet vtrū nō fuerint ꝺfenſi, an non ab eo cuʒ
3 de ipſo quęratur, vt. ff. de ſolutio. l. quęro ⁊. ff. de admin. tuto. l. ſi
duo, ⁊. ff. de leg. iij. l. in teſtamento immo tacite videtur actuʒ in
eo pacto expreſſo vel ſtipulatione vt ita dūmū debeatur ſi ipſe nō
alius defenderit vt. ff. iudic. ſol. l. cum apud, nempe factum alte
rius ſicut alteri non obeſt ita etiam nec prodeſſe debet, arg. ff. de
actio. emp. l. ſicut ⁊. ff. de no. oper. nunc. l. de pupillo. §. pluriuʒ.

DISTINCTIO

¶ IN hac queſtione illud imprimis indagandum relinquitur,
vtrum hęc ſtipulatio fuerit licita vel illicita, ⁊ videtur poſſe ꝑ-

bari, ꝙ licita fuerit, ſcʒ ꝙ promiſſum eſt ei ob id faciendum ꝙ alias ex facto chriſtiani facere tenentur ergo fuit licitum arg. ff. de cond. ob. tur. ca. l. ij. ⁊ ff. de poſ. l. ſi. ſed ꝙ ꝙ alias licite debet offerri, illicitum eſt exigi, arg. C. de peti. bon. ſub. l. 1. lib. x. ⁊ in auth. de ſanctiſſ. Epiſc. §. ſi quis autem, ⁊ ff. qui. ⁊ a quib. ma. l. fin. ⁊ illicitum fuit et pacto, vel ſtipulatione, ꝙ alias eſſet licitum vt. ff. de verb. obl. l. ſtipulatio hoc modo. l. eum qui ⁊ l. antepen. ⁊ ff. de ſtatu lib. l. ſi heref. ſed alia ratio videtur contrarium ſua-
4 dere, ſcʒ quia merces dicitur eximij laboris, ⁊ ꝙ certo modo extimari placuit, vt. ff. ꝙ met. cau. l. metum autem. §. ⁊. ff. de donat. l. ſi pater. §. 1. licita ergo fuit promiſſio ſecundum leges.

SOLVTIO

MIHI videtur ita poſſe diſtingui, vtrum ſteterit per eum, qui preſtare debuit patrocinium, qui non preſtitit, an non ſi per eum ſtetit, expeditum eſt, quia nihil conſequitur, vt. C. de cond. ob. ca. l. fin. ſi vero per eum non ſtetit, ⁊ hic videtur ſubdiſtinguendum, vtrum propter illos nihil a quoque acceperit, an etiã alios tutus ab eis mercedem acceperit, ſiquidem nihil ab alijs acceperit, dum illorum expectaret defenſionem, patet, ꝙ ſibi promiſſum eſt õberi cũ nõ ab alio fuerit negligẽtia preuent9, vt. ff. loc. l. ſed adhec. §. pen. ⁊ fin. ⁊ ff. ad Turpill. l. ij. §. ſi mater. Si vero nihilominus ab alijs accepit, ab alijs nihil exiget, vel ſi negligentia fuerit preuentus licet nihil ab alijs acceperit, vt. ff. de aſ-
5 ſeſſo. l. diem. Quid ſi defenſio non fuit neceſſaria, quid ſi redijt Imperator.

SOLVTIO.

SI apparet, quid actum eſt illud obſeruabitur, ſi autem nõ appareat mihi videtur tacite actum, vt ita demum preſtent ſi defenſio eis fuit neceſſaria, ideo eos ab ipſius petitione abſoluo, vt. ff. de dam. infect. l. ſi finita in princ.

QVÆSTIO LXXII.

72 AN DANS MOLENDINVM CVM INSVLA *pro certo canone quolibet anno ſi ab accipiente nouum conſtruatur poſſit dupplicatum canonem petere.*

QVIDAM in ſua inſula molendinum habens inſulam cum molendino cuidam locauit tali pactione, vt annis ſingulis eũ cũ familia reciperet ꝓcedẽte tempore in eadem inſula, is conductor aliud molendinum conſtruxit. Nunc dominus ab eo petit vt duplicaret ſeruitia, In queſtione vertitur, quid iuris ſit, proponitur actio preſcript. verb. vel ex locato.

QVOD TENEATVR

¶ QVOD teneatur, manifeſta ratione conuincitur, quia detrimentum, ſi quod accidiſſet ad dominum pertineret, qui colono ſeruitium vel penſionem remittere teneret, vt. ff. loc. l. ſed addes §. ſiquis cōm. ergo emolumentum ad eum pertinebit vt. ff. de regul. iur. l. l. ex qua ꝛ. ff. de peric. ꝛ com. rei. vend. l. illud. ¶ Item alia ratione quia ſicut creſcit emolumentum ita onus quoq; debet alligari vt. ff. de leg. iij. l. fin. ꝛ. ff. de fideicomm lib. l. generaliter. Eſt quoq; aliud ꝙ conductorem ad duplicandum ſeruitium compellit, quia pactum factum ꝛ appoſitum, in primo in
1 telligitur repetitum, in ſecundo molendino vt. ff. de eden. l. prętor. §. is etiam ꝛ. ff. de leg. 1. l. talia ꝛ inſtit. ad. l. aquil. §. pen. Pręter hęc, quia poſterioris etiam molendini etiam ſuum ſeruitium habere debet, illa, ſcz ratione, quia in hoc tacite actum videtur, vt. C. in qui. cau. pign. taci. contr. l. quamuis, nam ꝙ poſtea accedit, fungi debet, ꝛ cenſeri iuris prioris, cui accedit vt ff. de pign. l. gręce in princ. ꝛ. ff. de rer. diuis. l. penult.

EXADVERSO.

EXADVERSO reſpondetur, ꝙ non teneatur, quia non debet debitoris creſcere obligatio, vt. ff. de dam. infec. l. damni. §. ſi is q. ꝛ. C. de ſeruit. pred. l. modus, ꝛ. ff. de contrah. empt. l. in lege. Item quia commodum potius debet pertinere ad accipientem, ꝙ̃ ad dantem vt. ff. de peric. ꝛ com. rei vend. l. iulianus, pręterea non debet teneri; quia poſſet res extendi in infinitum, ſi poneret ibi plura conſtructa molendina, ꝙ eſſet abſurdum ꝛ ꝯtra mentem contrahentium, vt. ff. de re. iudic. l. a diuo ꝛ. ff. de peric. ꝛ
2 comm. rei vend. l. iiij. §. fin. Item quia non debet officium cuiq; eſſe damnoſum, vt. C. de teſtib. l. ſi quādo ꝛ. ff. quead. teſt. aper. l. ſed ꝛ pręterea, quia non eſſet contrarium poſtulaturus, vt. C. de ſol. l. 1. ꝛ. l. pen. ꝛ. C. de vſur. l. ſi ea. ¶ Item quia hoc euenire poſſe, proſpicere debuit, vt. ff. quib. ex ca. ma. l. ſed ꝛ ſi per. §. ſi ferię, ꝛ. ff. loc. l. ſi quis domum. §. 1. Ex eo quoq; iſtum conductorem non teneri conuinci videtur, quia de pręſenti dumtaxat molendino non de futuro cogitatum videtur, vt. ff. de contrahen. empt. l. rutilia. l. in lege, ꝛ. ff. de arbitr. l. de his, ꝛ. ff. de euiction. l. non poteſt.

SOLVTIO

¶ MIHI ſic breuiter in hac quęſtione videtur diſtinguendum, ſcz, vtrum appareat, quid actum fuerit, vel non, ſi appareat iſtō ſeruabitur, ſi vero non appareat, vel ommiſſum pręſumam, vel

contra ſtipulatorem, vel locatorem verba interpretabor, argu. ff ſol.matr.l.ſi vero.l.de iure & ff.de verb.obl.l.ſtipulatio. §.inter. &.§.quicquid.

QVÆSTIO LXXIII.

73 AN TITIVS, QVI VENANDO EVM CERVVM
cœpit, qui apud ipſum depoſitatus aufugerat,
teneatur Domino *reſtituere.*

CERVVM meum manſuetum habens, cum apud te depoſui, ille naturalem plus diligens libertatem in eam ſe recepit, & animum reuertendi deſijt habere, tu depoſitarius poſtea venando eum cępiſti, queritur, an ipſum mihi reſtituere tenearis actione depoſiti.

QVOD TENEATVR

¶ET ꝙ tenearis in primis videtur illa regula generali poſſe cō-
probari, ſcz rē in priſtinum ſtatum reſtitutum, & priſtina quidē
iura reſtituta videntur arg.ff.de ſeruit.ruſ.pręd.l.hi qui.&.ff. de
bon.lib.l.ij.§.iiij.nempe licet ex propria dimiſſione non tenea-
tur, quia ſine dolo habere deſijt, tenebitur tamen ex recuperatio-
ne vt.ff.de petit.her.l.Item ne.§.ſiquis, &.ff.de except.rei iudic.
1 l.ſicui: &.ff.ad exhib.l.tigni.§.ij.&.ff.depoſ.l.1.§.non tamen.
Nec obſtat ꝙ ceruum in naturalem libertatem ſe recepit, & hic
poſtea cum cęperit, nempe licet eum poſſet alius retinere licite,
iſte tamen retinebit, illicite ex perſonarum enim qualitate, &
differentia, quid dicitur licitum, vel illicitum vt inſtit. not.ad.l.
aquil.§.ij.&.C.de procur.l.milite m, &.C.ad macedo.l.fin. Itē
ratione officij, ꝙ ſuſcepit hoc ipſi illicitum iudicatur, vt. C. de
2 dolo.l.1.&.C.de interdict.l.ij.&.C.de ſacro ſanct.Eccl.auth.q-
bus, &.C.de nupt.l.& ſi contra, pręterea quia nec videri debet
amiſſum, ꝙ in breui fuit recuperatū, &.ff.rē ra.hab.l.amplius.

EXADVERSO.

¶ECONTRA dicitur depoſitarium non teneri, quia extincta
ſemel obligatio, reſtitui non poteſt vt.ff.de ſolut.l.q res.§.arcā,
&.ff.de vſufr.l.qui vſufruc.&.ff.de rei vendic.l.in rem. ¶Item
quia venatio ſua, & officium non debet ei eſſe damnoſum vt ſu-
3 pra ea.l.1. Item quia non debet, ꝙ ſemel ſuum factum eſt ſine
facto ſuo ad alium tranſire vt.ff.de regul.iur.l. ꝙ noſtrum, ſed
ceruus iſte ſuus effectus eſt, vt inſtit.de re.diuiſ.§.feræ ergo &c.

is quoq; illud adiungitur, quia non peruenit ad ipſum tanquã ad depoſitarium, ſed tanq; ad venatorem, ⁊ alio iure dominum vnde conueniri non poteſt vt.ff.de diuer. ⁊ temp.pręſ.l.an vitiũ ⁊.ff.ad trebell.l.ſi debitor, ⁊.l.ille a quo ⁊.ff.de adopt.l.ſi pater. §.qui duos. Item ſi certum eſt quondam deponeutem dominũ non eſſe, ergo non eſt equum actione depoſiti dominum rem ꝓpriam reſtituere non domino vt.ff.depoſ.l.bonafides in fi. Pręterea depoſiti actio prorſus locum non habet, quia contractus depoſiti irritus eſt, cum res in eum caſum peruenerit a quo incipere nõ põt, arg.ff.de verb.obl.l.inter.ſtipulantem. §.ſacram. ⁊ ff.de iudic.l.ſi a me fuerit, ⁊.ff.de ſeruit.l.pro parte, Ex his ergo patenter excludiť deponens a depoſiti petitione pręter hęc:
4 mutatione dominij alius ceruus eſſe videtur, non ergo ad reſtitutionem tenetur, vt.ff.de acqu.re.dom.l.ſed ⁊ ſi, ⁊.ff.de adim. leg.l.ſi ſeruus.

SOLVTIO

MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię diſtinguendũ quo animo hic depoſitarius ceruum occupauerit, vtrum eo animo, vt depoſitori reſtitueret, aut ſibi retineret, ſi depoſitori, reſtituetur res in priſtinam cauſam reuerſa, vnde tenebitur, ſi autem ſuo nomine, ⁊ ſibi negocium geſſit, non tenebitur arg.ff.de pet.hered.l.item veniunt.C.ſiq.alt.vel ſibi.l.inultu3.C.probat. l.ad probationem.

QVÆSTIO LXXIIII.

74 AN LEGI COMMISSORIE IN PIGNORE LICEAT *cum iuramento, renunciare et huiuſmodi renunciatio ualeat.*

A CCEPI mutuam pecuniam dato pignore, ⁊ conueni cum creditore, vt ſi ad diem conſtitutam non reſtituiſſem pecuniam, haberet pignus, ⁊ rem ꝓ empta pro illa pecunia, ⁊ etiam renunciaui legi cõmiſſorię ⁊ iuraui me contra non venturum. Die adueniente non ſolui poſtmodum paratus ſum ſoluere. Quęritur an poſſim pignus recuperare, non obſtante ꝙ renunciaui legi commiſſorię, ⁊ iuraui: proponitur actio pignoratitia,

QVOD HABEAT LOCVM.

ET ꝙ pignoratitia locum habeat, ſic probatur. Debitor qui ſoluit, vel ſoluere paratus eſt, tacite pignus liberaſſe videtur,

vt.ff.quib.mo.pign.vel hypoth.ſol.l.item. Si autem iſte debi-
tor ſoluere paratus eſt ergo ⁊c. Nec obſtat pactum legis com-
miſſoriȩ quia ipſo iure fuit nullum cum interdicenti iure fuerit
factum vt.C.de leg.l.non dubium ergo nec tenuit eius ſubſecu-
1 tiuum,ideſt iuris renunciatio ⁊ ſacramenti prȩſtatio: vt. C.de
prȩd.mino.l.non ſolum per vend.⁊.d.l.non dubium, nempe ſi
principale non valet nec ea, quȩ accedunt locum habeãt, vt. ff.
de regul.iur.l.cum principalis, ⁊.ff.de verb.obl.l.1.§.ij.⁊.C.de
vſur.l.eos. ¶ Item alia ratione probatur, ꝙ renunciatio non te-
nuit ratione etiam publicȩ vtilitatis in odium feneratorũ, hoc
ius eſt inductum, non ergo ei poteſt renunciari: arg.de pact.l.
ius publicum, ⁊.C.de iur.iu.prop.cal.l.fin. ⁊.ff.de poſtul.l. q̃s.
¶ Item quia videtur velle decipere creditorem, qui ſciens, legẽ
commiſſoriam fecit tale pactum, vnde non eſt ei ſubueniendũ,
vt.ff.ad Velleia.l.ſi mulier nec enim legis beneficium meretur
2 habere, qui ſciens legem offendit, vt.ff.de minor.l. auxilium.
Prȩterea eſt alia ratio, quia prȩſumitur facta in fraudem legis
cõmiſſoriȩ huiuſmodi renunciatio, ſacramentum igitur valere
non debet vt ff.de action.emp.l.iulianus: ⁊.ff.ad macedo.l.1.
⁊.ff.de leg.iij.l.cum quis.§.pen. ¶ Item per renunciationem, ⁊
ſacramentum idem effectus peruenit, qui per pactum, ſi igitur
pactum inuenitur prohibitum, ergo ⁊ renunciatio ⁊ ſacramen-
tum, nempe vno prohibito prohibetur ⁊ aliud, per ꝙ perueni-
tur ad id, arg.ff.de tut.⁊ cur.l.ſiue, ⁊.ff.de pact.l.ꝙ dicitur, nam
id, ꝙ vno iure negatur, alio concedi non debet, vt.C.de natur.
lib.l.legem, alias eſſet legem verbis non rebus imponere, l.ij.
C.communia de leg.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA dicitur, vt debitor, licet ſit paratus ſoluere, re-
pellatur quia ſuo iuri renunciauit, ⁊ regula iuris antiqui ⁊c.vt
C.de pact.l.ſiquis in conſcribendo. Nec obſtat ꝙ fuit contra
ius multa enim fiunt quȩ fieri non debent ⁊ ſi tamen fiant, non
reſcinduntur vt.C.de pignor.l.iiij. ⁊.ff.quan.appell.ſit.l.l.1.§.
biduum. ¶ Item ratione ſacramenti repellitur, cuius religio fa-
cit licitum, ꝙ alias non liceret ⁊ econtra, arg. C.ſi aduer.vẽd.
l.1.⁊ auth.ſacramenta puberum, ⁊.ff.de re.iudic.l.poſt rem, ⁊
C.ſi min.ſe.maio.dix.l.fin. ¶ Item quia licitum eſt indirecto, ⁊
per obliquum, ꝙ principaliter, etiam directe inueniretur prohi-
3 bitum arg.ff.de auto.tuto.l.1.⁊.l.quod, ⁊.C.de iudic.l.quotiẽs
⁊.C.de lib.cau.l.principaliter. Prȩterea licet pactum non va-
luerit, tenet tamen renunciatio eius ſubſequutiua arg.C.de prȩd.
min.l.⁊ ſi prȩſes, ⁊.C.de reſcind.vend.l.1.l.dolo ⁊.ff.de excep-
tion.l.exceptio ⁊.C.ꝙ met.cau.l.ij.nam ⁊ ſecundarium valet,

vbi non tenuit principale, vt.ff.de arbitr.l.ſi pupillus, ⁊.C.de
bon.mater.l.1.⁊.C.de fideiuſſor.minor.l.1.nempe vno iure ne/
gatuꝫ, ſępiſſime alio inuenitur eſſe ꝯceſſum vt.C.ad.l.de adult.
l.iure, ⁊.ff.de edic.ſucceſſ.l.1.§.ſiquis ⁊.ff.de teſta.mil.l.iij.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſic breuiter diſtinguendum, vtrum debitor ſcie
bat per.l.commiſſo.non valere ſic an non in primo caſu tenebi/
tur cum effectu. In ſecundo poterit venire contra, non obſtan
te iuramento arg.ff.d dam.infec.l.ſi finita in princ.⁊.ff.ſiq.cau
tio.l.ſed ⁊.§.fi.de nouatio.l.ſiqui deſe.nempe quia ex cauſa ne/
ceſſaria qui deferit ſacramentum, deierare non videtur vt.C.de
nõ numer.pecu.l.pen.⁊.ff.qui ſatiſ.cog.l.fin.⁊ in auth.nõ ſolũ.

QVÆSTIO LXXV.

75 AN PRÆSCRIPTIONIS INTERRVPTIO IN/
ducatur ex ſola uerbali petitione abſque libello
coram Pontifice facta.

Q VM pręſcripſiſſet contra eccleſiam monaſteriuꝫ
annis xx.conqueſta fuit eccleſia ſummo Ponti/
fice ſine ſcriptis, ſummus Pontifex cum abateꝫ
citaſſet monaſterij abbate nolente vel differente
venire, eccleſia deſtitit, ⁊ vlterius monaſterium
alijs xx.annis ſine controuerſia poſſedit, nũc ex/
citata eccleſia monaſterium conuenire intendit, Quęritur qd
iuris ſit proponitur rei vendicatio: monaſterium tutum ſe pręſ/
ſcriptione contendit.

QVOD POSSIT

¶ QVOD Eccleſia cum effectu valeat vendicare, ꝙ petit, ma/
nifeſta ratione probatur, ſcꝫ, quia monaſterij fuit interrupta ꝑ/
ſcriptio illa conteſtatione licet plena non fuit, valida tamen tem
1 poris debuit facere interruptionem arg.ff.de vſucapi.l.ei a quo
⁊.ff.pro dona.l.qui donato, ⁊.ff.de iu.dot.l.ſi vſus, ⁊.ff.de vſu
fr.l.ſi vſufruc.non licet ſcriptura fuerit omiſſa, quę debuit inter
uenire, vt.C.de lit.cont.auth.offeratur nihilominus debuit va/
lere, ꝙ actum eſt, vt.ff.de ven.inſp.l.1.§.fin. ¶ Item licet nõ va
leat, tanꝗꝫ litis conteſtatio, valet tamen quaſi litis cont.vt.ff.ad
trebell.l.ſceuola, ⁊.C.vbi in rem actio.l.penul. nam ⁊ ſola ꝑ exe
qutionem contentio pręſcriptionem: interrumpit, vt.C.de
2 pręſcr.xxx.ann.l.cum notiſſimi: immo dicenda eſt lit.ꝯteſtatio,

quia

quia non ſterit per eccleſiam, quominus lis conteſtaretur, ſed p monaſterium vt. C. de inſtit. ⁊ ſubſt. l. 1. ⁊. ff. de regul. iur. l. in iu/re ciuili. Preterea eccleſia de damno vitando certat, monaſte/rium vero de lucro, ergo potius eccleſia audienda eſt, q̃3 mona/ſterium, vt. C. d̃ iu. delib. l. ſancim⁹, ⁊. ff. de his quę in frau. cred. l. qui autem, ⁊. C. de codicill. l. fin. Eſt quoq3 alia ratio, quę ec/
3 cleſiam iuuare videtur, ſc3 quia negligentia, vel imperitia prę/lati aliter litem conteſtando eccleſię prę iudicare non debet vt. ff. de fideicomm. lib. l. neq3, ⁊. C. de fund. patrimonial. l. y. immo recurrit, q᷑ non regulariter per ignorantiam factum regulariter actum eſt intelligendum vt. ff. de dam. inf. l. infinita in prin̄c. ⁊ ff. famil. hercis. l. ſi filia in princ. ſed ⁊ pręſcriptio quę eſt odioſa videtur ſuadere, vt dicatur legitimum q᷑ alias eſſet illegitimũ, vt. ff. de iudic. l. ſolemus ⁊. C. de anna. except. l. fin. Autoritas quoq3 Pontificis apud quem facta eſt conteſtatio hoc idem vi/detur inducere, vt. ff. de teſta. l. omnium, ⁊. C. de his qui in ec/cl. ma. l. 1. Item propter religionem conteſtatoris debet eſſe le/gitimum, q᷑ alias non valeret vt arg. C. de epiſc. ⁊ cler. l. cũ or/phanotrophi, ⁊. l. omnes, Preterea, quia licet conteſtatio ciui lis debuit fieri, aliter tamẽ facta valebit, arg. ff. q᷑ met. cau. l. fin. ⁊. ff. quan. appell. ſit. l. 1. §. biduum aduerſarij quoq3 abſen/tia continua facit, vt irregulariter factum licite perſeueret arg. C. de iudic. l. properandum ⁊ in auth. de teſtib. §. quoniam.

EXADVERSO

¶EXADVERSO reſpondetur monaſterium contra eccleſiam legitima tutum fore pręſcriptione, conteſtatio enim illa, quę apd̃ ſummum Pontificem facta ipſo iure non valuit. In primis ea ratione, quia non fuit regulariter facta, cum non intercesſerit li/bellus qui debuit interuenire, vt. C. de lit. cõteſt auth. offeratur. Si ergo non fuit regulariter facta ipſo iure non valet vt. ff. de accuſat. l. libellorum, ⁊. C. de ſent. ⁊ interl. l. 1. ⁊. iij: ⁊. ff. de pact. l. contra. Secundo qa non fuit plena, immo imperfecta igr̃ nul/la vt. ff. de accuſat. l. ſi deſen. ⁊ inſtit. quib. mo. teſt. inf. §. fin. ⁊: C. de fideicomm. l. contractus. Tertio quia vitioſa, vt. ff. q ſatiſd. cog. l. quotiens ⁊. ff. de eden. l. 1. ⁊. l. vbi ⁊. C. ne de ſta. defunct. l. ſi pater. Quarto quia inducit occaſionem exempli, ⁊ incenti/uum tribuit delinquendi, vt. ff. de iu. dot. l. 4. in princ. ⁊. ff. de p/batio. l. exemplo, ⁊ inſtit. vi. bon. rapt. §. ſi. ſed medium. Quin/to quia legis contempſit auxilium, vnde. l. non debet habere be/neficium vt. C. de iu. delib. l. fin. ⁊. ff. de minor. l. auxilium in fin. Sexto quia nimis fuerunt deſides, ⁊ pigri, cum iuris conſulto/rum copiam habuerunt: vt. ff. de bon. poſſ. l. in bonorum, ⁊. ff. d̃ iur. ⁊ fac. ignor. l. regula. Septimo, quia nõ debẽt habere plus

4 iuris ſtulti, q̄ȝ periti, vt.ff.ꝙ vi, aut.clam.l.ſeruus. Octauo ꝗa
factum coꝛam principe minus legitime, grauius debet puniri,
arg.C.qui a non dom.man.l.fin. ⁊ inſtit.de minoꝛ.§.anoꝝ.nemi-
nem enim tuetur pꝛętoꝛ vt contra.l.faciat, vt.ff.de pub.act.l.cū
ſponſus. Nona ratio patet in vltimo, quia pꝛęlati eccleſię, qui
negligentes, ⁊ deſides circa lit.conteſtat.extiterunt, ſoluendo,
⁊ idonei ſunt, vt.C.de iudic.l.ꝓperandū.§.fi.⁊.ff.de dolo.l. 4.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur in hoc caſu domini mei ſequendam ſententiam,
dicentis talem conteſtationem tempoꝛis inducere pꝛęſcriptio-
nis interruptionem, arg.C.vbi in rem.act.l.pen. ⁊. ff. de actio.
⁊ obl.l.conſtitutionibus.

QVÆSTIO LXXVI

76 AN TESTIBVS SIT CREDENDVM, QVI DI-
*ctum affirmant nullam allegando ſcientiæ
cauſam.*

QVÆRITVR vtrum teſtimonio eoꝛum ſit cre-
dendum, qui ſe ſcire ſimpliciter dicunt, nec vllam
ſcientię cauſam perbibere dicuntur.

QVOD SIT CREDENDVM

¶ QVOD eoꝛum teſtimonio ſit credendum, In
pꝛimis ea ratione pꝛobatur ꝙ ſecundum vim vocabuli, qui di-
cit ſe ſcire, aſſerit, ⁊ hoc aliud, ſcȝ ſe interfuiſſe, ⁊ vidiſſe, aliter
1 enim ſcire non poteſt, nihil autem intereſt, dicas, ꝙ debes, an
aliud, ꝙ tantumdem ſignificet, arg.ff.ſi cert.per.l.certum, ⁊.ff.
de hered.inſtit.l.quotiens, ⁊.ff.de verb.obl.l.qui extrinſecus ni-
mirum captiones enim verboꝛum ſolemnitates ve a republica
exulauerunt, vt.C.qui adm.ad bon.poſſ.l.fin. ⁊.C.qui bon.ced.
poſſ.l.in omni ⁊.ff.ad trebell.l.reſtituta, ⁊ eſt vbicunqȝ potius
ſenſus q̄ȝ tenoꝛ verboꝛum inſpiciendus, arg.C.de lib.pręter.vel
exher.l.ij.⁊.iij.§.conditio ⁊ enim minus dicitur, ⁊ plus intelligi-
tur: vt.ff.de hered.inſtit.l.1.§.fin.⁊.ff.de leg.ij.l.vnum ex.§.fin.
⁊.ff.de leg.iij.l.xi.§.ij.§.hęc verba, ⁊.l.pamphilo: immodico,
ꝙ melius fungitur officio ſuo, qui dicit ſe ſcire, q̄ȝ qui per va-
2 rios circuitus, ⁊ ambages hoc idem exprimeret, circumlocu-
tiones enim, ⁊ ambages vitandę ſunt, ⁊ medulla negocij com-
plectenda, arg.C.de precib.imp.offer.l.fin. ¶ Item ſcire non po-
teſt, niſi interfuerit, ⁊ viderit, ergo dicendo ſe ſcire vtrumqȝ di-
cere videtur, ſine quo ſcire non poteſt vt.ff.de iuriſd.om.iud.l.3.

⁊ de itin.act.que priua.l.veteres, ⁊.ff.ſi vſufr.peta.l.i. ¶ Item iſta duo, ſcʒ intereſſe, ⁊ videre cum hoc tertio, ſcʒ ſcire ꝯſequentiam habent, vt probatum eſt: ergo vno dicto, ⁊ reliquum dicitur, ⁊ vno probato ⁊ reliquum probatur, vt.C.de inoffic.teſt.l. quoniam, ⁊ inſtit.ꝙ cum eo.in princ.⁊.C.de teſtam.l.non codicillum, preter hec aliud occurrit, ſcʒ iuſiurandi religio, ꝑ quam credendum eſt ita fore, vt teſtis aſſerit: vt.C.ad.l.iul.repetund. l.fi.⁊.ff.de re.iud.l.poſt rem, ad hoc quoqʒ illud magis accedit,
3 ꝙ teſtis ſcientię cauſam allegare non cogitur ſicut nec iudex ſcientię, vt in auth.iuſiur.ꝙ pręſtaretur ab his, ⁊ in auth.vt iud. non expect.ſac.iuſſio.⁊.C.de petit.hered.l.cogi.his quoqʒ fortiter conſonare videtur, ſcʒ ꝙ iudex ſimpliciter poteſt recuſari, arg.C.de iudic.l.apertiſſimi ⁊ arg.ff.ad treb.l.quia poterit, ⁊.l. ſedet ſi alia, ſed ⁊ iuri competenti ſimpliciter renunciari arg.C. quan.nul.tut.offic.l.fin.ſimile.C.d anna.exc.l.fin.⁊.ff.de tutel. l.iij.§.fin.alias.l.fin.nempe non enim ſcientię qualitas ſed ipſa eſt inſpicienda arg.ff.de edelit.edic.l.i.§. cauſa ⁊. C. de donat. quę ſub.mo.l.fin.⁊.ff.de conſtit.pecu.l.promiſſa, in fi. Immo plus facit ſi dicat ſe ſimpliciter ſcire, quam ſi exprimeret cauſas, ſimpliciter enim ſcientię expreſſio omnem ſcientiam demonſtrare videtur.arg.ff.de euictio.l.qui libertatis ⁊.ff.de leg.pręſt.l.i.

EX ADVERSO

¶ EX ADVERSO reſpondetur ꝙ tale teſtimonium de iure nullum ſit, quia cauſam ſcientię non allegat, arg.ff.comu.pred.l.inter ⁊.ff.de verb.obl.l.iſta ſtipulatio ⁊.ff.loca.l.ſi merces, ⁊. ff.ꝺ lib.cau.l.ſi pariter, ſimpliciter enim teſtimonium ſine cauſarū expreſſione ipſo iure non va'et vt. C.de teſtib.l.ſolam, ⁊.C.ꝺ tranſact.l.interpoſitas ⁊ in auth.vt cum de appell. cognoſ.§.aliud. ff.mand.l.ſeu ⁊.C.de pred.cur.l.i.fidem enim iudicis non poteſt facere ſimpliciter teſtimonium, quia verę cauſę quę ꝯgruere debet, non congruit vt.ff.de teſtib.l.iij.circa princ.⁊.l.ob cau
4 ſam.§.ſi teſtes, ⁊ in auth.de ſi.inſtr.§.ſi vero ⁊ in auth.ꝺ teſtib. §.i.immo teſtimonium ſimpliciter dicens, dicere non videtur, cum iudicem certum non faciat, arg.ff.de eden.l.vbi ⁊.ff. de interrog.actio.l.de etate.§.nihil, ⁊ in auth.vt cū de appell. cogn. §.fin.nempe ſuſpitioſum eſt tale teſtimonium ex modo loquendi, vt.ff.de queſtion.l.de minore. ¶ Item quia eundem ſermonē continet, vt.ff.de teſtib.l.iij. ¶ Item quia illicitum eſt in genere, ꝙ liceret per ſpeciem vt.ff.ſiqui.cautio.l.ſed et ſi.§.quęſitum, ⁊ ff.de acquir.hered.l.ſiquis.§.iuſſus, ⁊.ff. ꝙ cuiuſqʒ vniuerſ. l. item.§.i. Preter hec valere non debet, quia occaſionem induceret exempli, ſi enim cauſam teſtis dicere non compelleretur, quilibet veniret ⁊ diceret ego ſcio, ⁊ falſitas ſic in iudicijs cōmitte-

retur,arg.C.de probatio.l.exemplo ꝛ.ff.de iur.in.l iiij.in princ.
ꝛ inſtu.de teſt.milit.§.inter. Alia ratione non valet,quia cõtra
formam teſtificandi functus eſt officio ſuo,debuit enim dicere ſe
interfuiſſe, ꝛ vidiſſe, vt l.at th.de hered.ꝛ falc.§.huic ꝛ in auth.
5 de fin.inſtru.§.1.ꝛ.ij.ꝛ.§.oportet,ꝛ.C.de teſtib.l.1.ꝛ.l.teſtium,
ſi ergo non vt debuit ſicut probatũ eſt,protulit teſtimonium,ap
paret ipſum nullius eſſe momenti vt.C.de fin.ꝛ iu.baſ.fiſc.l.1.
ꝛ.ij.lib.x.ꝛ.ff.de cap.ꝛ poſtlim.re.l.iij.§.in bello ꝛ.ff.de condit.
ob.tur.cau.l.ij.vbi enim aliquid de forma vel de ſolemnitate ne
gocij prętermittitur, quicquid factum fuerit, irritatur vt.C.de
appell.l.nom.ꝛ.C.de fideicomm.l.ſi veritas ꝛ in auth.de fide.
inſtru.§.ꝛ hoc. Nec enim quędam adeſſe,ex his quę debẽt ſuf
ficit, ſi quędam defuerint,vt.ff.de teſtam.l.ſi vnus, ꝛ.ff.famil.
herc.l.in hoc ꝛ.ff.de tranſ.l.cum hi.§.ſi prętor. Nec obſtat quod
forte non fuerunt requiſiti,cum enim in toto negocio ſe dicturos
veritatem,iurant,requiſitionem expectare non debent,cum hoc
ſemper pręoculis habere debeant vt.C.de in emph.l.ij.ꝛ.ff.de of
fic.proconſ.l.nequicquam.§.fi.ꝛ.C.de legi.l.iiij.§.fin.

SOLVTIO

¶VIDETVR mihi ſine preiuditio melioris ſententię fore diſtin
guendum, vtrum ne fuerint teſtes de cauſa ſcientię a iudice req
ſiti vel non, ſiquidem requiſiti fuerint, ꝛ non reſponderint, vel
idem repetierint tanquam ſuſpecti,repellatur eorum teſtimonium,
ſi vero non fuerint requiſiti,ſufficiant ſi dicant ſe ſcire,argu.ff.de
teſtib.l.3.ꝛ.l.verba epiſtolę ꝛ.ff.de no.oper.nunc.l.de pupill.§.
qui opus ꝛ.ff.de dam.infec.l.4.§.hęc.

QVÆSTIO LXXVII.

77 AN BONA ACQVISITA PER MONACHVM, *qui aufugit à primo monaſterio et in alium ſe tranſtulit. Acquirãtur primo, à quo receſſit, An ſecundo, in quo mortuus eſt.*

HENRICVS de Guarda monachus fugitiuus per ignorantiam canonizatus eſt in eccleſia ſancti Saluatoris, ꝛ ibi de operibus ſuis multa lucratus eſt, vel ex re.eccleſię, tandem deceſſit. Nũc Bobienſe monaſterium, vnde ipſe fugitiuus receſſit, vẽdicat totũ quod acquſiuit tanquam proprium. Quęritur, quid iuris ſit,proponitur rei vendicatio,vel vtilis.

QVOD DEBEAT

¶ QVOD illō totū, ꝙ acqſiuit Bobieſi ōbeat monaſterio appli
cari. Inprimis illa rōne ꝓbatur, q̃a illiᵒ fuit monachus, nec eē
deſijt, ergo ei tanq̃ ſeruus domino, omnia acquiſiuit, monachus
enim nihil ſuum habere poteſt, arg. ff. de acq. re. dom. l. acquiri/
tur, ⁊ inſtit. per quas pſo. nob. acq. ⁊. C. de ſacr. ſanct. eccl. auth.
1 ingreſſi. Nec obſtat ꝙ tranſiuit ad aliud monaſterium, cū hoc
prohibitum ſit, vt in auth. de monach. §. ſi vero relinquens ? eſt
enim in culpa poſterius monaſterium, cur ſibi incognitum rece
pit, vt. C. de agric. ⁊ cenſ. l. ſeruos lib. xi. ⁊. C. de colon. illir. l. pr.
lib. xi. cum omnes ſcire debent, ꝙ ſuum non eſt ad alium perti/
nere, ⁊ ſic tanq̃ inuaſores puniuntur, vt. C. vn. vi. l. cum quęre
batur. ¶ Item culpa eſt in miſcere ſe rei ad ſe non pertinenti, vt
ff. de regul. iur. l. culpa. ex eo ꝙ male ſe geſſit, non debet quicq̃
aſſequi, vt. ff. de furt. l. itaq; fullo. ¶ Item quia nemo ambigit
illum eſſe malefidei poſſeſſorem, qui contra legū interdicta mer
catur, ergo ⁊ monaſterium cum malefidei poſſore contra leges,
vt probatum eſt, recepit, licet ignorans alienum monachuz, vt
C. de agricol. ⁊ cenſ. l. quam a domini lib. xi. ⁊. C. de Sacr. ſanct.
2 Eccl. l. iubemus. ff. de publ. actio. l. cū ſponſus, nihil igit tanq̃
malefidei poſſeſſor poteſt acquirere: vt. C. de rei vendic. l. 1. ⁊. ff.
de acq. poſſ. l. 1. ⁊. l. item acquirimus. Alia ratione ſecundo nō
potuit acquirere, ſcz quia putabatur eſſe monachus, ⁊ non erat
ergo potius veritate inſpecta priori monaſterio, ⁊ non ſecundo
quęſiuit, vt. ff. de acquir. re. dom. l. liber homo, ⁊. l. homo liber,
⁊. ff. de vſur. l. celſus in princ. ⁊. ff. de teſt. tut. l. ſiquis tutor. ⁊. ff.
de milit. teſt. l. neq;. §. 1. vbiq; enim fere opinione repulſa ſequen
da eſt veritas, arg. ff. de acquir. her. l. cum quidam. §. 1. ⁊. ff. ad
l. aquil. ſcientiam, ⁊ inſtit. §. ſed ſiquis rem ſuam. ¶ Item Hen
ricus Eccleſię ſancti Saluatoris voluit acquirere, tanq̃ cano/
nicus, igitur cum non eſſet, acquirere non potuit, arg. ff. de he/
red. inſtit. l. ſi pater, ⁊. C. de ingen. ma. l. 1. ⁊. C. d donat. an. nupt.
l. ea. Ex his ergo apparet, ꝙ ſecundo monaſterio nihil acqui/
rere potuit, acquiſiuit igitur primo, cui acquirere potuit, argu.
3 ff. de auto. tut. l. ſi ſeruus, ⁊. ff. de acquir. ⁊ dom. l. qui bona fide.
⁊ inſtit. de ſtip. ſeruo. §. fi. Sed, ſi vis audire rationem vnam,
argue. quibus reſiſti non poteſt, omnia in regimine primę ſunt
applicanda eccleſię ſtatim, nam prioris Eccleſię fuit vere ⁊ iu/
re monachus, ſecundę falſo, ⁊ falſus monachus, immo potius
nullus: ergo propria debet obtinere, qui potiora, ⁊ meliora iu/
ra allegat, arg. ff. de edic. diui. adr. toll. l. fin. ⁊. ff. depoſ. l. bona fi
des, ⁊ inſtit. de offic. iudic. §. ſed ſi. Nec obſtat de ſeruo ab alio
bona fide poſſeſſo, illud enim non iſtud eſt vetituz, ſz permiſſuz

ꝙ facile non poteſt dignoſci liber homo a ſeruo, iſtud quoqꝫ nõ
obſtat quod de homine bona fide poſſeſſo obycitur, quia illõ re/
ceptum eſt propter nimiam emendorum hominum frequentiã,
quia vt dixi, non facile liber a ſeruo diſcernitur, vel locum habet
in eo, in quo alius ius non habet, vel ꝙ melius eſt, iſtud eſt veti
tum illud autem non eſt vetitum, ſed permiſſum: vel ꝙ adhuc
eſt potentius refert multum: vtrũ liber homo detineatur tanq̃ꝫ
ſeruus: ⁊ bona fide an vero tanq̃ꝫ liber ſed ſicut filius vel alteri/
us iuri ſubiectus. In primo caſu acquiritur bona fide poſſeſſori
ex duabus cauſis, in ſecundo ex nulla vt. ff. de vſucap. l. iuſta in
princ. ¶ Item ratione exempli totum debet Bobienſi monaſte
rio applicari vt ſic prælati a ſuſcipiendis alienis clericis arcean
tur, vt. C. de agric. ⁊ cenſ. l. ſeruos lib. xi. ⁊. ff. de pen. l. aut facta
§. fin. ⁊. l. ſiquis. §. qui ab. ⁊. ff. depoſ. l. bona fides circa princ. P/
ter hęc quia Bobienſ monaſterio ſui abbatis negligentia Henri
cum monachum ad proprium ouile non reuertentem, non reuo
cando præiudicare non debet arg. ff. de fideicomm. l. hereſ. neqꝫ
⁊. C. de fund. pact. l. ij. ⁊. C. vn. iu. l. meminerint.

EXADVERSO

¶ EX aduerſo reſpondetur Henricum beati Saluatoris Eccleſię
potuiſſe acquirere, primo ad inſtar bonę fidei poſſ. ſerui alieni,
⁊ liberi hominis, vt inſtit. per qu. perſ. nob. acq. ⁊. ff. de acq. rer.
dom. l. qui bona fide. Secundo, quia putatiuus, vnde vulgari
opinione monachus, pro vero monacho debet, quantum ad ea,
4 quę intra geſſit, haberi, vt. ff. de offic. præto. l. barbarius, ⁊ inſtit.
de teſta. §. ſed cum ⁊. ff. de regul. iur. l. bona fides, tandem ple/
rũqꝫ pro vero ponitur, ꝙ ad vulgarem opinionem infertur: vt
ff. ad macedo. l. ſi filius, ⁊. ff. de public. action. l. ſi ego. §. penult.
Tertio ratione iuſtiſſimi erroris, nempe in alieni facti ignoran/
tia tollerabilis eſt error, vt. ff. pro empto. l. ꝙ vulgo. Quarto
ꝙ cum viuentem contempſerit, vel neglexerit, de bonis eius ipſo
mortuo tractare non debet, vt. C. de lati. libert. toll. §. ſed ſcimus
⁊. C. de ſerui. expoſi. l. ij. ⁊. ff. pro derelic. l. fin. Quinto, qa Hen/
rici ⁊ onera. ⁊ expenſe ad beati Saluatoris pertinebant Eccle
ſiam, ergo ad eam debent pertinere ⁊ commoda arg. ff. de reg.
5 iur. l. ſecundum, ⁊. C. de funer. l. fin. ⁊. C. de iu. dot. l. ſi mãcipia.
Sexto quia non eſſet Bobienſis monaſterij abbas, contrarium
poſtulaturus: ſi beato Saluatoris per Henricum aliquid depe
riſſet arg. C. de ſolution. l. penult. ⁊. C. ſi cert. peta. l. 1. Septi/
mo, quia totum quod in hac ſecunda Eccleſia acquiſiuit intui/
tu Eccleſię, ⁊ contemplatione, videtur in eum collocatuꝫ vt. ff.
de leg. annu. l. annuum. §. 1. et. ff. de vſufr. l. ſi ſerui. l. ſed et ſi, ⁊. ff.
de pet. her. l. quęritur. Octauo quia præſumitur a priori mona/

ſterio legitime ſeparatus, cum longo ſilentio non fuerit reuoca/ tus, ex tempore enim præſumitur aliquid eſſe, vel non eſſe factū arg. ff. de vſur. l. cum dem. rem verſo ⁊ C. de pet. her. l. ſi filius ⁊ de priuil. credito. l. ſi creditores. Nono quia in fraudem tacuiſ/ ſe creditur vt. C. de remiſſ. pign. l. i. ⁊ ij. ⁊ l. ſi hipothecas, ⁊. C. ad Velleia. l. ſed fine. Decimo loco illud pro concluſione pona tur, q̄ in auth. dicitur, q̄ ſi monachus de monaſterio ad mona ſterium tranſierit res, quas habuit tempore, quo primum mo/ naſterium reliquit, primo competunt monaſterio vt in auth. de Epiſco. §. ſi monachus, ac ſi aperte dicat reliqua poſtea quę fiūt competunt poſteriori: nam q̄ de vno negatur ⁊c.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine præiuditio melioris ſententię diſtinguendū vt cum Henricus in ſecundo monaſterio factus fuit miniſter, an non, nec non intereſt, vnde acquiſierit, vtrum ex re iſtius Eccle/ ſię ſeu monaſterij, an opera ſua tantum, an ex vtroq; in primo caſu: totum dico q̄ habuit Eccleſię acquiſitum cui contempla tione in vniuerſum adeptum videtur, vt in auth. de Eccl. tit. §. interdum, ⁊. ff. de annu. leg. l. annua, in ſecundo ſiquid acqui ſiuit ex re, vel ex vtroq; idem eſt: vt. C. de rei vendic. l. ſicut pro/ ponis: ⁊. C. arbitr. tut. l. iiij. ſi ex opera tantum minime ad inſtar vſuarium: vt. ff. de vſu. ⁊ habita. l. per ſeruum.

QVÆSTIO LXXVIII.

78 **AN VENDITOR AGAT CONTRA EMPTO/ *rem abſque reſtitutione pignorum, ubi eius procu= rator ad uendendum acceptis pigno= ribus habuit fidem de precio & aufugit.***

IOANNES Martinum procuratorem ad libros ſuos diſtrahendos conſtituit, Martinus libris diſtractis ⁊ pro precio pignoribus receptis aufu/ git. Nunc ab emptore Joannes precium petit, Emptor Joanni pignorum compenſationem op/ ponit. Quęritur, quid iuris ſit, proponitur vti/ lis ex vēdito, vt. ff. de action. emp. l. iulianus. §. ſi procurator.

QVOD POSSIT

¶ QVOD poſſit agere Joānes nulla ſibi facienda pignoris com/ pēſatione, In primis ea ratione videtur poſſe probari, ſcʒ quia

Martinus procurator fines mandati exceſſit, iſtud enim mãda
tum certam formam habuit, cum igitur eam exceſſerit in ea nul
lum domino preiudicium generauit, arg. ff. Manda. l. 3. ⁊. 4. ⁊
1 ff. de contrab. empt. l. cum ſuo ⁊. ff. de reb. min. l. ſi pretor. Se/
cundo, quia delictum procuratoris Joannem grauare non de/
bet. l. nec. ff. de publica, ⁊. ff. ſiqui. ius dic. non obtemp. l. ſi pcu/
rator. Tertio quia non debet quis vlterius puniri, q̃ȝ reperiat
delictum, ergo qui in nullo deliquit, puniendus non eſt arg. C.
de pen. l. ſancimus, ⁊. ff. de vulg. ⁊ pup. ſub. l. fin. ⁊. ff. ad treb. l.
Paulus ⁊. ff. de his quib. vt indig. l. heres qui. Quarto, quia
bonum, ⁊ fidum: eum exiſtimauit arg. ff. commod. l. argentum
⁊. ff. de pign. act. l. ſi ſeruos. ff. mando. l. inter. §, ſedecim. Quin
to quia ſufficit, ſi actio emptori contra procuratorez cedat, arg.
ff. depoſ. l, ſi is ⁊. ff. ꝺ action. emp. l. ſi ea res, ⁊. ff. ſi quadru. pau.
fec. dic. l. 1. §. fin. Sexto, quia pignus debitori perit, non credi/
tori, vt. C. de pignor. act. l. pign⁹, ⁊. ff. ꝺ fideiuſſ. l. amiſſi. Septi
mo, quia ſibi debet imputare, qui tali dedit, cum videre debuit,
2 cui daret maxime, cum dare non teneretur, vt. ff. de regul. iur. l.
qui cum, alio ⁊. ff. de cap. dimin. l. 2. §. hi. Octauo, quia nihil
ad venditorem ex procuratoris dolo peruenit, arg. C. ne. ex de/
lic. defunct. here. ⁊. ff. que in fra. cred. l. ait. pretor. §. ait ⁊. ff. de
tributo. l. iiij.

EXADVERSO

¶ EX aduerſo reſpondet emptor ſe non teneri ad precium, niſi ⁊ pi
gnoris habeatur extimatio dati procuratori. In primis illa ra
tione, quia hoc ei mandatum videtur arg. ff. de inſtito. l. cuicũqȝ
§. ſed et, ⁊. ff. de procur. l. ad rem. l. ad legatum, pignoris enim
obligatio ſequela eſt principalis obligationis igitur principali
conceſſo acceſſorium quoqȝ intelligitur conceſſum, arg. ff. ꝺ in/
ſtito. l. ſiquis in princ. ⁊. ff. de legat. 3. l. pedius, ⁊. ff. cõmod. l. ſu
it. §. adeo, ſi ita, vt probatum eſt, hoc ei mandatum tacite videt,
ergo dolus, vel deſidia ipſius mandatori preiudicabit, vt. ff.
furt. aduerſus, na. l. 1. ⁊. ff. de liber. cau. l. non ſolum, ⁊. ff. de tri/
buto. l. procuratoris, ⁊. ff. cõmod. l. ſicut. §. 1. ⁊. l. eum, qui, ⁊. l.
ſimei, nec actori conceſſum eſt, quia negligens fuit in eligendo
procuratorem arg. ff. de negoc. geſt. l. man. §. fin. ⁊. ff. pro ſocio. l.
de illo, ⁊. ff. l. aquil. l. ſi ſeruus. §. ſi for. ⁊. ff. de preſcr. verb. l. apud
labentem. ¶ Item alia ratione, quia ipſe venditor videtur con/
trahere, cum per alium contrahit, ergo ⁊ delinquere, vt. ff. ꝺ lib.
cau. l. non ſolum. §. 1. ⁊ in auth. vt iudic. ſi quo, ſuffr. §. eos, ratũ
enim debet habere, q̶ cum procuratore geſtum eſt mandato do
mini, ne alioquin decipiantur contrahentes, arg. C. de his qui,
ven. eta. l. 1. Nec obſtat q̶ fidelem exiſtimauit, cum aut nõ ſic,
aut pro ſic,

tur pro ſic, exiſtimare nõ debuit, immo debuit malum ⁊ infidelem credere eum, cum reus talis fuerit, ꝙ ex facto pſ̃enti conuincitur arg. in auth. de teſtib. ⁊ ea que. §. virum. C. de probat. l. 3 3. l. cum te. Eſt quoq; alia fortior ratio, quare ex facto ſui procuratoris teneri debeat, quia ipſe procurator conueniri non poteſt cum aufugerit, arg. in auth. de fideiuſſor. §. 1. ⁊ ff. mand. l. ſi procurator in princ. Preter hec: fortius Joanni reſiſtit, quia ex ſui procuratoris contractu debet ei agenti compenſatio opponi, licet aliter non deberet, nec poſſet cõueniri arg. ff. de compẽſ. l. ſi cum filio ⁊ ff. ſi cert. pet. l. ſi cum fundus, in fin. ⁊ ff. de neg geſt. l. ait. §. pupillus.

SOLVTIO, ET DISTINCTIO.

¶IN hac queſtione multis modis poſſet diſtingui, In primis vtrum venditor cum talem ſciebat, an etiã ignorabat, vt in primo caſu compenſetur ei. In ſecundo nequaꝗ, vt. ff. de pignor. act. l. ſi ſeruos, ⁊ ff. mand. l. inter. §. ſed cum. Secundo vtrum agat, an conueniatur, ſi agat, compenſetur ei, alioquin minime vt. ff. de neg. geſt. l. ait. §. pup. ⁊ ff. de compenſat. l. ſi eum. Tertio vtrum procurator ſit pſ̃ens, ⁊ ſoluendo in primo caſu non compenſetur. Joanni, ſed agat emptor contra doloſum, in ſecundo cõpenſatio opponatur, vt in auth. de fideiuſſ. §. 1. ⁊ ff. mãd. l. ſi procurator in princ. Quarto vtrum ex dolo procuratoris peruenerit aliquid ad Joannem, vel nõ, vt ſi peruenerit, teneatur, alioquin minime, arg. ff. que in fra. l. ait. §. ait. ff. ꝙ met. cau. l. illud. §. ꝙ diximus. Quinto vtrũ, ne antea talis exiſtimationis, an vero bone vite ⁊ conditionis fuerit vt in primo caſu obijciatur, in ſcdo minime, vt. C. de edil. act. l. ſi apd, ⁊ ff. cõmod. l. argentum. Sexta mihi placet diſtinctio, vt di ſtinguamus, Vtrum ſolius Joãnis fuerit procurator, an quaſi mediator fuerit vtriuſq;, in primo caſu teneatur Joannes, In ſecundo non niſi forte aliquid ad eum perueniſſet, vt. ff. commod. l. ſicut. §. cũ qui ⁊ ff. fur. aduer. nau. l. 1. ⁊ ff. de pſ̃cr. verb. apud labeonem in fin. ⁊ l. 1: ⁊ idem, Siqd deeſt in hac q. vel circa allegationes, vel circa deciſiones. Sol. in. q. mediatoris, aduocatus.

QVÆSTIO LXXIX.

79 AN LOCANS FVNDVM PRO CERTA MENSVRA *frumenti, ea poſtea per ſtatutum diminuta poſſit à conductore petere ſecundum primam menſuram.*

T

LVCIVS Titius fundum ſuum Mevio locauit
ſub certa menſura frumenti, contingit poſtea, quod
per conſules, vel poteſtatem menſura minorata
eſt, pena etiam fuit appoſita, ne quis ad priorem
metiretur de cetero menſuram. Nunc Lucius
Titius modiũ prioris menſurę poſtulans a Me
nio exceptione repellitur dicente, ſe non ad priorem de cetero,
ſed ad poſteriorem teneri menſuram. Queritur, quid iuris ſit,
proponitur actio ex locato.

QVOD POSSIT

¶QVOD Titius ad prioris menſurę modiationẽ cum effectu
agere poſſit, probabiliter videtur poſſe probari. In primis ci/
uitatis ſtatutum ad futuros dumtaxat contractus debet per/
tinere, non autem ad priſtinos reuocari, vt. C. de leg. l. leges, vt
1 C. de fi. inſtr. l. contractus & in auth. vt cũ de app. cog. in princ.
Secundo quia non eſt, quod in ciuitate fit, ſed quid fieri debeat,
inſpiciendum vt. ff. de offic. pref. l. ſi licet; in nouis enim conſti/
tuendis euidens debet eſſe vtilitas, vt recedatur ab eo iure, quod
ęquum, viſum eſt, vt. ff. de leg. l. in rebus. Tertio, quia menſu/
rę augumentum ei non obeſſet, vt. ff. de dam. infec. l. damni. §. ſi
is qui, ergo nec diminutio prodeſſe debet, arg. ff. de regul. iur. l.
x. vt parilitas, quę ſeruari debet, ſeruetur, arg. vt. C. de reſcind.
vend. l. ratas & C. de teſtib. l. ſiquis. Quarto, quia mutato ſta/
tu menſurę & ipſa quoqz mutata intelligitur, & alia effecta, vt. ff.
de ſolution. l. qui res. §. aream, igitur non tenetur locator Titius
accipere eam quia non poteſt aliud pro alio regulariter ſolui in/
uito creditore, vt inſtit. quib. re contrahit, & C. de ſol. l. cum a quo
& C. de fabricens. l. prima, lib. xi.

EXADVERSO.

LVCIO econtra reſpondet Meuius dicens ſe ad priſtinam me/
ſuram non teneri propter nouam & inopinatam cauſam, quę ſu
puenit, vt. C. de procur. l. procurator & C. ſi ſep. in integ. reſtit.
poſt. l. quamquam. Secũdo dicit ſe debere abſolui propter po/
teſtatis conſilium, & preceptum, arg. ff. de aqu. plu. are. l. quęqz
& l. inſulam. §. eſſeris, & ff. de re. milit. l. iij. l. ait. §. ij. Tertio p/
2 pter vniuerſitatis ſtatutum, & conſuetudinẽ nec eniz licet mem
bra a capite recedere, vt. C. qui long. conſ. l. x. & ff. de teſtib. l. iij.
§. fin. Quarto propter pręſentis non pręteriti temporis facien
dam extimationem, arg. ff. de au. & arg. leg. l. cum certum, & ff.
ad. l. rhod. de iac. l. ij. §. pretor, & C. de adm. tut. l. quotiens, ma
xime ratione, quia obligatio dationem recipit p ſingulos annos

vnde non initium obligationis, ſed cuiuſqꝫ anni inſpiciendum eſt vt.C.de preſcript.30.ann.l.cum notiſſimi.§.in his. Quinto qa penę ſunt molliendę, potius q̄ exaſperandę, vt.ff.de pen. l.interpretatione arg.ff.eo.l.ſi pręſes, & maxime in quantitatib⁹ vt ſemper, ꝙ minimum eſt, ſequamur vt ff.de verb. obl.l.inter. §.ij. Sexto quia locator potuit & debuit preuidere vt.ff.de mi nor.25.ann.l.ſed & ſi.§.ferię.ne alioqn plus iuris habeant ſtul ti, q̄ periti, vt.ff.ꝙ vi aut, clam.l.ſi ſeruus & .ff.ad.l.aquil.l.idē iuris.l.ob id. Septimo, quia tacita intelligitur ineſſe cōditio, ſi in eodem ſtatu durauerit, arg.ff.ſi quis, do.§.1. Octauo quia de iuris fictione eadem menſura intelligitur, cum in eius locum ſucceſſerit arg.ff.de iudic.l.proponebatur, & .ff.de ſeru. Urban. pręd.l.ſeruitutes.§.1.

SOLVTIO

¶ DOMINVS B.pro Actore pronunciat, in qua ſententia ego ſum vt.ff.ſi cert.peta.l.iiij.& .ff.de verb.ob.l.ſi fili⁹ ſi quid in hac queſtione circa diſputationem, vel deciſionem deeſt, ſol.in cauſa pyſanorum poterit inuenire.

QVÆSTIO. LXXX

80 AN BONA TRANSLATA IN ECCLESIAM *inchoata præſcriptione contra priuatum Dominum defendi poſſint priuilegio quadragennariæ preſcriptionis eccleſiæ competenti.*

CONTRA Lucium Titium cum triennalis eſſet incohata pręſcriptio, ſua in Eccleſiaꝫ contulit, quęritur nunc cum triennalis ſit cōſumpta pręſcriptio, & nunquid hac triennali pręſcriptione poſſit ſubmoueri Eccleſia an vero quadragennali ſit opus pręſcriptione. Unde proponit Eccleſia rei vendicationem.

QVOD COMPETAT

¶ QVOD effectu ſibi competat, In primis ea ratione intendit ſcꝫ quia contra Eccleſiam quadragenualis non triēnalis eſt introducta pręſcriptio dūptaxat, vt.C.de ſacr.ſanct Eccl, Auth. quas actiones. Secundo, quia non ſecundum pręteritum tēpus, ſed ſecundum pręſens introducta eſt pręſcriptio, arg. ff.de

bis qui de iec. vel effud.l.ſi vero.⁊.ff.de aur.tu.l.cum certum. Tertio, quia vtraqʒ tempora continuare intendit, ergo cũ ſua cauſa continuare debet, arg.ff.de acqui.poſſ.l.Pomponius.§.1 ⁊,C.de pręſcript.xxx.anno.l.cum notiſſimi.§.1. Quarto quia mutato ſtatu perſonę, etiam rerũ mutari debet, arg.ff. de ſolu.
2 l.cum quis ſibi in princ. Quinto loco fortiſſima ratio ſuccedit ſcʒ quia in auth.ſimpliciter dicitur quadrigennalis pręſcriptio contra eccleſiam locum habere, nec adijcitur, quando incboata ſit, ſiue antea, ſiue poſtea q̃ʒ ad eccleſiaʒ res peruenerit, arg. ff.de ſeruit.vrb.pręd.l.ſi ſeruitus nec enim erat legis latori diffi- cile, ſi contrarium voluiſſet apertius diſponere vt. C. de ca- duc.toll.l.1.§.penult. Sexto, quia deuenit in eum caſum, a q̃ non poſſet incipere: vt.ff.de iudic.l.ſi a me ⁊.ff.de his quę p̃ nõ ſcrip. hab.l.iij. Septimo quia plus iuris debet habere eccleſia ſuo vtens priuilegio, q̃ʒ is, cui ſucceſſit, vt.C.de pręſcr.30.ãno. l.ſicut, ⁊.ff.de vſucap.l.cum quidam.§.ſi debitores. Octauo quia pręſcriptiones omnes odioſę ſunt ⁊ non iuuandę, vt.ff.de lib.⁊ poſth.l.cum quidam.

EXADVERSO.

¶ EX aduerſo reſpondetur eccleſię, ſcʒ quia eo iure vti debet, q̃ pri- uatus, ergo eadem remouetur pręſcriptione argu.ff.de iudic.l. heres.§.ſi is qui ⁊.ff.de vſucap.l.cum quidam.§.fiſcus, ⁊. ff.d dam.infect.l.qui bona.§.penul.⁊,ff.de verb.obl.l.ij.nec enim q̃ in ius alterius ſuccedit, plus iuris habere debet, q̃ʒ is, cui ſuc- ceſſit, vt.ff.de diuerſ.⁊ temp.pręſcr.l.cum heres, ⁊.ff.de condit. ⁊ dem.l.cui ⁊.ff.quarum re.act.non da.l.1. Tertio quia prę-
4 ſcriptio legitime incohata ex poſt facto vitiari nõ debuit, vt.C. de admin.tut.l.ſancimus, ⁊.ff.de itin.ac.que pri.l.1.§.fin.⁊.l.ij. Quarto, quia licet non potuerit eccleſiaſticę rei pręſcriptio in- cohari incohata tamen valuit ꝯſumari vt.ff.de fun.dot.l.ſi fun- dus ⁊.ff.de vſucapio.l.4.in princ. Quinto, quia poſſeſſor de- fenſionem non actionem petit.⁊ ideo pro eo potius iudicandũ, vt.C.de eden.l.non eſt nouũ ⁊.ff.de regul.iur.l.fauorabiliores. Sexto, quia in actoris iam eſſet poteſtate litem protelare ſi rem eccleſiaſticam transferendo poſſet pręſcriptiones, prolongare, vt inſtit.d hereditа quę ab inteſ.§.poſt mortem.ff.de arb.l.ne in poteſtate. Septimo quia legitime incohatum ſuperueniens pri- uilegium non debet infringere arg.ff.de excu.tut.l.ij.l.non tan tum ⁊.ff.de iu.immun.l.ſemper.§.hoc.

SOLVTIO.

¶ BVLG. ⁊ Jo.pro actore ferunt ſententiam idem P. Ego con tra Ego autem diſtinguo, vtrum modicum tempus ſupererat

ad præſcriptionem implendam an non ſecundum q diſtinguitur.ff.de vſucap.l.rerum.

QVÆSTIO LXXXI

81 AN HABENS DOMVM RVINOSAM CONVEniendo *cum uicinis de eius demolitione pro Scutis centum. Si terremotu, uel aliter ceciderit, poſſit uicinos cogere ad centum ſoluenda.*

LVCIVS cum haberet domū ruinoſam, de qua damnum verebantur vicini, promiſerunt Centū dicto Lucio, vt eam dirueret, cum vero Lucius ſequenti die eam diruere deberet per ſeipſam caſu domus prædicta cecidit in ruinam ſine damno vicinorum: Quæritur modo nunquid ex ſtipulatione vicini dicto Lucio teneantur, proponitur certi conditio ex ſtipulatu.

QVOD POSSIT

¶ QVOD poſſit agere, videtur probabiliter, poſſe conuinci: In primis ea ratione, quia videtur extitiſſe conditio, cum non ſteterit per eum qui implere debuit, quominus exiſteret vt. ff.de condit.inſtit.l.ij.&.l.ſub.§.quotiens, &.l.ſiquis teſtator, &.l.mulier, &.l.fin. ¶ Item quia promiſſum adimpletum eſt, licet non ab eo.arg.ff.de verb.obl.l.cum ſeruus, &.ff.mand.l. ſi procurato.§.manda.&.ff.de his quibus, vt indig.l. ſororem nimirum referre non debet, a quo id fiat, ſed an factum fuit vt.ff.de re.mi lit.l.iij.§.&.ff.de ritu nupt.l.palam, &.ff.de furt.l.ij.

EXADVERSO

¶ EX aduerſo reſpondetur ſtipulatorem ad agendum admitti nō poſſe, eo q conditionem ſtipulationis non impleuit, licet p eū non ſteterit, arg.ff.de cond.ob cau.l.fin.&.ff.loca.l. actio.l. ex conducto.§.item nihil enim intereſſe debet, vtrū non ſit factū, q in ſtipulatione cōtinetur, an vero ab alio arg.ff.ad municip. l.Titio &.ff.de petit.her.l.ſiquis poſſ.&.ff.de tab.exhib.l.loc.§.

1 fin. ¶ Item quia non eſt dicendum factū, q ex ſtipulatione nō ſit factum arg.ff.de iur.in.l.non erit in fin.&.ff. de condit. & demonſtr.l.ij.præter hæc lex diuina nemini præiudicat circa committendam contra ſe ſtipulationem igitur prodeſſe debet ſimile ff.de regul.iur.l.ſecundum.

SOLVTIO

¶MIHI videtur, vt quia de effectu excogitatum ſit, promiſſo-
res ſtipulatori non moranti in deſtructione debeant condemna
ri, vt. C. ſi mancip. ita ſu. alie. l. fin. ⁊. ff. ad tertull. l. ij. ſiquid de-
eſt circa hunc articulum ſollicitus diſputator, ſcʒ in cauſa cõmu
nis, ⁊ Canonicorum poterit inuenire.

QVÆSTIO LXXXII.

82 AN PROMITTENS TITIO CENTVM SI PER
triennium faceret moram, extra ciuitatẽ Bononiæ
ſi Titius in eo triẽnio per .l. dies interpo-
latos fuit Bononiæ, poſſit cogi
ad ſoluendum.

GAIVS Seius Lucio Titio promiſit centũ,
ſi Lucius viueret per triennium ⁊ dummo-
do dictus Lucius in dicto triẽnio Bononię
moram non faceret, Titius conditionem ad
implere volens ciuitate exiuit, quandoqʒ ta-
men in ciuitate per diem in ſeptimana morã
faciebat reuerſus, ⁊ ſic diebus ſingularibus
Bononię per L. dies intra biennium in ciuitate permanſit. Nũc
termino finito Lucius Titius Gaium Seium ex ſtipulatu ap-
poſita certi conditione conuenire intendit, quaſi exiſtente cõdi-
tione. Gaius vero contradicit, quia conditio defecerit ꝑ men
ſem ⁊ vltra qui in ciuitate fuerit, Quęritur quid iuris ſit.

QVOD POSSIT

¶QVOD Lucius Titius poſſit agere cum effectu, In primis
ſic videtur poſſe probari, Triennio vixit nec per menſem in Ci
uitate ſtetit, ergo ſtipulationis conditio extitit, ꝙ triennio vixiſ
ſet, non eſt quęſtio, Quod autem per menſem in ciuitate nõ ſte
tiſſet, rationibus demonſtratur: Pone namqʒ aliquẽ per inter
ualla cepiſſe ſepius, ⁊ deſijſſe poſſidere, nunquid erit locus con
tinuationi minime, vt. ff. de vſuca. l. nunꝗʒ. §. 1. §. vacuum. Itẽ
pone ꝙ quis cauſa ſtudendi pluribus interuallis computatis
per decennium Bononię fuit, nunquid erit incola, nequaꝗʒ, vt
C. de incol. l. ij. lib. x. ¶ Item nunquid per menſem in Ciuitate
ſtetit, quia in ſingulis menſibus per trienniũ, venit? pręter hęc
1 nunquid manere videtur qui frequenter recedit? nunquã imo

potius dicendus erit erro.vt.ff.de edil.edic.l.quis ſit. ¶ Itē nō
ne cum dixit per menſem? de menſe legitimo eſt intelligendum?
Vtiqꝫ arg.C.de his qui ven.eta.impe.l.fin.⁊.ff.pro ſoc.l.iij.§.
de illo. ¶ Item veniſſe videtur, qui manendi voluntatem non
habuit? minime: vt.ff.de capt.⁊ poſtl.reu.l.cum nihil. Iuſto
fortius adhuc, nunquid rediſſe videtur? qui ſtatim receſſit? cer
te non, vt.ff.de repud.l.iij. ¶ Item nunquid de continuo men/
ſe etiam non eſt intelligendum? nequaqꝫ immo ꝯtinuus eſt ac/
cipiendus ſicut ⁊ actus, vt.ff.de verb.obl.l.continuus ⁊.C.de
dolo.l.fin.⁊.ff.de inſanibus.l.genero.§.ſed cū. Nunquid duo
vel plura imperfecta, vnum perfectum conſtituunt? non certe,
vt.C.qui num.tutel.l.fin. Nunquid igitur a tenore verborꝫ re
cedemus cum alias manifeſtus non appareat ſenſus, ſtultuꝫ eſ/
ſet vt.ff.de legib.l.non aliter, patet igitur, ꝙ per menſem in ciui
tate non fuit, vel ſtetit nec ſteriſſe videtur vllo modo, vt proba/
tum eſt. Vnde Gaius condemnandus eſt, vt conuincitur.

1 EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur, ꝙ cōditio defecit, vnde ſtipulator agēs
repellendus eſt, pone igitur a feneratore te in medio Ianuario
pecuniam fenebrem recepiſſe ſoluendam infra menſem, non ne
in medio Februario te ad computationeꝫ vocabit? Vtiqꝫ ſic er
go dimidiati menſem vnum faciunt. ¶ Item pone ꝙ fenerato
2 ri decem debeas, non ne ſoluendo nunc quinqꝫ nunc alia qnqꝫ
liberaberis? Vtiqꝫ ſic ergo particulares ſolutiones totius debi
ti afferunt liberationem, vt.ff.de cond.inde.l.ſi non ſortem.§.ſi/
cut. ¶ Item pone ꝙ quis xxx annis pręſcripſit, nunquid vlti/
ma tamen dies computabitur, quo conſumata eſt pręſcriptio?
nequaqꝫ immo omnis, vt.ff.de minor.l.iij. pone inſuper aliqueꝫ
pręſente aduerſario quinquennio pręſcripſiſſe, ⁊ illo abeunte ⁊
demum etiam illo reuerſo per aliud quinquennium poſſediſſe,
non ne pręſcripſit decennio? vtiqꝫ vt.C.de vſucap.rem.for.l.
vnica. ¶ Item quid refert per menſem continuum? an per to/
tidem ſingulares dies in ciuitate fuerit? qui tm̄ dem pręſtant?
certe in nihil vt.ff.ſi cert.pet.l.certum, ⁊.C.de inſtit.⁊ ſubſt.l.ſi
mater. Inde enim ſequeretur inconueniens, quia iā poſſet ſte/
tiſſe in ciuitate per totum trienniuꝫ exceptis xxxvi.diebus dem/
pta vna die de ſingulis menſibus, ⁊ tamen non ſtetiſſet per mē/
ſem, quia non per integrum menſem, non etiam videtur Lucius
in fraudem feciſſe ſtipulationis? Vtiqꝫ vnde ſibi prodeſſe nō d/
bet, vt.ff.ad maced.l.4.⁊.l.ita. ¶ Item non ne plura imperfe/
cta vnum perfectum faciunt? ita certe, vt.ff.de minor.xxv.ān.
l.nec non, ⁊.C.de agric.⁊ cenſ.l.cum ſcimus. ¶ Item nunquid
licitum eſt ſecundario, ⁊ per obliquū ꝙ principaliter, ⁊ directo

inueniretur prohibitũ? nequaqꝫ arg. C. ne de ſta. defunct. l. ij. ⁊ iij. ⁊ C. de vſur. rei iudic. l. iij. nonne quoqꝫ vno prohibito prohi-
8 beatur ⁊ aliud, per q̄ peruenitur ad id, q̄ prohibitum eſt? vtiqꝫ arg. ff. de minor. ⁊ cur. l. ſi rem. ⁊ ff. de leg. iij. l. cum quis. §. pen. Ex his ergo datur intelligi q̄ ſtipulationis conditio defecit, vnde Lucium a petitione conſtat repellendum.

SOLVTIO, ET DISTINCTIO

¶ IN PRIMIS videtur poſſe diſtingui, qualiter ciuitatem frequentaſſet, vtrum per eam partem menſis, quę poſſet dici quota annalis, ſiquidem per eam partem, quę poſſet, dici quota, vt per ſeptimanas pręiudicet ſibi, ſi per quatuor ſeptimanas licet interpolatas ibi ſteterit, alias nequaqꝫ, vt. ff. de vſucap. l. Pomponius, Secundo vtrum neceſſitate compulſus hoc fecerit, quia frequenter in villa, in qua morabatur, Teutonici Bononienſium inimici veniebant ad capiendos Bononienſes, quo enim caſu ſibi pręiudicat, an ſpontanea voluntate ciuitatem intrauerit, quo caſu defecit conditio vt. ff. de cond. ⁊ dem. l. ſiquis Tertio vtrum hoc fecerit, fraudolenter ⁊ maligne, an bona fide forte quia viſitabat parentes, ⁊ amicos ſuos ⁊ filios ac vxorem notos ⁊ familiares. In primo caſu non committatur ſtipulatio, in ſecundo vtiqꝫ. Quid ergo? mihi videtur menſis appellationẽ ſecundum verborum rigorem continuum menſem ſignificare niſi aliud manifeſte dicatur, ſi igitur ſine dolo malo taliter Lucius ciuitatem frequentauerit, vt videbitur inciſdiſſe in pactum, vnde Lucius cum effectu poterit exigere nõ obſtãte hac exceptione. Cętera quę deſunt ex ſuperiori quęſtione proxima ⁊ his quarum mentio habetur, ibi inuenire licebit.

QVÆSTIO LXXXIII.

83 AN RATIHABITIO PRINCIPIS CONVALIdet *tranſactionem factam ſuper appellatione, quæ interponi non poterat.*

PRINCIPIS cauſam delegauit ſine remedio appellationis, alter ex litigatoribus victus, nihilominus appellauit poſt appellationem tranſegit, Imperator poſt modum cum inter eos quęſtio verteretur appellationem factam ratam habuit, hic quęritur, vtrum ratihabitio retrobatur, vt per hoc videatur valuiſſe tranſactio vel non, proponitur actio in factum ex iudicato.

Quod

QVOD POSSIT

¶ QVOD in factum iudicati actio cum effectu locum poſſit ha
bere, manifeſta ratione probatur, ſententia enim lata fuit, quę
remedio appellationis non potuit ſuſpendi, vt. ff. quis ⁊ a quo
app.l.i.nec aliud allegatur, igitur ex ea cum effectu in factum
iudicati actio intenditur, Nec obſtat tranſactio, quę de iure
non valuit vt.C.de tranſact.l. ſi cauſa: nimirum non remouetur
quis propter tranſactionem vel quicquid aliud, cum illud de iu
re non valuerit vt.C.de repud. ⁊ abſti.her.l.ij. ⁊.C.de remiſſ.
1 pign.l.debitum, ⁊.C.de capt. ⁊ poſtl.reuer.l.nec nos. Nec ob/
ſtat quod obijcitur ratihabitio, illa enim non trahitur retro. ¶ Itē
ſententia ſtatim de iure non valuit, ſi appellatio ſtatim fuit inu/
tilis, ergo ⁊ per reſcriptum principis ſententia non valuit infir/
mari vt.C.de erro.aduoca.l.ſententijs, ⁊.C.quę ſent. reſcin.nō
poſſ.l.ij. ⁊ fin.nec appellatio confirmari, ⁊ circa hunc articulum
in inferiori proxima queſtione plenius inuenies diſputatū prę/
ter hęc imperialis cōſtitutio nō reſpicit retro, niſi hoc princeps
diſpoſuerit, ergo multominus confirmatio vt.C.de leg.l.leges,
⁊.C.de fide inſtru.l.comparationes.

EXADVERSO

¶ E CONTRA dicitur tranſactionem valere, ⁊ ideo actionem
in factum exceptione poſſe elidi, In primis valet quia ratiha/
bitio retrotrahitur, vt.C.ad macedo.l.fi. ⁊.C.de donat.int. ⁊ vx.
l.donatio. ¶ Item quia aliter confirmatio, non eſſet allatura e/
molumentum, arg.ff.de leg.i.l.ſiquando ⁊.ff.ad municip.l.i.
¶ Item quia lites odioſę ſunt, ⁊ ob id non iuuandę, arg. C.de
tranſact.l.factis, ⁊.ff.de lib. ⁊ poſth.l.cum quidam, pręter hęc,
quia ratihabitio ſimpliciter facta commune tempus complecti
tur, arg.C.de diuer.reſcr.l.falſo ⁊.C.de pen.l.ſeruus. ¶ Itē quia
reſcripta imperialia ſunt plenius interpretanda arg.C.de conſtit.
princ.l.fin. ⁊ ſi poneretur ſine pręiuditio, quod tranſactio non vale
2 ret, tamen propter ipſam repellendus eſſet, contractus enim a/
lias inutilis eſt ad repellendum contrahentem, arg.ff. de adopt.
l.poſt mortem, ⁊.ff.de ſeruitu.ruſt.pręd.l.per fundum. ¶ Item
remouendus eſt dolo exceptione, ſiue tranſactionis, argu. ff.de
pact.l. ⁊ ſuum: §.vlt.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur diſtinguendum, vtrum, quando Imperator ap
pellationem confirmauit, ſciebat tranſactionem interpoſitum,
an etiam ignorabat, ſi ſciebat trahitur retro ratihabitio, ⁊ con/
firmetur tranſactio, ſi ignorabat nulla erit tranſactio valente

impoſterum appellatione, vt. C. qui adm. ad bon. poſſ. l. bonorum ⁊. ff. de offic. prętor. l. barbarius.

QVÆSTIO LXXXIIII.

84 AN MONASTERIVM AB EPISCOPO EXEM-
*ptum ut nil præſtare teneretur niſi uoluntariæ: dan-
do annuum quid per annos 40. poſſit
poſtea allegare priuilegiũ
exẽptionis ſuæ.*

QVODDAM Monaſterium priuilegio exemptum fuit a poteſtate ſui epiſcopi tali tenore, vt nunquã pręſtaret epiſcopo, niſi ꝙ ſponte vellet procedente tempore, ⁊ bene per xl. annos admiuus monaſterium quoddam annuum pręſtitit, ꝙ forte antea pręſtabat per procuratorem tranſactis ſic demum xl. annis, monaſterium vult vti priuilegio ſuo, ⁊ nihil vult pręſtare, Epiſcopus vero petit ex debito, ꝙ perſcripſit hoc ius. Quęritur, quid iuris ſit, proponit Epiſcopus vtilem condi- 3
tionem vel iudicis officium.

QVOD POSSIT

¶ QVOD poſſit Epiſcopus agere cum effectu euidente ratione videtur poſſe probari, ⁊ hoc imprimis qa omne ius tollitur pręſcriptione xxx. vel xl. annorum vt. C. de pręſcr. xxx. anno. l. omnis ergo ⁊ priuilegium. ¶ Item quia ſponte pręſtando videtur renunciare priuilegio, arg. C. dom. iu. de imp. l. ij. ¶ Itẽ renũciatum videtur propter temporis diuturnitatem vt. ff. de vſucap.
2 l. cum qui. Nec obſtat ꝙ forte non poſſit a monachis priuilegio renunciari, dicimus enim, ꝙ licet non expreſſim, tacite tamẽ renunciare poteſt non vtendo ſimile. ff. de procurat. l. filius. §. veterani, Pręter hęc non ſufficit priuilegium eſſe impetratum, niſi allegatum fuerit, arg. C. de pręſcr. xxx. anno. l. ſicut, immo dicimus, ꝙ expirat non vtendo, ſicut lex, vt in auth. quib. mod. nat. effic. leg. §. fin. coll. vij. ⁊ ſeruitus vt. C. de ſeruitu. l. ſicut. Ex his patenter oſtenditur, ꝙ monaſterium videatur renunciaſſe priuilegio, non ergo poterit ad id redire, argu. ff. de procurat. l. qui procurator. §. 1.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO reſpondetur monaſterium poſſe vti priuilegio, ꝙ enim dicitur cõmune ius tollitur pręſcriptione 30. ãnorũ

de iure agendi non de iure excipiendi dictũ eſt, ⁊.C.de nõ num.
pecu.l.aſſeueratio, quid enim, ſi per antiquos annos xl.tibi ele/
moſinam ad hoſtium meum dederim? nunquid poteris de iu/
re debitum exigere? abſit, ſic ergo nec hoc, præſumitur enim, ꝙ
monaſterium caritatiue præſtiterit, ergo præſcriptio locum non
habet, arg.C.de ſeruit.l.1.⁊.C.de præſcr.xxx.anno.l.male. Itẽ
iuxta tenorem priuilegij præſumitur monaſterium præſtitiſſe, id
eſt ſponte ergo non videtur priuilegio renunciaſſe, vt.ff.de liber.
⁊ poſthu.vel exh.l.cum quidam, ad hęc præſumenda monaſte
rij fauoris cauſa, ⁊ quia præſcriptiones ſunt odioſę, iuuari non
2 debent vt.C.de anna.except.l.fin. ¶ Item præſumendũ eſt hoc
eſt ſcꝫ iuxta tenorẽ priuilegij præſtiterit, religione atqꝫ induſtria
perſonę, non enim de abbate miniſtro ac religioſo credendum
eſt qđ voluerit derogare priuilegio eccleſię, ꝙ de officio ſibi com
miſſo ſeruare cogitur, hoc præſtiterit, immo potius tenore re/
ſcripti, ſcꝫ ſponte, arg.ff.qui ⁊ aduer.quos.l.ſed adhuc occurrit
ratio mera, conſtat enim hanc præſtationem fore indebitam, igi/
tur aut abbas ſponte præſtitit, eam, ſcꝫ ſciens nõ teneri, aut igno
rans, ſcꝫ credens ſe fore obligatum, aut dubitabat, in primo ca
ſu omnino tutus eſt, quia ſecundum tenorem reſcripti præſtite/
rit, vt dictum eſt, in ſecundo cum liqueat de indebito præſtatio
3 diuturna non conſtituit obligationem in poſterũ arg.C.đ pact.
l.ſi certis ⁊.ff.de oper.liberet.l.operas, ſicut enim tempus non
eſt modus tollendę obligationis, ita ⁊ multo minus conſtituen
dę cum fauorabiliter ſit cauſa liberandi, q̃ꝫ obligandi vt. ff. de
action. ⁊ oblig.l.arrianus, ⁊ maxime quia donationem recipit
per ſingulos annos, vt.C.de præſcript.xxx.anno. l. cum notiſſi/
mi.§.in his nec habet hoc ius perpetuam, ⁊ continuam cauſaꝫ,
arg.ff.de ſeruitu.vrb.pręd.l.foramen. Idem dicendum in hoc
caſu, tertio quia dubius habetur pro ignorante vt.C. de condi.
4 indeb.l.vlt. Ex his ergo luce clara cõſtat, quia nunq̃ꝫ tacite ſic
poteſt videri renunciaſſe priuilegio ſed nec expreſſim, ergo nul/
lo modo, quia delictum perſonę non debet ⁊c.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur abbatem hunc a petitione Epiſcopi abſoluen/
dum, quia potius ſecundum ius cõmune, ⁊ hoſpitalitatis cau/
ſa, quam hominibus debet, videtur euꝫ recepiſſe, q̃ꝫ ꝙ iuri mo
naſterij voluerit derogare.

QVÆSTIO LXXXV.

86. AN INSTITVTIO GENERALI FACTA A PAtre inſtituente filios ſuos heredes includat filias fœminas dotatas ſtante conſuetudine, quòd non ſuccedant.

CONSVETVDO erat in prouincia, ne filię a patribus dotatę vllam fratribus de paterna hęreditate mouerent quęſtionem, etiam ſi non forent a patribus inſtitutę. Deceſſit quidam filius relictis filijs, & filiabus dotatis, & teſtamentum fecit in hunc modū filios meos mihi heredes inſtituo, nunc filia tanq̃z inſtituta conferendo dotem ſuccedere vult. Quęritur, quid iuris ſit, ꝓponitur petitio hęreditatis.

QVOD POSSIT

¶ QVOD poſſit eam cum effectu intentare, ſatis videtur expedi-
1 tum, quia filij appellatione, & filia continetur vt. ff. de leg. ij. l. ſi ita ſcriptum, & ff. de leg. iij. l. Lucius. §. quęſitū maſculus n. ſexus tanq̃z dignior femininum in ſe continet vt. ff. d leg. ij. l. qui duos. ¶ Item lex ſignificatione iſtorum verborum hoc inducit vt appellatione filij etiam filia contineatur, ergo ab ea non eſt recedendum, niſi cum appareat teſtatorem voluiſſe contrarium, vt. ff. de leg iij. l. non aliter, & l. Lucius. §. quartum. ¶ Item verba non ſunt ambigua ergo non eſt neceſſaria interpretatio vo-
2 luntatis, vt. ff. de leg. iij. l. ille, aut ille pręter hęc inſtitutiones fauorabiliores ſunt ergo iuuandę, vt. ff. de lib. & poſthu. l. cum q-dam, ſic ergo debemus interpretari vt potius valeat inſtitutio, q̃z euaneſcat, vt. ff. de reb. dub. l. quotiens. ¶ Item hec conſuetudo odioſa eſt nullo ergo modo prorogãda vt. C. de lib. preteri. l. maximum.

EXADVERSO.

¶ EX aduerſo reſpondetur, ꝙ non debet admitti, ſcz, quia iuxta conſuetudinem regionis preſumenda eſt voluntas teſtatoris, cum ergo ex conſuetudine filię non ſuccedant, inſtituendo filios filias preteriſſe videtur, arg. ff. d leg. iij. l. nummis. & ff. de regu. iu. l. ſemper. ¶ Item filios inſtituit, non ergo filię admittentur,
3 non enim ſemper ſub maſculino femininum continetur, vt. ff. de regul. iur. l. ſemper, & de vent. in poſſ. mitt. l. 1. ¶ Itẽ preſumenda eſt voluntas, ex eo, ꝙ teſtator talem ſciuit ꝯſuetudinem arg. ff. de iudic. l. ſed & ſi. §. 1. & ff. de vſu. & habit. l. plenum. §. qq̄ꝫ. ¶ Item in ambiguo non eſt veriſimile, ꝙ eã voluerit inſtituere

quam a ſua domo ſeparauit, preter hec, iſta duo inter ſe non pa
tiuntur, vt dotata ſit, ꝛ admittatur ad paternam hereditatem,
ſi ergo paternum elegit reliquum remouiſſe videtur non eſt er-
go preſumendum, vt id fieri voluerit, ꝙ remouit, niſi manifeſte
4 ꝛ expreſſius hoc manifeſtauerit, argum.ff.de leg.ij.l.ſi quis in
l.quid ergo.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur in hoc ambiguo potius preſumendum inſtitu-
tionem factam eſſe arg.ff.de lib. ꝛ poſth.l.cum quidam.

QVÆSTIO LXXXVI

86 AN NON CREDITOR POSSIT PROPRIA AV
ctoritate bona ſui debitoris capere ut ſibi ſatisfiat,
ſine licentia iudicis cum illius copiam
non haberet.

LVCIVS Titius cum magiſtratus copiam non
haberet debitori ſuo boues abſtulit. Queritur er-
go vtrum ius ſuum perdere debeat, proponit Lu
cius contra debitorem ſuum priſtinam actionē,

QVOD COMPETAT

¶ QVOD ergo actio ſibi competat cum effectu, euidenti ratio-
ne probatur nimirum vigor iudiciorū iuriſqꝫ publici tutela vi
detur in medio conſtituta, ne quiſquam ſibi ipſi permittere va-
leat vltionem vt.C.de iudeis.l.nullus tanqꝫ ex conſequenti er-
go intellectu patet. Quod vigore iudiciorum deficiente poſſit
aliquis ſibi ius dicere, argu.ff.de teſtib.l.ex eo. ꝛ.ff. de iudic.l.
1 cum preter, nimirum cauſa prohibitionis ceſſante ꝓhibitio ceſ
ſat, arg.ff.de iu.patron.l.adigere.§.1.ff. ꝛ.ff.de pact.l. ꝙ dictū.
¶ Item propter defectum magiſtratus licitum deprehenditur,
ꝙ alias nō liceret, vt.ff.que in frau.cred.l.ait pretor. ꝛ.ff.ad ter
tull.l.ij.§.cum ſe.preter hec, quia iuris conſequendi gratia hoc
fecit, ꝛ gratia ſui iuris conſeruandi licet, ꝙ alias non liceret, vt
ff.de preſcr.verb.l.qui ſeruandarum, ꝛ.ff.de lib.cau.l.qui ex li-
bertate.

EXADVERSO.

¶ EX aduerſo reſpondetur Lucium Titium experiri nō poſſe, qa
ius ſibi dixit, ꝙ non licet vt.ff.ꝙ met.cau.l.extat. ꝛ.C. vn.vi.l.
ſiquis in tantam. Nec obſtat ꝙ nō habuit copiā magiſtratus

quia debuit expectare, arg. ff. quis or. in bon. poſſ. ſer. l. ij. ⁊. ff. de diuer. ⁊ temp. preſcr. l. 1. in fi. Jmmo ⁊ ſi liceret, non tamen debuiſſet ſiue maioris autoritate pignorare, vt. C. de iude. l. nullus ⁊. ff. ꝙ met. cau. l. extat, ⁊. C. de pign. l. iij. ad hoc, ⁊ cautum, lege reperiatur, ꝙ creditor rem debitoris accipiens cadit a iure ſuo nec de opera magiſtratus diſtinguit, patet ergo, ꝙ ſiue habuit copiam, ſiue cadit a iure ſuo, vt. C. de offic. mag. mil. l. fin.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur ſine preiuditio melioris ſententie Lucium Titium ius ſuum amiſiſſe, ⁊ ꝙ expectare debuit quouſq; copiam,
2 magiſtratus habuiſſet, argu. C. de iude. l. nullus, ⁊. ff. ꝙ met. cau. l. extat.

QVÆSTIO LXXXVII.

87 AN CREDITOR SVPRADICTVS SIBI IVS *dicens creditum ſuum amittat, & quomodo.*

SED ex hac queſtione ſecunda oritur queſtio, ſcz, vtrum debeat ius ſuum amittere, quatenus deliquit, id eſt quatenus ipſi boues valeant, an in ſolidum.

QVOD INSOLIDVM

¶ QVOD inſolidum euidenti ratione probatur, quia in lege continetur creditorem ſuo iure debere priuari, ſi vllam rem debitoris acceperit, nec diſtinguit, an modica ſit, an magna, vt. ff. ꝙ met. cau. l. extat. igitur quantecunq; quãtitatis fuerit, debeat priuari, vt. ff. de offic. pre. l. iij. nimirum, ⁊ alias,
1 qui delinquit in parte reus eſt in totum, vt. ff. de ſeruitu. l. ſicuti, ⁊. C. de pluſ. petit. ⁊. C. ne. vx. pro mar. auth. ⁊ omnimodo, ⁊. C. de fideicom. auth. amplius.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur in eo tantum debere puniri in quo peccauit, vt inſtit. pro ſoc. ⁊. ff. de his quib. vt indig. l. hec. nec vlteri⁹ procedi penam, ꝗ̃ ſit delictum, vt. C. de pen. l. ſancimus ⁊. C. de
2 heret. ⁊ manich. l. quicunq; ⁊. ff. de his quib. vt indig. l. heres.
¶ Jtem tantum in bobus delinquere voluit igitur in eis tantū debet puniri, quia non contrahitur crimen, ſi non interuenit voluntas nocendi, vt. C. ad. l. corn. de ſicar. l. 1. ⁊. iiij. ⁊. ff. de incend. rui. l. 1. §. non tantum, ſed forte dices volũtatem nocẽdi habuit, Lucius reſpondet, non tenere, niſi quatenus boues fuerũt, ⁊ nihil refert vtrum alio delinquere voluit ⁊ non in ea re de qua queritur, vt. ff. de ſeruit. l. verum, ⁊. C. ad Velleia. l. iubemus.

QVÆSTIO LXXXVIII

88 AN FILIVS IN RE CERTA INSTITVTTS *hæres uti præteritus poſſit teſtamentū patris rumpere cum uniuerſaliter non fuerit hæres inſtitutus.*

QVIDAM filium ſuum heredem ex re certa inſtituit vxorem, quam habebat ex reſiduo, nunc filius quaſi preteritus vult paternum teſtamentū rumpere. Queritur, quid iuris ſit: proponitur petitio hereditatis.

QVOD POSSIT

¶ QVOD filius ab inteſtato ſuccedere poſſit euidenti ratione cōuincitur, hic enim filius, nec inſtitutus, apparet, nec exheredatus, ergo preteritus, veniet igitur ab inteſtato, q͛ vero non ſit exheredatus de ſe patet & q͛ non ſit inſtitutus, cōuincitur ex eo quia non loco heredis, ſed legatarij cōſtituitur, vt. C. de hered. inſtit. l. quotiens. ¶ Item pone q͛ vxor inſtituta repudiauit hereditatem, nunquid locus erit iuri accreſcendi, vel non: aut teſtamentum irritabitur, ſi poneres ab initio irritum non eſſe. ¶ Item non ne taliter inſtitutus ex re certa agit, ad rem conſequendam actione ex teſtamento contra inſtitutum ex parte, vel nunquid hereditatis petitionem intendit? ¶ Item quero, an is taliter ſit inſtitutus heres, ſi dicas heredem ergo iuris ſucceſſorem, & non rei. at ius, ideſt hereditas, per falcidiam non defalcatur, nec ergo inſtitutus in re certa arg. contra dicitur. ff. de heredib. inſtit. l. ex facto. ¶ Item cauet velut legatarius. ¶ Item ſi detracto debito nihil eſt reliquum caſſatur inſtitutio, ſicut & legatum ergo conſtat, q͛ iure legati non hereditario rem iſtam capit, ſed nec aliud quicq͛ iure hereditario capit, igitur heres non eſt. ¶ Item opponitur hic filius heres eſt, cum a teſtatore non ſit vetitus nec ex legitima inſtitutus, ſi heres commoda, & in commoda ſentiet hereditaria arg. C. de acti. her. l. ſi adulta, & ff. de verb. ſign. l. ſi hereditatis, preter hec, ſola vxor adeundo conſequitur omnia commoda, & incommoda, hereditaria, preter hec vnicam rem quam filius ↄſequitur iure legati, ergo nullus, preter ipſum eſt heres inſtitutus, arg. ff. de leg. 1. l. q͛ cōtra §. v. ergo de his liquido conſtat filium non eſſe inſtitutum, licet verbis fuerit inſtitut⁹, ſola .n. verba ſine effectu nō ſufficiūt, qd enim ſi ex reſiduo inſtituiſſet eum? cum nihil eſſet reſiduum?

arg.ff.de hered.inſtit.l.itaq; ſabinus, Verba enim, quȩ carent, effectu, nihil faciunt, arg.C.de donat.l.ſi.prȩter hȩc, iſte filius nullam partem hȩreditatis ex teſtamēto habuit, nec poteſt, nec poterit habere, igitur hȩres non eſt inſtitutus, ſed prȩteritus.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur filium ex certa re inſtitutum, teſtamentū non rumpere, inſtitutio enim ex certa re legibus comprobatur, atq; permittitur, vt.ff.de hered.inſtit.l.quotiēs, ꝛ.ff.ad trebell.l.ſiquis priorem, ſi ergo filius iſte fuerit in re certa inſtitutus in teſtamento, tenuit inſtitutio, nec ergo tanq̄ prȩteritus teſtamentum irritabit, non enim preteritionis penam pati debet, qui filium non preteryt, arg.arg.ff.de lib. ꝛ poſth.l.fin. Nec obſtat, q̄ effectum dicitur non habuiſſe, ſufficit enim quandoq; aliq̄d de facto eſſe factum, arg.ff.de condit.inſtit.l.mulier ꝛ.ff.de ſtatu lib.l.pen.immo expreſſum eſt arg.in auth.d̄ teſt.imp.§.vero ꝛ in auth.vt cum de app.cogn.§.ſi tales igitur.

SOLVTIO

QVICQVID ergo aliȷ̈ dicant mihi videtur hunc filium cum liberis ſicut inſtitutum repelli, alioquin tanq̄ prȩteritū admitti, vt.C.de inoffic.teſta.l.ſi mater.

QVÆSTIO LXXXIX.

89 AN DOS PROFECTA A PATRE FILIA DE*functa in matrimonio liberis exiſtentibus debeat reuerti ad patrem, an ad filios pertineat.*

QVÆRITVR vtrum dos a patre profecta ad patrem redire debeat filia fam.in matrimonio d̄functa liberis exiſtentibus, proponitur actio ex ſtipulatu.

QVOD REDIRE DEBEAT

QVOD dos ad patrem debeat redire, probatur euidenti ratione in primis, ne parentum munificentia circa filios retardetur dotiſq; pignus, ſed rei conſtituatur augumentum: arg.C.de bon.quȩ lib. Secundo, ne duplici damno afficiatur, ſcȝ filiȩ atque
2 pecuniȩ arg.ff.d̄ vi.dot.l.iure. Tertio quia occaſione rei pater nȩ quȩſitum, ad ipſuȝ debet reuerti, ergo multo fortius res ipſa

quȩ ab

quę ab eo profecta eſt vt inſtit.per qu.perſ. nob. acq. Quarto
ſumma ratione probatur, ꝙ filij non poſſunt iuſta cauſa, reten-
tionis vti, quia naturalis ſtimulus hortatur parentes ad alen-
dos liberos, arg. C. de rei vxo. actio. l. 1. §. ſileat. ¶ Item quia pa
ctum factum vt propter liberos retineatur, eſt validum, igitur
non ſuperuacuum arg. ff. de vi. dot. l. inter ſocij. ¶ Item quia li-
beri ſecundi matrimonij ad dotem admittuntur, matre mortua
2 cum liberis prioris matrimonij, ergo liberi non ſunt cauſa, qua
re retineatur, arg. C. de ſecund. nupt. l. ſiquis prioris, pręter hęc
pone filiam emancipatam a patre, pro dodrãte inſtituiſſe extra
neum legitima filia relicta non ne pro dodrante repetet extrane-
us? vtiq; igitur liberi ſoli non ſunt iuſta cauſa retentionis.
Quinta ſuccedit validiſſima ratio, ⁊ ſcripta legibus contine-
tur dotem a patre profectam ad ipſum filia fam. in matrimonio
defuncta debere redire, nec diſtinguit liberi interueniant vel nõ
vt. C. ſol. matr. l. dos, igitur omnia redire debẽt, vt. C. de donat.
l. data. Sexto irrefragabilis obijcitur allegatio, tantum lex tri
buit patri dotem danti ſaltim quantum extraneo paciſcenti,
vt. C. de rei vxo. act. l. prima. §. accedit, ſed ſi extraneus ſtipule-
tur dotem ſibi reſtitui, non fiet propter liberos retẽtio, igitur nec
cum a patre, cui tacite datur ex ſtipulatu, actio.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA dicitur dotem non debere reſtitui liberis extanti-
bus, ſcȝ quia dos eſt patrimonium filię igitur in ea filij pręferun
tuntur patri, vt. ff. ſol. matri. l. iij. §. ſed ⁊ vtrum in fi. ¶ Itẽ quia
dos in hereditate patris non reperitur, abſceſſit enĩ a bonis pa
tris, vt. ff. ad l. falc. l. pactum, ⁊. ff. de collat. bon. l. 1. §. fin. Itẽ
quia nepotes ex filia venientes ad hereditatem aui materni cuȝ
auunculis, ⁊ materteris tenentur conferre dotem ſuę matris, ſi
ergo abſtineant, non tenentur conferre, ergo non debet redire ad
patrem; quia, ſi auo debuit reddi, ⁊ eius heredibus redderetur
vnde eſt quando auus ſuperſederit agere, ⁊ dotem repetere, idẽ
repetens quaſi a iure tenetur offerre. Sed ſi nollent ſuccedere,
non tamen denegatur illa. Lege heredibus actio hereditaria,
vel forſan ibi pactum fuerat vbi propter liberos dos retinetur,
arg. C. de collat. l. illam. Quarto, quia pater filię ſecundo nu-
3 bente tenetur integram dotem prioris matrimonij conſeruare,
vt in auth. de equal. dot. §. quia vero. Quinto quia filia eman-
cipata, vel ſui iuris effecta ſola de dote reperitur domina, vndẽ
relinquitur, ꝙ ſit eius patrimonium proprium vt. C. de rei vx.
l. vnica. §. videamus, ergo poti⁹ liberis iure hereditario, q̃ȝ p̃ſi
iure peculij debet concedi, his eſt arg. ff. ſol. matri. l. poſt dotem
⁊. ff. vt in poſſ. ea. l. fin.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur Bulgari ſententia omnino quãtum ad hoc fo
re ſequenda, vt ſiue liberi extent ſiue non ad patrem redire de/
beat dos a patre profecta: & quia fortiſſimum de conſuetudine.
4 M.pro ſe allegant, hanc noſtram confirmant ſententiam. Si
enim iure materno filij habent non auito. igitur, nõ tenentur cõ/
ferre vt de inſtit. l. fin. l. ſtatuit cum ergo conferant patet, ꝙ aui
fuerit eorum iure tanq̃ profectitium.

QVÆSTIO LXXXX.

90 AN PVPILLVS POSSIT RECVSARE EXPEN
*ſas factas per tutorem in domo altius illam tollendo
allegando non eſſe expenſas ne=
ceſſarias.*

QVIDAM decedens fratrem ſuum filio impube/
ri, quem habebat tutorem dedit, cumq; filium
in ſolidum filia ex legitima inſtituta heredem in
ſtituit, turrimq;, quam cum fratre habebat cõ/
munem, ſi filius ſine maſculo herede vitam fini
ret, ei reliquit, quo teſtatore mortuo, hic frater
pupillę adminiſtrationem ſuſcepit, res quoque
pupillares diligenter adminiſtrare cępit: demum cum quidam
vicini ipſius, qui ſemper domui eius inuidi extiterant, domum
ſuam contra ius iſtorum altius extollerent, hic tutor tam de pu
pilli, q̃ de ſuo patrimonio ſuam quoq; turrim altius eleuauit,
quo facto pupillus ſine herede deceſſit. Nũc ſoror iſtius ab in/
teſtato ſuccedens turris expenſas de patrimonio fratris factas
a patruo repetit. Quęritur, q̄d iuris ſit, ꝓponitur actio tutelę.

QVOD TENEATVR

¶ QVOD teneatur actione tutelę euidenti ratione probatur, nã
pręſumitur eum fraudolenter edificaſſe ratione ſeparati emolu/
menti, arg. C. de nupt. l. viduę. Item quia fecit, ꝙ eum facere
2 non oportuit arg. ff. ad. l. falc. l. dolo, immo fecit, ꝙ facere nõ de/
buit, quia turris conſtructio homines depauperat, & ſuperbias
auget, ſeditioniſq; materiam prębet. Unde conſtruenda non
eſt, arg. ff. de oper. pub. l. ij. ſi ergo tutor conſtruxit, tenebitur,
quaſi fecerit, ꝙ non debuit, vt. ff. de negoc. geſt. l. ſi negocia.
Item huius ſumptum, ſi de proprio feciſſet, non poſſet repetere
igitur ſi fecit de communi pro parte ſocij cogitur reſtituere, arg.

ff de neg.geſt.l.ex duobus. ¶ Item ex odio rei dolus tutoris de bet præſumi, arg.ff.de action.emp.l.iulianus.§. ibidem. Nec obſtat quia futura vis vicinorum timebatur, cum conſecuta nõ fuerit, arg.ff.q met.cau.l.metum autem in princ. & ff.de incen. rui.nau.l.1.§.ſi ſuſpicio fuerit præter hæc: ad hunc patruũ totius turris pertinet emolumentum, igitur expenſa ad eum debet pertinere, vt.C.de caduc.tollen.l.1.§.in ſecundo nec obſtat, q tunc, cum edificauit, non pertinebat ad eum, tota turris, quia non initium ſed euentum ſpectare debemus vt.ff.de iu.fiſ.l.ſiqs. Item nec illud ſi concederetur, q pupillus experiri non potuerit, quia plerumq; dantur actiones heredi quæ non competunt defuncto, arg.ff.ad.l.falc.l.reperitur.

EXADVERSO

¶ECONTRA dicitur tutorem nullo modo teneri nec enim dolo fecit, q ſibi licere publice arbitratur, arg.ff.de edil.edic.l.qs ſit fugitiuus §.apud labeonem. ¶ Item quia benigne pro ſocio eſt præſumendum, arg.ff.pro ſoc.l.de illo, præter hæc partem ſuã edificare non poterat, niſi & illam pupilli altius extolleret, ergo propter indiuiduitatem debuit ſibi licere, & illam partem altius tollere, arg.ff.de donat.int.vir.& vx.l.ſi ſponſus. ¶ Item iuſtaſ habuit cauſam edificandi, ſc; propter ſuum & pupilli ius tuendum, arg.ff.de præſcr.verb.l.qui conſeruãdarum. Nec obſtat q dicitur ab aduerſario vim non interueniſſe, quia ſufficit iuſte ſuſpicari futuram, ac excuſatur quoq; tutor a culpa, ſc; quia fecit ſecundum q vulgo fieri conſuetum eſt, ab his, quæ ſunt aliuius valentiæ, arg.ff.de pignor.act.l.ſi pignus.§.fin. ¶ Item quia hoc feciſſet quiſq; diligentiſſimus, arg.ff.loca.l.item quæritur.§.ſi gemma præter hæc quia conſumauit inceptum, & licite confirmatur, q licite incohatur vt.ff.de reb.eorum q ſub.l. magis puto.§.ſi pupillus.& ff.de pignor.act.l.ſi ſeruos in princ.

SOLVTIO

¶MIHI videtur ſecundum ea que proponuntur, tutorem, q bona fide edificauit, & a patre pupilli opus ceptum perfecit, debere abſolui, nam & honorem pupilli tueri tutor debuit, vt. ff. de adminiſ.tuto.l.cum plures.§.1.

QVÆSTIO. LXXXXI

91 AN COMMODANS EQVVM DE ILLIS, QVOS *in paſcuis habebat, ſi poſt uſum in eodem loco fuerit conductus, & relictus à lupis occidatur, poſſit pro ſuo dãno agere.*

BONACVRSIVS cum equos in ſolitudine habe-
beret Rodulpho roganti vnum cōmodauit, prę-
cipiens ei, vt de paſcuis acciperet, Rodulphus
vero equum de paſcuis accepit, ⁊ ſuo peracto ne-
gocio in eodē loco inconſulto Bonacurſio equū
reduxit, qui ibi relictus a lupis aggreſſus deuora-
tus eſt, tunc Bonacurſius contra Rodulphum commodati a-
ctionem intendit quęritur, quid iuris ſit.

QVOD TENEATVR

¶ QVOD ergo Rodulphus teneatur cum effectu hęc inducere videntur, ſine cuſtode facta equi dimiſſio, vt. ff. loc. l. item quęritur. §. 2. ⁊. ff. de rei vendic. l. ſi a bonę fidei poſſeſſore non atten-dendus locus vnde accipitur, vt. ff. commod. l. ſi mea cauſa. §. 1. l. eum qui rem, commodatario facienda remiſſio arg. ff. loc. l. item quęritur. §. exercitu, a diligentiſſimo diligentior habenda prouiſio arg. inſtit. quib. mod. re contrah. obl. §. 1. ⁊. ff. loca. l. itē queritur. §. ſi gemma, quę ignorante commodatore ſic non in-telligenda reſtitutio, argum. ff. de vſucap. l. iiij. ⁊. ff. de furt. l. ſi ad dominum.

EXADVERSO.

¶ CONTRA Bonacurſium multa faciunt, ſcз a Bonacurſo conſueta facta equi dimiſſio, vt. ff. de pignor. act. l. vel vniuerſo-rum vel eo reuerſio vnde accepit, vt reponeret ibi intelligenda permiſſio vt. ff. depoſ. l. quod ſeruus in eodem loco licita repoſi-tio arg. ff. de vſucap. l. iiij. §. item labeo, commodantis hoc idē faciennis legitima excuſatio vt. ff. de negoc. geſt. l. ſi negocia, ꝙ
1 pręſumitur ex facto anteriori arg. ff. de ſuſpec. tut. l. iiij. §. commo-datis, hoc fieri volentis nullius cauſę intercesſio: vt. ff. depoſ. l. ꝙ ſeruus, ⁊. ff. de ſolution. l. ſi curator. ¶ Item ea tacita in ea inducuntur: vt. ff. ꝙ cum eo qui in ali. pot. l. fin. ⁊. ff. de inſtit. ⁊ ſubſtit. l. ſi libidinarius. §. 1. ⁊. C. de Epiſc. aud. l. nemo. ¶ Itēз quia eodem modo periturus erat apud dominum ex eo prę-ſumendum, ꝙ ſolitus erat facere, arg. ff. de neg. geſt. l. at qui ⁊. ff. de vſur. l. qui ſeruus non ergo debet teneri arg. ff. depoſ. l. ſi plu-res, ⁊. ff. de condit. cau. dat. l. ſi plures.

SOLVTI

MIHI videtur ſine prę iuditio melioris ſententię diſtinguendū, vtrum commodator illum ſolum equum in paſcuis habuit, an alios ſi alios vtrum commodatarius eoſdem ibi inuenit vbi cū equum repoſuit, vel non: vt ſiquidem Bonacurſius illum ſolū

habebat, vel alios quos forſan duxerat, vel alias mutauerat, in culpa videatur commodatarius, & ob id debeat condemnari ſi vero alios ibidem inuenerit abſolui, quaſi iuſtã habuerit cauſam opinandi Bonacurſum hoc fieri velle arg. ff. de ſeruit. pred. l. 1. & C. de donat. l. data.

QVÆSTIO XLIII.

93 AN EMPHITEOSIS ACCEPTA PRO SE ET FI
*lijs in tertiam generationem altero cum filijs, &
altero abſque filijs mortuo pro dimi-
dia ad eccleſiam reuer-
tatur.*

LVCIVS Titius ab abate ſancti Petri fundum in emphiteoſim in ſe ſuoſq; heredes vſq; in tertiã generationem acquiſiuit, qui filijs duobus relictis deceſſit, quorum vnus mortuus eſt, alter frater etiam mortui partem adeptus a monaſterio conuenitur. Queritur, quid iuris ſit, proponitur conditio vtilis ex illa. l. ſiquis ꝯduct. & ſi. vel rei vẽdicatio.

QVOD POSSIT

¶ET q abbas poſſit agere cum effectu hęc inducere videntur. In primis iuris facta amiſſio vt. C. de vi. emph. l. ij. in qua. l. nõ diſtinguitur ſolus an cum alio haberet ius, igitur generalitati ſtabitur, niſi ſpecialiter exceptum arg. ff. de legat. preſt. l. 1. & C. de donat. l. data ſed dices loquitur illa lex, quando propter delictum ſuũ amiſit, ad q dicimus non referre, qualiter quis amittat, arg. C. de inſtit. & ſub. l. ſi mater. Secundo in contractibꝰ
1 non eſt admiſſa accretio, vt. ff. de vſufr. accreſc. l. idem q in prin. & l. 1. leges enim quę dicunt locum eſſe accretioni loquuntur in vltimis voluntatibus. Tertio quia, in teſtatione eadem in ſingularibus heredib. intelligẽda eſt teſtatio, pactio vt. ff. de verb. obl. l. ij. Sicut enim qui filios habet propter eum, qui non habet, nihil amittit quaſi principaliter in ſua perſona intelligatur pactum, ita non debet lucrari, quaſi non deficiat in perſona fratris vt. ff. de regul. iur. l. ſcdm & ff. de actio. emp. l. ſicut. Quarto quia plus teſtatore iuris non eſt habitura ſucceſſio, nimirum ſicut teſtatore ſine liberis decedente ad Eccleſiam ius rediret ita & deficiente herede, ne plus concedatur heredi, q̃ defunctus habuit arg. de diuerꝰ & temp. pr. l. cum heres, & ff. de regul. iur. l. nemo. Quinto agendi prętermiſſa conuentio,

nempe cum in ipſius qui acquirebat, ſteterit poteſtate legẽ aper tius dicere, q ambiguitatem habet contra ipſaȝ debet interpre tari arg. ff. de pact. l. veteribus.

EXADVERSO

¶ EXADVERSO contra monaſterium allegatur ſibi iuris fa-cienda acceſſio, nimirum deficientis portio ad alium, qui ſcien tiam habet, debet accreſcere vt. C. de caduc. toll. l. 1. §. his itaqȝ hunc, ſolum edictum fuiſſe legalis preſumptio eſt, nẽpe cum ta lis fuerit alter, ſcȝ ſterilis & infructuoſus nec quantum ad hoc ius nactus fuiſſe fingitur, argu. ff. de bon. auto. iud. poſſ. l. cum vnus. §. fin. & ff. de lib. & poſth. l. quod duorūȝ pro vno legitima
2 fictio, nam cum in vnius locum ſucceſſerit pro vno reputatur, vnde vel vno ſuperſtite ius durabit, quaſi nullus defecerit, cum vnius tantum ab initio fuerit arg. ff. de cond. & demonſtr. l. cui, paterni pacti veriſimiliter interpretatio, hoc eniȝ veriſimile eſt patrem etiam in hunc caſum voluiſſe conſulere, facienti hoc ſan guinis neceſſitudine, arg. C. de inſtit. & ſubſtit. l. generaliter con trahentium voluntatis plenior latitudo. Voluntates enim con trahentiuȝ late ſunt interpretandę vt. ff. de dam. infec. l. pen. vel vno heredum ſuperſtite iuris ad monaſterium facienda recur-ſio, quaſi hoc actum ſit, nec enim verum eſt liberos deceſſiſſe, quãdiu vel vnus fuerit vt. C. de impub. & al. l. pen. & ff. de pign. act. l. ſi neceſſarias. §. ſi annua & ff. de vſufr. accr. l. interdum. In ſimplici pactione duplex eſt intelligenda conuentio, nam cũ dictum ſit vel ad liberos vſqȝ in tertiam generationẽ pertineat, vel deficientibus ad eccleſiã reuertatur, tacite vnꝰ alteri ſubſti-tuiſſe videtur, arg. C. de impub. & al. ſubſt. l. cum quidam.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine preiuditio melioris ſententię, ſi aliud nõ li-queat factum in portionem alterius debere ſuccedere, & ob id a monaſterij petitione debere abſolui, argum. ff. de vſufr. accr. l. ſi mulieri.

QVÆSTIO LXXXXIII.

93 AN STANTE CONSVETVDINE QVOD CA-*nonici ſeculares in primis ſex annis habeant dimidium præbendæ & poſtea integram, ſi priuentur, & po ſtea reſtituantur tranſigendo, quod loco me-diæ præbẽdæ centũ haberent, nouitij elapſis ãnis ſex, poſſint ducẽ tũ petere uigore primæ conſuetudinis.*

LONGEVIS retro temporibus quidam ſeculares canonici tali ſemper vſi ſunt conſuetudine, vt nouiter in ea inſtituti canonici, in primis inſtitutionis ſuę vi. annus medietatem dumtaxat p̄bendę poſtea totum perciperent verum cum hi nimis large ſecularium nomine abuterentur, res eccleſię male diſpergendo ⁊ viuendo deiecti ſunt ð Canonia regularibus ſubſtitutis, porro cum iſti ſeculares poſt modum religioſos viros infeſtarent, reſtituti ſunt a regularibus, etiam recepti tali conditione vt qui mediam pręđam haberet, centum p̱ciperet, qui vero integram ducenta, ⁊ talis tranſactio ſtipulatione vallata eſt, ⁊ pena etiam promiſſa ſiquis vnq̄ꝫ contraueniret, nouitij q̄,q mediā prębendā ab initio, ⁊ tranſactis ſex annis ſuę inſtitutionis integrā ꝯſeq debebāt, petunt mō ducenta quaſi nunc integram prebendam habituri. Queritur, quid iuris ſit, proponitur certi conditio ex ſtipulatu.

QVOD POSSINT

¶ QVOD ergo ducenta cum effectu petere poſſint, hęc vidētur inducere. In primis prioris loco conſuetudinis ſubſtituta cōuentio, ergo eaſdem debet habere conditiones, vt. ff. de donat: l. quicquid, ⁊. ff. vt leg. no. cau. l. i. §. ſiquis, ⁊. ff. ſiqui. cautio. l. ſi cum. §. ij. In pactione ſimplicis ⁊ future, perceptionis ðductio, quaſi ſic conuenerit, vt qui perceperit ſolidum, vel percepturus eſſet, habeat ducenta arg. ff. de oper. lib. l. eius ⁊. ff. de leg. ij. l. ſiqs ita te, in ſequēti iuxta tenorē precedētis facienda interpretatio quaſi tacite in ſtipulatione tali deducta ſit arg. ff. de inſtr. le. l. iij. ⁊. ff. de condit. inſtit. l. cum ſeruus cōtꝫ quę pro ſtipulatione domini potius pro eo facienda interpretatio, vt. ff. loca. l. ea. lege. nam q̄ alicuius fauore dicitur contra eum retorqueri non debet arg. ff. de legi. l. quod fauore.

EXADVERSO.

¶ CONTRA ſeculares multa faciunt, In primis p̄ſentis verborum poſitio, nimirum verba preſentis temporis nihil de futuro ſignificant arg. ff. de ſer. vrb. pred. l. ſi ſeruitus, ⁊. ff. ð verb. obl. l. cum ſtipulatio item, a tenore verborum non facienda receſſio arg. ff. de leg. iij. l. nō aliter tranſactionis, vel ſtipulationis temporis intelligenda conceſſio, nam ſecundum tenorem tantū illius perceptionis quam ſtipulationis tempore habere debebāt, conſenſiſſe regulares ſecularibꝰ dicūtur, arg. ff. de leg. iij. l. vxori, ⁊. l. non tantum. §. i. ⁊. l. vxorem. §. teſtamento captioſę libertatis vitanda interpretatio, eſſet enim captioſa regularibus illa interpretatio, ſi de quo nunquam cogitauerunt ꝯſenſiſſe videan

tur, arg. ff. de tranſ. l. cum aquilia. l. qui cum, contra ſtipulatore ambigue dictorum expoſitio, nam cũ in ipſius ſteterit poteſtate legem apertius dicere, contra eum debemus interpretari arg. ff. de pact. l. veteribus, ⁊ ff. de verb. obl. l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationis quicquid: huius contingentis caſus pretermiſſa prouiſio, cum enim circa hunc caſum ſibi potuerunt proſpicere, ⁊ nõ fecerunt de ſe conquerantur, arg. ff. de minor. xxv. annor. l. ſed ⁊ ſi. §. ferię ⁊ ff. loca. l. ſiquis domum.

SOLVTIO

¶ EGO Pileus medicēſis cognitor iam dictę controuerſię mandato ſummi Pontificis vtriuſq; partis rationibus teſtibus allegationibus diligenter inſpectis, ⁊ cognitis, tenore quoq; conuẽtionis ſubtilius perſcrutato regulares Canonicos in Ducenta ſecularibus condemno.

QVÆSTIO LXXXXIIII.

94 AN FILIVS, CVI OBVENIT IN PARTEM *Feudum, ſi frater, cui obuenerant prædia uicina dicto feudo, uelit edificare turres, ualla, et ſimilia poſſit ipsũ licite prohibere.*

QVIDAM prouincialis, dũ a comite ſanctę Egidij pro beneficio caſtrum poſſideret duobus filijs relictis decedens maiori caſtrum cum omni iuriſdictione, alteri vero in caſtri curia vel ꝯfinio poſſeſſiones aſſignans officium arbitri de diuidundo inter eos hereditatem ⁊ beneficia preuenit diſponens etiam vt maior frater ad quem caſtrum peruenerat, fidelitatem atq; ſeruitia cętera domino comiti exhiberet, quo pacto edificans minor in poſſeſſionibus ſibi a patre iuxta caſtrũ aſſignatis, turres, valla munitioneſq; facere intendit, maior vero ad prohibendum occurrit. Quęritur an poſſit proponitur iudicis officium, vel negatoria in rem.

QVOD VALEAT

QVOD maiori fratri ius fratri alteri prohibendi valeat eum eſſe ctu competere hęc videntur inducere fidelitatis ⁊ ſeruitiorum ſibi iniuncta exhibitio, nã cum ad ipſum ſpectat onꝰ, eundemq; debet reſpicere emolumentum, argu. ff. de regul. iur. l. ſecundum naturam, ⁊ C. de ſeruitu. l. fin. §. pen. honoris caſtellę ac iuriſdictionis ſibi facta conceſſio, nam cum iuriſdictionem habeat, ſic

in ca

In ea ius non debet dicere alter ita nec ſe inuito debet edificare, arg. C. qui pro ſua iuriſd. iud. dare nempe ad officium eius pertinet edificia & iuxta modum dominos ad refectionem compel
1 lere, vnde ſequitur, q ſe inuito non debeat quiſq; edificare arg. ff. de offic. preſ. l. preſes prouincie: & C. de edific. priuā. l. ſingulis: occaſionem ſeditionis & mali preſtatura conſtructio, vt. ff. de oper. publ. l. iij. Inuenitur enim aliquid prohibitum ratione mali q inde contingere poteſt, arg. ff. de re. milit. l. officium, & ff. loc. itin. pu. l. 1.

EXADVERSO

¶ CONTRA fratrem hec allegari poſſunt in re ſua legitima conſtructio: arg. ff. de ſeruit. l. altius & ff. de dam. infec. l. proculus, & magiſtratuum minus legitima prohibitio nimirum etiā magiſtratibus nō licet agere iniuſte, arg. ff. q met. ca. l. iij. & ff. de iniur. l. nec magiſtratus.

SOLVTIO.

¶ MIHI videtur ſine preiudicio melioris ſententie minorem fratrem legitime in ſuo poſſe edificare, dum bona fide hoc faciat, ne ſcandali vel ſeditionis materiam prebeat, q iudicis cognitioni relinquo vt. ff. de oper. pu. l. iij. & ff. de ſeruit. vrb. pr. l. cum eo. Cetera que deſunt, ſcʒ in negocio ſalinarij, & furnarij poterit reperire.

QVÆSTIO LXXXXV.

95 AN INSTRVMENTVM IN TOTVM FALSVM *præſumatur, ſi in parte ipſius reperiatur mendacium.*

QVÆRITVR vtrum inſtrumentum debeat totum falſum reputari, ſi in parte dicti inſtrumenti reperiatur mendaciū, ꝑponitur iudicis officiū.

QVOD REPROBARI IN TOTVM

¶ QVOD in totum debeat reprobari, hoc aperte videtur inducere, ſcʒ ex parte vitioſa contra alterā licita pre
2 ſumptio, arg. ff. de probat. l. cū deinde, & C. de edic. di. adr. toll. l. fi. ex toto, a quo preſumitur facienda ſignificatio arg. ff. d reb. dub. l. is qui. §. vtrum veritatis per falſitatem iuſta corruptio, arg. ff. de excuſ. tut. l. qui teſtamento: totius ratione partis tota contaminatio arg. C. de iu. vet. enuel. l. ij. in fin. in totum ꝑ parte

legitima pro parte condemnatio, argum.ff.ad ſilan.l.ſiquis in
graui.§.ſiquis tabulas.

EXADVERSO

CONTRA hęc, alia fortiora videntur inſurgere, ſcꝫ nomine
partis contra totum non habenda ſuſpitio, arg.ff. de his quę in
teſt.del.l.pen. ⁊.C.de tranſ.l.pen. vtilis per inutile non facienda
2 mutatio, arg.ff.ſi cert.pet.l.certi conditio: maioris partis legi-
tima propoſitio arg.ff.de contrab.empt.l.annuum: reſiduę par
tis perfectiſſima lectio, arg.ff.de his pro non ſcript.haben.l.ij.

SOLVTIO

MIHI videtur inſtrumentum pro parte non valida modica,
⁊ maxime circa ſui ſubſtantiam vicioſum inſolidum reprobabi
le, niſi a proferente ipſi vltro fides imponatur, argumen.ff.de
probat.l.penul.

QVÆSTIO LXXXXVI

96 AN IVDEX, QVI TVLIT SENTENTIAM
*contra reum, ſi hæres inſtituatur à reo, poſſit in cauſa ap
pellationis iam ab ea ſententia interpoſita procede
re impugnando ſententiam à ſe latam, an
exceptione doli per actorem
repellatur.*

CVM Lucius apud Seium pretorem contra
Gaium iacula figeret actionum centū libra-
rum Lucen̄.ſibi deberi contendens. Seius
vtriuſqꝫ teſtibus, ⁊ allegationibus diligenter
auditis atqꝫ inſpectis Gaium in iam dicta
quantitate Lucio condemnauit a cuius ſiq-
dem ſententia tanq̄ꝫ iniqua appellationis ſcu
tum obijciens, ipſa pendente, Seioqꝫ pretore
relicto herede morte obijt, quam vtiqꝫ appllationem Seius,
quaſi iuſtam deſiderans proſequi a Gaio exceptione doli repel
litur, ac ſi ei contra ſuam non liceat venire ſententiam, Quęri-
tur quid iuris ſit, proponitur iudicis officium.

QVOD VALEAT PROSEQVI,

QVOD ergo Seius appellationem proſequi valeat, hęc viden
tur ind cere teſtatoris ſibi conceſſa non denegando facultas, vt

ff.de regul.iur.l. heredem qui.in ius teſtatori ſibi cõceſſa nõ derogãda poteſtas.l.inuitus.§.1.eo.ſi.alterius q̃ꝫ ſubſtinet, etiã perſonę facultas arg.ff.ꝙ cuiuſqꝫ vniuerſ. nom. l. item eorum. ¶ Item erroris proprij reuocãdi licita curioſitas, arg.ff.ad municip..l.libertus officij ꝙ geſſit occaſione nõ infringenda penalitas, arg.ff.de ſeruit.l.ſi ſeruus.§.ꝙ poſterior, beneficij licita nõ infirmanda prioritas, vt.ff.de condit.indeb.l.ij.

EXADVERSO.

¶ ECONTRA pro Gaio quędam facere videntur, ſcꝫ facti proprij minus licita correctio, arg.ff.de adoptio.l.poſt mortem ſententię iniuſta contradictio, arg.C.ſent.reſcr.non poſſ.l.1.iniuſtitię ſuę improba.allegatio. vt.ff.de re.iudic.l.ſeruus.§.plurium, z.1.

SOLVTIO

¶ SECVNDVM igitur ea, quę proponuntur, videtur nobis inducere hunc, qui litigatori ſucceſſit, ad proſequendam cauſam appellationis admitti, niſi probetur eum dolo rei perperam iudicaſſe, verumtamen melius fecerit, ſi ad ipſam litem procuratorem alium fecerit: arg.ff.de iuriſd.om.iudic.l.pretor quę vero
1 in hac queſtione defuit, ſcꝫ in cauſa falſi procuratoris, qui domino heres extitit aduocatus diligens poſſit inuenire.

QVÆSTIO LXXXXVII

97 AN VASSALLVS FEVDI POSSIT IN FEVDO *per ſubſtitutam perſonam ſeruire, & nil ipſi poſſit obijci.*

QVÆRITVR virum vaſſallus per ſubſtitutam perſonam domino valeat ſeruire feudi, proponitur officium iudicis, vt hoc facere liceat.

QVOD LICITVM SIT.

¶ QVOD ergo vaſſallo licitum ſit per ſubrogatũ ſeruire, in feudo apertiſſime probatur illa, ſcꝫ ratione, In primis quia iuris ciuilis artificio ſeruit, qui per aliũ
2 ſeruire paratus eſt, vt.ff.de adm.tut.l.tu.iuſtam.§.geſſiſſe, z.ff. de her.tu.l.ij.nimirum licere debet mihi per alium, ꝙ ipſi mihi eſt licitum, arg.ff.famil.hercis.l.iij. z.C.etiã per procura.cau. reſtit.l.1. Secundo quia calumnioſa videtur petitio domini, cum nihil eius interſit, arg.C.de natur.lib.l.ſiquis ſeu. Tertio quia vaſſalli petitio ſibi ꝓdeſt, dño q̃qꝫ nihil eſt nocitura, vnde

potius debet admitti vt. C. de precib. imp. offer. l. reſcripta, ⁊ ff. de aq. plu. arc. l. inſulam. §. ij. in fine. Quarto, quia vaſſallũ inuitum, ⁊ ignorantem poſſit alius pręſtando ſeruitia liberare, er-
2 go multo facilius volentẽ arg. ff. de ſolut. l. ſoluendo. Quinto quia licite pereque bonum ſubſtituit, arg. ff. loca. l. ſiquis domi.

EXADVERSO.

¶ EXADVERSO reſpondetur vaſſallum per ſemetipſum cogi ad ſeruiendum domino, ſcꝫ quia vaſſalli conſiſtit ſeruitium non tantum in pręſtatione pecunię, q̃ꝫ in exhibitione opere, ideoq; per alium pręſtari non valet, arg. ff. de ſolut. l. inter. artifices, ⁊ ff. de ſtatu lib. l. ſticbum. §. fin. nam q ipſe facere teneor, per alium explicare non valeo vt. C. de iu. empb. l. fin. ⁊ C. de exact. trib. l. pen. quędam enim ipſi ſunt facienda, quę per alium inueniũtur probibita arg. C. de bis qui ven. eta. imp. l. ij. ⁊ ff. de aut. tu. l. pupillus. Alia quoq; ratione vaſſallus non debet audiri, qd eniꝫ ſi dominum aſpernantur vaſſalli qui ei dedignantur ſeruire? ipſius igitur petitio tanq̃ꝫ improba nõ debet audiri arg. ff. de offic. perfec. vrb. l. 1. §. eum, ⁊ ita vaſſallo daretur occaſio malignãdi ⁊ a domini ſeruitio diuertendi, q abſonuꝫ foret, ideoq; probibetur, arg. ff. de re. mil. l. officium commune, ⁊ ff. de oper. pub. l. 4.

SOLVTIO

¶ ECO Phileus medicenſis viſis, ⁊ auditis vtriuſq; partis allegationibus, ⁊ rationibus diligenter inueſtigatis vaſſallum, vt per ſe ipſum ſeruiat condemno, niſi valetudine, vel etate vel alia
3 iuſta cauſa impediatur, quo caſu alium pereque bonũ ⁊ idoneũ ſubſtituendo ipſum abſoluo, vt. ff. de ſolut. l. inter. niſi forte ſeruitium conſiſteret in pręſtatione pecunię tunc enim opinor, quolibet id ſoluente abſolui. vt. ff. de ſtatu lib. l. ſticbum, §. fin.

QVÆSTIO LXXXXVIII.

98 AN COMMODATARIVS TENEATVR DAMnum *equi occiſi ab ipſo comodatore concurrenti cũ eo in pugna ab ipſo cepta cum aliis.*

LVCIVS Titius Gaio Seio equum ad villam cõmodauit, Gaius Seius cũ iuxta propoſitũ ad villam pergeret in via inuenit amicos ſuos cum inimicis purgantes, ⁊ eos adiuuit: exinde maiori rixa facta Titius commodator occurrit, ⁊ ꝯtriã partem, quam diligebat adiuuans, cũ Gaio Seio congreſſus equum propriũ interficit. Nunc contra Gaium

Seium actione cõmodati intendit. Quęritur, quid iuris ſit.

QVOD POSSIT

¶ QVOD Lucius Titius cum effectu agere poſſit, euidenti ra/
tione probatur, ſcȝ quia culpa commodatarij equi perijt, argu.
ff. commod. l. v. §. ſi inter nec enim excuſatur quis a caſu, ſi cul/
1 pa pręcedat caſum vt. ff. cõmod. l. in rebus. §. ꝙ autem ⁊. ff. de
neg. geſt. l. ſi ve. heredi ratio. Nec obſtat, quod ipſe met Luci⁹
ſuum equum interfecit, quia in prelio fecit, cuius cauſa licitum
deprehenditur, ꝙ alias non liceret, vt. ff. ad. l. aquil. l. quę actio.
ſi. ſiquis. ¶ Item non quaſi commodator, ſed quaſi bellator oc
cidit, arg. ff. de adopt. l. ſi paterfamilias. §. 1. ⁊. ff. ꝙ cuiuſqȝ vni.
nom. l. item.

EXADVERSO

¶ E CONTRA dicitur commodatarium non teneri, ſcȝ quia ip/
ſe commodator occidit, nam damnum ꝙ quis ob ſuam culpaȝ
ſentit, de ſe conqueri debet, vt. ff. de regul. iur. l. ꝙ quis, pręterea
ſi licitum eſſet alij occidere, non tamen commodatori, arg. C. de
ſacr. ſanct. eccl. auth. quibuſcunqȝ ⁊. C. de nupt. l. ⁊ ſi contra.
Item vterqȝ male fecit commodatarius, quia equum duxit ad
pugnam ⁊ commodator quia interfecit: in delicto igitur ſimili
loco debet deteriori conſtitui, qui petitoris partem ſubſtinet, vt
ff. ne qui. eum qui in ius. voc. l. 1. ⁊. ij. ⁊. ff. ꝺ regul. iur. l. cum par.
nimirum delicta priora propter poſteriora relinquũtur in ulta;
arg. ff. ꝙ vi. aut. clam. l. ſi ali⁹. §. belli. ⁊. l. fi. ⁊. ff. ꝺ dolo. l. ſi duo.

SOLVTIO

¶ SECVNDVM ea, quę proponuntur, videtur mihi commoda
tarium damnari, quaſi culpa penes ipſuȝ reſideat, qui prius dli/
quit, niſi data opera Lucius commodator equum interfecit,
arg. ff. ad. l. aquil. l. ſi ex plagis. §. 1.

QVÆSTIO LXXXXIX

99 AN FILIVS, QVEM DVÆ MVLIERES CON/
*tendebant uendicare in filiũ, et mortue sunt, poſſit
ambabus ut matribus ab inteſtato
ſuccedere.*

CVM duę mulieres peperiſſent, vna mortuum pepe/
rit altera viuum infantem, quę mortuũ peperit clan
culo viuum accepit, mortuo alteri ſuppoſito. Dum
quęſtio inter duas mulieres de filio viuo, cuius eſſet
verteretur, illa ſuum eſſe altera immo ſuum allegan
do vtraqȝ mulier deceſſit iſte filius, ſuccedere vtriqȝ
vult. Quęritur nunc cum nulla poſſit eſſe coniectura, cuiu
s

magis fuerit, an iſtius, an alterius: an vtriq; ſuccedere debeat propoṅitur petitio hereditatis.

QVOD DEBEAT.

¶ QVOD ſuccedere vtriq; debeat, ſic probatur in primis, quia deficientium voluntate videtur ſubnixus, vtraq; enim voluit eũ in filium ergo & vtraq; voluntatem habuit eum habendi heredem: nam ſi filius ergo heres, vt. C. de probat. l. ſi non. ¶ Item in tali caſu cum nõ appareat, quę fuerit mater, vtraq;, vna qua
1 ſi mater, altera vera dici videtur, arg. ff. de reb. dub. l. quid nos, ¶ Item quia ambigua, ſic ſunt interpretanda, vt res, de qua agitur, magis valeat, q̃ pereat vt. ff. de regul. iur. l. ſemper, & ff. de reb. dub. l. quotiens, & l. ſi fuerit, & C. de iuriſd. om. iud. l. placuit. ¶ Item ſic, vt ſemper benigniora, & humaniora ac equiora præferantur, & hoc eſt equius, benignius, & humanius vt potius vtriq; ſuccedat q̃ neutri, vt. C. de fideicom. l. 1. & l. cum inter, ergo hoc eſt præferendum. ¶ Itẽ argumentari poteſt a minori. In ſimili enim dubio ſumitur contra equitatem interpretatio, vt. ff. ad. l. aquil. l. item mela. §. ſed. & ſi, ergo multo fortius eſt in iſto ſumenda interpretatio ſecundum equitatem, dũ vnius ſaltem habeat hereditatem, quia, ſi neget poſſeſſor filiũ eſſe Sempronię alterius ſcz Titię eſſe, oportebit eum confiteri, nã alterutrum eſſe oportet, arg. de verb. ſign. l. hęc verba, & de leg. 3. in ambiguum.

EXADVERSO

¶ SED contra hoc dicitur, nullus poteſt habere duas matres naturales, eſt enim contra naturam, ergo nec duabus vt filius poterit ſuccedere naturalis, ſi non vt filius, quo alio iure? ex ambiguo enim eſt facienda interpretatio, quę non ſit contra naturam & omnem rationem, vt. ff. de legi. l. in ambiguo. ¶ Item propter impoſſibilitatem debꝫ repelli in totum, et alio modo, in neutrius iſtarum mulierum filiationis quaſi poſſeſſione erat conſtitutus, ergo, cum hoc dubitetur, an ſit filius alicuius iſtarum, filium eſſe alterius nullo modo conſtat, & fuiſſe filium pro
2 bare debet, quorum hereditatem petere intendit, ſi non poteſt ambarum, neceſſe ergo alterius: alioquin ab vtriuſq; hereditate repellitur, arg. C. de interd. quo. bon. l. ij. Nam in rerum natura licet certum ſit, cuius ſit filius, tñ apud homines eſt incertũ adhuc. Fortius reſiſtit, de duabus dubitatur, quę ſit mr, ergo ſic quę mater fuerit, non apparet, vel neutram fuiſſe matrẽ apparebit hoc faciente non iure, ſed defectu probationis, argu.
3 l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tut. Contra ſtatur? & actius, dubia, ſunt hinc inde vtriuſq; iura, ſcz actoris, & rei, ergo pro reo du

bieras ad abſoluendū valeat, vt inſtit.de interdic.§.retinendę.
In pari enim cauſa potior eſt eius, qui poſſidet, q̄ꝫ qui petit, vt
C.de eden.l.qui accuſare. ¶ Item ex tuo ore te iudico lenior, be-
nignior,humanior,ſuauior eſt ſententia abſolutoria, q̄ꝫ condem-
natoria,ergo ad eam ferendam pronior proclinior debet eſſe iu-
dex, arg.ff.de re.iudic.l.inter pares, ⁊.ff.de regul.iur.l.fauora-
biliores. ¶ Item quia fauorabili, ⁊ maiori vtitur pietate. Item
ſi vnius tantum peteret hereditatem teneretur ſe ipſius filium
probare,arg.C.quo.bon.l.ij. ⁊ ſi duarum petat, vtriuſqꝫ filium
4 ſe probare debet, vt idem ſit in duabus matribus q̄ in vna tan-
tum. ¶ Item fingendus eſt non habuiſſe matrem, cum eā oſten
dere non poſſit, ſicut vulgo quęſitus fingitur non habuiſſe pa-
trem.quia ipſum non poteſt oſtendere. Nec obſtat q̄ vtraque
voluit eum habere ſuum heredem voluit enim vtraqꝫ eum ha-
bere tanq̄ꝫ filium ⁊ non aliter, ergo cum non poſſit eſſe vtriuſqꝫ
filius,non habebit,ſicut potuit, quia non poteſt eſſe, q̄ voluit.
¶ Item non poteſt dicere ſe vtriuſqꝫ filium,quia hoc eſſe nō po-
teſt ergo ſi dicat ſe filium vnius,dicit ſe nō eſſe alterius, ergo pe
tendo hereditatem vnius repudiare videtur alterius, propter
duo contraria, quę ſimul eſſe non poſſunt. ¶ Item, vt dictū eſt,
ſi hoc, ⁊ illud eſſe non poteſt, igitur tenetur alterum eligere, nō
vtrumqꝫ, vt.ff.C.de codicill.l.fin. ⁊.ff.de leg.l.omne.

SOLVTIO

¶ ANGVSTIÆ ſunt vndiqꝫ nerui leuiathan teſticulorū val-
de perplexi ſunt dicat ſententietqꝫ, qui poteſt, qui iudex fuerit,
curet, proſpiciat hic ſubtiliter, ne labatur. Io. dicit, q̄ vnius he-
reditatem petendo, alterius repudiaſſe videtur, ⁊ ideo vel illi9,
quam elegit, habebit hereditatem, ſi ſe eius filium probare poſ-
ſit, vel nullius Odericus, ſi vtriuſqꝫ matris conſtitutus erat in
quaſi filiationis poſſeſſione, vtriuſqꝫ hereditatem obtinebit, niſi
probetur alterius non eſſe filium.

QVÆSTIO. C.

100 AN VXOR HIPOTECARIA AGERE, VEL EX-
*ceptionem obicere contra fratrem uiri ſui præmortui
pro bonis, quæ ſimulatæ uiro cupienti illam in uxo-
rem alias non habituro donauit, pro
ſuis dotibus queat.*

LVCIVS Titius a parentibus Gardiam, quam diligeqat, cuꝫ peteret in vxorem, quia pauper erat non poterat habere. Germanus Titij volens cũ ſuo voto potiri, cum eo colluſit, vt ſiquã in euꝫ donationem conferret, infecta, ⁊ ſimulata foret, poſt hęc, plurima Titio donauit, qui tanꝙ̃ diues factus Titius Gardiam duxit in vxorem celebritatem ipſam nuptiarum aſpicientibus conuicinis igitur donauit germanus Titio vaſa aurea, argentea, Tandem moritur Titius, Gardia ꝓ dote contra germanum res huiuſmodi poſſidentem hipothecaria, vel de dolo agens retentione vult vti, cum poſſidet. Quęritur, quid iuris ſit.

QVOD POSSIT

¶ QVOD Garda poſſit agere cum effectu, ea ratione probatur, quia Titius aſpiciente germano res huiuſmodi obligauit tacite, vel expreſſe, arg. C. ad velle. l. ⁊ ſi ſine, ⁊ ſi res alie. pign. da. l. ij. pręiudicat enim conſenſus, licet tacitus vt. ff. ad municip. l. Lucius Titius ⁊. ff. mand. l. non patitur. §. ſi rem, ⁊ ſi res Titij eſſe credebat, nec decipiendus eſt populus. ¶ Item pro Gardia facit, qa tot᷒ popul᷒ ita opinabatur: nimiꝝ pl᷒ valꝫ interduꝫ qđ ē ĩ opione ꝙ̃, ꝙ eſt in veritate arg. ff. ꝓ empt. l. ij. §. ſi apđ, nec excuſatur, quia fratri conſulere voluit, non Gardię nocere, ſatis enim nocuit arg. ff. ad. l. aquil. l. ſcientiam. §. ꝙ cum. ¶ Iteꝫ de dolo poſſet conueniri quia dolo fecit vt. ff. neq̃ eũ qui. in ius voc. vi. l. 3. ⁊. ff. de dolo. l. 1. ⁊. l. que. dolo ⁊. l. eleganter, ⁊. l. ꝙ ſi,
1 vel ſi non poſſit agere, ſaltem poſſit retinere, ſi poſſidet argu. C. ſi res, ali. pign. da. l. 1. ⁊. C. quib. mo. ſolut. l. 1. Et ſi aliquando ſimulare liceat, vt. ff. de doli except. l. apud. §. item quęritur ⁊. ff. de nouat. l. doli.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur, ꝙ illa mulier agere non poſſit, in primis ea ratione probatur, quia ꝙ ſimulate actum eſt pro infecto đbet haberi. Nec obſtat quod Gardię nocuit, quia potius fratri cõſulere voluit, arg. ff. de iniur. l. illud. §. fin. ⁊. ff. de fal. l. filius emãcipatus. §. fin. ⁊. ff. de bon. lib. l. qui cum. §. ſi patris. ¶ Item qui
2 diuitem affirmat, vt pecuniam, vel vxorem promptius accipiat, non tenetur arg. ff. de profeuet. l. ij. ⁊. ff. de furt. l. ſiquis vxori. §. ſeruus ⁊. C. ꝙ cum eo. qui in ali. pot. l. fin. adhęc nihil dolo fecit quia non animo ſui lucri vt arg. ff. de dolo. l. quod ſi cum ſcires, pręter hęc, non habet hipothecariam, cum res non fuerit obligantis, arg. ff. quę res pign. ob poſt. l. q filio, ⁊. C. ſi res. ali. pign.

da. l. quę

da.l.que predia.q eius non erat ꝯſtat.arg.C.plus val. q agi. l.ſi contractus nec ex nuda traditione dominium tranſtulit, vt ff.de acqui.re.dom.l.nunq̃. Nec obſtat q non contradixit, vt potuit, arg.ff.de procur.l.filius.§.inuitus, ⁊.ff.de ſeruit.l.ij.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine preiudicio melioris ſententie hunc germa
3 num, qui taliter colluſit actione de dolo poſſe conueniri, multo fortius q̃; ſi petat doli exceptione remoueri, arg.ff.que res.pig. obl.poſſ.l.que filia, ⁊.C.ſi res ali.pign.da.ſit.l.que.predia.

QVÆSTIO CII

101 AN DOMINVS, QVI DENVNCIAVIT PROcuratori *conſtituto ad uendendum, ne fundum uenditum traderet, cũ tradiderit, poſſit agere cõtra emptorem, et fundũ uẽdicare.*

MANDAVI procuratori meo, vt fundũ venderet; is vendidit ſed ante q̃ traderet denunciaui ei, ne traderet, qui nihilomin⁹ tradidit, quo facto rem ab emptore nitendo vendicare Queritur an poſſim, ꝓponitur rei vẽdicatio.

QVOD VALEAM

¶ QVOD intendere valeam, euidenti ratione probatur, nimirũ
1 mandatum re integra mãdatoris reuocatione finitur, vt inſtit. mand.§.recte ⁊.C.quem lec.ab empt.reced.l.ij. ⁊ res integra intelligitur in emptione datis etiam arris, arg.ff. q vi aut cl.l.ſi.preter hec, denunciationis poteſtate fuit licitum, q alias non liceret, vt.ff.de no.oper.nunc.l. ſed q̃ veri⁹ eſt denunciationis effectus, in libello noſtro continetur.

EXADVERSO.

¶ CONTRA venditorem rei vendite, ⁊ tradite exceptione repellendum, vt.ff.de publ.actio.l.paulus nimirum vẽdidiſſe videtur, qui per alium vendidit, vt.ff.de liber.ca.l.non ſolum.§.
2 1.ſicut ergo ſimili obligatione contracta per ſe non eſſet licitũ emptore inuito a contractu recedere, ita nec ſi per alium contraxit, arg.C.de action.⁊ obl.l.ſicut, amplius factum procuratoris

domino debet nocere vt.ff.de tribu.l.procurator, in princ. Nec
F obſtat denunciatio, cum procuratori iá contrahendo fuerit obli
gatus, vt ff.de do.exce.l. apud.§.quęſitum, ꝛ.§.in hac nec de/
E bet imputare procuratori, ſi fidem ſuam voluit liberare.

SOLVTIO, ET DISTINCTIO

¶ IN hac quęſtione poſſet diſtingui, vtrum dominus habuerit iuſtam cauſam reuocandi mandatum, vel non ſi iuſtá cauſam habuit, valet vendicare, alias nequaꝗ, arg.ff.mand.l.ſi homi
3 nem. ¶ Item aliter vtrum pretio ſoluto vel non ſoluto denũciauerit, vt.ff.de exceptio.rei.iudic.l.1. mihi vero videtur emptorem ab ea petitione abſoluendum, vt.ff.quib.mod.ipoth.ſol.l. ſicut.§.ſi debitor. Unum fortaſſe dici poſſet, procuratorem rerum impediri, vbi dominus habuit iuſtam cauſam denunciandi, arg.ff.mand.l.ſi hominem, ſiquid ergo circa hanc quęſtionem deeſt, ſcꝫ in cauſa fideiuſſionis, qui creditori denunciauit, ne debitori numeraret, ꝛ in cauſa procuratoris, qui per prohibitum nuncium dño pecuniá miſit diligẽs aduocat⁹ inueniet.

QVÆSTIO CII.

102 AN PRINCEPS, QVI OMNEM IVRISDICTIO*nem caſtri in eccleſiam contulerat, poſſit poſtea reſcriptum municipibus concedere in eodẽ caſtro ſibi eligendi rectorem.*

REX Francię caſtrum Turonis cum omni honore ac iuriſdictione in eccleſiá beati Martini contulit excepta inueſtitura theſaurarij decani, quę donatio per rationales principis, atq; pontifices eſt confirmata: caſtri regimen longiſſimo tempore per decanum, ꝛ theſaurarium detentum eſt, mortuo igitur seniori Rege Turonenſes a Rege Iuniori reſcriptum acceperunt, vt ſibi rectores in caſtro eligere haberẽt, quo facto Turonenſium Eccleſia propbanum timens tumultum, contra municipes agere intendit dicens non eſſe ei hác iuriſdictionem exercendi poteſtatem. Quęritur quid iuris ſit, Ex hoc igitur facto duplex inſurgit dubitatio, Primum, quęritur, an princeps, qui primum omnem iuriſdictionem eccleſię contulit, potuerit hoc reſcriptum concedere municipibus, Secundo dubitari poteſt, an Canonicis ſub rege contra municipes ſit litigandum, In prima quęſtione ꝓponit Eccleſia vtilem negatoriam.

QVOD POSSIT

¶ QVOD ergo negatoria cum effectu poſſit competere, hęc vi-
dentur inducere, Iuris alterius contra voluntatem domini mi-
nus licite iuriſdictionis exercitiũ, & generaliter in eccleſia tranſ-
1 lata iuriſdictio, vt de generali conceſſione, ac regulari conceſ-
ſione larga interpretatio iuriſdictionis, nulla facta ſpecialis ex-
ceptio, ac dumtaxat ſpecialiter expreſſorum intelligenda ex-
ceptio, vt pro eccleſia facienda expoſitio, vt facti proprij nimis
liciti regis retractatio, vt proprij in eccleſia collata traditio,
vt maiori iudicio ſequuta conſumatio, vt confirmatoria maio-
ribus per minores prohibita reuocatio ac eius, quem defende-
re tenentur, prohibita impugnatio. Et hęc quidem ſunt, quę
pro eccleſia allegantur.

EXADVERSO.

¶ CONTRA Eccleſiã vero multa facere videntur, regula ma-
ieſtatis conceſſio clericis ſecularium negociorum; conceſſa per-
miſſio, vt concedentorum honeſte intelligenda promiſſio, vt
excepta iuriſdictio per decanum & theſaurarium: & ad decanũ
2 hanc ptinere prę ſumendum, arg. qui ergo decanum, & theſau-
rarium excepit, & quę ad ipſos pertinent, excepiſſe videtur, er-
go iuriſdictionem excipere potuit, ergo hanc municipibus da-
re, nimirum generi per ſpeciem derogatur, ac iuriſdictionẽ eius
in eccleſia non tranſlata poſſeſſione violenter prę ſumendum eſt,
ꝙ principes eam eccleſię non conceſſerint, cum nulla perſona
eccleſiaſtica, niſi quam rex inueſtiebat, hanc exercebat iuriſdi-
ctionem, ac non omnia ſpecialia ꝯprehendẽs generalis ꝑmiſſio
imperialis, & pontificalis ſuperflua, ergo inutilis ꝯfirmatio.

SOLVTIO.

¶ IN Secunda queſtione, in qua queritur, vtrum Canonicis
3 ſub rege ſit litigandum contra municipes imploratur iudicis
officium, ꝙ canonici ſub rege litigare non compellantur, ꝑ hoc
probatur a parte iudicis ſuſpecti recuſationem licitam, at im-
mo regis denudantis oppreſſionem apertam, nam feciſſe fingi-
tur, qui per alium facit.

QVÆSTIO CIII.

103 AN SI DVO FRATRES ROGATI RESTI-
tuere ſuperuiuenti ſunt ſi ſine liberis decedāt, poſ ſit alter decedens, ſine liberis heredē eccleſiam inſtituere in præiudiciū ſuper uiuentis fideicommiſſarij.

PATER familias dum extremę voluntatis moderamina conderet, duos filios, quos habebat, heredes inſtituens inuicem eos, vt moris eſt, ſubſtituit rogans vt pręmoriens ſine liberis hereditatis partem ſuam ſuperſtiti reſtitueret, vn⁹ pręcedēs nullis liberis relictis eccleſiam heredem inſtituit vniuerſoꝝ bonorum, nunc frater contra eccleſiam agere intendit. Quęritur, qd iuris ſit, proponitur officiū iudicis an ex iure trebellianicę fiat reſtitutio, nam & heredi heres compellitur reſtituere, vt. ff. ad trebell. l. quamuis.

QVOD VALEAT

¶ QVOD valeat cum effectu hic frater ſuperſtes contra eccleſiā inſurgere iſta videtur inducere, ſcꝫ patris licita diſpoſitio, quę alias licitum facit illicitum & econtra arg. C. de teſta: milit. l. ex teſtamento, & C. de interd. matrim. ſi patris, naturalis prohibitio nimirum generaliter ꝓhibitū eſt, ne res, quę reſtitutioni ſubiacent alienari vt. C. commu. de leg. l. fin. §. ſin autem ſub conditioni nec cauſa, nec perſona diſtinguitur, ergo cuiuſcunqꝫ & ꝑ quēcunqꝫ alienationis modum, alienari prohibentur, vt. C. de donat. l. data, & C. de reb. ali. l. fin. honeſtatis eccleſię ſeruanda
1 religio, ipſius enim eccleſię honeſta debitaqꝫ religio exigit, ne hereditatem alij debitam vſurpet, arg. in decret. vij. c. vlt. & C. de epiſc. & cler. l. reperita.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicitur eccleſiam non teneri, quia caſus huius legis ſit expreſſus, vt in auth. de ſanctiſ. epiſc. §. ſed & pręſertiꝫ. ¶ Item allegatur pro eccleſia fauor ipſius eccleſię atqꝫ priuilegium, cuius cauſa licitum deprehenditur, ꝙ alias non liceret, C. de ſacr. ſanct. eccl. l. antepen. & fin. ¶ Item pietatis cauſa, ad quam tam perſonę qꝫ res eccleſiaſticę deputatur, arg. C. d ſacr. ſanct. eccl. l. antepen. & in religionis obſeruantia, religioni enim
2 deputatur, ꝙ eccleſię offertur, nam quicquid oblatum fuerit,

id ſacrum dicitur vt in decret.xij.q.2.c.nulli liceat ⁊ cauſa religionis licitum deprehenditur, quod alias non liceret, arg.ff. de vſu fr.leg.l.locum autem in princ. ⁊ in auth. vt lic.mat. ⁊ au. §.qui anno. ¶ Item per vniuerſitatem licita acquiſitio, nimirum cum vniuerſitate tranſit licite, quod per ſe non liceret, ⁊ quod per ſe alienari non poſſit, arg.ff. de acquir.rer.dom.l.quędam in ſubſtitutione intelligenda conditio tacita, non enim veriſimile eſt talem ſubſtitutionem patrem feciſſe, ſi cogitaſſet filium, eccleſiam velle facere heredem, arg.C.de inſtitutio. ⁊ ſubſt.l.generaliter.

SOLVTIO

¶ SINE præiudicio melioris ſententię videtur mihi eccleſiam, vt reſtituat, condemnandam quia hic caſus de regula non excipitur, ⁊ auth. de ſanctiſ.epiſc.loquitur quando filius intrauit mo
3 naſterium, ⁊ factus eſt monachus, aut clericus puto tamen eam poſſe quartam vel hodie tertiam retinere, tum quia filius grauari non potuit, vel beneficio trebelliani, vel conſtitutione argu. ff.ad trebell.l.marcellus.§.fin.

QVÆSTIO CIIII.

104 AN EMENS BONA FIDE MVLAM, A DOMINO *conuentus ſi interim morte naturalis mriatur ueniat abſoluendus.*

CVM Prouinciali cuidam, quem non audeo nominare, mula fuiſſet ſubtracta ⁊ bo.fidei emptori vendita, prouincialis mulam a poſſeſſore vendicauit, verum conteſtatione interpoſita interitu naturali mula deceſſit, prouincialis nihilominus inſtat ⁊ condemnatio ſequitur. Quęritur quid iuris ſit, propoſita fuit rei vendicatio.

QVOD DEBEAT

¶ Quod autem in actione propoſita poſſeſſor condemnari debeat, euidenti ratione probatur. In primis quia per conteſtationem factus eſt malefidei poſſeſſor, ei ergo tenetur de interitu arg. C.de fruct.⁊ lit.exp.l.ij.⁊ C.quod.met.cau.l.1. Secundo quia
1 in mora fuit, fit enim mora per litis conteſtationem arg.ff. de rei vendicat.l.item ſi, ⁊.ff.de leg.1.l.cum res.§.fin.⁊.l. ſi ſeruus. Tertio, quia iuſtam cauſam habuit opinandi ſe debere reſtituere, arg.ff.ſi cert.pet.l.quod te. ⁊ ſi opinatus non ſit, ne plus iuris habeant ſtulti, quam periti, arg.ff.quod iu.aut.cl.l.quod ſeruus.

Quarto quia interpellatus non reſtituit, arg. ff. de verb. obl. l. ſi ex legati vnde videtur facere dolo, etiam ſi ante fuit bon. fidei poſſeſſor, arg. C. de rei. vendic. l. ſi fundum. Quinto, quia debet ei cauſa pręſtari, quam eſſet habiturus, ſi ſtatim ei res eſſet reſtituta, quia forte diſtraxiſſet eam, arg. ff. de rei vendicat. l. pręter ꝛ. l. ſi ex diuerſo ꝛ. l. item. Sexto quia ſpecialiter aliq̃d debet conſtitui propter rem, quę vicioſa erat argum. ff. pro ſuo. l. ſi ancillam.

EX ADVERSO.

¶ ECONTRA dicitur poſſeſſorem nõ teneri, quia eo modo periit mula, quo peritura erat, ſi reſtituta eſſet actori igitur debet abſolui arg. ff. depoſ. l. ſi plures, ꝛ. ff. ad rhod. de iac. l. ſi vehenda.
2 Secundo quia iuſtam cauſam habuit litigandi, vt ſibi cõſeruaret euictionis actionem arg. ff. de iniur. l. ſiquis ꝛ. ff. de negoc. geſt. l. at qui. §. cuꝫ me. Tertio quia bonefidei poſſeſſor nõ debet facultatem pręſtare arg. ff. de petit. hered. l. illud. Quarto extinctio rei vendicationis nomine cauſa extinguitur vt. ff. iudic. ſol. l. ſi res ꝛ. ff. de rei vẽdic. l. vtiq;. Quinto, quia caſuꝫ non debet preſtare fortuitum quem preuidere non potuit. C. de pign. non actio. l. quę fortuitus. Sexto quia etiaꝫ poſt cõdemnationem ex bona fide rem alienam non tradidit arg. ff. q̃ fal: tut. l. ij.

SOLVTIO.

¶ SECVNDVM ea igitur, quę proponuntur a ꝓuincialis petitione poſſeſſorem abſoluimus, quem non putamus pręſtare caſum, maxime ſi ſine culpa ſua contigerit, arg. ff. de rei. vẽdic. l. ſi obeſſe ꝛ. ff. de petit. hered. l. illud.

QVÆSTIO CV.

105 AN CAPTIVVS, QVI FVIT A SVIS PROpinquis ui exemptus plurimis illatis damnis eum in carcere detinenti, teneatur ad reſarciendum illa damna hoſti ſuo.

CVM duo milites guerrezarent adinuicem, alter alium cepit, atq; carcerali cuſtodię mancipauit, q̃ audito ipſius conſanguinei plurimum condolẽtes terram captiuitatis ingreſſi infinitas combuſſerũt Turres, maximaq; damna intulerunt, ipſumq; captiuum a captiuitate liberauerũt: his ergo peractis cũ omnia

valde complacuiſſent captiuo a capiente conuenitur ad dam/
norum reſtitutionem quęritur, quid iuris ſit, proponitur actio
legis aquilię.

QVOD COMPETAT

¶ QVOD actio propoſita competat cum effectu, hoc videtur in
ducere damnorum illatorum ratihabitio, arg. ff. de vi. & vi. arm.
1 l. 1. §. quotiens, & ff. de re. iudic. l. hoc iure. §. 1. Iuris conſti/
tutione prohibita vltio arg. ff. ad l. aq. l. Scientiam iuris propriij
ſumpta vindicta perditio arg. ff. quod. met. cau. l. extat. C. de a/
gric. & cenſ. l. nullus lib. xi. igitur eorum, quę intulit reſtitutio,
arg. ff. quod met. ca. l. extat. ff. ad l. aquil. l. quęadmodum. §. 1. ad/
miſſa etiam ex interuallo defenſio arg. ff. de vi. & vi. arm. l. idem.
§. 3. delinquentium ſubſequutina puniſſio arg. ff. de nox. act. l. ij.

EXADVERSO

¶ PRO captiuitate iniuſte illata iuſta damnoſitas, arg. ff. quod mer.
cau. l. ſed, & par. §. 1. & in auth. de ſanctiſſ. epiſc. §. omnibus, quod
iniuſte factum patiatur pro captiuis liberandis, pręſtita iuſta
2 facilitas arg. C. de ſacr. ſanct. eccl. l. antepen. & C. de epiſc. & cle.
l. nulli pro expectando iudice periculoſa calamitas vt. C. quam
lic. ſi iud. ſe. vind. l. 1. & l. iij. & ff. de no. oper. nunc. l. de pupillo.
§. ſiquis hoc eorum qui delinquerunt conueniendo difficilitas,
cum enim liberi fuerint, qui deliquerunt quibus etiam impera
re non poſſet, ipſi non conueniuntur, ſed captiuus, arg. ff. ad l.
aquil. l. liber homo. propter iuſtum dolorem vindicandi remiſ
ſa penalitas, arg. ff. ad l. iul. de adult. l. gracchus, propter iniu/
riam recta faciens ſanguinis neceſſitas vt. ff. de recep. l. 1. & ff.
ad l. iul. repetun. l. 1.

SOLVTIO, ET DISTINCTIO

¶ IN hac queſtione poſſet diſtingui, vtrum culpa incarcerati guer
ra primordium ſumpſerit, vt ſi quidem eius culpa incępit, te/
neatur de damno dato, alias nequaquam arg. ff. loca. l. ſi merces. §.
3 culpa, & ff. ſol. matr. l. pen. in princ. ¶ Item diſtinxerunt quidam,
haberet ius impandi vel non, ego autem huiuſmodi reiectis
diſtinctionibus captum condemno. Si nomine ſuo damnum
datum ratum habuit, vt. ff. quod quiſque iur. l. iij. & ff. de reg. iu. l. hoc
iure. §. 1 nomine ſuo ideo dixerim, quod ſi ipſi, qui damnum intu/
lerunt, ſuo nomine fecerunt, quaſi vlciſcentes proprias iniuri/
as in conſanguinei captione illatas damnum dederunt, non te
nebitur, ille etiam, ſi ratum habuit arg. ff. de neg. geſt. l. ſi pupilli
l. & ita quęritur, quid eſſet, ſi illi fecerunt, quia iurauerunt capto

adiutorium de guerra ad ſuam perditam, ⁊ diſpendium, ⁊ ſe quaſi capita guerre fecerunt, non putantes: tunc quoqꝫ captiuum teneri, quaſi illi ſuo nomine fecerint vt. ff. de noxal. action. l. in delictis.

QVÆSTIO CVI.

106 AN FRATRES CONTRA FRATREM, QVI *mulieri cauſa habendi eam in uxorem iurauit ſe non eſſe filium eius, cuius hereditatem cum fratribus diuiſit, poſſint agere repetendo partem illi datam in diuiſione.*

QVIDAM diuiſa cum fratrib⁹ abſqꝫ iudicio hereditatē paternā volens cum puella quadā que patrem ſuum immenſo habebat odio, contraheret matrimonium ⁊ illa recuſante, ſi filius illius eſſet, cuius dicebatur. Ille vero iuramento firmauit, ſe illius filium non eſſe atqꝫ ita negauerit, cuius filius erat, hoc comperto alij fratres ꝺ parte, quam poſſidet hereditatis conditione indebiti vel ſine cā ꝯ ipſum intendunt, vertitur in queſtione, quid iuris ſit.

QVOD COMPETAT.

¶ QVOD actiones predicte competant cum effectu ex eo apparet, quod ſe filium non eſſe iurauit, vnde alterius dumtaxat
1 filius forte conuincit, arg. ff. de iur. iu. l. ſi duo. §. ſiqs, ⁊ in auth. de iur. iu. amor. nec enim licitum debet eſſe cuiqꝫ contra ſuum ſacramentum venire vt. C. de tranſ. l. ſiquis maior, ⁊. C. ſi adu. vendit. l. 1. maxime cū iu. iurando aliū ſi decipere voluerit, arg. C. ſi minor. ſe. ma. dix. l. pen. ¶ Item nunquid ei licitū eſt ſemper iurare, dices, nequaqꝫ? vt. C. ꝺ ſcr. pig. da. ma. l. ſi creditor. ¶ Item nunquid ei licitum eſt ei duo contraria proponere? mi
2 nime, immo ex quo vnum affirmauit, ab altero ſubmoueatur, vt. C. de codicill. l. fin. ⁊. C. ſi ſeru. ext. ſe. man. adhec fingendū eſt eum non eſſe filium, qui iurauit, poſt iuramentum enim nihil queri oportet, vt. ff. de re. iudic. l. poſt rem. ⁊. ff. de iur. iu. l. quinta. §. dato nimirum cum iuramentum maiorem autoritatem habeat, qꝫ res iudicata, vt. ff. de re. indic. l. ij. ius facere debet ſicut ſententia in talibus, argumen. ff. de lib. agnoſc. l. ſiue. §. quia, ⁊. l. ſed ſi poſſ.

Ex aduerſo.

EXADVERSO

CONTRA opponitur, quia res inter alios ꝛc. ergo nec iuſiu
randum vt. C. res int. al. ac. ꝛ. ff. de iur. iu. l. iij. §. pen. ꝛ. l. nã po
ſtea. §. ij. ꝛ. l. quia ſed ſi. poſſ. §. fin. Item quia legatum factum
non debet vitiari ex poſt facto propter huiuſmodi periurium,
3 ergo nec diuiſio arg. ff. de itin. ac. que. pri. l. i. §. fin. ꝛ. l. ij. ꝛ. C. de
donat. int. vir. ꝛ vx. l. res. Item quia diuiſionis cauſa primus
cepit, quã iuratum eſſet, igitur impediente ſaltem debito natura
li non repetitur, arg. ff. de condit. indeb. l. iulianus, adhęc non
ſeruatur iuſiurandum, quia quod facti eſt, non poteſt variare igi-
tur nec iuramento mutari, arg. ff. de capt. ꝛ poſtl. re. l. in bello.
§. facti, pręterea incaute fuit iuratum, non igitur ſeruandũ, vt
C. ad. l. iul. ma. l. ij. Item turpitudinem cõtinet hoc ſacramen
tum, quia falſitatem, igitur non pręiudicat arg. in auth. de pro
ſenet. l. non ſolum fideiuſſ. Succedit alia fortior ratio, quia nõ
eſt dicendum iuraſſe, cum contra heredem vel cohęredem, qui
quoad eos non iurauit, agunt arg. ff. de adm. tut. l. ſi duo ꝛ. ff.
de interrog. act. l. fin. nimirum cum periuriũ ſit res odioſa, nõ
eſt producendum ad ea, de quibus iuratum non eſt, argu. ff. de
4 liber. ꝛ poſth. l. cum quidam, nec enim in alio puniẽdus eſt ne
gocio, niſi in quo delinquit, arg. ff. pro ſoc. l. actio. §. diximus, ꝛ
ff. de vulg. ſub. l. ex facto. amplius iurandi cauſa inſpiciẽda eſt,
non enim vt hereditatem amitteret ſed vxorem acquireret, iu-
rauit, igitur cauſa inſpecta hereditate non debet priuari pater-
na arg. ff. de vſur. l. qui iniurie. l. verum eſt.

SOLVTIO

MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię filium hunc
a petitione fratrum abſoluendum propter illã regulã gñalem,
quę eſt res inter alios acta alijs non pręiudicat.

QVÆSTIO CVII.

107 AN OBTINENS LICENTIAM CONSTRVEN
di furnum pro certa annua mercede poſſit conue
niri, ſi loco furni tabernam
conſtruxerit.

QVIDAM Pariſienſis, a Rege Frãcie impetrauit
vt certa mercede ſingulis ãnis pręſtita liceret fur
num in domo propria conſtruere, quo facto Pa-
riſienſis loco furni tabernam inſtituit, Rex merce
dem nihilominus pro furno promiſſam exigit.
Quęritur, quid iuris ſit, proponitur actio extipu-
latu, vel pręſcriptis verbis, non enim fuit locatio cũ res ꝓpria

eſſet eius, qui mercedem prȩſtaret, niſi forte dicatur, ꝙ ius fa-
ciendi, ꝙ alijs non licebat locauit.

QVOD DEBEAT.

¶ QVOD igitur penſio debeatur, regi, multis rationibus poſ-
ſet conuinci, primum quia Pariſienſis ſponte ſua furnum de-
ſtruxit, vnde totius temporis nihilominus penſionem prȩſta-
bit, arg. ff. loco. l. ſi merces. §. ſi domus. Secundo quia ſemel
competens obligatio inuito altero non poteſt diſſolui, argu. C.
de actio. ⁊ obl. l. ſicut. Tertio quia per regem nihil factum eſt,
1 quominus poſſit conductor furno frui, arg. ff. loca. l. qui operas
⁊ C. de inſtit. ⁊ ſubſt. l. 1. Quarto, quia furnus quaſi exiſteret,
debet haberi, cum ꝑ furnariū ſteterit, quominus poſſit, argu.
ff. de regul. iu. l. in iure ciuili. Quinto quia non factum opus,
ſed faciendo poteſtas conceſſa videtur, quapropter ⁊ ſi factuz
opus non extat, quia tantum faciendi poteſtatem retinet, mer-
cedem prȩſtabit vt. ff. loc. l. item, ſi. §. cum inſulam, ⁊. l. ꝙ ſi do
mus. Sexto, quia ei non eſt licitum mutare conſilium ſuuz in
2 alterius iniuriam vt. ff. de reg. iur. l. nemo, ⁊. C. de eden. l. edita,
⁊. ff. de interrog. action. l. de etate. §. fin. quid mirum ſi furnum
non feciſſet ab initio? quia tamen poteſtatem habebat facien
di ⁊ videtur omnino, multo fortius, igitur debet aſtringi, ſi ꝙ
fecit, ſtare non potuit vt. ff. de contrah. empt. l. labeo ſcribit.

EXADVERSO

¶ ECONTRA Pariſienſis opponit ſe nullo modo teneri, cuz
enim de furno tantum promiſſam mercedem debuerit, ſi fur-
num non habeat, debet abſolui arg. ff. loc. l. qui actio. §. itez nā
3 cum eius cauſa ſit dictum vt habeat furnuz ſi noluit habere nō
debet teneri arg. ff. de pignor. act. l. quamuis, ⁊. ff. loc. l. y. neque
ꝙ fauore ipſius introductum eſt, debet in eum, ⁊ contra eum
retorqueri vt. ff. de leg. l. ꝙ fauore ⁊. ff. de carbon. edic. l. carbo-
nianum. §. hoc enim diligentiſſime, ⁊. ff. loca. l. cum quidam in
princ. ⁊. l. ſi fundum, deinde, quia non eſt veriſimile hoc actuz,
vt penſionem prȩſtet, niſi quamdiu habuerit furnum, argu. ff.
de ſolut. l. at quis ſibi. Succedit ratio fortior, quia ſi penſionē
pro furno promiſerit, ⁊ ſi furnum non haberet, teneretur prȩſta
re perpetuo, ⁊ hoc timore furnū teneretur habere: ſicqz re ſua
ſuo non poſſet vti arbitrio, ꝙ eſſet abſurdum, immo ſi hoc eſ-
ſet, non tenuiſſet ab initio pactum, arg. ff. de condit. inſtit. l. quȩ
ſub. conditione, ⁊. ff. de pact. l. penult.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine preiuditio melioris ſentētie Pariſienſem
hunc domino regi condemnandum, niſi aliud actuz appareat

per hoc enim, ꝙ penſionem pręſtare debeat liquido conuinci-
tur, ⁊ regis gratia contractum interceſſiſſe, argu. inſtit. man-
da. §. fin.

QVÆSTIO. CVIII.

108 AN IVDEX SECVNDVM ALLEGATA, ET *probata, An ſecundum conſcientiam iudicare teneatur.*

VVLGO queri ſolet, vtrum ſecundum allega-
ta, an ſecundum conſcientiam debeat ſenten-
tiare iudex.

QVOD DEBET

¶ Qđ dꝫ qlibꝫ iudex nõ ꝑ affirmationẽ litigan-
tiũ, ſed ſm rei veritatẽ, ſententiã ferre mani-
feſta ratione conuincitur. arg. C. ſi contra ius. vel; vtil. pub. l. ij.
Secunda viua ⁊ mera ratione probatur teſtes ⁊ inſtrumenta
in iuditio ad veritatem duntaxat iudici aperiẽdam introdu-
cuntur, ſi ergo aliunde nouerit, ſatis eſt, arg. ff. de admin. tut.
l. quidam. §. fin. ⁊ inſtit. de legat. §. ſi quis in. ⁊ C. de tranſ. l. cũ
hẽ. non enim intereſſe debet qualiter factum ſciat iudex, ſed an
1 rei nouerit veritatem, vt ſcientię ſubſtantia, non qualitatis in-
ſpiciatur vt. C. de iu. delib. l. cum antiquo. Tertio, quia facti
quęſtio eſt in arbitrio iudicantis, arg. ff. ad ſenat. conſ. turp. l. 1.
⁊. ff. de iudic. l. eum qui. §. 1. Quarto per ſe melius, q̃ꝫ per aliũ
ſcire poteſt, arg. ff. de teſtib. l. iij. §. 1. Quinto, quia ſi minus di
cam, iudex ſuplere dꝫ, vt. C. quę deſ. aduoc. ⁊ inſtit. de action.
§. ſi minus, multa enim ex ſuo iudex officio ſuplet vt. ff. de petit.
heredit. l. fin. Sexto loco ſuccedit ratio fortior, quia fides ve-
ritas verborum, vel ſcripturarum adminicula non deſiderat,
vt. C. vt ſi ab hered. ſe. abſt. l. 1. Septimo quia iudicare debet
ſecundum ꝙ ei melius viſum fuerit vt in auth. iuſiur. ꝙ pręſ-
tat. ab his.

EXADVERSO.

¶ CONTRA dicitur iudicem non ſecundum conſcientiam, im
mo ſecundũ allegata iudicare debet, in primis illa generali re
gula, quia non probante actore obtinet reus, vt. C. de eden. l. q
accuſare, ⁊. C. de rei vendic. l. fin. Nec diſtinguitur, nouerit iu
dex veritatem, vel non ergo ſiue ſciat, ſiue ignoret, debebit ob-
2 tinere: vt. ff. de offic. pręſ. l. ij. Secundo quia non debet dupli-
ci officio fungi ſcꝫ teſtis, ⁊ iudicis arg. C. d aſſeſſo. l. fi. Tertio,

quia merita negociorum partium non iudicium aſſertione panduntur, vt.C.ſi per vni.vel ali.mo.l.ij.⁊.ff.de offic.preſ.l.illicitas.§.1. Quarto, quia nullus niſi confeſſus, vel conuictus, damnari debet, arg.C.de pen.l.qui ſcientiã, ⁊ in auth. ð epiſc.
3 §.omnibus. Quinto quia maliuolis maxime iudicibus fingendi conſcientiam prebet exemplum, arg.ff.de iur.in.l.ait pretor ⁊.C.de probation.l.exemplo, ⁊.C.de furt.l.ſiquis ſeruo.

SOLVTIO

IN hac queſtione videtur poſſe diſtingui, vtrum pro actore, an pro reo debeat ſententiam proferre, ſiquidem pro actore ſecundum allegata, ſi vero pro reo ſecundum conſcientiam iudicetur, arg.ff.de regul.iur.l.fauorabiliores vel aliter ſecundum M.diſtinguitur vtrum ciuilis an criminalis fuerit cauſa ð qua queritur, ſiquidem criminalis ſecundum allegata, ſi ciuilis ſecundum conſcientiam debeat iudicare, Ego autem reiectis huiuſmodi diſtinctionibus, dico iudicem non ſecundum conſcientiam, immo ſecundum allegata iudicare debere, argu.ff. de offic.preſ.l.illicitas.§.1.

QVÆSTIO CIX.

109 AN SOCIVS, QVI REMISIT PARTEM DE*biti debitori, ſi alter ſocius uigore ſolidi totum exigat, diuiſa societate poſſit ſuã partẽ exactã petere à ſocio non obſtante ea remiſſione.*

DVO fuerunt argentarij ſocij, quorum nomina ſimul erant, debitorem vnum habentes quorum vnus debitori partem ſuam debiti remiſit alter vero contra debitorem iacula figens actionum ab eo in ſolidum exegit, qui autem remiſſionem fecerat diſſoluta ſocietate partem huius debiti repoſcit, alter vero remiſſionem factam allegans ipſum a petitione repellere contendit. Queritur, quid iuris ſit, proponitur actio pro ſocio.

QVOD COMPETAT

QVOD igitur remittenti cum effectu actio competat, euidenti ratione probatur, quia ex obligatione cõmuni pecunia redacta eſt igitur communicanda, vt.ff.pro ſoc.l.ſiquis, ⁊.ff.de 2

nor.act.l.ſi iure circa princ. Nec obſtat quia, pactum fecit cũ
1 debitore, illud enim pactum de iure non valuit, arg.ff.de pact.
l.ſi vnus in princ. igitur non debet remittenti præiudicium ge-
nerare, vt.C.de remiſſ.pign.l.debitum, & ff.quib. mo. pig.ſol.
ſi debitor, & ff.de oper.lib.l.ſicut ſed ponatur ſine præiuditio,
q̄ valuerit pactum non deberet huic opitulari, quia res inter
alios acta prodeſſe, vel obeſſe non debet, arg.ff.de pact.l.ſi tibi.
§.ſi pactus, & §.fin. & l. & heredi. & l.ſi vnus.§.pacta. Quan-
tum enim ad perſonam hanc ſcʒ ſocij, de quo quæritur, dicendũ
eſt non feciſſe pactum cum non fecerit cum eo.arg.ff.ſi ſeru.ad
vind.l.loci.§.competit & ff.de admin.tut.l.ſi duo.

EXADVERSO

¶ E Contra dicitur ſocium hunc per exceptionem doli ab hac pe-
titione repelli, in primis, quia non debet redire ad hoc, cui re-
nunciandum putauit, arg.C.de reb.cred.l.ſiquis & C.de ꝯdit.
2 in ſert.l.cum quidam. Secundo quia obligatio cõmunis eſſe
deſijt ex quo partem ſuam remiſit, nõ igitur dici poteſt ex com-
muni obligatione pecuniam eſſe redactam, argu.ff.de peric. &
com.rei.vend.l.quis ergo. Tertio quia induſtria potius cõſe-
quutus eſt, arg.ff.de hered.vel act.vend.l.venditor. Quarto,
quiá per iniuriam iudicis videtur obtinuiſſe, cum a parte de-
biti ſaltem per doli exceptionem potuit ſe tueri, arg.ff.de pecul.
l.idem.l. & in duobus.§.1. Quinto ergo loco concluditur
quaſi per ſtultitiam debitoris hanc reſtituere non cogatur, arg.
ff.ad.l.falc.l.iij.

SOLVTIO.

¶ EGO Phileus Medicenſis ſecundum ea, quę proponuntur,
ſocium, qui debitorem excluſit, inſolidum ſibi ſuo quoqʒ nomi
ne ſolidum exigit a petitione remittentis partẽ ſuam puto ab-
ſoluendum arg.ff.pro ſocio.l.ſi vnus.

QVÆSTIO CX.

110 AN EMPHITEOSIS SINE SCRIPTVRA CON
*ceſſa per ſolutionem canonis per X X X. annos
ex inualida fiat ualida, ut emphi-
teotam tueatur à domi
no repetente.*

GVILIERMVS Cēturio fundū ſuum ſine
ſcriptura cuidam ruſtico dedit in emphiteo
ſim, qui ruſticus per xxx. annos ſine inquie-
tudine, ac lite penſionem annuatim prout
conuenit ſoluendo poſſedit, quo ipſo tranſa
cto Guliermus eundem ruſticum de fundi
poſſeſſione repellere contendit. Queritur,
quid iuris ſit, Proponitur interdictum vti
poſſidetis, vel rei vendicatio.

QVOD POSSIT

¶ QVOD igitur cū effectu Guliermus poſſit experiri euiden
ti ratione probatur, quia contractus emphiteoticus ſcripturā
deſiderat, igitur ea deficiente non valet, arg. C. de iu. emphit. l.
1. & C. de fi. inſtru. l. contractus, ſiquid enim, q ad ſubſtan-
tiam alicuius pertinet gerendi gratia dimittatur, q factū fue-
rit, non valebit, arg. C. de contrah. emptio. l. in emptione, immo
ſi plura in vno negocio deſiderantur, etiam ſi vnum ſolum de-
1 fuerit q factum fuerit non valebit, arg. C. de ſta. l. ſi vnus, & ff.
de tranſ. l. cum hi. §. ſi pretor. Ex his ergo liquet aperte, q con-
tractus pro certo non tenuit, igitur diuturnę penſionis ſolutio
emolumentum ei pręſtare non potuit: vt. C. de pact. l. ſi certis,
& C. de vſur. l. creditor. Et enim Guliermo putanti valere cō
tractum penſionem recipiendo ei preiudicare non valet, vt ad
hęc ius emphiteoſis ipſi non quęratur, igitur nec dominus ē
tāto tempore ius prohibendi amittit, vt. C. de iur. & fac. ignor.
l. cum falſa & l. cum teſtamentum, & l. nō idcirco, & ff. d bon.
lib. l. paulus, & ff. de inoffic. teſt. l. mater.

EXADVERSO

¶ ECONTRA ruſticus contra Gulielmum preſcriptionem,
xxx. annorum exceptione opponit dicens omne ius omnē actio
nem xxx. vel xl. annorum pręſcriptione repelli vt. C. de pręſcr.
xxx. anno. l. omnis. ¶ Item quia tanto tempore penſionē per
2 ceperit iuri expellendi, ſi q habebat, renūciaſſe videtur vt. C.
de vſur. l. aduerſus, & l. quamuis, & C. de iu. do. imp. l. ij.
¶ Item quia contractus alias inutilis, debet eſſe vtilis ad re-
pellendum contrahentem arg. ff. de ſeruit. ru. pred. l. per fundū
preter hęc, quia non reperitur lege cautum, vt emphiteoſis cō
tractus ſcripturarum deſideret; quamuis obloqui videatur,
vt. C. d iu. emphit. l. 1. ſi non eſt locus contrario intellectui arg.
C. de ſacr. ſanct. Eccle. l. iubemus, & C. de Epiſcop. & cleric. l.
conuenticulam.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine preiuditio melioris ſententię contractum emphiteoticum, cum ſcripturam deſideret, ideoq; nullum ius citra ſcripturam emphiteoticario quęſitum, vnde ipſum ad reſtitutionem condemno, recuperato tamē precio, quod dedit, arg. ff. quod met. cau. l. iij. & iiij. cum enim de ſcriptura facienda conuenerit, quo caſu puto ipſum debere abſolui, cum vltro valeat experiri ad ſcripturam perficiendam ſicut in l. C. de fin. inſtru. l. contractus probatur.

QVÆSTIO CXL.

III AN FEVDVM DATVM CVM PACTO, NE *alienetur alias cadat alienans ipſo iure facta alienatione alienante citato, & mortuo, ſi filius recuperaret ante litem conteſtatam, debeat omnino ad dominum redire.*

FERRARIENSES Raynero de Saxola Caſtrum, & curiam, quam ab eo comperauerunt, dederunt in feudum tenore tali, vt non liceret ei dare in feudum alteri, & ſi illud daret, nullum ius haberet in eo Raynerius igitur fidem conuentionis non ſeruans, alteri demum caſtrum & curiam infeudauit, Domini vero apud ſuam curiam querimoniam deponentes. Raynerium citari fecerūt, qui anteq; ad iudicium veniret deceſſit, filius autem Raynerij feudum anteq; ad curiam reuocaretur, recuperauit, nunc autem ad curiam vocatur. Queritur vtrum feudo priuari debeat, vel ſit ei ſubueniendum, quia ante litem conteſtatam feudum recuperauit. Proponitur rei vindicatio

QVOD VALEANT

¶ QVOD itaq; domini contra vaſſallum cum effectu valeant experiri. In primis ea ratione probatur, quia conuentionem in datione feudi appoſitam non ſeruauit, argu. C. de pact. inter empt. & vend. l. cum te, & C. de cond. cau. data. l. ea lege. Secundo quia ſub conditione, quam videtur feudum adeptus, ſi conditionem obſeruaret videtur non ſeruando amittere argu. ff. loc. l. quero. §. inter & ff. pro ſoc. l. iiij. Tertio quia non debet ei ſeruari fides, qui eam non ſeruauit, vt. C. de tranſact. l. ſiue.

Nec obſtat q̄ feudū recuperauit, nā in feudādo ipſo iure cadit
1 a iure ſuo, ⁊ iō ſemel ius amiſſum nō pōt reſtitui, arg. ff. de ſol. l. qui res. §. aream, ⁊. ff. de vi. dot. l. ſtipulatio, ⁊. l. licet. ¶ Item quia iam mota controuerſia recuperauit, ideoq; ſibi penitere non licuit, arg. ff. ſolutio. l. ſi cum. Et. C. de nouation. l. iij. ſemel enim dando in feudum, pater amiſit ius ſuum, non ergo penā hanc inuitis dominis poterit euitare, vt. C. de action. ⁊ obl. l. ſicut, ⁊. ff. depoſ. l. 1. §. ſi rem. depo. nemini enim delictum iam perpatratum, per ſuam remittitur penitentiam argu. ff. de furt. l. qui ea mente, ⁊. ff. de calumniato. l. iij. in princ.

EX ADVERSO

¶ E CONTRA Vaſſallus reſiſtit dicens ſe non deberi feudo priuari, quia re integra, ideſt ante litem conteſtatam recuperauit arg. ff. de rei vendic. l. is qui ſe. ⁊. ff. rem. rat. hab. l. amplius. Secundo quia non intelligitur infeudatum, q̄ recuperauit, C. de diuoꝛt. l. iij. ⁊. ff. d in. rem. ver. l. ſi parte. §. verſu. Tertio,
2 quia iuſte penitētię ſuffragio eſt ſubueniendū arg. ff. ad. l. falc. l. qui falſam, ⁊, ff. de inoffic. teſt. l. papinianus. §. meminiſſe. Quarto quia non inter eſt dominoꝝ rem illam infeudatum fuiſſe, arg. ff. ſi qui. caution. l. 1. ⁊. l. ⁊ ſi poſt. Quinto, q̄a penę potius ſunt molliendę, q̄ exaſperandę arg. ff. de pen. l. ſi p̄ſes. ⁊. l. interempta. Sexto, quia pꝛocliuioꝛes eſſe debent iudices ad abſoluendum q̄ ad condemnandū, arg. ff. de actio. ⁊ obli. l. arrianus. Septimo quia ipſo iure non tenuit, q̄ pater fecit contra pactum, ergo non incidit in penam vt. C. de reb. alī. non alien. l. fin. ⁊. ff. ſi mancip. ita. fu. alien. l. ea quidem, In vltimis allegat vaſſallus inutilitatem pacti, fuit enim inutile pactum, ne in re ſua liceret ei facere, q̄ ius eſt arg. ff. de pact. l. pen.

SOLVTIO

¶ EGO itaq; Pileus Medicenſis cognitis hinc inde vtriuſq; partis allegationibus, ⁊ auditis condemno filiū Rayneri ad feudum reſtituendum.

QVÆSTIO CXII.

112 AN LOCANS EQVVM, ET MANDANS REDdi Bononiæ Meuio ſtipulanti ſub pena ab eo conductore ſibi reddi, poſſit reuocare illud mandatū ita quod conductor Meuio ad penam, ſi equum illi non reddat, non teneatur.

Lucius

LVCIVS Titius Gaio Seio Bononiam eunti equum locauit, eiqꝫ mãdauit, vt Meuio ad eundem locum eunti equum redderet, ſtipulatuſqꝫ eſt Meuius a Gaio Seio equum ſibi tradi, ⁊ ſi non eſſet traditus, ſtipulatus eſt penam, Lucius Titius mandatum reuocauit, ne Meuio traderetur, quo facto Meuius equum petijt, ⁊ non accepit, promiſſam penam petere intendit. Queritur, quid iuris, proponitur certi conditio ex ſtipulatu.

QVOD. VALEAT.

¶ QVOD igitur Meuius cũ effectu valeat experiri, hec videntur inducere. Stipulatio ab initio vtiliter interpoſita, cõmiſſa, ex quo enim ſemel vtiliter concepta fuit; poſteriori facto nõ potuit euaneſcere, vt. ff. de itin. atqꝫ pri. l. ij. ⁊. C. de admin. tut. l. ſancimus, per factum alterius interueniens actio non amittitur, ex quo enim ſemel vtiliter ſtipulatus eſt; ius, ſibi cõpetẽs facto alterius non potuit perdere, arg. ff. de reb. cred. l. nec fili⁹ non faciende ꝯtraditionis eius, quod promiſit; inutilis iuſſio, ex quo enim ſemel obligauit ſe ad equum tradendum, non potuit Lucius Titius prohibere, ne traderet, arg. ff. de ꝯſtit. pec.
1 l. vnum, ⁊. ff. de ſolut. l. vero procuratori, nimirum non intelligitur res integra. ex quo per ſtipulationeꝫ ſe alteri obligauit, arg. ff. quib. mo. pign. vel ipoth. ſol. l. ſicut. §. ſi debitor poſt ſtipulationem domini petitioni ſtipulatoris preponitur, ex quo enim ſtipulatus eſt tradi ſibi, domino, etiam in petitione prefertur vt. ff. de procurat. l. procuratore.

EXADVERSO

¶ PRO Gaio Seio contra Meuium, hec facere videntur, ſcꝫ ſtipulationis tacita intelligenda conditio, tacite enim ſtipulationi conditio intelligitur ineſſe, ſi Lucius Titius in eadem voluntate perſeuerauerit. arg. ff. de ſolutio. l. cum quis. ⁊. ff. ꝺ procur. l. ſi poſt. ante traditionem licita mandati reuocatio nempe ante traditionem res integra deprehenditur, vt. C. quan. lic. ab empt. diſc. l. i. ⁊. ij. ⁊. ff. de ſolut. l. ſi cum. l. cornelius, domini nõ contemnenda denunciatio arg. C. de rei. vendic. l. ſi fundum, ⁊ ff. de except. rei vend. l. i. §. i. Inopinati enim, ⁊ emergentis legitima excuſatio, nimirum etiam noua ⁊ emergenti cauſa licitum deprehenditur, qꝫ alias non liceret, noua vero cauſa fuit denunciatio poſtea interueniens, arg. ff. de condit. ob. cau. l. iiij. ⁊ ff. de interrog. actio. l. de etate.

2 SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine preiuditio melioris ſententie debere con-

demnari ad penam, niſi dum praxat gerendo Lucij Titij nego cium Meuius ſtipulatus fuerit, arg. ff. mand. l. ideoq3. §. ſicut ⁊ l. ſi mandato in princ.

QVÆSTIO CXIII

113 AN ALIENATIO RERVM IMMOBILIVM *monaſterij facta cum cauſa abſente abbate cum epiſcopi authoritate; ualeat, ut annullari non poſſit.*

MONASTERIVM Sancti Petri cum Abbas abeſſet forte ex aliqua iuſta cauſa, iuſta intercedente cauſa rem immobilem epiſcopi autoritate alienauit, reuerſus abbas, vel ſubſtitutus alter rem vendicare intendit. Queritur, quid iuris ſit, proponitur rei vendicatio.

QVOD VALEAT

QVOD ergo abbas valeat vendicare ratione probatur euidenti, quia defuit perſona alienationi, quę intereſſe debuit, ideſt ordinatoris domus, igitur non valuit alienatio, vt. C. de ſacr. ſanc eccl. auth. hoc ius, ⁊. C. ſi propt. pub. penſit. l. fin. cum enim neceſſario plura in aliquo deſiderantur negocio etiam vno tãtum deficiente quod agitur euaneſcit, vt. C. de teſta. l. ſi vnus, ⁊. ff. de tranſact. l. cum hij. §. ſi pretor. Nec obſtat epiſcopalis authoritas, quia nihil refert, non interponatur authoritas an perperam adhibeatur. ff. de auto. tut. l. non tantum, ⁊. C. de reb. min. l. minor.

EX ADVERSO

ECONTRA dicitur valere alienationem hunc propter autoritatem epiſcopi, ꝙ enim deeſt per abbatis perſonam, ſupletur per iudicem, ſcz per autoritatem epiſcopi ſcientis non eſſe abbatem vt. C. qui adm. ad bon. poſſ. l. bonorum, ⁊. ff. ꝙ fal. tut. l. 2. ꝙ enim dicitur abbatem adhiberi debere, ſic eſt intelligendum ſi poteſt, quia etiam ſine ipſo poterit expediri negociũ ne ſi ſemp abbas expectaretur, periret vtilitas monaſterij, vt. ff. ſi cert. pet. l. ſi filius, ⁊. ff. de iudic. l. ſi longius. §. 1. ff. de procur. l. filius famil. Quinimmo pro eo haberi debet, ac ſi pręſens fuiſſet, cum adhiberi non potuit, vt. ff. de euiction. l. ſe dictum. §. pen. ⁊ ff. mand. l. ideoq3. §. penult.

SOLVTIO

¶ MIHI ergo videtur abbatem, ſi de propinquo ſit, vt certiora-
ri poſſit, debere certiorari vt adſit, alioquin quaſi eo ſpreto non
valebit, quod geritur, vt in decret. xvij. q. vij. c. decernimus. Si
autem non inueniatur, vel ita ſit abſens, vt certiorari non poſ-
ſit, puto rem monaſterij ſuadente vtilitate, vel neceſſitate cōſen
ſu capituli cum autoritate Epiſcopi etiam ſine abbate alienari
poſſe iuris ſolemnitate ſeruata.

QVÆSTIO CXIIII.

114 AN TITIVS VOLENS PERDVCERE
aquam ad eius molendinum poſſit per terram al-
terius eo inuito prout ant:a
ſolitus erat.

DOmini de Saxola ex longiſſimo tempore in cur
te Saxoli molendina tenentes, tali ſunt vſi con-
ſuetudine, quod ſi ſitula expellebat eos, ponebant ſe
in alio loco ſupra ſuum, & pro aqua ducenda inci
debant tam de ſua, quam de aliena terra, cum ergo
ſitula illis de Saxolo, qui erāt ð dominis de Sa
xolo ſua molendina dextruxiſſent, poſuerunt ſe in alio loco ſu-
pra ſuum, & inciderunt ſuam, & alienam terram, pro aqua du-
cenda. Nunc vero domina Agnes, quę etiam ipſa eſt de do-
minis caſtri iam dicti, quę etiam vſa fuit pro ſe hac conſuetudi
ne prohibet eos per terram ſuam ducere aquam. Quęritur,
quid iuris ſit, proponitur contra D. Agnetem interdictum vt
poſſidetis, ne vim faciat illis edificantibus molendina.

QVOD SVCVMBERE DEBEAT

¶ Quod D. Agnes ſuccumbere debeat in interdicto vti poſſide
tis euidenti ratione probatur, ſcilicet quia Domini de Saxolo ſunt
in poſſeſſione, nec vim, nec clam, nec precario tempore litis cō
teſtatę, igitur vincere debent, arg. inſtit. de interdict. §. retinere
Minimmo D. Agnes, quę non patitur eis neceſſaria molen-
1 dinis, ipſorum molendinorum controuerſiam facere videtur,
igitur interdicto tenetur, quaſi ab ea violentiam patiantur,
arg. ff. vti poſſid. l. ſi duo. §. ij. & iij. & ff. de itin. act. que pri. l. ve-
teres, nimirum cum licitum ſit eis molendina reficere, igitur ea
facere ſine quibus molendina eſſe non poſſunt, igitur aquam

ducere, ⁊ cętera neceſſaria aptare, vt.ff.ſi vſufr.pet.l.1.⁊.ff.de
iuriſdict.om.iud.l.ij.⁊.ff.de iuſtrum.leg.pictoris, ꝙ autem eis
liceat molendina reficere, vel facere probatur, In primis ꝓ/
pter longam conſuetudinem, quę debet tenaciter conſeruari vt.
ff.de heredit.in.l.act.vend.l.venditor.ff.de ſer.l.pręſides. Se
cundo propter conſenſum eorum, quorum prędia ſunt, nã cũ
a longiſſimo tempore ſeruata ſit talis conſuetudo, pręſumendũ
eſt quaſi ipſorum pactione firmata, vt.ff.de leg.l.ea quę. Ter/
tio quia D. Agnes vſa eſt pro ſe tali conſuetudine, igitur debꝫ
eam admittere contra ſe vt.ff.ꝙ quiſqꝫ iur.l.1.⁊.C.de teſtib.l.
ſiquis teſtibus, vt parilitas ſeruetur vbiqꝫ vt in auth. vt pign.
2 non.ſi. Quarto allegant priuilegium, nimirum ex tanti tẽpo/
ris curſu cum fecerint ea quę ſolis priuilegiatis liceret, pręſu/
mitur eos habuiſſe priuilegium arg.ff.ad municip.l.iiij.⁊.l.ſi.
§.pen.⁊.C.ne ỏ ſta.defunct.l.1.nempe ex longo tempore aliqd
interueniſſe pręſumitur, arg.C.de fund.patrim.l.fin. Quinto
allegationes domini de Saxolo rationem meram cõtinent, po/
natur igitur, ꝙ ipſi non habeant ius faciendi, Domina tamen
Agnes non habet ius prohibendi, quia ⁊ ipſa iniuſtę habet e/
dificatum, arg.ff.ne qui.in loco pub.l.ij.§.ij.⁊.l.⁊ ſiquid, ⁊.ff.
ſol.matr.l.viro. Ex his ergo aperte liquet dominos de Saxo/
lo ſuperiores eſſe interdicto, atqꝫ Dominam Agnetem ne vim
faciat, debere condemnari.

EXADVERSO.

¶ Econtra Domina Agnes ad ſui defenſionem iuſtas allegatio
nes proponit, dicit enim ſe cęteris ſuperiorem interdicto viua
ratione, In primis quia predia, per quę volunt aquam duce/
re poſſidet, quiete ⁊ ſine moleſtia, ergo ſi volunt contra volũta
tem D. Agnetis aquam ducere vim atqꝫ iniuriã facere viden/
tur, igitur in interdicto debent ſuccumbere, vt.ff.de acqui. re.
domini.l.iiij.§. Secundo.§.apud.ff.de iniur.l.iniuriam.§.fin.
Secundo dicit non eſſe omnẽ conſuetudinem ſeruandam, quę
ſit contra leges, vt.C.quę ſit lon.conſ.l.1.⁊.2.C.de vſur.l.eos.
Tertio quia licitum eſt cuiqꝫ in ſuo facere, dum non noceat in
alieno, vt.ff.de regul.iur.l.domum, ⁊.ff.ſi ſeruit.vind.l. ſicut.
3 §.ariſto. Nec obſtat ꝙ ipſa fuerit vſa hac conſuetudine, quia
non impetrauit, vt vteretur ea, igitur ſibi non nocet, vt. ff. ꝙ
quiſqꝫ iur.l.iij. ¶ Item ponatur, dicit D. Agnes, ꝙ ego fece/
rim iniuſte, tamen contra te agentem, qui ⁊ iniuſte vis facere,
potero ius tueri, nam in delicto pari deterior eſt illius condi/
tio, qui agit, vt.ff.de regul. iur. l.cum par. ⁊.ff.ne qui.cum quĩ
in ius.voc.l.ij:

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſecundum ea, quę proponuntur, eos ſuperiores in interdicto vti poſſideris dominos de Sarolo, & ea propter condemnandam Dominam Agnetem, ne ipſis aquam ducentibus, & molendina facientibus vim faciat.

QVÆSTIO CXV.

115 AN QVIS DICITVR CONTRAVENIRE *trāſactioni, ſi bona, quæ nullo modo petere, uel in illis ſe intromittere promiſit, ī cauſa cōpareat cōtra tertium, quia obtinuit do nec reus pareret iudicantis.*

CVM eſſet controuerſia inter Gaium, & Seium, de quibuſdam poſſeſſionibus factum eſt, ita q transactione finita eſt in hunc modum, ſcʒ q Seius omnem dimiſit offenſam alias etiam ſibi factam, & Gaius promiſit Seio, q nullo tempore illas poſſeſſiones peteret vel de illis ſe intromitteret, atqʒ ſi contra faceret pęnam promiſit L. librarum. Seio: igitur procedente tractu temporis Seio canonicis condemnato, reiqʒ iudicate non ſatis faciente iuſſu iudicis in cauſam iudicati prędictas poſſeſſiones captas, vt iudicato ſatiſfaceret, Gaius cum videret cōparuit, nunc ergo Seius, quaſi Gaius contra tranſactionem venerit, penam petit. Quęritur quid iuris ſit, proponitur certi conditio ex ſtipulatu.

QVOD POSSIT

¶ QVOD agere cuʒ effectu poſſit multiplici rōne pbaf imprimis propter ipſam verborum proprietatem, fecit enim, q ſe nō facturum promiſit, ideſt poſſeſſionem interuertit, & de illis ſe intromiſit, ergo fecit contra verba ipſius pacti, itaqʒ in penaʒ incidit, arg. ff. de. leg. l. contra legem non eniʒ a proprietate verborum diſceditur, niſi aliud aperte appareat actum, vt. ff. d leg. iij. l. non aliter. Secundo probatur verborum generalitate, nunqʒ enim de his poſſeſſionibus debuit ſe intromittere, igitur qualitercunqʒ ſe intromittat, tenebitur, vt. ff. de aleator. l. 1. non enim intromittendi qualitas, ſed ipſa intromiſſio ſpectanda eſt, vt. C. d donation. quę ſub. mo. l. fin. & ff. de no. oper. nūc.

l.1.§.poteſt,⁊.ff.de edil.edict.l.1.§.cauſa: nam etiam intrare, eſt qualitercunq; intrare vel quãdocunq; igitur qualitercũq;
2 interuertit, quia intrare non debuit, tenebitur arg.ff.de calum. l.1.⁊.ij.⁊.C.de condit.ca.da.l.ea.lege. Nec obſtat quia iuſte intrauit, nam ⁊ de hoc cogitatum videtur, immo magis õ hac q̃ de minus legitima, quia tunc pactum eſſet ſuperuacuũ arg. ff.de leg.1.l.ſiquando ⁊.ff.ad municip.l.1.in fin. ¶ Item quia ⁊ tunc intromiſſio magis ledit, q̃ nunc, quia ⁊ tunc effectum habet: ꝙ enim tunc proficeret conatus ⁊c.arg.ff.ꝙ quiſq; iur. l.1.§.fin.⁊.C.ſi manc.ita fu.alie.l.ea quidem. Ex his ergo luce clarius conſtat, ꝙ tunc facit fortius contra pactum, vbi ꝙ factum eſt, iuris habet effectum, quam ſi de facto tantum, ergo grauius eſt cohercendũ arg.ff.ad turpill.l.1.§.accuſare.

EXADVERSO.

¶ECONTRA dicitur Gaium non teneri imprimis, quia de hac intromiſſione cogitatum non fuit arg. ff.de tranſ.l.cũ aql. ⁊.ff.de contrah.empt.l.in lege. Secundo quia ſtipulator circa hunc caſum ſibi proſpicere debuit arg.ff.loca.l.ſiquis domum §.1. Tertio quia verba contra ſtipulatorem ſunt interpretãda in cuius poteſtate eſt apertius legem dicere arg.ff.de pact.l.veteribus ⁊.ff.de verb.obl.l.ſtipulatio iſta.§.inſtit. Quarto tuetur ſe per autoritatem iudiciale;: nimirum autoritate maioris, maxime iudicis licitum deprehenditur, ꝙ alia non liceret arg. ff.de his qui no.infa.l.furti.§.qui iuſſu,⁊.ff.de re.milit.l.iij. Quinto propter cauſam ſuperuenientem, noua enim ⁊ emergens cã licere facit, ꝙ alias nõ licet, arg.ff.de interrog.action. l.de etate.§.ex cauſa, ⁊.ff.de tranſact.l.non eſt. Sexto propter conditionem tacitam ſtipulationi connexam: nempe huic ſtipulationi penali tacita intelligitur ineſſe conditio: ſc; ſi iniuſte me intromiſero arg.ff.loc.l.quero.§.inter ⁊.ff.pro ſocio.l.ſi cõuenerit. Nunquid enim non poſſet Gaius ab ipſo Seio emere? vel ab eo ſi vendidiſſet ius acquirere? poſſet vtiq; nec incideret in penam quaſi hoc cogitatum non eſſet: apparet ergo õ iniuſta dumtaxat intromiſſione actum, non ne referre debet qualiter iſte ſe intromittat? arg.ff.de tributo.l.procuratoris.§. per hanc. Septimo defenditur Gaius, qa iuſte legitime que comparuit igitur, puniri non debet: quia id: ꝙ legitime factũ eſt: penam non meretur vt.C.de adulter.l.graccus: ⁊.ff.qui ſatiſd.cog.l.fin.

SOLVTIO

¶MIHI vr ſine preiudicio melioris ſententię Gaium a petitio
2 ne Seij abſoluendum quaſi tacita inſit in ſtipulatione cõditio,

ſcʒ ſi in eodem ſtatu manſerit poſtea apud Seium, arg. ff. de ſolution. l. cum quis, in princ. & ff. de procurat. l. ſi po t donationem: quid enim refert, cum alias eam eſſet comperaturus? nihil certe, vt. ff. ad. l. rhod. de iact. l. ſi vehenda.

QVÆSTIO CXVI.

116 AN VENDITOR TENEATVR PRÆCISE AD *rem tradendam, an ſufficiat intereſſe præſtare.*

QVÆRITVR in hac quęſtione vtrum vēditor teneatur precise ad rem tradendam, an ſufficiat intereſſe pręſtare, proponitur actio ex vendito.

QVOD DEBEAT

¶ QVOD ergo venditor preciſe ad rei traditionem debeat condemnari aperta ratione conuincitur. In primis quia rem, quam vendidit, debet tradere venditor ergo aliud pręſtando pro ea liberari non potuit, vt. ff. de leg. 1. l. ſi domus. §. ij. & inſtit. quib. mo. econtra, in princ. & C. de ſolut. l. ita eum a quo. Secundo quia in. l. aperte dicitur oportere venditorem rem tradere, quam vendidit, vt. ff. de action. emp. l. ex empto. & l. ſi alias, & inſtit. de donat. §. perficiuntur, ſi ergo neceſſe habet, rem tradere: ita quod velit, nolit, tradere cogitur, quinimmo manu militari debet ab eo auferri vt. ff. de rei vēdicat. l. qui reſtituere. Tertio quia venditoribus daretur occaſio malignandi compellendo emptores ad difficileʒ intereſſe probationem, igitur ad rei traditionem debet pręciſe condemnari argu. inſtit. vi. bon. rapt. §. ſed nedum, & ff. de oper. pub. l. iij.
1 Quarto contra venditorem facit violenta doli pręſumptio, nimirum dolo facit, cum poteſt tradere, & non tradit, quod debet, vt. ff. mand. l. dolus, & ff. de calum. l. illud, igitur vt tradat, damnandus quia non debet ei dolus patrocinari, vt. ff. pro ſoc. l. verum eſt. §. cauſas. Quinto ęquitas naturalis, & pretoris autoritas, quę legitime conuenta tuetur, quęlibet vigere debet ad placitorum obſequium, quia graue eſt fideʒ fallere vt. ff. de pact. l. iuris. §. ait, & ff. de conſt. pec. l. 1. in princ. Sexto contractus perfectiſſime colligati altero contrahentium inuito eſt vinculū indiſſolubile, nunquam enim poſt contractum licitum eſt nolle, quod voluit, at in contrahendo rem ſibi tradere placuit, nam eam vendidit, ergo amplius nolle hoc non poterit, condemnandus eſt ergo vt tradat, argum. C. de action. & oblig. l. ſicut & ff. de aque plu. arc. l. in diem, & C. de contrab. empt. l. non idcirco.

EXADVERSO

¶HIS autem reclamat venditor dicens ſe liberari præſtando in
tereſſe nimirum ſi res vendita nõ tradatur, ad intereſſe agitur,
vt.ff.de actiou.emp.l.1.in princ.quinimmo dicitur pluribus le
gibus venditorem nolentem tradere ad intereſſe damnari,vt.
ff.quib.mo.pig.vel hipoth.ſol.voluntate 7.C.de act. emp.l. ſi
traditio.7.ff.ad treb.l.facta.§.1.poteſt igitur nolle venditor,ſi 1
ipſum intereſſe præſtet,nam quotiens vel contrahẽtium volun
tate quis hoc aut illud debet alterum,prout elegerit præſtando
liberatur, vt.ff.de contrah.empt.l.ſi in empt.§.fin.7.ff.de ſolu
tion.l.ſtichum in princ. Nec obſtat,q; dictũ eſt ex adverſo ne
ceſſe habere vel oportere venditorem rem tradere,ſic enim cau
ſatiue eſt intelligendum, quod debet tradere ne ſoluere intereſ
ſe teneatur ſimile.C.de his quib.vt indig.l.1.7.l.cum fratrem
7.ff.ne qui.in loc.pub.l.ij.§.ſiquis, vel conſilium eſt non prece
ptum, vt alias in multis preceptorijs, vel neceſſitatis verbum
2 potius conſilium,vel liberam præſtet voluntatem vt.C.d̃ epiſ.
7 cler.l.iij.7.C.de iuriſd.om.iud.l.ij.¶ Item nõ eſt penam ſti
pulatus,ſi res non tradatur,igitur ſi non fiat,q; conuenit ad ſo
lum intereſſe agitur, vt.ff.ſi qui.in ius.voc.l.fin.præter hęc aliud
pro alio ſoluitur inuito, vt.ff.de au.7.7 arg.leg.l.ij.

SOLVTIO

¶QVIA nõ poſſumus a iuris prudẽtię reſponſo diſcedere ven
ditorem ad rei traditionem condemnamus, cum enim ſpecies
debeat,nec iuſtam cauſam afferat, cur tradere non debeat,præ
ciſe ad ipſum debet compelli ſecundũ noſtrã diſtinctionem.

QVÆSTIO CXVII

117 AN TESTAMENTVM FACTVM A BERTA *interrognte altero & nominante heredem & legatarios & ipſa annuente & confirmante, ualeat de iure.*

DOMINA Beata Nieri quondam, dum labo
raret in extremis,tale dicitur cõdidiſſe teſtamen
tum, in quo ipſa ore proprio neq; heredum no
mina, neq; legatariorum,neq; rerum legatarũ
expreſſit,ſed alteri omnia nuncupanti responde
bat ſic. Quęro igitur cum totam hereditatem
poſſideam ex ſucceſſione filię meę Margaritę:nunquid ex tali
teſtamento

teſtamento ſit contra me actio, proponitur actio ex teſtamento vel rei vendicatio a legatarijs.

QVOD VALEAT.

¶QVOD igitur tale teſtamentum valeat, poſſitq; ꝯ me dari actio cum effectu, euidenter apparet, Declarauit enim hęc mulier voluntatem ſuam in pręſentia vij. teſtium filiam ſuam inſtituendo legata ꝛ fideicommiſſa relinquendo, igitur firmum validumq; eſt tale nuncupatiuum teſtamentum, arg. inſtit. de teſta. §. fi. Nec obſtat ꝙ dicitur ea omnia nō dixiſſe, quamuis enim non dixerit vere, dixit tamen interpretatiue, dicendo enim ſic ad ſingula, breuiter omnia expreſſiſſe videtur, arg. ff. de verb. obl. l. pri. in princ. ꝛ inſtit. de inutil. ſtipul. §. pretor nihil enim refert, vtrum quid dicatur, an aliud, propter ꝙ poſſit intelligi,
1 arg. C. de fideicom. l. verbum volo: potius enim teſtatoris voluntas eſt inſpicienda, q̄ȝ verborum tenor arg. C. de teſta. l. quoniam, ꝛ. C. de lib. pręter. l. iij. nimirum quandoq; minus dicit a teſtatore, ꝛ plus intelligitur, arg. ff. de leg. l. ſeruum ex. §. fin. ꝛ ff. de leg. iij. l. ij. §. ſiquis ꝛ. l. hęc verba. ¶Item non ne valet teſtamentum: vbi teſtator committit voluntatem ſuaȝ alteri ſcribendam? ꝛ poſtea conuocatis teſtibus dicit hoc ſolum illā fore ſuam voluntatem, quę continetur in carta, ꝛ certe valet, vt. C. de teſtam. l. hac conſultiſſima in princ. aut ergo nō valebit hoc caſu ſi alteri commiſerit nuncupandum? nam vbi eadem ratio vertitur, paria debent eſſe ꝛ cenſeri iura, arg. C. de conſtit. pec. l. diui Adriani, ꝛ. ff. ad. l. aquil. l. illud. Item fingitur plerūq; dictum, ꝙ non eſt, vt. ff. de verb. obl. l. qui extrinſecus. Vltimo loco ratio fortior ſuccedit, quia in voluntatibus defunctorum, vt valeant, debemus interpretari in ambiguo vt. ff. de reb. dub. l. ſi fuerit ꝛ. l. quotiens, ꝛ. l. qui duos, ꝛ. l. niſi. ¶Item videtur lex expreſſa vt. ff. de leg. iij. l. pamphilo. §. 1.

EX ADVERSO

¶ECONTRA facit ratio mera, ꝛ ſcripta, teſtator ore proprio palam debet pręſentibus teſtibus, ꝛ intelligentibus verba te-
2 ſtatoris, heredum nomina nuncupare, vt. ff. de teſtam. l. heredes, ꝛ. C. de teſtam. l. iubemus, cū ergo non expreſſit voce propria heredum nomina ꝛc. quę volebat, non intelligitur ſecundum iuris ordinem regulariter feciſſe teſtamentum, igitur non valebit, ꝙ geſtū ē, vt. C. d teſtam. l. ſine ſpeciali ꝛ. ff. de teſtam. l. iiij. nimirum non reperitur talis teſtandi modus quoad interrogata, teſtator reſpondeat, ꝙ ergo legibus non eſt prouiſum ſuperſtitioſa adinuentione non eſt pręſumendum: vt. ff. d publ. action. l. de precio, ꝛ. ff. ſol. matr. l. ſi vero. §. d turo, dicitur enim

quid prohibitum, vel negatum, quia non reperitur conceſſum, vel admiſſum arg. C. ad. l. iul. de adult. l. q̃uis. ff. vt ex legi: & ſe natuſco. bon. poſſ. dct. l. i. de rebus alienis teſtandi, cuilibet eſt deneganda facultas, vt. C. de ſacr. ſanct. eccl. auth. ingreſſi. Igitur in teſtamento, de quo quęritur, alterius, q̃ teſtatoris dictum pro vero dicto haberi non debet, relinquitur ergo ſolum teſtatoris verbum, ex q̃ nulla poteſt ſignificatio percipi, ſi aliud non precedat, vel ſequatur. Ergo non valet, q̃ propoſitũ eſt: vt. ff. de his quę in teſt. del. l. x. nunq̃ enim nuda voluntate poteſt confici teſtamentum, vt. ff. de bon. poſſ. ſec. tab. l. fi. niſi ergo coram teſtibus, vt dictum eſt, volũtas teſtatoris per ipſius verba fuerit legitime ord. nata non debet teſtamentum nuncupari,
3 nec enim dici poſſunt aliqua perfecta, niſi perfectionis ordine compleantur, vt in decret. vij. q. i. c. nihil contra ordinis, & C. qui teſta. fac. poſſ. l. furioſum: & inſtit. quib. mod. teſt. infir. §. fi. ¶ Item quia licitum eſt mihi, q̃ per alium non liceret, nunq̃ enim per alium legitur, quem poſſe facere teſtamentum, argo. C. de aſſeſſo. l. ij. ad hoc pro me facit ratio mera ſi enim hoc concederetur, inueniretur via per quam falſitas, poſſet de facili cõmitti in elogijs, quę vt procul fiat, legis latorum fuit intentio, vt. C. de teſta. l. ſancimus, & inuenitur quid prohibitum, quia malignandi prębet exemplum vt. C. de probat. l. exemplo, & ff. de iur. iu. l. iij, & inſtit. vi. bon. rapt. §. ſed nedum. ¶ Item cum teſtator conficit teſtamentum, vel ſcribit, vel articulate debet loqui, itaq; ſi hoc non faciat, quantum ad teſtamentum, mortuo ſimilis reputatur vt. C. de teſta. l. iubemus: quia igitur in ſua cauſa nemo iudicare, vel ius dicere debet, huius iuris prudentiam ſententiam peto.

SOLVTIO

¶ EGO igitur iuris prudentia horum magiſtra ſcriptorum, Phileum Medicenſem, cui occulata fide vidimus omnia iuris patefacta archana, difficileſq; nodos, & inextricabiles circuitus, & in albis veſtibus, quibus caſu induebat diſſoluto, oſtendi, ab aduerſarij petitione ſecundum ea, quę proponuntur, abſoluo, nullumq; fore teſtamentum: pronuncio.

QVÆSTIO CXVIII.

118 AN MINOR AGENS, VT ITERVM SIBI SOLuatur precium rei ſuæ ſine decreto iudicis uenditæ teneatur probare, ſe non factum ex eo locupletiorẽ an uero incumbat onus reo probandi contrarium.

MINOR XXV. annis adultus tamen, ⁊ diſcretus vendidit rem immobilem ſine decreto, ⁊ precium percepit, iurauit ſe non venturum contra venditionem, nunc maioꝛ factus preciũ iterato petit dicens ſe primo ſolutum ꝑdidiſſe, emptoꝛ vero locupletioꝛem minoꝛem ex precio contendit. Queritur quis hoc probare debeat, nunquid minoꝛ ſe perdidiſſe, an emptoꝛ locupletioꝛem factum. Proponitur officium iudicis, per q̄ reſtitutio poſtulatur contra ſolutionem.

¶QVOD DANDA SIT RESTITVTIO

¶QVOD ergo minori danda ſit reſtitutio, niſi probetur locupletioꝛ ab aduerſario, aperte cõuincitur his legibus. ff. de adminiſ. tuto. l. ſine herede. §. . ⁊. C. de pred. mi. l. predum. ⁊. C. ſi aduer. cred. l. 1. curioſus enim debet eſſe debitoꝛ, qui minori pecuniam ſoluit in qua re vtatur, auth. C. d ſacr. ſanct. eccl. auth. hoc ius poꝛrectũ, ⁊ in auth. vt null. iud. §. ſed illud, ⁊. ff. ſi coꝛ. per. l. pen. l. cimtas. ¶ Item probatur hoc per inſtantiam non
1 contingit debitori minoꝛis pleniſſima liberatio, vbi ſolum ſine iudice ſoluit, niſi minoꝛ factus ſit locupletioꝛ, non ergo ſufficit, probare ſe ſoluiſſe, niſi probet minoꝛem locupletioꝛem factum, eſſe, quotiens enim duo talia ſunt, quoꝛum vnum ſine alio eſſe non poteſt, ſi vnum probatur, non probatur, ⁊ reliquum; nihil fit vt. C. de pꝛobat. l. neq̃. l. 1. l. ad probationem. ¶ Item quando duo deſiderantur ad aliquid, non ſufficit vnum interuenire, ſi deficiat reliquum arg. ff. de lib. can. l. liberis. §. 1. ⁊. C. de teſt. 1. l. ſi vnus, ad hoc, pro minoꝛe debemus interpretari, quia perſona priuilegiata eſt, ⁊ fauoꝛabilis, argum. ff. de regul. iur. l. quotiens dubia.

EXADVERSO

¶ECONTRA emptoꝛ allegat minoꝛem locupletioꝛem factũ niſi ſe probet pauperioꝛem arg. ff. de ſolut. l. in pupillo, nimirũ ei incumbit probatio, etiam ſi minoꝛ ſit, ⁊ reſtitutionem petat, non enim obtinet, qui minoꝛem ſe ſtatim niſi, ⁊ circumuentum docet, arg. ff. de probatio. l. iij. ⁊. C. de in integ. res. l. minoꝛibus ⁊. ff. de iur. iu. l. nam ſi poſtea. §. ſi minoꝛ. accipe itaq̃. Sol. pro minoꝛe, alleg. de ſeparatis, ⁊ pluribus neceſſarijs, ſed contra
2 minoꝛ locupletioꝛ factus videtur, etiam ſi perdidit, niſi ei ſoluerit debitor perdituro, quia ſoluere neceſſe habet, arg. ff. de minoꝛ. l. q̄ ſi. §. pen. ¶ Item conſtat eum habuiſſe pretium, igitur ⁊ nunc habere preſumitur, niſi doceat qualiter amiſerit, argu. C. de fi. inſtr. l. fin. ⁊. C. de pignoꝛ. act. l. ſi debitoꝛ.

colonus ad hoc cogi.arg.ff.de interrog.actio.l.ſi deſinit. §.illō
intereſt autem domini etiam ea ratione, quia, ſi colonus nō ſol
uat penſionem legitimo tempore poterit dominus ad rem ſuaȝ
redire, vt.ff.loca.l.quero.§.inter. Iuſtiſſima petitio domini,
nam hęc domino profuturum colono, niſi maligne agat, nihil
eſt nociturum, igitur debet committi, arg.ff.de aque plu.arc.l.
ij.§.ij.⁊.C.de precib.imp.off.l.reſcripta ruſtico auferenda de
linquendi occaſio, nunquid enim non poſſet impune maligna
ri ruſticus? Si dominus poſſeſſionem ignoraret, oportet enim
dominum, vel penſiones amittere, vel annis ſingulis pro ipſis
pręſtandis litigare, ſi colonus eas non ſolueret, nō igitur hoc
debet concedi, arg.ff.de rei vendic.l.in fundo.⁊ inſtit. vi. bon.
rapt.§.ſed neduin, nam ⁊ inuenitur prohibitū, quia malignan
di pręſtat exemplum vt.ff.de iure iu.l.iiij.⁊.C. de probat.l.exē
lo ⁊.C.de reſcind.vend.l.quiſquis.

EXADVERSO

¶PHILOSOPHVS ęcontra ruſticus ſe domino aduerſariuȝ
opponit dicens, ſe non teneri ad oſtenſioneȝ poſſeſſionis, quia
ignorat poſſeſſiones, eas igitur oſtendere non poteſt, arg.cōtra
2 ff.de edilit.edic.l.cum vi.vnde quamuis alias teneretur, excu
ſatur tum, quia ⁊ ſi velit, non poteſt, arg.ff.de condit. inſt.l.q̄
ſub.⁊.ff.de cur.bo.dan.l.ı.cum etiaȝ iuſtam cauſę ignorantię
habet, cum a ſuis forſan fuerint conducte maioribus arg. ff.d̄
regul.iur.l.qui cum alio.⁊ pro ſuo.l.fin. Secūdo quia hoc nō
rei ſed actoris eſt munus arg.ff.de rei vendic.l.qui petitoris, ⁊
C.de petit.heredit.l.cogi. Tertio quia hęc actor, perinde vt
reus ſcire debet, non igitur demonſtrari ſibi poterit poſtulare,
arg.ff.de eden.l.ſiquis.§.pretor, ⁊.ff.de action.emp.l.ı.§. fin.
⁊ in auth.de ſanctiſſ.epiſc.§.ı.vires enim ⁊ emolumentum rei
familiaris ignorare non debet arg.ff.de reſcind.vend.l. quiſqs.
Quarto quia prius actor non debet ſe inſtruere ex domo rei, ⁊
ſic ad litigandum procedere, vt.ff.de regul.iur.l.qui in alteri⁹,
nunquid enim per eum, qui conuenitur, actor eſt inſtruendus?
nequaquam vt.C.de eden.l.ı.⁊.l.qui accuſare, ⁊.C. de teſtib.
l.nimis graue, ⁊.C.de probat.l.actor. Ex his ergo liquet aper
te ruſticum non teneri, quid quandocunqȝ poſſideat, oſtende
re, ſed ei debet monſtrari. Quinto loco allegat pro ſe ruſticus
hoc dubium vel ad nihilum arg.ff.de teſta.tutel.l.duo ſunt, vel
ad modicum iure interpretandum, arg.ff.de pen.l. ſi preſes, ⁊
ff.de leg.iij.l.nummis.

SOLVTIO.

¶VIA noſtra eſt iuris malitiam ruſticorum non tueri ideo con
demnamus ruſticum ad oſtendendum terram, ſi poteſt, ſi autē

inuenerit ſe non poſſe oſtendere, abſoluimus eum ab hac neceſſitate, arg. ff. de arb. l. Pomponius. §. fin. ⁊ ff. de furt. l. in actione, quid ergo ⁊ ſi hoc caſu ruſticus forſan nolit ſoluere, vel forſan deceſſerit, ſiue ſucceſſore? non ita etiam priuabitur ſua poſſeſſione? ad hoc ita dicimus, imprimis inſpiciendam coꝝ conſuetudinem, ſcȝ quantam terram conſueuit in illis locis, vel circa ea, in quibus ruſticus ſuam poſſeſſionem habet, pro tanta penſione locare, quo caſu hęc eccleſię ſecundum conſuetudinē tantam de ruſtici terra habebit, nec meliorem, nec deteriorem ei aſſignabimus, ſi hoc non appareat ſecundum regionis conſuetudinem ad vltimum iuxta penſionis quantitatem ſententiam moderabimus, vt. ff. de leg. iij. l. nummis, ⁊ ff. de regul. iur. l. ſemper, ⁊ ff. de teſtam. l. heredes.

QVÆSTIO CXX

120 AN IS, QVI PROMISIT GENERO CVM IV*ramento filiam ſuam, quam ei dabat in uxorem, heredem facere unà cum filio, ſine metu periurij poſſit totum relinquere filio.*

QVIDAM Burgenſis vnicum filium, filiamqȝ habens, filiam cuidam nobili in matrimonio copulauit pacto tali, vt pręter dotem ſimul cum filio moriens ipſam heredem inſtitueret, hoc quoqȝ ratum habiturum ſe corporaliter ſacramento firmauit; laborans itaqȝ Burgēſis in extremis cōpatiens filio maiorem ſuorum bonorum partem ipſi relinquere ſatagit, peritiores conſulit, quęrens diligenter, an poſſit ſine metu periurij: proponitur ad hoc inquirendum diligens ſolertia iudicis.

QVOD POSSIT

¶ QVOD ergo poſſit variare Burgenſis, euidenti ratione conuincitur, quia nemo poteſt eam ſibi legem imponere, ne liceat ei a priori voluntate recedere, vt. ff. de leg. iij. l. ſi quis. Secūdo quia tale pactum contra bonos mores fuit, vt. C. de pact. l. pactum igitur nec iuramento nec alio iuris vinculo potuit confirmari, arg. ff. de pignor. actio. l. ſolutum. §. fine. Tertio, quia fuit impoſſibile, nimirum quidem contra bonos mores eſt, nec fieri poſſe legitur vt. ff. de condit. inſtit. l. filius, itaqȝ nullo

1 modo potuit confirmari arg.ff.de regul.iur.l.verum eſt. Quar
to; quia contra leges legibus enim pactum de futura ſucceſſio
ne prohibetur, igitur quicquid ex eo vel ob id ſequitur, nullius
debet eſſe momenti, ergo nec ſacramentum arg.C.de leg.l.non
dubium, ⁊.ff.de leg.1.l.ſiquis inquilinos.§.fi.⁊.ff.de pact.l.iu
ris.§.ſed ſi pactum. nimirum illicitum iuſiurandū ſeruari nō
debet, vt in auth.ſacramenta non ſolum, ſi ſidem.§.1. cum igitur
appareat tam pactum q̄ ſacramentum contra leges ⁊ bonos
mores interpoſitum, licite poterit Burgenſis, q̄ deſiderat, con
trauenire, nam etiam ex cauſa licitum eſt iurato venire cōtra,
vt.C.de tranſact.l.ſi ex falſis, ⁊.C.de non num.pecu.l.indubi
tat: quinimmo ſine metu periurij poterit, q̄ fecit non ſeruare,
cum faciat hoc ex cauſa conceſſa nimirum quamuis honeſtū
2 ⁊ licitum ſit heredem ⁊ maxime filiam inſtituere, pacto tamen
vel iuramento ad hoc aſtringi prohibitū eſt, vt.ff.de verb.obli.
l.ſtipulatio hoc modo. Quędam enim per ſe licita ſunt, quę in
pactionem deducta vitiantur, arg.C.de inutil.ſtipul.l.ij.⁊.ff.d
condit.ob.tur.cau.l.ij.ex his ergo liquide patet pactum vel iu
ramentum non tenere, igitur eo non obſtante poterit variare,
vt.C.de tranſ.l.ſi cauſa cognita.

EX ADVERSO.

NOBILIS econtra dicit ſocerum omnino teneri ad iuramen
ti obſeruationem, nimirum ſacramenti ratione licitum depre
henditur, q̄ alias non liceret arg.C.ſi adu.vendit.l.1.⁊ conſtit.
feder.hac edic.tali.§.fin.nulla enim facultas debet cōcedi re
ligionem diſerere ſacramenti, vt.C.ſi min.ſe.maio.dix.l.ij.ne
via periurijs aperiatur per leges, quę periuria puniunt, vt.C.d
iudic.vidu.l.ij. Secundo, quia non poteſt allegare, ſe iniuſte
iuraſſe, nec per talem allegationem factum ſuum reuocare, vt.
C.de tranſact.l.tranſact.⁊.C.de ſeru.pign.da.man.l.ſi credito
ri. Tertio quia non debet plus poſſe quia male iurauit, immo
minus arg.in auth.de reſtit.⁊ ea quę par.§.non dignum, ⁊.ff.
ad ſenatuſco.turp.l.1.§.quid porro refert. Quarto, quia ⁊ ſi
poneretur pactum, ⁊ iuramentum nō valere, ipſe tamen nō po
terit infirmare, arg.ff.de adoptio.l.poſt mortem, nimirum cō
tractus alias inutilis vtilis debet eſſe ad repellendum contra
hentem arg.ff.de ſeruit.ruſt.pred.l.per fundū: cauſa matrimo
nij, quod propter eam ſuccedendi ſpem contraxit cum nobilis
filiam alias Burgenſis ducturus non fuerit, arg.C.ad Velle.l.
fin. Sexto Burgēſi opponi poteſt doli, fraudiſq; preſumptio,
violenter enim preſumendum eſt ipſum ab initio animum deci
piendi habuiſſe ex eo, q̄ poſt modum agere ſatagit, vnde refre
nandus eſt, vt.ff.de cō.d.cau.da.l.ſi donatio. Septimo cōſilens

prudentia debet facere, ne minus conſequatur nobilis, q̄z ipſi expoſcit nobilitas arg. ff. de adoption. l. nec enim in fin. Ceterum ſi ſecus fieret, uno ga occaſioné malignãdi preſtaret exemplũ, atq; incentiuũ tribueret delinquendi arg. inſt. vi. bon. rapt. §. ſed nudum.

SOLVTIO

¶ EGO Pyleus Medicenſis ſuper hoc quandoq; conſultus, ſi fuiſſem Burgenſis, animam eius ſaluare volens peierandi conſilium non dediſſem, quãuis de licentia Romani iuris iuramento tali non obſtante liberam factioné habeat teſtamenti.

QVÆSTIO CXXI.

121 AN ET QVANDO FRATER TENEATVR *communicare in diuiſione cum fratribus domum emptam uiuente patre.*

VIVENTE patre familias reperitur vnum ex filijs domum comperaſſe mortuo patre poſmodũ ceteri filij paternam diuidentes hereditatem volunt domum illam, quam ex bonis comperatam patris aiunt, ſibi communicari frater vero aliter de aduentitio peculio ſe comperaſſe aſſerens communionem euitare intendit. Queritur: quid iuris ſit: famil. erciſc. iudicium proponitur.

QVOD TENEATVR.

QVOD filius quaſi ex profectitio acquiſitam domum peculio communicare teneatur, hec videntur inducere paterne poteſtatis plenitudo: ex pleniſſima enim poteſtate: quã in liberos pater habet: preſumendum eſt filium ex bonis patris acquiſiuiſſe: ſi non monſtraretur contrarium: arg. C. de collat. l. filie ⁊. C. famil. erciſ. l. certum eſt: ſuſpitionis ſiniſtre euitande turpitudo: facit vt queſiſſe intelligatur ex parte patris ⁊ ſic comperaſſe: debet preſumi. arg. C. de donat. int. vir. ⁊ vx. l. etiam ſi vxoris ⁊. ff. de donat. int. vir. ⁊ vx. l. quintus mutius. ¶ Item prioris
2 inopie certitudo: profecto enim de bonis patris acquiſiſſe intelligendus eſt ille: qui nudus exiuit de ventre matris: ⁊ quid inuenerit: non oſtendit arg. de ſuſp. tut. l. iij. ⁊. ff. de re. milit. l. non omnis. §. a barbaris. peculij conferendi generalis conſtitutio a cum enim lege cautum inueniatur liberorum peculia debere conferri: qui exceptionem obijcit: quare peculium conferri nõ debeat probare debet arg. C. de probat. l. ſiue poſt ⁊. ff. de probat.

l.in exceptionibꝰ delinquēdi remouenda occaſio, niſi ei omnia de bonis patris acquiſita pręſumerentur, daretur filijs occaſio delinquendi, ſurripiendiq; res paternas ſuiſq; laboribus acquiſita contendere arg. inſtit. vi. bon. rapt. §. 1. & ff. de iur. iu. l. iij. §. 1. cenſurę vel ſimilitudo arg. ff. de annu. leg. l. annua. §. 1 & in auth. de eccleſiaſt. tit. §. interdicimus.

EX ADVERSO.

¶ PRO filio vero contra fratres iſta facere videntur in laboribꝰ & fortuna acquirendi non deneganda occaſio arg. C. arb. tut. l. ſi defunctus, facte ſolutionis, acquiſitionis certitudo, ex q̃ conſtat filium comperaſſe, pręſumendum eſt, q̄ ð ſuo comperauit, niſi oſtendatur contrarium arg. C. de pign. l. fin. deficiēs aduer
2 ſariorum probatio, qui enim collationem poſtulat, rem ſubijcere collationi, probare debet, ſi negetur, arg. C. de eden. l. qui accuſare. C. de probat. l. ij. nimirum ei, qui dicit probatio incūbit vt. ff. de probat. l. ei qui dicit & C. de probat. l. actor. huius ambigui fauorabilior interpretatio ambigua enim pro reo ſunt interpretanda, cui magis iura fauent, ergo pro eo debet interpretari, arg. ff. de iu. dot. l. quemadmodum & ff. de regul. iur. l. in ambiguis, & l. fauorabiliores & ff. ð action. & obl. l. arrianꝰ. In re ambigua eſt electio, ambigua enim humanius ſunt interpretanda, quis autem dubitet abſolutionis ſententiam fore humaniorem? arg. C. qui bon. ced. poſſ. l. fin. C. de fideicomm. l. cū inter. Ex pluribus cauſis datur filio acquirendi occaſio. nimirum filius patri hodie vna tantum acquirit ex cauſa vel ex re ſua. Sibi vero ex omnibus, & alijs, quapropter ſi quomodo acquiſierat, dubitaretur, magis intelligendum eſt, vt ſibi acquiſierit, cum multas habeat acquirēdi vias, q̄ patri, qui non habet, niſi vnam tantum.

SOLVTIO

¶ PILEVS igitur Medicenſis, quamuis aliorum fratrum partem defenderet putat nihil proponi, cur ex bonis patris filius acquiſiuiſſe intelligatur vnde ipſum a petitione fratrum abſoluo ſed. P. contra.

QVÆSTIO CXXII.

122 AN SI FILIVS PATRE INSCIO PIGNORET *domum per ipſum acquiſitam, Patre mortuo ſui filii poſſint ſe tueri contra creditorem allegantes nullitatem hipothecæ.*

HANC itaqʒ domum aduentitij peculij filius hic patre inſcio, in cuius erat poteſtate, pignus obligauit demum relictis filijs pater deceſſit nepotibus ex dicto filio ſuperſtitibus domum paternaʒ poſſidentibus, contra quos hipothecariam creditor intendit, ipſi vero ſe tueri volentes illã nullius eſſe momenti aſſerunt obligationem:

QVOD POSSIT

¶ QVÆRITVR, quid iuris ſit, proponitur hipothecaria, vt dictum eſt, ſaltem vtilis, quam cuʒ effectu competere multis rationibus probari poteſt, licet eniʒ ratione ſtricta dici poſſit obligationem non tenuiſſe, tamen ęquitatis beneficio dicendum eſt, vtilem competere actionem, cum nepotes patri heredes extiterint ⁊ vna dicatur perſona ſicut ipſe, arg. ff. de pign. actio. l. antepen. cum enim patris, ⁊ filij, maxime, qui heres extiterit, vna dicatur perſona, ſicut ipſe non poteſt contra pactum ſuum venire, ita nec filius, vt in auth. de intr. iu. a mor. pręſti. in princ. ⁊ C. de liber. cau. l. ſi ab eo, ꝙ autem ipſe non potuiſſet reſiſtere, patet his legibus vt. ff. de adoptio. l. poſt mortem, ⁊ ff. de ↄdit. indeb. l. ſi non ſortem. §. ſi filius nimirum contractus alias inutilis validus eſt ad repellendum contrahenteʒ arg. ff. de ſeruit. ruſ. pred. l. per fundum, ⁊ C. qui milit. non poſſ. l. ſuper ſeruis, lib. x. nunquid enim allegare poſſet, ideo ſe non teneri, q̃a ↄtra leges obligauerit? certe nequaꝗ̃, arg. C. de tranſ. l. tranſactione 2. ⁊ ff. de leg. 1. l. ſi ſeruus plurium. §. 1. Eſt quoqʒ alia ratio, ꝙ conualeſcere debet obligatio ex poſt facto mortua perſona, quę impediebat obligationem nimiruʒ conualeſcit ex poſt facto ꝙ
1 ante inutile erat arg. ff. de pign. l. ſi tutor. ⁊ ff. de fun. dot. l. cum iur. ſublata enim perſona quę impediebat, ⁊ impedimentũ tollitur ideo quia obligatio conualeſcit, arg. ff. de action. emp. l. fundum ⁊ C. q non poſſ. ad lib. peru. l. iij. regula cõmuniter eſt, vt cum cauſa deficit ⁊ effectus arg. ff. de iu. patro. l. adigere. §. quámis, ⁊ C. de latio nib. l. 1. ff. de pact. l. ꝙ dictum ad hęc valere debet obligatio ex bono ⁊ ęquo, etiam ſi non fuit pater ſuo iure vſus infringendo ipſam alienationem, arg. ff. de iniuſ. rupt. teſt. l. filio, ⁊ ff. de leg. preſt. l. non vtiq̃, ⁊ ff. de pignor. l. ex fundo. Quinimmo quia non contradixit toto tempore, quo vixit, intelligitur eam ratam habuiſſe arg. C. de petitio. hered. l. ſi filius arg. C. de ſer. alien. man. l. fin. ⁊ C. de bon. quę lib. l. cum oportet §. ſin autem, igitur ab initio voluiſſe credidit, vt valeat hipothecaria intentari vt. C. de donat. int. vi. ⁊ vx. l. donationes, ⁊ ff. de pigno. l. ſi fundus. §. 1. quomodo ergo poterunt nepotes infringere, ꝙ pater fecit, nec alius reuocauit, ⁊ vterqʒ in eadeʒ

voluntate deceſſit, nullo modo, arg. C. de teſt. milit. l. quę a pa-
tre. & C. ſi qui. in frau. cred. l. fi. & C. de reuoc. do. l. i. & fi. quãuis
enim conceditur, quod ab initio pignus non tenuerit, tamen ſilen
tio eorum, maxime qui contradicere poterant, debet roborari,
arg. C. de arb. l. pen. & ff. de donat. int. Vir. & vx. l. cũ hic. §. aut.
& C. de a[illegible] poſſ. l. nemo. Ex his ergo liquet aperte nepotes
paternã domum poſſidentes ad eius reſtitutionem: ſi nõ pro
debito ſatisfaciant, condemnandos.

EX ADVERSO.

NEPOTES vero clypeis defenſionis armati aſſerunt, ſe non
teneri dicentes obligationem ipſo iure non tenuiſſe factam con
tra legis prohibitionem arg. C. de caſtr. pecul. l. ſi fa. & C. de bon.
quę lib. l. fin. §. filius. Si ergo fuit obligatio contra leges, ga per-
ſona, quę obligauit, non poterat obligare: igitur idem ipſe po-
2 terit infringere, arg. C. de pred. min. l. iij. & C. de repud. her. l. iij.
nec enim per obligationem, quam fecit, quę de iure non tenuit,
etiam ab agendi poſſet via repelli, vt. ff. de oper. lib. l. ſicut & ff.
quibus mo. pig. l. iiij. & l. ſicut. §. ſi volun. & ff. de optio. lega. l.
ij. Nec obſtat quod deceſſit auus, quia ſuperuixit patri, arg. ff. de
leg. iij. l. i. ſuccedit alia ratio fortior, quia nulli non pater auum
obligationem hanc potuiſſe reuocare, quin etiam a creditore, ſi
poſſideret, petere igitur nepotes, cum ſint heredes ipſius hoc
facere poſſunt, arg. ff. de regul. iur. l. heredem, & ff. de oper. lib.
l. & ſi ex modica. §. i. nec enim heredi nocere debet, quod defuncto
nocere non potuit, arg. ff. de condit. & demon. l. publicius in fi.
& ff. de regul. iur. l. inuitus. §. ij. quamuis hoc non poſſet allega
re iure patris, poterunt tamen quaſi heredes aui, arg. ff. de Se-
nator. l. emancipatum, nimirum plerũque iure vno conceditur
quod altero denegatur, arg. ff. de teſt. mil. l. iij. & C. ad. l. iul. de adul.
l. iure. Preterea proponitur alia ratio, quia filius familias nõ
habet liberam facultatem, cum parentes habeant adminiſtra
tionem legitimam, igitur quod de bonis citra patris voluntatem,
& authoritatem alienauerit, ipſo iure non valet arg. C. de Bon.
quę lib. l. cum non ſolum. §. filijs famil. autem & ff. ad macedo.
l. ſed & ſi. §. i. cum ergo iure prohibente facta ſit talis obligatio,
tractu temporis non potuit confirmari arg. ff. de regul. iur. l. quod
in initio & l. annua & l. penult. nullo enim tempore debet habe-
ri ratum quod contra leges factũ eſt arg. ff. quod met. cau. l. ſi mulier.
§. i. preter hęc, legis habemus rationem prohibentur enim hu
iuſmodi alienationes ne filij calore iuuenili inducti pauperent
vt. C. de bon. quę lib. l. fin. §. filijs, nimirum quędam in ſe licita
plerumque prohibentur propter inſtum, quod inde peruenire
poteſt, vt inſtitut. vi. bonor. rapt. §. ſed nedum. Ex his ergo

aperte liquet alienationem talem nullius fuiſſe momenti. Vnde iá dicti nepotes iuſte poſtulát a petitione creditoris abſolui.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine pręiuditio melioris ſententię hanc obligationem ab initio non tenuiſſe, ideoqꝫ ipſum ⁊ filium, ſi poſſidet putarem ab hac hipothecaria abſoluendum, cum enim legibus prohibeatur huiuſmodi obligatio, ſatis patet eam, ſi facta fuerit, ipſo iure nullam quamuis hoc expreſſum lagiſlator non cauit, vt. C. de legib. l. non dubium.

QVÆSTIO CXXIII. Correlaria

123 AN DICTI FILII SE DEFENDENTES POSſint tempore meſſium & uindemiarum in ius conueniri & dilationem ea de ea cauſa obtinerę.

TERTIO Loco quęritur, nunquid nepotes iſti tempore meſſium, ⁊ vindemmiarum ad iudicem vocari vti rei ruſticę occupati non debeant, quia clerici, vel milites ſunt, dilationem cauſa meſſium vel vindemiarum habere poſſunt, proponitur officium iudicis.

QVOD DEBEAT

¶ QVOD ergo huiuſmodi dilatio nepotibus dari debeat, ratio generalis proponitur, Generaliter enim ſtatutum eſt, nequis tempore meſſium, ⁊ vindemiarum cogat aduerſarium ſuum, in ius venire, vt. ff. de fer. l. 1. in princ. ⁊. C. ⁊. l. omnes in princ. nec diſtinguitur perſona vocantis, vel vocati, qualiſcũqꝫ ergo fuerit vocans, vel vocatus non cogitur ad iudicium venire, vt C. de donat. l. data, ⁊. ff. de offic. preſ. l. iij. nimirum verbum ſimpliciter dictum, generaliter ⁊ ſine diſtinctione intelligendũ eſt arg. ff. de aleator. l. ij. ⁊. ff. de legat. pręſtan. l. 1. cum in legibꝰ indefinita iura vniuerſa contineát, vt. ff. de ſer. vrb. pr. l. ſi ſeruitus ⁊. ff. de excuſ. tut. l. ij. Secundo allegatur alia ratio, quia iura non propter perſonas certas ſed generaliter in omnibus ſtatuta ſunt, arg. ff. de leg. l. iura ⁊. C. de legib. l. leges. Tertio quia beneficia large interpretanda ſunt, vt. ff. de conſtit. princ. l. beneficium quãuis enim dicatur, ꝙ circa reꝫ ruſticam occupati nõ ſunt compellendi in forum, tamen ⁊ de non occupatis idẽ in

telligendum eſt, quia occupari poſſunt, arg. ff. de furt. l. eum, q
1 §. ij. Ideo enim occupatorum fit mentio, quia propter occupa
tionem ius traditum eſt ab initio, porro & ſi non occuparentur,
nihilominus tamen habet locum conſtitutio, quę ob cauſam il
lam generaliter facta eſt arg. inſtit. ꝙ cum eo. §. fin. & C. de prę-
ſcr. xxv. ann. l. fin. & C. de ſer. fugit. l. fin. non enim ceſſante cau-
ſa conſtitutionis, ſtatim & conſtitutio ceſſare debet, arg. ff. de re.
milit. l. ſemel & ff. de ſenat. l. fęminę. Quarto, quia caſus exci-
piuntur, in quibus temporibus iſtis poteſt quis in ius vocari:
vt. ff. de fer. l. 1. §. fin. & l. ij. & iij. ergo generaliter in alijs prohibetur vt.
C. de pact. con. l. fin. nam ꝙ de vno dicitur, de alijs denegatur,
vt. ff. de cond. & demonſt. l. cum ita & ff. de appel. l. cum iumia:

EXADVERSO

Ex aduerſo reſpondetur dilationem hanc non eſſe eis cōceden-
dam, his enim danda eſt, qui circa rem ruſticam occupantur,
vt. ff. de fer. l. 1. cum ergo iſti nepotes non ſint circa rem ruſticā
occupati, huius dilationis beneficio gaudere non debent, vt. n.
ex ore tuo te iudicem cū occupatis hoc beneficiū dicatur datum
omnibus alijs denegatur, arg. ff. de contrah. empt. l. cum ſeruo
& ff. de exercito. act. l. 1. vel adminus. vt ipſi fatentur, hęc fuit
cauſa conceſſionis, ꝙ occupanti &c. igitur vbi cauſa deficit, cō
ceſſio etiam ceſſare debet, arg. ff. de iu. patron. l. adigere. §. quā
uis, & ff. de pact. l. ꝙ dictum ad hęc, non magis hoc, ꝗ̄ alio tē-
pore occupantur, ergo nō magis hoc ꝗ̄ alio tempore beneficia
ri debent, nam vbi par cauſa eſt & paria debent iura conſtitui,
arg. de. l. aquil. l. illud, & ff. vt ex legi. & ſenatuſconſ. bon. poſſ. l.
1. quantum ad iſtos non intelligitur tale tempus, cum ipſi ea,
quę huiuſmodi temporis ſunt, nō adimpleāt arg. ff. ꝙ cuiuſq;
vin. l. 1. & ff. ſi ſeruit. vind. l. loci. §. competit. nimirum benefici-
um non meretur habere qui illud propter ꝙ beneficium ꝯcedi
tur, non exercet. C. de ſacr. ſan. Eccl. l. qui ſub prętextu.

SOLVTIO

QVIA igitur rariſſime contingere poteſt, qđ quis directo, vel
2 ſecundario occupetur, tali tempore pronuncio huius beneficiū
omnibus communiter indulgendum.

QVÆSTIO CXXIIII.

124 AN EPISCOPVS BONON. A CVIVS SEN-
*tentia fuit appellatum ad Archiepiſcopū Rauen. poſſit,
ſi Archiepiſcopus Rauenā fiat, eandē cau
ſam ī appellationis inſtātia iudicare.*

BONONIENSI Epiſcopo iudicante ad Archepiſcopum Rauennatenſem dicitur appellatum, quo interim viam vniuerſę carnis ingreſſo Bononienſis Epiſcopus ei proponitur ſubſtitutus, nunc ergo in dubium vertitur, an ſuper appellationis cauſa cognoſcere valeat, q̃n dã Bon. Epiſcopus, proponitur ſapientum cognitio.

QVOD POSSIT

¶QVOD poſſit cognoſcere, In primis ea ratione conuincitur, quia quaſi alius homo eſſe videtur, licet idem ſit in veritate, arg. ff. de acq. re. dom. l. ſed ſi ex meis, & ff. de adim. leg. l. ſi ſeruus. §. 1. Secundo, quia cum ipſe ſit archiepiſcopus Rauennas appellationes ad eum archiepiſcopum factas debet cognoſcere, cum nullo iure vetetur, arg. ff. de procur. l. mutus. §. 1. po
1 tius enim dignitatis ſunt cognitiones huiuſmodi, q̃ perſonæ arg. ff. quod cuiuſq; vni. nomi. l. item in princ. & ff. de offic. iuridi. Alexan. l. 1. & 2. non ergo dici debet ad ipſum, qui iudicauit, recurſum appellationis fieri, cum ille fuerit Bononienſis epiſcopus, nunc autem Rauennas cognoſcit archiepiſcopus inter quos quãta ſit diſcretio, nulli nõ patet, arg. ff. de iuriſd. om. iudi. l. quamuis: ergo ſi vetaretur cognoſcere, quia fuit epiſcopus, tamen debet admitti, quia nunc eſt archiepiſcopus, argu. ff. de iudic. l. iudicium, econuerſo nimirum, quod ſepe vno reſpectu negatur, alio indulgetur, arg. ff. de fideiuſſ. l. tutor. & ff. de condit. ob. ca. l. dedi. & l. ſi pecuniam in princ. Tertio loco dicimus, quod in lege illa, qua prohibetur recurſum cauſę fieri ad eum a quo appellatum eſt, conditio tacita debet intelligi, ſi in eodem ſtatu permanſerit, argu. ff. de ſolutio. l. cum quis & ff. de procurat. l. ſi poſt datam.

EXADVERSO.

¶ECONTRA vero allegari poteſt, quondam Bononienſis epiſcopus ſuper appellatione hac non poſſe cognoſcere, lex enim aperte ſcripta eſt, qua prohibetur cauſę recurſus fieri ad eum, a quo appellatum eſt, vt. C. de appellat. l. eos qui, nec diſtinguitur in eadem dignitate permanſerit, vel eam prenũciauerit, igitur generaliter debet prohiberi, arg. ff. de aleato. l. 1. ff. de offic. preſ. l. iij. Secundo allegatur iuſtiſſima ſuſpitionis ratio, qui enim ei non immerito ſuſpectus dicetur, contra quem iudicauit? vt. C. de aſſeſſor. l. fin. non enim eſt veriſſimile, quod ſuam ſententiam, q̃uis in melius, vellit permutare, nimirum cum etiã deſcẽda cauſę variatio ſit, vt. C. de mo. mulier. l. fin. poterit igit

merito, quaſi ſuſpectus refutari: arg. C. de iudic. l. apertiſſimi, & ff. de liber. cau. l. ſi pariter. Tertio, quia ſemel officio ſuo functus eſt, igitur ſiue bene, ſiue male iudicauerit, non poteſt iterato eandem cauſam cognoſcere: arg. ff. de re. iudic. l. iudex.

SOLVTIO

¶ DICIMVS ergo hunc archiepiſcopum de appellationis cauſa poſſe cognoſcere, melius tamen fecerit, ſi ipſam cauſam alteri delegauerit arg. ff. de iuriſdi. om. iud. l. prętor.

QVÆSTIO CXXV.

125 AN VSVRARIVS QVI IMMINENTE MORTE *ſacerdoti iurauit in confeſſione uſuras de cetero nō exigere, et exactas reſtituere cōs ualeſcens poſſit eas petere nō obſtāte iuramēto.*

QVIDAM fenerator, dum eſſet in mortis articulo conſtitutus deo reconciliari volens in manu ſacerdotis iurauit ſe vſuras de cetero non exacturum, exactaſq; arbitrio preſbiteri reſtituturū, verum timore mortis fugato ruſticus conualeſcens vſuras ſibi ſtipulatione promiſſas petere a debitore ſatagit, debitor vero iuramentum obycere proponit. Queritur, quid iuris ſit, proponitur certi cōditio.

QVOD POSSIT

¶ QVOD autem poſſit cum effectu competere, euidenti ratione probatur, ſtipulatus enim fuit vſuras intra modum legitimum. nec modus liberandi aliquis interuenit, igitur recte potuit experiri, arg. C. ſi cert. pet. l. ſi pro mutuo. Nec obſtat q iuraſſe dicitur ſacerdoti, quia res inter alios acta alys prodeſſe non debet, nec ex ea alteri nocere, arg. ff. de pact. l. ſi vnus. §. pacta & ff. de iurein. l. iy. & l. pen. & l. nam & poſtea; q enim ſacer
1 doti iurauit, deo iurauit, & ſolum deum habet vltorem, arg. C. de reb. cred. l. y. ¶ Item quia ex cauſa iurauit, ſcʒ timore mortis, igitur cauſa non ſequuta reuocari poteſt, q iurauit, argu. C. de non num. pecu. l. indubitati & ff. de condit. ob. tur. ca. l. 1. & y. & per totum titulum: nimirum quaſi mortis cauſa videtur debitoribus reliquiſſe liberationem vſurarum, igitur cum conualuit reuocare poterit, q fecit argum. ff. de donat. ca. mort. l. ſi

mortis. Nec dicatur facere contra iuramentum, quia ex con/
ceſſa cauſa deſeritur arg.ff.qui ſatiſd.cog.l.fi. Inſtat ratio for
tior, quia coactus fecit timore mortis percuſſus, ergo reuocari
poterit, arg.in conſtit. Feder.l.hac.edictali.§.fin. ¶ Item cū
iure vltimę voluntatis fecit, vt probatum eſt, licite variare po
terit, ⁊ mutare cum ſit, ambulatoria defuncti voluntas vſque
ad extremum exitum, arg.ff.de adim.leg.l.iiij.⁊.ff.de donat.in
ter vir.⁊ vx.l.cum hic.§.ait.nemo enim ſibi legem imponere
poteſt, ne liceat ei a priori voluntate diſcedere, vt.ff.de leg.ij.l.
ſiquis, ⁊.ff.de iu.codicill.l, dominus: Vltimo loco ſuccedit ra/
tio fortior, quia ſacerdos turpiter iuramentum huiuſmodi exe/
git nolens feneratori alias dare penitentiam, cum enim coacta
2 ſeruitia Deus non diligat, patet igitur, ꝙ pacto, vel iuramēto
non debet ad hoc aliquis aſtringi, quędā eniꝫ per ſe licita ſunt
quę in pactis deducta viciantur, vt, ſcꝫ in cauſa Burgenſis, ⁊
nobilis, probatum eſt, igitur cū excuſſum ſit turpiter iuramen/
tum, tale nullam vim habere debet, arg.in auth.ſcenicas nō ſo
lum ſi fideiuſſ.§.1.⁊.ff.de legat.1.l.ſiquis in factum, his fenera
torem breuiter peractis ſe defendere nititur.

EXADVERSO

¶ CONTRA Macedonem ſtilum conuertamus, dicimus er/
go improbiſſimum hunc vſurarium vſquam vſuras exigere nō
poſſe, quamuis in ſtipulatum deductas: Et in primis cōtra ip
ſum facit odium ipſorum feneratorum, vſurarumqꝫ quorum
quarumqꝫ cauſa etiam licita alias denegantur, ⁊ denegata cō
ceduntur arg.C.de vſur.l.cum allegas: ⁊.ff.ad maced.l.1.Se/
cundo ipſius licitum iuramentum, contra ꝙ nulli licet venire,
argum.C.de tranſ.l.ſiquis maior.⁊.C.ſi mul.ſe.ma.dix.l.pen.
Quinimmo iuramenti tanta vis eſt, ac poteſtas: vt alias lici/
ta denegantur, vt.C.ſi adu.vend.l.ij.de probat.auth.ꝙ opor/
tet, ſed ⁊ negata panduntur vt.ff.de iureiu.l.nam poſt.§.ij.⁊
3 l.ſi duo. Nec obſtat ꝙ dicitur res in alios acta ⁊c.ſacerdos.n.
cum ſit pater ſpiritualis ad inſtar patris naturalis filijs poteſt
proficere, arg.ff.de verb.ob.l.quodcūqꝫ.§.1.⁊.C.de pact.con.l.
pater, vel cum omnibus publicę deſeruiat, quaſi publica perſo
na poteſt ſuo pacto, vel ſtipulatione alteri quęrere, vt.ff.de ado
ptiuo.l.non aliter, ⁊.ff.rempu.ſal.fo.l.ij. Tertio quia ⁊ ſi non
proſit debitoribus iuramentum, quantum ad exceptionem iu/
riſiurandi ſaltem prodeſſe debet, quantum ad exceptionem do
li.arg.ff.de pact.l.iuriſgentium.§.fin.l.reſcriptum.§.fi. Quar
to, quia quaſi debitorum gerendo negocium fecit ſacerdos, er/
go ipſi ratum habendo poſſunt ſibi exceptionem parare, ſicut
alias dominium, vel actionem arg.ff.de negoc.geſt.l.ſi ego.

Quinto

Quinto etiam ſi nullum ſacramentum interceſſiſſet, tamen feneratoꝛ ex tali ſtipulatione, quę contra Canones interpoſita eſt quos noſtrę leges imitantur, experiri non poteſt, argu. in auth. vt cleri. apud prop. epiſ. §. ſi vero eccleſiaſticum.

SOLVTIO.

¶ VOLENTES igitur vſurarij, ꝙ eſt monſtruoſum, animam ſaluare, debitori doli exceptionem concedentes ipſum a feneratoris petitione abſoluimus.

QVÆSTIO. CXXVI.

126 **AN IN PENAM TRAHENTIS ALIQVEM IN ius coram iudice extero incidat is, qui uocauit, ſed ante litem conteſtatam deſtitit.**

DICTVS itaqꝫ feneratoꝛ pręd icta malitia nō ſufficienti debitorem vocauit ante iudicem exterus traxitqꝫ eum inuitum, deinde priuſqꝫ litem conteſtaretur, peritiores conſulens ante iudicem ordinarium, deſiderat eum conuenire, debitor vero eum actione priuatum propter prauam de ſe vocationem contendit. Quęritur, quid iuris ſit, proponitur actio ſecundum formam negocij.

QVOD POSSIT.

¶ QVOD igitur feneratoꝛ poſſit agere cum effectu, euidenti ratione probatur, In primis, quia creditoꝛ fuit, nec eſſe deſijt, igitur adhuc creditoꝛ manet, poterit ergo cum effectu actionē intendere, arg. ff. de his qui ſui vel ali. iur. l. pater. Secundo quia non debet nocere conatus, cum iniuria non habuerit effectum, arg. ff. ꝙ quiſqꝫ iur. l. i. §. fin. ꝛ. ff. de iniur. l. item apud. §. ſi cauſa, ꝛ. §. aliqui verba enim cum effectu accipienda ſunt, vt ꝙ dicitur vocauit ꝛc. non prima figura, vel verbo tenus ſed cum effectu accipiatur vt. ff. de hered. vel actio. vend. l. ij. §. illud, ꝛ. ff.
x. nequi eum in ius voc. l. pen. §. pr. Tertio, quia fingitur nemo vocaſſe, qui non perſeuerauit, ſed ante litem conteſtatam deſtiterit, arg. ff. rem rat. hab. l. amplius, ꝛ. ff. de diuoꝛt. l. ij. Quarto loco dicimus huic iuſtę plenitudinis ſuffragio indulgendū, arg. ff. ad. l. corn. de falſ. l. qui falſam, ꝛ. C. de appellat. l. ſiquis libellos. Quinto quia deſtitit re integra, ideſt ante litis conteſtatę initium arg. ff. de rei vend. l. is qui ſe obtulit ꝛ. C. de pluſ petitio. l. vnica. Sexto quia omnia reo integra ſunt, nihilqꝫ ipſius int ex eſt, arg. ff. ſi q. cautio. l. ꝛ ſi poſt tres.

Ee

EXADVERSO

❡ E CONTRARIO dicimus creditorem actione mulctatum experiri non poſſe, nimirum expreſſum lege cauetur vocantem ad iudicem exterum cauſam ſuam debere perdere, ⁊ actione mulctari, vt. C. de iuriſdict. om. iud. l. autem, ⁊ l. in criminali, nec diſtinguitur perſeuerauerit, vel non, ergo generaliter ſiue perſeuerando agat, ſiue deſiſtat, punietur, vt. ff. de offic. praef. l. 3 ⁊. ff. de publ. act. l. de precio, quamuis ei hoc ius asperuʒ videatur, ſeruari debet, quia lex ita ſcripta eſt, vt. ff. qui ⁊ a quib. l. proſpexit, non enim a verbis legis facile eſt recedendum, vt. ff. de exercit. actio. l. 1. §. ſi is quis, ⁊. ff. de leg. iij. l. non aliter. Nec
2 proficit ei ad penam, qui vocauerit, quamuis poſtea deſtiterit quia vocaſſe ſufficit, arg. ff. de calumniat. l. iij. in princ. Ex his ergo liquet vocantem aduerſarium ad iudicem exterum ⁊ re, ⁊ actione mulctari, ergo licet poſtea deſiſtat, non tamen ſemel actio extincta, debet reſtitui arg. ff. de verb. obl. l. itē. §. ſacram. ⁊. ff. de nox. actio. l. ſi alienus.

SOLVTIO

❡ VIDETVR ergo mihi ſine preiudicio melioris ſententie, ad
3 exterum vocantem iudicem ſi ante litem conteſtataʒ peniteat, adiuuandum, maxime ſi non per malitiam vocauit, vt actione non priuetur.

QVÆSTIO CXXVII

127 AN HERETICVS DONANS IVS, SI QVOD HA*bet in hereditate paterna reuerſus ad fidem, poſſit repetere bona paterna à poſſeſſribus eorum.*

QVIDAM Senenſis habens filium hereticum in fidem: ſiue patarinum mutuam pecuniam accepit, omniaq; bona ſua creditoribus obligauit, ipſoſq; in vacuam poſſeſſionem induxit in caſuq; tali relicto filio agnatiſque ortodoxis, finiuit vitā hic talis filius agnatis ſuis ius vniuerſum ſiquid habebat in hereditate paterna, donauit, qui poſt modum contra creditores fugientes actionum iacula vniuerſa vendicātes quaſi de fructibus fuerit creditoribus pleniſſime ſatiſfactū vel forſan debitū offerentes in maxima quātitate accepta pecunia

tranſigerunt,ipſis creditoribus finem facientes, ⁊ donationẽ
iuris,ſi quod haberet: elapſo poſtmodū breui temporis ſpatio
dictus patarinus ad fidem reuertitur, bonaq́ paterna contra
dictos creditores inſtituit petere, obijciūt ei omnia ſupradicta,
Queritur, quid iuris ſit,proponitur,actio pignoratitia vel pe/
titio hereditatis vel rei vendicatio.

QVOD POSSIT

¶QVOD autem cum effectu valeat experiri, In primis ea ra/
tione probatur,quia nuper ad fidem reuerſus quaſi agnoſcen/
di iuris cauſa patri debet ſuccedere,ſicut ab hoſtibus reuerſus,
vel a deportatione liberatus arg.ff.quibus ex ca.maio.l fin.⁊.
ff.de bon.poſſ.con.tab.l.1.§.fin.nimirum ratione delicti, q̃ an/
tea priuabatur hereditate paterna vt.C.de heret. ⁊ manich.l.
1 cognouimus nec ad fidem reuerſus repelli debet, cum iuſte pe/
nitudinis ſuffragio ſit ſubueniendum arg.C.de her. ⁊ man.l.4.
⁊.l.cognouimus, ⁊ in auth.idē de neſtorianis.Secundo quaſi
nouus,aliuſq́ homo eſſe videtur arg.C.de nupt.l.imperialis.
Tertio quia non debet ei obeſſe,ꝙ in infidelitate fecit,dum ſer/
uus eſſet peccati arg.ff.de reg.iu.l.ꝙ quiſq́, ⁊ de negoc.geſt.l.
cum actum. Quarto,quia ipſius donatio,cum nihil haberet,
ipſo iure non valuit,argu.ff.de acqui.re.dom.l.traditio.⁊.ff.de
regul.iur.l.nemo.¶Item quia donauit agnatis, qui tunc erāt
domini, ⁊ ſuccedebant, de iure arg.C.de her. ⁊ man.l.cogno/
uimus cum ergo,vt probatum eſt,ipſius donatio de iure nō va
luerit,igitur ea non obſtante vendicare poterit arg.C.de tranſ.
l.ſi cauſa,⁊.C.de agric.⁊ cenſ.l.quemadmodum lib.xi.Quin/
2 to allegari poteſt ratio mera ⁊ ſcripta lex vt hac occaſione inui
tentur heretici ad fidem redire, arg.ff.de iuſt.⁊ iu.l.1.

EX ADVERSO

¶EX aduerſo creditores reſiſtunt dicentes dictum patarinum ab
intentione ſue petitionis repellendum euidenti ratione In pri
mis quia donauit vniuerſum, ꝙ habebat, ergo reuocare nō
poterit, niſi forſan per ingratitudinem vt.C.de reuoc.donat.l.
donationes ⁊.C.de action.⁊ obl.l.ſicuti. Secūdo quia donan
do omnem ſibi agendi viam interclusit, ⁊ cauſam preſentem
3 ſcilicet ⁊ futuraꝫ, vt.ff.de rei vendic.l.ſi autio, ⁊.ff.de vſucap.
l.cum vir. Tertio quia in hunc caſum ſibi proſpicere potuit
vt.ff.loca.l.ſi quis domum. Quarto quia non dꝫ plus iure teri,
quia hereticus, q̃ ſi fuiſſet catholicus, ſi enim catholicus a ſe
factam donationem non poteſt infringere,multo minus hereti
cus: ne alioquin plus iuris habeāt delinquentes, q̃ qui non de/
liquerunt arg.ff.de donat.inter.vir.⁊ vx.l.iij.⁊.ff.ad Turpill.

l.1.§.accuſat. ꝛ.arg.ff.de noxal.action.l.non ſolum: Quinto quia ꝛ ſi poneretur, quod fuiſſet inutilis donatio talis, ipſe tamen, qui fecit, non poterit reuocare, arg.ff.de ſeruit.ruſ.pred.l. p fundum, ꝛ.ff.de adoption.l.poſt mortem. Sexto quia nulli facultas eſſe debet ſub ſui maleficij pretextu a ſe contractum in irritum reuocare, argum.C.de reuoc.don.l.cum profitearis, ꝛ.C. de tranſ.l.tranſactione.

SOLVTIO

¶ EGO itaqꝫ Pileus Medicenſis auditis intellectis, ac cognitis allegationibus vtriuſqꝫ partis creditores a prędicti patare in petitione abſoluo.

QVÆSTIO CXXVIII

128 AN STANTE MANDATO FACTO TRIBVS *ad uendendum, alter ex eis poſſit emere ab uno eorum.* 1

ARNALDVS de calidis degens Mutinę cauſa ſtudiorum mandauit tribus amicis ſuis per epiſtolam vt fundos duos Velleianum ſcꝫ, ꝛ Seianum diſtraherent, ſibiqꝫ pręcium bona fide acceptum mitterent. Duo igitur ex his abſente tertio, vnus alteri fundos predictos citra mādati formā vendidit, preciumqꝫ acceptum Arnaldo per fidelem nuncium tranſmiſerunt, Arnaldus vero poſt modum in patriam reuer- 2
ſus re comperta fundos prędictos quaſi contra formam mandati alienatos vindicare intendit. Queritur, quid iuris ſit, proponitur rei vendicatio.

QVOD POSSIT VENDICARE

¶ QVOD autem rei vendicatio competat cum effectu, euidenti ratione conuincitur, ſcꝫ quia fines mandati cuſtoditi nō fuerūt, tribus mandatum fuit, vt venderent quod nunquam obſeruatum fuit, nimirum nedum tres ſed nec duo vendiderunt, immo vnus tantum, reiqꝫ forma non ſeruata mandato non obſtante competit 3
vendicatio, arg.ff.mand.l.diligenter, ꝛ.ff.de tributo.l.ſed. ꝛ ſi
1 §.conditio. ꝛ.l.quicunqꝫ.§.non tamen. Preter hec plures debuerunt adeſſe venditioni, igitur vno deficiente tota venditio infirmatur, arg.C.de teſtam.l.ſi vnus, ꝛ.C.qua: pro. nō eſt neceſſ.l.cum magis, ꝛ.ff.de arbitr.l.ſi cum. ¶ Item pluribus hoc negocium demandatum eſt, ꝛ ſimul igitur abſente aliq. ex his

non potuit expediri, arg. ff. de regul. iur. l. duo ex. ſed et ponatur ꝙ vnus potuerit vendere, non tamen comprocurator poterit comperare prohibitus ratione officij arg. ff. de contrah. empt. l. ſi in emptione. §. fin. ⁊ l. fin. nec potuit duplici officio fungi ſcʒ
2 ementis ⁊ vendentis arg. ff. de auto. tut. l. pupillus. §. 1. ⁊. ff. de tut. ⁊ cur. l. pretori: cum enim debuit vendere non potuit, nec debuit comperare, arg. C. de ſacr. ſanct. Eccl. auth. quibuſcũqꝫ ⁊. C. de diſtr. pign. l. ⁊ qui ſub imagine preter hec preſumitur dolus procuratoris, qui comperauit, interueniſſe, ſi non reſti-tuat, argum. C. de dolo. l. 1.

EX ADVERSO

¶ HÆC pro Arnaldo allegentur, ↄ vero reſiſtit poſſeſſor obijci-ens rei venditę ac traditę Arnaldi mãdato, ⁊ ab eo, cui man-datum fuit exceptio, quam ſibi cum effectu competere dicit cõ-perauit enim vt dictum eſt ab eo, cui Arnaldus vendere, man-dauit, nec reuocatum fuit mandatum: ergo cum effectu datur exceptio, arg. ff. de except. rei iudic. l. 1. Quinimmo quaſi ip-ſe vendiderit repelli poteſt, nam ⁊ vendere videtur qui per ali-um vendit. arg. ff. de lib. ca. l. non ſolum. §. 1. ⁊. ff. de adm. tut. l. ita autem depoſitioni. §. geſſiſſe autem. Nec obſtat ꝙ pluribus mandatum fuit vendendum, ſufficit enim vnius auctoritas arg. ff. de exercito. l. 1. §. ſi plures, ⁊. ff. de admin. tut. l. iij. nam cum
3 mandatum datũ ſit, nõ refert, per quẽ mandatũ fuerit explica-tum, etiam ſi per eum cui mandatum non eſt, cum non inter-ſit mandatoris arg. ff. mand. l. ſi procurator. §. mandati; nem-pe alius pro me faciendo, ꝙ mihi mandatũ eſt, me liberat, arg. ff. de negoc. geſt. l. ſi pupilli, in princ. ⁊ l. ſoluendo, ⁊ l. manda-ti: ergo multo fortius, cui mandatum eſt pro ſe, ⁊ alius facien-do mandatum explicat. Nec obuiat, ꝙ is qui comperauit, ſi-militer vendere debuit potuit enim rite ab alio procurare, vice cuius extranei palam ⁊ bona fide comperare lex concedit arg. ff. de admin. tut. l. non exiſtimo non enim debuit officium ſuum ipſi eſſe damnoſum arg. ff. de furt. l. inter omnes. Preter hec qui mandauit alteri non prohibuit alteri ab altero comperare, igitur conceſſiſſe videtur arg. ff. de procurat. l. qui proprio. §. ſi. Succedit alia ratio fortior: quia mandatoris non intereſt ma-gis ab iſto fundum comperatum eſſe ꝗꝫ ab alio, igitur experiri non poteſt, arg. ff. mand. l. ſi procurator. §. ſi mandati.

SOLVTIO

¶ MIHI videtur ſine preiuditio melioris ſententię diſtinguendũ vtrum mandauit ſimul vendere tribus an ſeparatim cuiqꝫ, vt venderet nõ adiecto vtrũ alij venderet, In primo caſu quaſi

non fuerit forma ſeruata mandati emptorem condemno, in ſecundo vero abſoluo, vt. C. de caduc. tollen. §. penult.

QVÆSTIO CXXIX.

129 AN SECVNDVS MARITVS QVI HABVIT *in dotem omnia, quæ habebat primus uir, poſſit petere fundum poſſeſſum à primo marito extra dotem.*

BEBIVS Martellus Aſcanio Morello dotis filię ſuę nomine fundum dedit Borrianum ſcz Seianum inter quos Aſcanius etiam Romanuz quaſi ſibi in dotem datũ cũ cęteris poſſedit, Aſcanio mortuo Bebius Martellus eandem filiam ſuam Sẽpronio in matrimonio copulauit promittẽs dotis nomine omnia quę habebat Aſcanius Morellus. Modo quęritur, nunquid Romanus fundus in hac promiſſione contineatur, ſcilꝫ vt vel poſſit peti, vel non repeti, ſi Aſcanio traditus fuerit, proponitur actio ex ſtipulatu a marito ſi non fuerit traditus ſolutione vero facta proponit Bebius ſocer, vel hęres eius repetitionem.

QVOD CONTINEATVR.

¶ QVOD ergo Romanus fundus dotis promiſſione contineatur, vt ſic a marito poſſit peti vel non repeti, plura ſuadere videre videntur, fauor dotis in iure pro qua reſpondendum eſt in ambiguo, vt. ff. de regul. iur. l. in ambiguis. ¶ Item quia nõ fuerit forſan alias Sempronius matrimonium contracturus, niſi fundum hunc habuiſſet in dotem, arg. ff. de contrab. empt. l. ſi duos, ꝛ. ff. de edil. edic. l. cum eidem. ¶ Item quia fingendum eſt Aſcanium in dotem prędictum fundum habuiſſe, licꝫ vere non habuerit; quia habuiſſe vulgariter credebatur, arg. ff. de offic. pre. l. Barbarius ꝛ. ff. ad maced. l. iij. vulgaris enim ꝛ communis opinio pro veritate accipitur, arg. ff. de teſta. l. iij. ꝛ. C. de ſent. ꝛ interlocut. l. ij. ꝛ. ff. de teſtib. l. iij. non igitur imputandum eſt ei, ſi non diuinauit priorem maritum pręfatum fundum in dotem non habuiſſe, arg. ff. ad l. aquil. l. ſi putatur, ꝛ. ff. mand. l. ſi fideiuſſor. immo Bebio Martello ſocero imputandum, ꝛ quaſi dolo exceptione, vel replicatione ſubmouendum,

cum Sempronium generum non inſtruxerit, veritatemqȝ ma
nifeſtauerit, ipſumqȝ errare paſſus fuerit, arg. ff. de pignorat.
act. l. ſiquis in pigno. ſed forte dicet Bebius ⁊ Martellus ſe qua
ſi in pignore dediſſe replicabitur ergo ⁊ intellexit ipſe dictū ſe-
pe fundum in dotem fuiſſe, igitur vterqȝ contra ſeutrius egit, vt
contineatur in promiſſione dotis poſterioris, ergo dabitur arg.
ff. ad. l. rhod. de iact. l. ſe vehenda ⁊. ff. de verb. obl. l. in conuen-
tio. Deinde ſuccedit alia ratio, quia cauſa pietatis in dote ver
titur, quę ſola impedit repetitionem, vt. ff. de cond. inde. l. qȝ a
2 domini. §. fin. Pręter hęc pro marito faciunt verba generalia
vt promiſſioni contineatur, etiam de quo non cogitauit promiſ
ſor. vt pro ſtipulatore verba accipiantur, vt. ff. de acceptil. l. iij.
⁊. ff. de verb. obl. l. ſi mihi ⁊ titio. ¶ Item pro ſtipulatore facit
habebat verbum, ꝙ plures annectit ſignificationes dominij,
vel quaſi, ſeu poſſeſſionis, vt. ff. de verb. obl. l. ſtipulator. §. i. ⁊
ff. de verb. ſign. l. haberi cum ergo contineri ſtipulationi credi-
tur quicqd prior maritus qualitercūqȝ habuerit, ergo ⁊ ſi poſ-
ſeſſionis tantum iure vt. C. de reb. ali. non alien. l. fin.

EX ADVERSO.

¶ EX aduerſo dicit Bebius, vel heres eius Romanum fundum
in ſtipulatione non contineri, ⁊ hoc liquet aperte id enim dum-
taxat ſtipulatione promiſſum eſt, ꝙ prior in dotem habuerit, at
fundum pręd ictum non habuit in dote, igitur ſtipulatione di-
cta non cōtinebatur, arg. ff. de verb. obl. l. ſi ſtipulatus vero nō
3 enim ſufficit habuiſſe, niſi in dotem habuerit, cum de tali habi
tione ſit dictum, ergo tanqȝ nullo modo habuerit interpretan-
dum eſt, arg. ff. de admin. tut. l. ſi duo. ⁊. ff. de leg. iij. l. inteſtato.
¶ Item non ſufficit opinari datum in dotem, niſi vere fuerit da
tus arg. ff. de vſufr. l. celſus, ⁊. ff. pro derelic. l. i. in fi. plus enim
rei veritas, qȝ opinio intuenda eſt, arg. ff. de neg. geſt. l. quinta;
pręter hec in ſtipulationibus verba contra ſtipulatorem intelli
genda ſunt, arg. ff. de verb. obl. l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulatio-
nibus. l. quicquid. ¶ Item habendi verbum ad id ꝙ iuſte, ⁊
4 legitime habuerit referendum eſt arg. C. de inoffic. teſt. l. ſiquan
do, ⁊. C. de his qui ven. eta. impetr. l. fin. ¶ Item ad ea tantum
quę cum effectu habuerit, vt auocari non poſſint, verba enim
cum effectu ſunt accipienda arg. ff. ꝙ quiſqȝ iur. l. i. in fin. ⁊. ff.
nequi. eum qui in ius voc. l. pen. §. pen. cū igitur Aſcanius nō
habuerit fundum Romanum iuſte legitimeqȝ. Item cum non
habuerit cum effectu ita ꝙ ab eo non poſſet auocari, immo cū
iniuſte poſſedit, auocariqȝ ab eo potuit, pro eo habendum eſt,
ac ſi nunqȝ habuerit, vt ſic poſteriori ſtipulatione, de qua qrit,
non contineatur, arg. ff. de verb. ſign. l. aliud eſt, ⁊. ff. de regul.

fur.l.non videtur quis ⁊.ff.de vſur.l.iiij.§.item: Ex his ergo aperte liquet fundum prelibatum nullo iure deberi, traditumq; per errorem condici poterit, arg.ff.de condit.indeb.l.1.nimiru legibus cautum eſt proprium errorem nemini nocere, arg.ff.de iur.⁊ fac.ign l.error immo licite reuocare, quia per errorem geſtum eſt arg.ff.de interrog.actio.l.de etate.

SOLVTIO

NOS itaq; vtriuſq; partis auditis allegationibus ⁊ diligenter intellectis Tutius fore putamus pro dote rndere, ideoq; Bebium Marcellum, ſeu eius heredem ad dicti ſepius fundi preſtationem condemnamus vel a repetitione repellimus.

QVÆSTIO CXXX.

130 AN MINOR MANVMISSIONEM CVM IVramento factam non ſeruata ſolemnitate poſſit reuocare.

IILIVS Abbati de abbatia minor.xxv.annis ſeruos quoſdam ſuos magna pecunie quantitate accepta nō in concilio vindicta manumiſit, ipſamq; manumiſſionem iuramento corporaliter preſtito confirmauit poſtmodum vero legis Elieſcentie tenore perſpecto; conſilioq; cuz peritioribus habito dictam manumiſſionem infirmare intendit quaſi factam contra d. legem, aliaſq; multas. Vertitur in queſtione quid iuris ſit proponitur vtilis in rem preiudicialis.

QVOD POSSIT

QVOD ergo iſte minor cuz effectu agere poſſit euidenti rōne probatur, quia manumiſſio hec aperte fuit contra legem Elieſcentiam vt.ff.de manumiſſ.vind.l.iiij.§.fin.⁊ inſtit.quibus ex cau.maio.non poſſ.§.eadem igitur ipſo iure non valuit poterit ergo in irritu; reuocare arg.C.ſi adu.lib.l.iij.⁊.ff.de optio.leg.l.iij. Nec obſtat q; iurauit, nam cum manumiſſio fuerit cōtra legem neq; iuramentum pro ea ſeruanda interpoſitum alicui᷑ debet eſſe momenti arg.C.de leg.l.non dubium.ff.de pactis.l.iuriſgent.§.ſi ⁊ pu.⁊.ff.de leg.1.l.ſiquis in fin. nimirum iuramenta turpia, vel turpiter vel contra leges extorta ſeruanda non ſunt vt in auth.ſcenicas non ſi fideiuſ.preſtite.ſ.collat.⁊

C.de

tranſact.l.pen.⁊.C.ad.l.iul.maieſ.l.ij. nec videtur deierare q
ex conceſſa cauſa deferit iuramentum, niſi quia ſic inueniretur
via circumueniendi legem Elieſcentiã, arg.ff.de tranſact.l. cũ
bi ⁊.l.ſicum lis.⁊.ff.ad.l.Elieſcentiam.l.vij.§.fin.⁊.l.ſicuti.§
1.⁊ inſtit.vi.bon.rapt.§.ſed nedum tanq̃ igitur in fraudem le
gis interpoſitum fuerit ⁊ contra mentem legis debet reuocari,
arg.ff.ad maced.l.iij.§.1.⁊.l.ſed iulianus ⁊ de pact.l. iure.§.
pretor.

EXADVERSO

¶ECONTRA dicitur minorem ab hac petitione repelli, In
primis propter libertatis fauorem, cuius gratia multa contra
iuris ciuilis regulam conſtituuntur, arg.ff.de fideicom.l.1.l.ge
neraliter ⁊ de regul.iur.quotiens, ⁊.l.in obſcuris. Secundo
propter iuramentum, cuius gratia plerumq; illicite factũ tol-
leratur vt.C.ſi adu.vend.l.1.⁊.C.de natural.lib.l.1. nec enim
licitum eſt cuiq; contra proprium venire ſacramentum arg.C.
de tranſact.l.ſiquis maior.⁊.C.ſi min.ſe maio.dix.l.penul.⁊ in
auth.de iureiur.amor.preſt.§.1. Quarto ꝓbatur ratione me-
ra ⁊ ſcripta quia noua.l.Federici cauetur ſacramenta ſponte
facta puberum ſuper alienationibus rerum ſuarum inuiolabili
ter obſeruari, ⁊ verbo alienationis ⁊ manumiſſio continetur,
ergo ſi iurauit pubes manumiſſionem firmam tenebit, nec con
2 tra venire poterit, vt in conſtit.noua, Federici hac edictali.§.
item ⁊.C.de reb.ali.non ali.l.fin.

SOLVTIO

¶MIHI videtur ſine preiudicio melioris ſententie minorẽ hũc
a petitione ſua repellendum propter ſupradictam maxime ra-
tionem.

QVÆSTIO CXXXI.

131 AN DONATIO FACTA LOCO PIO, ET RE
*ligioſo cum expreſſione, quòd donat pro remedio anime
ſuæ, & parentum ſuorum, ſit inter uiuos an cau-
ſa mortis & ſic poſſit reuocari.*

PISACVS De Robertis de Parma hoſpi-
tali ſancti Joãnis Hieroſolomitani pro reme
dio anime ſue ⁊ parentum ſuorũ donauit qc-
quid habebat in curia Gambazole, ⁊ in Ce-
nazano ea condictione vt faceret hoſpitala-
rij, hoſpitale ad bonum, ⁊ ſubſtentationẽ pau
perum, his verbis. Ego Piſacus de Rober
tis pro remedio anime mee ⁊ parentum meorum ⁊c. Et hoſpi

talarij conſtruxerunt ibi eccleſiam, ꝛ hoſpitale. Uerum pꝛę/
dictus Piſacus poſſeſſiones pꝛędictas ſemper tenuit, ꝛ colere
fecit, ſed de fructibus illarum poſſeſſionum faciebat, quãdoqꝫ
poꝛtari ad hoſpitale ſancti Joannis, ꝙ ibi erat, quandoqꝫ ad
aliud hoſpitale ſancti Joannis, ꝙ erat edificatũ ſimiliter in pa
trimonio Piſachi. Et ꝙ dederat hoſpitali, ſępe cõfeſſus eſt co
ram hoſpitalarijs, ꝛ hominibus loci, ꝙ omnia dederat hoſpi/
tali, ꝛ ꝙ non attriſtarẽtur homines illi, quia dederat illos me/
liori domui, ꝗꝫ eſſet in toto mundo pꝛopter quam eſſent defenſi
ꝛ tuti ab omni collecta, ꝛ onere ciuitatis ꝛ ſic fuerunt defenſi
per hoſpitale vſqꝫ ad moꝛtem Pyſachi, poꝛro dictus Piſachꝰ
moꝛiens predictas omnes poſſeſſiones reliquit monaſterio ſan
cti Joãnis de Parma, ꝛ Epiſcopo Parmenſi, Epſ Parmen
ſis, ꝛ monachi poſt moꝛtem Piſachi poſſeſſiones ingreſſi ab
hoſpitalarijs conueniuntur actione in rem. Quęritur quid iu
ris ſit, Ex hoc facto tres procedunt quęſtiones. Pꝛima num
quid prędicta donatio intelligatur donatio inter viuos, vel cau
ſa moꝛtis, vt ſic reuocari poſſit vel non Secunda, nunquid, ſi
excedit legitimã quantitatem valeat ſine inſinuatione. Tertia
nũqd hoſpitali ſine traditione ſit quęſitum ſaltẽ vtile dñium,
vt ſic vendicare poſſit, vel non.

QVOD NON POSSIT REVOCARI.

NOS itaqꝫ ſtamus ꝓ parte hoſpitalis in pꝛima qõne, ꝛ dicimus
donationem iſtã ſimplicẽ intelligendã, ꝛ ob id a donatoꝛe non
poſſe reuocari, ꝛ in pꝛimis illa rõne, qa nulla ꝯdõ repetendi ap
poſita eſt, itaqꝫ ſimplex intelligẽda ẽ, arg. ff. de donat. ca. moꝛt.
l. anten. ꝛ l. fin. §. fin. Secundo quia viuente, ꝛ patiente Piſa
co, immo ꝛ operam dante legem appoſitam adimpleuerũt ho/
ſpitalarij ſcꝫ conſtruendi eccleſiaꝫ, ꝛ hoſpitale, vnde pręſumen
duꝫ eſt, ꝙ donatio fuerit irreuocabilis, quia ſi fuiſſet moꝛtis cã
demum poſt moꝛtem implenda eſſet pactio, ex eo igitur, ꝙ in/
ter viuos, ꝛ donatoꝛis voluntate impleta eſt pręſumẽda eſt do/
natio inter viuos, arg. C. de in. delib. l. iiij. ꝛ ff. de diuoꝛt. ꝛ repud.
l. fin. ꝛ ff. de acqui. hęr. l. ſiquis extraneus. Nec obſtat ꝙ dicũt
aduerſarij, ꝙ ex alia donatione, quam pꝛius fecerat Pyſacus,
tenebantur facere eccleſiam ꝛ hoſpitale, quia, vt ipſi confiten/
tur, non debebat ibi fieri, niſi vna eccleſia, ꝛ vnum hoſpitale,
ꝛ Pyſacus quando poſtea vniuerſa donauit, ꝛ antea donata,
ꝛ conditione appoſita repetijt, ꝛ fere in eundem modum ver/
ba appoſuit, faciens, ꝙ vulgo conſueuerunt homines facere,
vt cum pꝛimum qdã ꝯcedũt vel acqrunt, poſtea eidẽ conce/
dendo vel acquirendo faciunt omnia ſub vno inſtrumento, cõ
ſcribi: facit ergo iſtud potius pro hoſpitale ꝗꝫ contra quia cuꝫ
illa fuerit donatio ſimplex, nec aduerſarij diffitent, ꝛ iſta debet

ſimplex iudicari, cum in eodem ordine facta ſit, vtraq; enim pro remedio animę ſuę facta fuit, ergo idem in vtraq; debet cẽſeri arg. ff. de bon. poſſ. ex te milit. l. 1. & ff. ad. l. illud, & C. ở con ſtit. pecu. l. diui. Tertio quia nullum ſignum habet eorũ, quę cauſa mortis donatio habere conſueuit arg. C. de teſtam. l. non codicillum, & ff. de donat. cau. mor. l. ſi alienam. §. 1. & l. Sena tus & ff. de iniur. l. item. §. ſiquis vigentes. nimirũ donatio cã mortis cauſam habet annexam qua non ſecuta datur conditio ob cauſam arg. ff. de donat. cau. mor. l. ſi in mor. l. qui mortis. Quarto, quia nullam mortis mentionem fecit. Unde nõ mor tis cauſa, ſed inter viuos debet iudicari arg. ff. de dote preleg. l. Seia. Nec obſtat q́ Pyſacus forte de morte cogitauit, nec forſan alias donaturus fuerat, nec hoc expreſſit, nihil enim pficit, q́ in mente geritur, ſi non exprimatur ore, arg. C. de odit. ob cau. l. ſi repetendi, & C. de tranſaction. l. ſi maior. ¶ Item

1 nõ obſtat q́ allegat Pyſacus pro remedio animę ſuę donaſſe, hęc enim adiectio cauſa fuit non conditio, & ob id non facit lo cum pœnitentię arg. C. de vi. dot. l. ſimiliter, & ff. de verb. obl. l. ſi de. Item hęc adiectio ſuperuacua fuit, quia ſi non eſſet ap poſita intelligeretur tamen q́ pro remedio animę ſuę fieret, ni mirũ cũ largimur pauperibus pontibus, hoſpitalibus, locis re ligioſis pro remedio animę donamus, itaq; ſi adyciatur expreſ ſim, nihil operabitur magis arg. ff. de leg. 1. l. iij. & C. de fideiuſ ſor. l. iij. Quinto, quia ſic eſt interpretandum in hoc ambiguo vt donatio magis valeat, q̃ pereat argum. ff. ad treb. l. cogi & l. ex facto, & l. quidam.

EXADVERSO

¶ ECONTRA dicunt monachi donationem ſupradictam fuiſ ſe cauſa mortis, & ob id potuiſſe reuocari q́ fuerit cauſa mortis ita probatur: quia intuitu, & contemplatione mortis facta eſt a Pyſaco homine ſene, & inualido arg. ff. de donatio. cau. mor. l. ij. & iij. & l. ſenatus §. mortis, & l. mortis cauſa. §. fino. ¶ Itẽ

2 mentionem mortis dicunt enim feciſſe, & ſi non vere, tamen in terpretatiue, cum dixit dono pro remedio animę &c. non enim refert quid dicatur, an eius equipollens, q́ tantundem valeat arg. ff. de verb. obl. l. quę extrinſecus, & C. famil. hercis. l. quo ties & ff. de lib. & poſth. l. ij. & iij. & alia ratione hoc idem pro batur, quia Pyſacus omnia geſſit pro ſuo, poſſedit quaſi do minus poſt donationem, & toto tempore vitę ſuę pro ſuo poſſe dit ſcientibus, videntibus & patiẽtibus hoſpitalarijs, ac ſi nul lam feciſſet donationem: vnde intelligendum eſt, q́ vel nullã fecit donationem vel cauſa mortis, nimirum ex temporis inter uallo longeua poſſeſſione atq; hoſpitalariorum ſilentio p ipſo

eſt pręſumendum, arg. ff. de vſur. l. cum quidam, ⁊. l. cum de in rem. ⁊. ff. de probat. l. procula. ¶ Item quia poſtea mutauit, alijſq; moriens reliquit, q eſt veriſſimile eum non feciſſe, ſi alij ⁊ maxime hoſpitali ſimpliciter donaſſet, fuit enim Pręfacus
3 Vir nobilis magnus, ⁊ ſapiens ⁊ diſcretus, contra quem opinandum non eſt, q quicq̃ faceret ſuę opinioni contrarium, ⁊ minime contra diuini numinis reuerentiã, arg. C. qui, ⁊ adu. quos: l. fin. ⁊. C. de adopt. l. in adoptione. §. ſi vero, pręter hęc in hoc ambiguo dicunt interpretandum fore pro teſtamento arg. ff. de in offic. teſt. l. ſi pars, ⁊. ff. quę in teſt. del. l. iij.

SOLVTIO

¶ Ex his ergo quę proponuntur etiam M. Sir. Nouarieſ. hanc donationẽ ſimpliciter non etiã mortis cauſa iudicaret ideoq; reuocari non poſſe.

QVÆSTIO CXXXII. Correlaria ad ſuperiorem.

132. AN SVPRADICTA DONATIO VALEAT SIne *inſinuatione ultra legitimum modum, et de iure ſubſiſtat.*

IN Secunda quęſtione, in qua quęritur vtrum donatio facta hoſpitali vltra legitimã deſinitionem valeat ſine inſinuatione, dicimus non valere imprimis vna ratione, ecce enim priſco iure quo donatores nõ debebãt CCC. excedere quantitatem, donari permiſit Iuſtinianus locis religioſis vſq; ad quingentos, vt. C. de ſacr. ſanct. Eccl. l. illud cũ ergo Chriſtianiſſim⁹ Imperator hoc priuilegiũ auxerit ad ius cõmune vt. C. de donat. l. pen. §. fin. qs dicat ipſum locorũ venerabiliũ priuilegiũ augere noluiſſe? Sicut ⁊ prius, ita ⁊ nunc: vt aliqd habeãt pl⁹ priuilegij, cũ ergo iure nouiſſimo dicatur, qđ
1 optima donatarum rerũ eccleſijs menſura eſt ipſa immẽſitas vt in auth. de non alie. in. l. permut. re. eccl. §. finimus igitur: ⁊ lꝫ de donatione imperiali loquatur gñalr tñ a q̃quã intelligi dꝫ: nimirũ īter ius diuinũ, ⁊ priuata cõmoda, cõpetẽs et diſcretio, pręrogatiua digna pręſtari dꝫ celeſti fulgori vt. C. de ſacr. ſanct. Eccl. l. pen. ⁊. fin. ¶ Itẽ allegãtur priuilegia locorũ religioſorũ, quibus ſe cernũtur a priuatis vt. C. de ſacr. ſanct. Eccl. l. placet ⁊. l. gñali, ⁊ auth. ingreſſi ⁊. l. iubemus nã ⁊ fauore religionis licitum deprehenditur, q alias nõ liceret vt in auth. de ſanctiſſ. Epiſ. §. ſponſal. ⁊. ff. de vſufr. leg. l. locũ in primo. ¶ Itẽ bñficia

large interpretanda vt verbum ſtricte dictum large accipiatur vt.ff.ad maced.l.filium,⁊.ff.de conſtit.princ.l.beneficium, preter hec non eſſet priuilegium locorum venerabilium, ſi diceret nouam legem tantū de donatione Imperiali fore intelligendā nimirum Imperialis donatio cuicunq; facta etiā priuata valet in infinitum,vt in auth.vt pignorat.non fi.§.illud, ſic ergo debet intelligi,vt ſit priuilegium,ne alioquin lex ſit ſuperuacua, ⁊ inutilis vt.ff.ad municip.l.ꝛ.⁊.ff.de.leg.ꝛ.l.ſiquando.

EX ADVERSO

¶ECONTRA dicitur donatio predicta nō valere ſine inſinuatione, quia lex generaliter loquitur, nec iſtum excipit, caſus ergo incluſus videt arg.C.de donat.l.data, ⁊.l.pen.ergo in om-
2 nibus alijs prohibetur, vt.C.ad.l.iul.de adult.l.ꝛ.⁊.ff.de cōd. ⁊ demonſt.l.cum ita. Nec obſtat q dicitur noua lege promulgatum poſſe in immenſum locis venerabilibus donari, nā vt dictum eſt, lex illa loquitur de donatione Imperiali, nec mentionem facit legum precedentium, ergo ſecundū eas debet intelligi, cum non contradicat aperte, vt.ff.de leg.l.ſed ⁊ poſterior, non enim erat difficile ſi contrarium Imperator vellet, apertius ea diſponere: arg.C.de caduc.toll.l.ꝛ.§. penult.nec eſt inconueniens, vel abſurdum, ſiquod ratione plenum locum habet donāre principe, in locis religioſis fortius dixerit obſeruandum, arg.ff.qui pot.in pign.hab.l.ſi pignus, ⁊.ff.de vſucap.l.iij.§.ij.⁊.C.rem.alie.gerentibus non interdici re.ſua.

SOLVTIO

¶DIFFINIT ergo iure mag.Ger.iuris prudentie donationē hanc in locum tam religioſum collatā in infinitum ſine inſinuatione valere, q illo argumento poſſit probari, quia ſi non multum diſſentit ſacerdotium, ⁊ imperium: cenſure ſimilitudine poteſt infinitū locis religioſis ſicut imperio donari, vt in aut. vt pign.non ſi.§.ꝛ.nimirum que paria ſunt, paria iura deſiderant arg.C.de conſt.procu.l.diui ⁊.ff.de pecu.l.in bonefidei, ⁊ l.quotiens.§.fin.

QVÆSTIO CXXXIII.corelaria ad ſuperiorem

133 AN DOMINVM VTILE ACQVIRATVR EX *ſolo contractu facto loco pio ſeu religioſo.*

DE TERTIA vero quęſtione dicimus vtile dominium ex ſolo contractu hoſpitali acquiſitum, ſicut lex docet expreſſe, vt. C. de ſacr. ſanct. Eccl. l. fin. & repete. fere omnia, quę ſupra in quęſtione proxima pro parte actoris allegata ſunt. ¶ Itẽ pro hac ſententia facit prędictę legis verborum generalitas, dicit enim in omnibus ſupradictis datur in rem, & hypothecaria &c. ergo & vbi fuit venditũ vel donatum cum nihil excipit, vt. ff. de offic. pręf. l. iij. & ff. de aleat. l. 1. §. ꝙ autẽ, & ff. ꝙ met. cau. l. metum. §. 1. & ſ. in q. proxima, pro parte rei allegauimus, ſi enim alia ſtrictę dicta religionis fauore large ſunt
1 interpretanda, vt in q. proxima dictum eſt, multo fortius verba generalia & generaliter dicta generaliter ſunt interpretãda & intelligenda, fauor enim protogatur & odium reſtringitur, arg. ff. de lib. & poſth. l. cum quidam, & ff. de in ius, voc. l. ſed et ſi. §. fin. & l. quęſitum. ¶ Item eſt alia ratio, quia nõ eſt verborꝫ rigor extendendus, niſi appareat legis latorem contrariuꝫ voluiſſe, & ſenſiſſe liqueat, arg. ff. de exer. actio. l. 1. §. ſi filius, & ff. de leg. iij. l. non aliter. ¶ Item reperitur interdum in priuatorũ contractibus ex ſolo pacto vendicationeꝫ dari, vt. ff. de donat. quę ſub. mo. l. 1. quanto fortius dicenduꝫ eſt in locis religioſis, in caſibus lege ſepe dicta nominatis. Pręterea non ne lex pluries nominatim diſtinctionem notare intendit inter diuinum & publicum ex vna parte, & priuatum ex altera? quę enim eſſet diſtinctio, ſi non poſſet acquirere dominium niſi per traditionem? cum & hoc facerent priuata commoda, itaqꝫ vt ſupra in quęſtione proxima.

EX ADVERSO

¶ EX aduerſo reſpondetur dominiuꝫ ſine traditione, vel quaſi ẽt locis religioſis acquiri non poſſe, nimirum generaliter traditum eſt, velut nudum pactum ad dominium trãſferendum nõ ſufficere, arg. C. de pact. l. traditionibus: & C. de rei vend. l. ſeruum, nec aliquos excipit caſus ergo &c. repete. quę ex aduerſo allegata ſunt, & pro hac parte inducas. Nec obſtat lex vulgata, quia non dicitur expreſſe, ꝙ vendicatio detur, ex contractu ſolũ, igitur debet intelligi, & interpretari ſecundum tenorẽ pręcedentiuꝫ cum non contradicat expreſſim: vt ſ. in. q. proxima Item lex illa permixtim loquitur de hereditate, & legatis, & fideicõmiſſis, & de venditione, & de donatione igitur qđ đ vẽdicatione dicitur inibi pro leg. & fideicommiſſis debet intelligi, nimirum propter celeritatem loquendi plerumqꝫ verbum: ꝙ al-
2 teri rei tantum pertinet, vtriqꝫ videtur accõmodatum, arg. inſtit. de vſucap. in princ. & C. mãd. l. ſi literas: ſed & hoc ꝓbat,

foꝛtius per eandem.l.non ne: ibi dicitur, ꝙ in omnibus ſupra/
dictis caſibus dantur non ſolum perſonales ſed etiam in rem,
ꝛ hipothecarie? nūquid ergo omnia bona vendētis, ꝛ donan
tis erunt hipothecata, ſicut pro legatis? ℂ Item pone, ꝙ inſti
tuit eccleſiam, in quibus diebus habet locum hipothecaria?
nunquid enim heres ab adita hereditate cum ſit dominus rez,
quarum habet dominium, habebit hipothecariam? nequaqȝ
quia rei ſuę pignus non poteſt eſſe: Ex his ergo luce clarius cō
ſtat, ꝙ lex illa, licet generaliter loquens, ſm tn̄ nām ſingulorū
caſuum de quibus loquitur ſit intelligenda.

SOLVTIO

ℂ QVID ergo? quia in ſupradictis negocijs patrocinium nos
pręſtamus noſtram ſententiam non audemus proferre, verum
magiſter G. quoqȝ vt S. ita ꝛ in hac parte hoſpitali ſtatim vti/
le acquiſitum dominium pronuncians recte iudicaret.

QVÆSTIO CXXXIIII.

134 AN MANDANS OVES IN PASCVIS EXI/
*ſtentes furto ſubtrahi, ſi mandatarius, ſubtrahit
oues ipſius mandantis: poſſit contra
eū agere de furto uel alio re
medio uel ille uigore man/
dati prediti ſe tueri.*

GAIVS Seius, Lutio, Titio mandauit, vt
oues, quę erant in paſcuis, furaretur, Luci/
us Titius ſuſceptum volens adimplere mā
datum, oues Gaij Sey, quę in paſcuis erāt,
ſubripuit. Nunc Gaius Seius contra Lu
cium Titium furti actionem, vel rei vendi/
cationez vel ad exhibendū proponit. Quę/
ritur, quid iuris ſit.

QVOD COMPETANT.

ℂ QVOD Gaio Seio prędictę competant actiones euidēti ra/
tione conuincitur, contractauit enim Lucius Titius oues ei⁹,
ꝛ animo furandi, eoqȝ inuito, igitur furtū fecit, furtiqȝ actio/
ne conuentus poterit conueniri. Nec obſtat mandatuz ꝙ fuit
rei turpis, ideoqȝ non tenuit vt: igitur eo non obſtante poterit
experiri, vt: ℂ Item quia de alienis non de proprys mandaſſe

1 intelligitur, vt. nec eniꝫ quenq; veriſimile eſt taliter de proprijs ouibus demandare vt: Hoc etiam euidenti oſtendit loquendi modus. Dicit enim Gaius Lucio Titio vade, ſurripias, vel furteris, igitur de alienis mandaſſe conuincitur, ꝙ de proprijs mandante ipſo, atq; volente furtum non perpetraretur, vt. non igitur vigore verborum inſpecto, ſed contrahentium voluntate potius eſt iudicandum: arg. vt.

EXADVERSO.

¶ECONTRA Lucius Titius opponit generale mandatum, in quo ipſius quoq; res debeant includi, arg. vt: nimiruꝫ in genere ſpecies clauditur, cum non inueniatur excepta arg. vt: preter hęc, cum mandatarius non potuit mandatoris ab alienis oues diſcernere, mandatori eſt imputandum, arg. vt. Nec obſtat ꝙ non videatur de ſuis mandaſſe, nam dominus de ſuis tantum accipiendis, non de alienis mandaſſe, pręſumendū eſt, quia in ſuis mandatum vtile, in alienis inualidum deprehenditur, arg. vt: Amplius a tenore verborum recedendum non eſt, cum alia contrahentium manifeſta non deprehenditur voluntas arg. vt, Immo fortius Gaio Titius contradicit, qua enim fronte mihi turpitudinem opponis mandati? cum tu ipſe man-
2 daueris? & in pari cauſa turpitudinis ſit melior conditio fugientis, vt: ecce vbi par culpa deprehenditur alteri ab altero non obycitur, vt: Ab actione quoq; tui conſenſu debeas excludi, ꝙ huic cōſenſiſti iniquitati, arg. vt: Circa hunc articulum vias vtiliter ambulandas de illicitis excuſandis in libello diſputatorio poterit ſolers indagator inquirere.

SOLVTIO

¶EGO igitur Pileus Medicenſis vtriuſq; partis allegationibus diligenter inſpectis, & auditis, Lucium Titium ab accuſatione furti, & eius dictis abſoluo, nam licet damni vigore nocens fuerit, ipſa tamen re innocens deprehenditur, In alijs autem prędictum Titium Gaio Seio condemno maxime cū de proprijs non fuerit animus ſubripiendi neq; voluntas.

QVÆSTIO CXXXV.

135 AN DOMINO NVDÆ PROPRIETATIS REI *immobilis uenditæ fieri debeat reſtitutio fructuum à malefidei uel bon. fid. poſſeſſore. Si extant ratione poſſeſſionis iudicis officio.*

Quęritur

QVÆRITVR vtrum nude proprietatis de re
vendita ſit facienda reſtitutio fructuum a male
fidei, vel bonę fidei poſſeſſore, ſi extant iudicis
officio.

QVOD DETVR

¶ QVOD igitur proprietario fructuum detur petitio euidenti
ratione probatur, imprimis quantum ad hunc poſſeſſorem nul-
lum ius habet in re, dicendum eſt eum, habere plenā proprie-
tatem arg. ff. ſi ſer. vind. l. loci. §. competit, ⁊. C. in qb. cau. ceſſ.
lon. l. ij. Secundo quia nō fiunt fructus ſui, anteq̄ percipian-
tur ab ipſo. Interim itaq; proprietarij ſunt vindicandi, arg.
ff. de vſufr. l. arboribus. §. fin. ⁊. ff. de rei vendic. l. non ideo. Ter-
tio quia ⁊ ſi rei vſufructum alteri ceſſerit, ipſe tamen non co mi-
nus integerrimam vendicationē vt integer, habebit vt. Quar-
to cum ad proprietarium, vt diximus, fructus interim perti-
1 neant anteq̄ a fructuario percipiantur, exemplo rei ſub condi-
tione legatę, ergo interim quaſi plene proprietatis domino re-
ſtitutio facienda eſt, cum nihil penes poſſeſſorem debeat reſide-
re arg. vt. Quinto quia fructus ius corporis, ex quo percipiun-
tur, ſequi debent, cum igitur illud corpus reſtituendum ſit pe-
titori, ⁊ fructus ſimiliter: arg. vt. Sexto, ꝙ conſtat proprieta-
rio rei vendicationem dari, igitur cum ſua natura, cum non li-
queat contrarium arg. vt. Septimo inducitur hoc reſtituēdi
verbum ꝙ pleniſſimum eſt de verb. ſign. l. reſtituere: cum enim
conſtat hanc rem petitori reſtituendam, igitur fruct⁹, omnem
cauſam arg. vt. Octauo, ne poſſeſſor verſetur in lucro, quia alio-
quin conueniri non poſſet, cum nec poſſideat, nec dolo fecit, q̄-
minus poſſideret. vt.

EXADVERSO

¶ EX aduerſo reſpondet poſſeſſor dicens ſe nō teneri. In primis
ratione iuris alteri competentis, ei igitur non competit. Se-
cundo, quia in petitione illorum, que ad vſufructum ſpectāt,
preiudicare non debet, vtili actione competenti arg. Tertio
ſuccedit ratio ſeparata ſc; quod nudus proprietarius nullius
2 eſt fructus. vt. Quarto quia vſufructus pars dominij eſt. igit
cum nude proprietatis dominus, partis tantum dominus re-
putetur totum, licet poſſeſſor teneat ſolidum vendicare nō po-
terit vt arg. quia nude proprietatis nullus eſt vſus. Quinto,
quia licet poſſeſſor non habeat ius aliquod retinendi fructus,
tamen propter defectum iuris agentis debet abſolui. l. fin. C.
de rei vend.

SOLVTIO

¶ SECVNDVM ea, que proponuntur ſalua meliori ſententia nobis videtur proprietario fructuum perceptorum reſtitutionem faciendam, ſed nunquid hoc caſu teneretur eos reſtituere fructuario, ⁊ forſitan iure ⁊ ei poſſet.

QVÆSTIO CXXXVI.

136 AN IS, QVI PRÆSCRIPSIT REM, A CVius *poſseſſione cecidit ad dominum reuerſæ: & iterum eius rei poſſeſſionem eſt nactus; poſſit ſe tueri contra dominum uolenti uendicare eam rem præſcriptam.*

CVM Gaius Seius rem Lucij Titij preſcripſiſſet longiſſimo tempore, a poſſeſſione cecidit, eaqꝫ ad Lucium Titiū ſine vitio peruenit, rurſuſqꝫ de Lucio aliquanto tempore tranſacto peruenit ad preſcriptorem poſſidentem Gaium. Titius itaque nunc contra Gaium vendicare intendit, ⁊ ille preſcriptionem obijcit, Queritur, quid iuris ſit, proponitur rei vendicatio.

QVOD VALEAT.

¶ QVOD itaqꝫ Lucius Titius valeat agere cuꝫ effectu: liquet ex his articulis ſecunde non prime poſſeſſionis inſpecto iure: Quantum ad ſecundam poſſeſſionem de qua queritur non intercedens preſcriptio arg. vt: Propter mutationem poſſeſſionis noua petitio, arg. vt. Noue actioni minus opponenda preſcriptio arg. vt: Propter rem ademptam a domino effecta iuri potens actio arg. vt. In re ambigua contra inhiantem ad lucrum licita repetitio arg. vt. Damnum vitare curantis iuſtior allegatio, arg. vt: Defenſionis quam opponit, odioſa defenſio, arg. vt: defenſionis ſemel extincte denegata reſtitutio arg. vt; contra odium pro fauore facienda interpretatio: arg. vt.

EXADVERSO.

¶ CONTRA vero dictos articulos, quibus Seius preſcriptor contra dictum Titium ſe defendere nititur, hec ad preſens occurrunt, preſcriptionis perpetue ⁊ peremptorie ſemel competens defenſio, arg. vt: Pertinens preſcriptioni dominij perempta poſſeſſio arg. vt: ob recuperatam poſſeſſionem priſtina re-

ſtituta defenſio arg. vt. eximens pręſcriptionem dominij perce-
pta poſſeſſio vt priſcum dominium vendicans, etiam ſi alia co
cedatur, quę intendatur actio arg. vt: Etiam de ratione merō
certari poteſt, hic poſt perpetuam & peremptoriā ſibi exceptia
nē comparauit, igitur ſine facto ſuo nō debet eam perdere arg.
vt. ¶ Item hęc exceptio de iure ſibi ſemel cōpetijt, non eſt hic
modus amittendi exceptiones ſcꝫ expreſſus, igitur adhuc ei cō
petit, nimirum pęne in caſu ſimili tibi poſſeſſori detuli iuramen
tum & iuraſti rem meā nō eſſe, demuꝫ poſſeſſio ad me peruenit,
rurſum ad te quis dicet, ſi te conueniam, non poſſe tueri rei iu-
exceptione?

SOLVTIO

¶ DICIMVS ergo huic poſſeſſori priſtinum auxilium reman-
2 ſiſſe ideoqꝫ licet diuiſiſſet rem, dum dominus poſſidebat, non
eſt tamen poſſeſſio ad eum reuerſa, auferenda excitatumqꝫ a-
gentem repellit.

QVÆSTIO CXXXVII.

137 AN EMPTOR QVI PRÆSCRIPSIT FVNDVM *emphiteoticum; & ſe obtulit domino ſoluere penſionem illius anni, & futurorum, ſibi praiudicauerit in iure ſuæ præſcriptionis.*

EMPHITEOTA fundum ſuū emphiteoticū bo
na fide accipienti vēdidit emphiteota xxx. annis
1 pro ſuo ſine controuerſia, & lite mota poſſedit,
dominus vero contra emptorem agere inſtituit,
emptor vero penſionem pręſentis anni offerens,
& futurorum promittit dominus vero accipere no
lens, niſi & pręteritorum annorum ſibi ſoluturum promittat,
alias fundum vendicare intendit. Quęritur, quid iuris ſit, p-
ponitur rei vendicatio, &c.

QVOD POSSIT.

¶ QVOD cum effectu valeat conueniri emptor, hęc videntur
inducere ſcꝫ ſui iuris licita renunciatio. vt. C. de pact. l. ſiquis, &
2 iuri competenti contraria oblatio. arg. C. de vi. dot. impe. l. y. &
ff. de leg. commiſſ. l. pen. & fin.

EXADVERSO.

¶PRO emptore faciunt legitime conſumata preſcriptio, vt. C. de preſcript. xxx. anno. l. omnis: erroris proprij licita correctio, arg. ff. de in offic. teſt. l. mater. & l. nihil. & l. campanus. ff. de ope. lib. & ff. de oper. lib. l. paulus.

SOLVTIO

¶MIHI videtur diſtinguendum, vtrum emptor ſciebat ſe tutũ preſcriptione, cum penſionem offerebat, vel non: in primo caſu eum condemno, in ſecundo vero eũ abſoluo arg. ff. de oper. lib. l. campanus, & ff. de nouation. l. ſiquis. del.

QVÆSTIO CXXXVIII.

138 AN DEBITOR BONA FIDE ACCIPIENS *mutuo nummos ſtagneos pro argenteis, & ut tales bona fide expendens in reſtitutione teneatur ad argẽteos.*

QVÆRITVR, ſi creditor nummos ſtagneos bona fide mutuauit vt argenteos, & debitor bona fide ſimiliter acceptos tanq̃ argenteos expẽdidit, vtrum poſt modum debitor creditori argenteos reſtituere teneatur, proponitur certi conditio ex mutuo.

QVOD POSSIT.

¶QVOD poſſit ſic probatur, mutuum tale, quale acceptum eſt, reddi debet, ſed hic debitor accepit nummos tanq̃ argenteos, ergo eos tanq̃ accepiſſet argenteos, reddere debet, ergo argenteos, ꝙ arg. confirmatur per. l. reſcriptum. §. 1. ff. de diſtr. pign. ¶ Item alia ratione, quia idem conſequuturus eſt per iſtos, ꝙ conſequeretur per argenteos, ergo tanq̃ fuiſſent argentei, condemnandus eſt, vt potius effectus, q̃ nummorum qualitas inſpiciatur, arg. C. de inſtit. & ſubſt. l. ſi mater. & C. ſi mãci. ita fa. ali. l. fin. ex quo enim ſemel accipiendo tales eſſe comprobauit, de cetero reprobare nõ poteſt vt. ff. de decurio. l. pen. & ff. de negoc. geſt. l. pomponius. Nec obſtat ꝙ ignorauit, quia per ſe vel per alium etiam notum habere potuit, vt. ff. vt de iur. & fac. ignor. l. regula. & ff. de bonor. poſſeſſ. l. in bonorum ſi: & ff. de redhibit. l. 1. §. intelligo, & l. queritur. §. fin. ¶ Item preſumitur eos fuiſſe argenteos, cum tanq̃ argentei expenſi ſint, vt. ff. ad. l. falci. l.

iiij. & ff. de bon. lib. l. libertœq; & ff. de probat. l. cum deinde.
¶ Item quia & ſi non fuerunt argentei, cuꝫ potius debitor ſuę
male debuit imputare electioni, at creditor de eo, quod mutua
turum ſe promiſit, eius arbitrio ſatisfecit, arg. ff. de pignor. act.
l. ſi rem. §. omnis, & ff. quor. leg. l. ij. & inſtitut. quib. mo. toll. ob.
in princ. Nimirum propter eundem effectum dicitur datum,
quod non fuerit præſtitum, vt. ff. de ſtatu. lib. l. ſi peculium ſuo. §. 1.
& ff. de aq. cotid. & eſt. l. 1. §. 5. & ff. ſi cert. peta. l. certum, & for-
tior eſt, & alia ratio mutuum eiuſdem quantitatis reddi debet,
quantę acceptum fuit ſed hic debitor tantę quantitatis dicitur
accepiſſe, pro quanta quaſi argenteos expendit, ergo ad tantaꝫ
reſtituendam tenetur, quod tantam accepiſſe probatur, res tanti
eſt, quanti vendi poteſt, vt. ff. de dona. ca. mor. l. mortis cauſa. §.
fin. ff. ad. l. fal. l. in lege: ergo fortius, quanti eſt vendita ergo nũ
mi a creditore accepti, tanti fuerunt, quanti expenſi ſunt nem-
pe creditori prodeſſe debet beneficium debitoris ſicut econtra
ff. de pignor. act. l. ſi pignore. §. ſi prętor. ¶ Item occaſione cre-
ditoris ex re, quam dedit, hoc conſequutus eſt. vt inſtit. per.
qu. perſ. nob. acq.

EXADVERSO

¶ EX aduerſo contra probatur in primis, quia potius ex accepto
rum ſtultitia, quaꝫ ex illa pecunia debitor, hęc quod accepit, cõſequu
1 tus videtur: arg. ad. l. falc. l. iij. & ff. de hęr. vel act. vend. l. ven
ditor. ¶ Item alia ratione, quia (vt verum fateamur) vterq;
de lucro certat, ergo poſſeſſor eſt potior, arg. vt. ff. de reg. iu. l. ne
mo prędo. §. cum. Sed & ſuccedit hic ſubtilior ratio, nam cre-
ditor hic nihil conſequutus videtur, cum quod ille accepit condi-
tione ſine cauſa vel indebite, vel forte ex vendito, ſi eas pro pre-
cio venditori dedit, teneatur reſtituere, quia reproba pecunia
ſoluentem non liberat, & quia in re ipſa non eſt iniquitas, argu.
ff. de pignor. act. l. elegãter. §. 1. & ff. qb. mod. pign. vel hipoth.
ſoluit. l. ſicut. §. ſi debitor & ff. de reg. iur. l. non videtur quis.
¶ Item mutuum tale quale acceptũ eſt, reddi debet, ergo peq;
bonum pereq; maluꝫ vt. ff. ſi cert. pet. l. iij. ſua eniꝫ negocia de-
bitori damnoſa eſſe non debent, arg. C. de alluuio. l. fin. ¶ Iteꝫ
conditio locum non habet, quia non fuit mutuũ, accepit enim
eos debitor, vt argenteos ergo cum nihil in eis erat argenti, nõ
tenuit mutuum, arg. ff. de contrab. empt. in venditione, & ff. de
2 teſta. l. neq; profeſſio. Pręterea debitor creditori auricalcum
pro auro ſoluendo non poteſt liberari, ergo multo fortius min⁹
poterit aurum ab eodeꝫ pro auricalco petere, vt. ff. de regul. iur.
l. non licet actori. ¶ Item quia licet propter rem, non tñ iſtud
ex re eſt conſequutus, vt. ff. de pecul. l. eo. tempore. §. actori.

¶ Item creditor poſſet re integra conueniri, vt aurum ꝙ conuenit, mutuaret vt. ff. de contrab. empt. l. labeo, ergo multo fortius aurum, ꝙ non dedit petẽs poterit exceptione remoueri vt ff. de ſuperficieb. l. 1. §. primo, & ff. de euiction. l. venditio. Nec obſtat ꝙ auricalcbum, vt aurum vendidit, quia non eſſet contrarium creditor poſtulantis, ſi aurum ꝙ mutaſſet debitori, tanꝗ auricalcbum, & aurum vendidiſſet, vt. C. de ſol. l. penult.

¶ Item quia non ſingulari precio, Sed communi debet exiſtimari, ideſt quantum communiter vendi poteſt, vt. ff. de leg. 1. l. filius. §. ſiquis aliter.

SOLVTIO

¶ MIHI mutuum videtur in boc caſu conſtitiſſe, quia ibi fuit in corpore conſenſum, licet erratum in materia, vt. ff. de contrab. empt. l. quid tamen & l. labeo ſcribit ſiquis interpella. ſed vnico tantum caſu pronuncio debitorem ad argenti reſtitutionẽ coarctandum, ideſt quando ipſe ſciuit nũmos ſtagneos, creditor autem ignorauit, vt. ff. de contrab. empt. l. domum.

QVÆSTIO CXXXIX.

139 AN EMENS BONA FIDE REM CONDVCTAM *ab ipſo conductore, qui præſtabat continue domino penſionem, Si annis 30. ſine aliqua interruptione poſſideat à domino poſſit moleſtari.*

QVÆRITVR ſi colonus vendidit rem conductam, cum nihilominus domino penſionem aſſidue preſtiterit, & emptor, pro ſuo annis xxx. bona fide ſine interruptione poſſedit, an preſcriptione predicta dominus remoueri poſſit, proponitur rei vendicatio.

QVOD NON CVRRAT.

¶ QVOD non currat preſcriptio, multa ſuadere videntur, ſcꝫ demum contra deſidem opponenda preſcriptio, arg. C. de agricol. l. penult. & C. de anna. except. l. fin. per cõſueta ſeruitia poſſeſſionis retentio, arg. ff. de acquir. poſſ. l. quãuis. §. 1. iuſta igno-
1 rantie cauſa ſeruitiorum exbibitio, arg. ff. ad macedo. l. iiij. §. 1.

coloni non preiudicans malitia domino arg.ff.de acquir. poſſ. l.fin.odio prçſcriptionis contra emptorem facienda interpretatio vt.C.de anna.except.l.fin. ⁊.ff.de lib.⁊ poſtbu.l.cũ quidaʒ.

EXADVERSO

¶ EX adverſo reſpondetur pro emptore, q̄ ſe tueri valeat preſcriptione cum effectu,nimirum omne ius, ⁊ omnis actio tollitur prçſcriptione xxx.anno.vel xl.vt.C.de preſcr.xxx.anno.l.ſicut ⁊.l.omnis. Nec obſtat q̄ conſtitutam penſionem ſoluerit, cũ tradente colono dominus etiam ignorans poſſeſſionem amiſit, vt.ff.de acquir.poſſ.l.ſi id quod.§.1. ¶ Item quia coloni factũ vel preſtatio emptori prçiudicare nõ debuit, arg.de alien.mut. iud.ca.fac.l.1.⁊.ff.de public.l.eorem.§.dominus navis: nimirum non debet alteri per alterum iniqua conditio afferri vt.ff. de reg.iur.l.non debet.

SOLVTIO

¶ EX his,quç opponuntur, videtur mihi poſſeſſorem domino
condemnandum cum non poſſit ei deſidia imputari, vt. C. de
preſcriptio xxx.anno.l.ij.⁊.l.ſiquis empt.§.fin.⁊.C. de agrico-
lis, ⁊ cenſitis, lege penultima libro decimo. Sed contra
nihil ſolutum intelligi debet penſionum nomine, quantum ad
emptorem,de quo quçritur, cũ nihil ipſe ſoluerit: vt.ff.ſi ſeruit.
vind.l.loci corpus.§.competit, ⁊ inſtit.de legit.agnat.tut. Itẽ
2 emptor,ſic ⁊ dominus de damno vitando certat, vnde melior
eſt conditio poſſeſſoris in pari cauſa, vt.ff.de reg.iur. l. in pari.
Prçter hçc in legibus contra prçſcriptiones inductis vendito-
ris diſtinctio non habetur vt.ff.de publ.actio.l.de precio ⁊.ff.d
leg.prçſt.l.1.ad hçc prçſcribere poteſt emptor: vt.ff.de diuer.⁊
temp.prçſc.l.an.vicinum. ¶ Item lex videtur expreſſim dice-
re vt.ff.quib.mo.vſusfr.amitt.l.pen.

SOLVTIO

¶ EGO igitur Pilcus Medicenſis auditis, ⁊ cognitis allegationibus vtriuſq; partis, pnũcio poſſeſſ. petitori ꝯdẽnandum.

QVÆSTIO CXXXX.

140 AN LAICVS QVI OFFICIVM ECCLESIA-
*ſticum in laicos non cadens habuit ipſe, & ſui anteceſſo-
res à tanto tempore, cuius non eſt in contrariũ me
moria, poſſit ab eo remoueri, uel ſi illud
dimiſiſſet, repetere.*

IN QVADAM Eccleſia, tempore cuius initij non extat memoria in contrarium Titius, & anteceſſores ſui celebre officium habuerunt, pro q̊ certam frumenti modiationem annis ſingulis percipiebant, procedente tẽpore prior illius Eccleſię cępit Titio cãm queſtionis mouere, atq; adeo ſibi reſtitui claues petit, & accipit, ſic itaq; Titi⁹ p decennium forte fuit offitio, atq; benefitio ſpoliatus, tandem beneficium excitatus repetit, hoc beneficium ſibi iure hęreditario cõtendens, Obijcitur ei, q laycus ſit, Item q claues ſponte reſignauit, pręterea, q Eccleſia lęſa ſit, poteſt enim pro valde minori beneficio pereq; idoneum miniſtrum habere. Queritur quid iuris ſit, proponitur iudicis officium, vel pręſcriptis verbis ad petendum benefitium.

QVOD POSSIT.

¶ QVOD poſſit repetere, In primis illa ratione probari poſſe videtur, q ex tempore tam diuturno pręſumitur iſtud beneficium fuiſſe perpetuum, & ad omnes poſteros deſcendens vt: Tertio quia non licet a iure, q diu ęquum viſum eſt, recedere. vt. Quarto, quia nõ poteſt reprobari, q tamdiu probauit ipſe & anteceſſores ſui: vt. Quinto negligentia longiſſima pręlatorum Eccleſię pręiudicare poteſt arg. vt. Sexto, quia p beneficijs, vt actus potius valeat, debeat interpretatio fieri vt. Nec obſtat q laycus ſit, quia eccleſię conſuetudo debet ſerua-
2 ri, tam longiſſimo tempore approbata vt. ¶ Item non obſtat, quia claues reſtituit, cum ſciuerit ibi ius ſuum durare vt. Item quia potius videtur ei prior abſtuliſſe q̃ accepiſſe, cum protin⁹ recepturus ille reſtituerit arg. vt. ¶ Itẽ quia per errorem hoc fecit ignorans forte ius ſibi competere arg. vt. Sed nec illud recte obijcitur, q eccleſia ledatur, quia eo tempore: quo fuit contractum, lęſio non probatur arg. vt. Sed & ſi probatur, tamẽ a tempore lęſionis quadriennium, quinimmo xx. quadriennia exceſſerunt vnde non poteſt reſtitui arg. vt. Nec enim perpetuo timore debent terreri, qui cum Eccleſia cõtraxerint arg. vt, ſic enim nullus cum ea ad contrahendum accederet, & magno incommodo afficeretur arg. vt. ¶ Item quas actiones decennales, vicennales vel triennalis ſecludit pręſcriptio, ſi contra locos religioſos cõpetant xl. annis clauduntur, ex his ergo manifeſte liquet Titium ad beneficium debere reſtitui.

EXADVERSO

¶ ECONTRA probari poteſt Titium omnino repelli, qa iſtud officium eccleſiaſticum eſt, ergo per clericos tantũ exercendu; arg. vt.

arg.vt,layci enim in rebus eccleſiaſticis non debent ſe immiſce
2 re, ne officium alij creditum alius vſurpet arg.vt,ſicut nec con
tra: arg.vt. Nec obſtat eccleſię conſuetudo,quę propter erro/
rem inueterata atq; mala ſeruanda non eſt vt. Secundo,quia
tale beneficium etiam, ſi eſſet licitum, tamen quandocunq; re/
moueri poteſt, ſicut guardie, ⁊ caſtaldię: vt ad inſtar procura
toris;qui quandocunq; poteſt remoueri .nam ⁊ ſuſpectus eſt,
q operas ſuas ingerit vt. Tertio, quia ſponte claues reſignan
do iuri ſuo renunciare videtur vt: Nec obſtat ꝙ allegat erro/
rem,quia ex temporis, quo poſtea tacuit, interuallo, ſciens prę
ſumitur feciſſe, arg.vt. Nec obſtat ꝙ tanto tempore,cuius ini
tij non extat memoriā, ſui anteceſſores habuerunt iſtud officiū
⁊ beneficium, nam eadem ratione poſſet quis petere prioratum
vel abbatiam,vel epiſcopatum, ſi in his officijs caſus huiuſmo/
di interueniret, ꝙ nullus ſani capitis allegaret, ⁊ in ſimilibus
paria debent iura cenſeri. ¶ Item quia huiuſmodi officia, ⁊ be
neficia officijs annexa perſonalia ſunt, ⁊ cū perſonis tranſeunt,
pereunt ⁊ extinguūtur arg.vt, nec enim beneficia per ſe ſola,ſed
officiorum gratia tribuuntur vt, ergo ſi officiū habere nō poſ/
ſunt, nec bñficium arg.vt. Quarto loco allegatur eccleſię enor
mis leſio,vnde adiuuari debet reſtitutionis beneficio ad inſtar
reipublicę, ⁊ ſiquis forte diceret, hoc beneficium conſuetum, ⁊
ad poſteros tranſire,quia non multum differunt res p. ⁊ eccle/
ſia,arg.vt. Nec obſtat ꝙ ex aduerſo obijcitur, ꝙ exceſſerunt
quadriēnia plura,nā ad inſtar minoꝝ hmōi reſtitutiones dant
ut minor toto tēpore minoris etatis reſtituit̄ qñcunq; ſe leſum
cognouerit ergo cum eccleſia ſit ſemper minor, ⁊ viuus etatis
omni tempore reſtituitur.

SOLVTIO:

¶ SECVNDVM ea,quę proponūtur,nō puto iſtud officiū ma/
gis,q̃ alia eccleſiaſtica tranſire ad poſteros, ⁊ cum propter ea
priorem ⁊ fratres a Titij petitione abſoluo.

QVÆSTIO CXXXXI.

141 AN SOLVENS IDEM DEBITVM BIS EX *cauſa iudicati poſſit repetere & quando.*

IN ILLA queſtione,in qua queritur. Utrū q ſcdo
ſoluit ex cauſa iudicati primam.

QVOD POSSIT.

¶ VEL SECVNDAM penam poſſit repetere
videtur probabili, ⁊ neceſſaria rōne conuinci poſſe
eum ad repetitionem admitti, ⁊ primo propter regulam iuris,
in qua queritur, ⁊ continetur ꝙ bona fides non patitur, vt bis

idē exigaſ vt.ff.de regul.iur.l.bona, q ĝ bis exigit, ꝯ bonā fidē
agit, ĝ ꝯ, qa q nō facit ſcōm hoc ꝙ facere dʒ, ꝯ idē facere vr:re
ſtat ĝ, ꝙ ꝯ bonā fidē fecit, q eā pecuniā bis exegit: argu. C.de
ſent.ꝛ interlocut.l.ꝓlatā, ꝛ.ff.q̄ in frau.cred.l.in fraudē, ꝛ. ff.ď
acq.hered.l.q̄ſitū, ꝛ.ff.de collegijs.l.iij. ꝛ.ff.de edilit. edic.l.qs
ſcit, ꝛ.ff.ď ritu.nupt.l.q libos, ſʒ ꝯ bonā fidē fec̄, ĝ mala, ſi mala
1 ĝ doloſe, ſi doloſe ĝ ď dolo pr remediū locū hr̄e, et ſi oēs actiões
aliç extincte ſunt vel ipſo iure, vel p exceptionē, arg. C.de tran
ſact.l.ū.ꝛ.ff.ď dolo.l.ſeru⁹, ꝛ.l.cū a te.ꝛ.l.qdā. Itē alia rōe, qa
ſn̄ia exorta ē ex falſo inſtr̄o ĝ ſi ꝓbaſ falſum, nō valʒ, vt. C.de
falſ.inſtr.l.i.ꝛ.ij.ꝛ.C.ď trāſact.l.ſi ex falſis: ſi dicas nō fuit fal
ſum, imo verꝫ, qa in eo ꝯtinebaſ me tibi pecuniā numeraſſe, ꝛ
hoc verꝫ, ĝ nō falſum, qa r̄ndeſ nihil intereſſe vtrꝫ ab initio nul
lū fuerit, an ex poſt facto ānulleſ arg.ff.ď ꝯdit.ſi cau.l.i.ꝛ.ff.de
dol.except.l.ij.ꝛ.ff.ď petit.her.l.ſed ꝛ ſi ď eo.ꝛ arg.ff.de dolo.l.
2 āſpen. ¶ Itē ſic inſtr̄m falſum in iudicio vim obtinere nō dʒ,
ita nec inane. ¶ Itē ſic ex falſo nec ōbeſ, nec peti pōt. ita nec ex
inani ſimile pʒ, ĝ ī vtroqʒ ſtandū ē arg. C.ď ꝯſtit.pecu.l.ij.ꝛ.C.
de epiſc.ꝛ cler.l.ſi quēcꝫ, ꝛ.C.ſi cō.ius.vel.vtil.pub.l.ſi vniuer
ſa.ꝛ.ff.ad.l.illď, ꝛ.ff.ď bon.poſſ.ex teſt.milit.l.vnica: ĝ ſi ex fal
ſo ſn̄ia lata ñ teneret, ꝛ ſolutū repetiſ, ita ex inani, ſi pl⁹ ponaſ
ſine ꝑiudicio, ꝙ chirographū ꝓlatū ñ fuit, ſʒ alio q̄qʒ mō ꝓ cre
ditore iudicatū ē, tñ dico repetitionē ꝯpetere, ꝛ poſt iudicatus
dabiſ exceptio ſaltim doli mali, ꝛ hoc a ſimili. vt ſi poſt ſn̄iam
habebat exceptionem, qua ſe tueri poterat credens tñ ſe teneri
ſoluit, repetere poterit.

EX ADVERSO

¶ EX aduerſo r̄ndeſ, ꝛ manifeſte ꝓbaſ, ꝙ locū nō hʒ repetitio, ꝛ
hoc ita qa q̄tienſcūqʒ bis idē ſolutū ſiue ab eodē, ſiue a diuerſo
fuerit, ſemꝑ poſteri⁹ ſolutū indebitū dr̄, ꝛ repetiſ, vt. ff.ď ꝯdit.
3 indeb.l.cū duo, ꝛ.l.ſi.ꝛ.ff.ď vſufr.l.ſʒ ꝛ ſiqs, ꝛ.ff.mād.l.ſi fide
iuſſor.ꝯſtat ĝ, ꝙ pri⁹ ſolutū nō poſſet repeti. Scď̄ʒ hō duplici
rōe nō pōt, tū pp actātē ʒ rei iudicatç, tū qa ē, ꝙ ſibi īputeſ: au
toritatis.n.ē tātç res iudicata, vt veritati ꝑiudicet, ꝛ ꝓ ṽitate
hēaſ ꝛ ſolutū ex ea nō repetaſ, vt.ff.ď regul.iur.l.res iudicata,
ꝛ.ff.de ſta.homi.l.ingenuū, ꝛ.ff.ď in ius voc.l.adoptiuū, ꝛ. ff.
famil.herciſc.l.cū puto.ꝛ.ff.mand.l.ſi fideiuſſor, ꝛ.C.ď ꝯd.in
deb.l.i.ꝛ iudicatū p errorē vł p iniuriā ſeruaſ, vt.ff.ad trebel.
4 l.ſeruo.ē.cū ꝑtor ꝛ.ff.ď rei vēdicat.l.exaduerſo ꝛ ff.ď re.iudic.
l.ꝑſeſ.ꝛ.ff.qb.mod.pign.vel hipoth.ſol.l. ſi deferentē, ꝛ.ff.de
pignor.l.ſi ſupar⁹, ꝛ.ff.de liber.agnoſ.l.i.ꝛ.ij. apparet ĝ ꝙ rei
iudicatç autoritas poſterioris ſolutionis inhibet repetitionem,
hoc idē facit, ꝙ ē, ꝙ ſibi imputeſ, ꝛ hoc tripliciter imputandū
ē, cur exceptionē ſolutionis in iudicio nō oppoſuit, vel nō ꝓpo

fuerit, cur a ſñtia ſibi auferēte exceptionē nō appellauerit, arg. C. ꝺ pſcrip. ⁊ excep. l. cū nō pſcr. ⁊. C. ſent. reſc. nō poſ. l. ij. ⁊. C. ꝺe iur. ⁊ fac. ignor. l. error. ⁊. C. ꝺe excuſ. tut. l. qnquaginta, ⁊. ff. ad macedon. l. iam. ⁊ ſi ⁊. ff. ſol. matr. l. ex ꝺiuerſo. §. 1. ⁊. C. ꝺe re. iudic. l. ij. vel ſaltē cur poſt ſñtiam exceptionē nō oppoſuit; q facere forte potuit arg. ff. ad macedo. l. tā. ⁊ ſi. ⁊. ff. ſol. matr. l. ex ꝺiuerſo. §. 1. q ſi non fecit, qꝺ potuit, ſꝫ ſoluit, ſententiā cōfirmare vr. vt. C. ꝺe re. iudic. l. ad ſolutionē, ⁊. C. qm. ⁊ quan. iudex. l. iij. ꝯ amplius eā, infirmare nō pōt, qa q ſemel ab eo ꝓbatū ē, ampli⁹ improbari nō pōt vt. ff. ꝺ neg. geſt. l. pōponi⁹. ⁊. ff. ꝺe ſucceſſ. edic. l. 1. §. ꝺecretalis hęc ſunt, quę pro iſta parte poſſunt competenter allegari.

SOLVTIO ET DISTINCTIO.

¶ SED his omnib⁹ omiſſis ſic ꝺiſtinguā. Utrū in priori iudicio oppoſita fuerit ſolutionis exceptio, an nō, ſi oppoſita fuit amplius, nō audietur. vt. ff. ꝺe ꝯdit. l. 1. l. ſi is q ⁊. ff. ꝺ nouation. l. ſi qs. uā ſi in priori iudicio ꝺe ſolutione fuerit tractatū, ⁊ nihilominus, ꝯ ꝺebitorē ꝓnūciam⁹, ampli⁹ eā nō pōt ꝺeducere in iudiciū: nec me mouet, q nō appellauerit, quaſi ꝺe inani vel falſo chirographo, fuerit iudicatū, vt. C. ꝺe tranſact. l. ſi ex falſis, ⁊. l. pen. ⁊. C. ꝺe ſi. inſtru. l. vlt. ⁊. C. ſi ex fal. inſtr. l. ipſe qa idē ē. Si vero ꝺ ſolōne in iudicio ꝑ obliuionē qſitū nō fuerit. Tūc ꝺiſtinguit. Utrꝫ chirographi tm̄ tenorē iudex ſequut⁹ fuerit, ⁊ iudicauerit alias ꝑ imprudentiā vel ꝺolo malo, an inſtr̄o ꝯſo ꝓ creditore ꝓnūciauerit. In primo. n. caſu ꝓbādo inſtrꝫ fuiſſe inane vſqꝫ ad xxx. annos: ad repetitionē admitto. In ſcꝺo vero caſu ꝺiſtinguo, vtrꝫ creditor ꝺolo fecerit, an ipſe ſimuliter ſolōnis oblit⁹ fuerit. In primo. n. caſu exceptionē anqꝫ ſoluat ⁊ repetionē ſaltim ꝑ actionē ꝺe ꝺolo ꝯcedo. vt. C. ꝺe traſact. l. ſub pretextu ⁊. ff. ꝺe ꝺolo. l. ſeru⁹. l. cū a te. In ſcꝺo ꝟo creditorē abſoluo. Sꝫ ī vtroqꝫ iudicē ꝯdēno ꝺbitori, vel ī litis extimationē ſi ꝺolo, vl ī qtū iudici videat, ſi ꝑ ipꝛudentiā: vt inſtit. ꝺ obl. q ex. qu. ꝺlic. ⁊ ꝺ pena iud. q ma. iud. Quidā ꝟo ita, ſimplr ꝺiſtinguūt. Utrꝫ ipſe creditor poſtea agat, an heres ei⁹, vt ſi creditor repellat, ſi heres nequaqꝫ: qa iſta potuit ignorare ꝺebitorē ſoluiſſe.

QVÆSTIO CXXXXII.

142 AN OBLIGATVS DEFERRE PECVNIAM BOnoniam ſcolari, ſi inde receſſo deferendam alteri dedit, ſit liberatus.

GAIVS Seius filio ſuo, quam Bononię putabat degere gratia ſtudiorum per quēdam nuntium miſit pecunias dans ei in mandatis, vt Bononiam pecuniā filio ſuo portaret,

qui acceptam Bononiam portauit, verum quia ſcolaris prǣlibatus dicti Gay filius iuerat Salernū pro diſcēda fiſica, dict⁹ nūcius quēdā Salernitanū Bononię reportare volentē inuenit, ipſiqȝ pecuniā tradidit ſoluendā pdicti Gay filio, q dū eaȝ portaret, in latrones incidit, ⁊ ſpoliat⁹ pecunias perdidit. Nūc Gaius Sei⁹ ꝯ nūcium, cui pecuniā tradidit Bononiā ōferendā, mandati actionem intendit. Quęritur quid iuris ſit.

QVOD TENEATVR CVM EFFECTV.

¶QVOD teneaſ cū effectu in primis ea rōne ꝓbaſ, qa in culpa fuit excedēdo fines mādati arg. vt. ff. mād. l. diligenter. Scdo qa negligēter verſatus in pecunia mittēda fuit arg. vt. Tertio qa debuit, ⁊ potuit ꝓſpicere hoc euenire poſſe, arg. ff. loca. l. ſi qs domū. Quarto qa longius portare fecit, q̄ȝ eſſet ſibi iniunctū. vnde dolo feciſſe vſ. ff. cōmo. l. in rebus. Quinto qa ꝯ voluntatem mandatis hoc fecit, nā hoc ipſo, quod pręcępit portandam Bononiam, ne alio deferretur, prohibuiſſe videtur, arg. vt. ff. comod. l. v. §. interdum.

EXADVERSO

¶CONTRARIVM aūt ſuadere vſ in primis bona fides nūcij, q portabat pecuniā, ſcȝ ne fili⁹ Gay fame periret arg. vt. Secūdo qa fidū, ⁊ diligentē, p quē mittebat, exiſtimauit: vt. ff. comod. l. argentū. Tertio qa caſus fortuitus interceſſit, arg. vt. de pign. act. l. quę fortuitis. Quarto qa ſufficit vtiliter cęptuȝ negociū, q̄uis diuerſus exit⁹ ſit ſequut⁹ arg. ⁊. ff. de neg. geſt. l. ſed an vltro. Quinto, qa nō Bononia, ſed filius fuit cā principalis portandi pecuniā, ꝗ ⁊ alibi, vbi fuerit filius licite deferri potuit: arg. vt. Sexto qa portare vſ, q p aliū hoc facit. arg. vt. Septimo quia eadeȝ modo peritura erat etiam ſi ipſemet detuliſſet pecuniam. arg. vt.

SOLVTIO

¶MIHI ergo ſine preiuditio melioris ſententię videtur dictum nunctium, niſi aliud ageretur, vltra Bononiam pecuniaȝ portare non cogendum, ſi igitur alteri fideli, ⁊ diligenti portandā filio mandantis commiſit pecuniam, quaſi hoc ex mittētis voluntate proceſſerit abſoluendum pronuncio.

FINIS.

SVMMARIA QQ. PYLEI CVM PRINCIPIO CVIVSLIBET. Q.

1	AN OMNIS de vniuerſitate debeat de calumnia iurare.	BONONIENSES
2	An Iconomus, qui forma non ſeruata rem eccleſię alienauit, poſſit vendicare.	ICONOMVS.
3	An ſtipulario, ſi Titius moriatur, co occiſo committatur.	EGO STIPVlat⁀
4	An obligatus domum edificare, ⁊ in ea dominũ recipere, ea deſtructa cogi poſſit ad reedificandum.	LOCAVI TIBI AREAM
5	An debitor ſoluendo creditori reprobã pecuniã liberet.	IN ALIA q̃one
6	An ſoluens pro T. ne damnum pateretur, poſſit ſolutũ repetere, ⁊ qua actione.	CVM Secundum
7	An procurator mittendo pecuniam domino per nuncium prohibitum teneatur actione mandati.	QVÆRITVR VTRVN.
8	An fratres, q̃ per annos .l. ſoluerunt portoriũ tanq̃ vna familia, poſtq̃ diuiſi ſunt, etiam teneãtur ſoluere tantum vt vna familia, an vero vt plures ſecũdum cõſuetudinẽ portorij, ſicq̃ an in hoc pręſcriptione adiuuentur ob eam ſolutionem quinquagennariam.	QVIDAM Dñs
9	An colonus obligatus ad quartam partem omniũ redituum excepta lapidicina teneatur ad quartam calcis confectę ex lapidibus ipſius lapidicinę.	IN ALIA QVÆSTIONE
10	An facta denunciatione domino molendini, vt clauſuras tolleret, quę damnum dabat, liceat propria auctoritate eas deſtruere, ⁊ an aliqua detur actio contra deſtruentem.	TITIVS CVM. in publico flumine.
11	An edificans molendinum in publico flumine poſſit cõtra cõſtruentem aliud molendinum curſus aquę impeditiuũ aliquam actionem intentare, ⁊ quomodo ſit illi conſilium.	ROLANDINVS
12	An Medicus conuenta mercede recepta pro cura podagrę, quam ſanauit, iterum medelam pręſtare teneatur podagrario recidiuanti.	QVIDAM PODAdagrarius.
13	An pupillus maior factus teſtimonium perhibeat ď his, quę in pupillari ętate vidit.	QVÆRITVR vtrũ Pupillus.
14	An ſolutio procuratori morienti facta liberet debitorẽ.	LVCIVS Tit.Ga.Scio

SIXTVS CVM REM. 15 An in pignoratitia ſententia lata contra Dominũ rei in fauorem creditoris ni tentis hipothecam proſit debitori pignoratori conuento deinde a dño rei vẽdicatione.

EPISCOPVS MVTINEN. 16 An caſtro dato in feudum alicui etiam data & conceſſa Iuriſdictio videatur.

IDEM MVTIN. EPISCOPVS. 17 An ſoluens pro parte ſua canonem, altero non ſoluente, in pęnam caducitatis incidat.

FILIVS FAMILIAS emãcipatus. 18 An filius ſuccedens patri in fęudo conditionato iuret fidelitatem domino et ꝙ ſuum primum dominum.

BONVS ACCVRS. 19 An certo loco promittẽdo vagando per orbem vbique repertus poſſit conueniri.

MINOR. 25. ANN. 20 An minor 25. annis vendens cum decreto, & iurãs nõ contrauenire poſſit conqueri ſe lęſum in dimidia.

RVSTICVS q ꝑter. 21 An Colonus, qui vltra debitam penſionem longiſſimo tempore pręſtitit ſeruitia ad illa pręſtãda cogi poſſit.

TVCIVS TITIVS GAIO 22 An promittens primũ ancillarꝫ partũ Titio, & Meuio, primum Aretuſę Ancillę Aretuſa prima pariere debeat primo, vel ſecundo partum dare, & quis eorum pręferatur.

TITIVS AMORE. 23 An habens rem cũ nupta ſuppoſita loco virginis amare poſſit de adulterio accuſari.

ODERICVS. 24 An promittens Titio omne defenſionem contra hominem preſtare, etiam contra ſe ipſum ad eam teneatur.

BICNOTVS. 25 An Fideiuſſor, qui ante fide iuſſionem fecit pactum de ſe non obligando cum ipſo creditore, fideiuſſione ſequuta teneatur non obſtante pacto.

BERNANDVS 26 An Aduocatus promittens patrocinium in cauſa honorario conuento, etiam in cauſa appellationis obligatus intelligatur.

LVCIVS TITIVS cum veller. 27 An Titius contra eum propter cuius diſſuaſionem ſibi a Meuio non fuit donatum agere queat.

QVIDAM VASSALLVS. 28 An Vaſſallus cadens a poſſeſſione feudi, & per annos xxx. tacens domino contra poſſeſſorem obtinente poſſit ad recuperationem feudi a dño factam agere.

LVTIVS TITIVS MVTVAVIT. 29 An ſtipulatio pęnę, ſi die ſtatuta centum non ſoluãtur, committatur ſi pars centum fuerit ſoluta, ſed nõ totũ.

QVIDAM HIEROSOLYMAM. 30 An mandatum cauſa cuiuſdam abſentię factum duret reuerſo domino, iterum ſe abſentante, adeo quod alienatio, vel geſtum tempore ſecundę abſentię vigore illius mandati valeat.

LVTIVS TITIVS. 31 An Fideiubens pro Seio apud Sempro. ſi pecunia nõdum numerata detecta inopia debitoris denũciat creditori, ne pecuniam mutuatam numeret, iſqꝫ denunciationem contemnat, & ſoluat, poſſit eueniente caſu a

Creditore

Creditore conueniri.

32 An Venditor Fundi, qui ſibi arborem reſeruauit, ſi illa deſiccata radices repullulent, poſſit ſuper nouellis arboribus ius aliquod pretendere. — QVIDAM FVNDVS

33 An Filius, qui paternam hereditatem cum beneficio inuentarij acceptauit poſſit fundum maternum a patre alienatum vendicare. — PATER FVNDVM MATERNVM.

34 An dominus ſerui poſſit contra vſucaptorem legis aquilię actionem intentare, ſi ante vſucapionem impletam damnum fuerit ſeruo datum. — QVIDAM SERVVM

35 An debitor pecunię mutuatę, ſi tempore reſtitutionis deterior facta ſit, illamq; ſic reſtituat, huiuſmodi ſolutione liberetur. — QVIDAM CREDItor Lucenſis.

36 An filius, cui obuenit in partē Salinaria cū alteri furnus contigerit, poſſit fratre prohibente furnum de nouo conſtruere. — QVIDAM SALINARIAM.

37 An pupillus contra tutorem agere poſſit, qui ſibi totum legatum procurauit, quod etiam pupillo teſtator legare volebat. — QVIDAM DVM EXTREMÆ.

38 An Emptor conueniri poſſit ex dolo mediatoris in ipſa venditione commiſſo. — IN HAC QVÆST.

39 An falſus Procurator, qui in cauſa mota contra Titiū ſuccubuit, ſi a domino cuius mandatum falſo aſſerebat, heres inſtituatur, poſſit vti heres denuo Titium moleſtare. — QVIDAM FALSVS

40 An receptio, vel examinatio Teſtium poſſit fieri ante litis conteſtationem. — IN PRÆSENTI queſtione.

41 An Creditor ammiſſo pignore ſibi a debitore dato debeat probare ammiſſionē, An debitor, q in eo dolo verſatus ſit creditor. — OBLIGAVI TIBI.

42 An vendens terrenum, quod habet in tali loco, cū altera pars eſſet publice occupata in aggeribus, intelligatur etiam occupatam vendidiſſe. — BONQNIESES. cum Ciuitatem.

43 An ſententia appellationis per Imperatorem lata parte non citata valeat. — CVM QVÆSTIO verteretur.

44 An Roſella poſſit accuſari de adulterio commiſſo cum Rom. Pontifice, & talis accuſatio de Iure ſubſiſtat. — ROSELLA ACCVSATVR.

45 An Fideicommiſſarius, cui relictum fuit fideicommiſſum per hęc verba Filiam meam coniugatam heredem inſtituo grauans eam per fideicommiſſum vt Titio reſtituat ſaluo eo, quod Marito relinqueret, Si filia moriatur & omnia Marito relinquat, habeat ius aliquod contra D. Maritū vigore dicti fide. cōmiſſi. — PATERFAMILIAS fecit teſtamenta.

o

46 An preſens rei ſuę alienationi & non contradicens ſibi — ALIQ PRESENTE

		pręiudicet.
ADVERSA PARTE	47	An Teſtium productio facta citata parte, & non reper/ta valeat.
QVIDAM PATER/FAMILIAS.	48	An Molendinarius vigore pacti cū patrefamilias de molendo in perpetuum ipſi, & ſuę familię: Patre fa/milias mortuo, & filijs diuiſis, teneatur ſeparatim om nibus molere.
TVTOR PVPILLV3	49	An pupilla iuſte petat a tutore Marcham Argenti ab ipſo acquiſitam in ſu mandis nuptijs ipſius pupillę.
QVÆRITVR vtrum ille	50	An ille, cui eſt aſsignata penſio percipienda habeat illū quod ex renouatione percipitur.
LVTIVS TITIVS Gaio.	51	An emphiteota ſoluendo pęnam liberetur, ſi in caſu cō/trauentionis illam promiſit.
GAIVS LVCIVM Titium.	52	An filius interfectoris ab occiſo hęres inſtitutus ab he reditate repelli poſſit ſi mortem defuncti non vendica uerit patrem de homicidio accuſando.
QVIDAM FEVDA tarius.	53	An filius Inhabilis ad ſeruitia feudi pręſtanda ſucce/dat vna cum fratre habili, ſi ęqualiter ſit cum eo heres inſtitutus.
QVIDAM CVM AL terius.	54	An aduocatus facto pacto de centum lucrandis in ca/ſu victorię, & 50. in caſu ſuccumbentię, ſi litis tranſa/ctio eo inſcio facta ſit, centum poſſit exigere.
LVTIVS TITIVS dum laborat.	55	An Mater, quę dum teſtamentum conderetur, recuſa uit velle eſſe heredem filij, & propterea fuit extraneus inſtitutus, poſſit non obſtante recuſatione hereditatē pętendere: & teſtamentum impugnare.
QVIDAM SVAM Arcam.	56	An ruſticus accepta terra, vt vineam plantaret certa parte fructuum pro miſſa, vinea plantata cum multis fructib⁹, vltra fructum vineę teneatur etiam ex arbo ribus inſitis partem fructuum dño pręſtare.
GAIVS PATRE conſentiente.	57	An pater familias, qui filio moienti conſenſit vt vxori centum cauſa mortis donaret, ſi filius conualuit, poſ ſit eo inuito donationem reuocare, vel conſenſus vtri/uſq; requiratur.
TITIVS MANELLA3	58	An pater, qui nuptui tradidit filiam dando in dotem duo prędia, & alia duo poſſidere ſinendo, ſi mortuo marito, ſecundo nubat promittendo quicquid prior maritus in dotem habuit, teneatur etiam duo prędia conſignare poſſidenda prout primo marito pmiſerat.
QVIDAM NOMINE veriſimilis 39.ū.	59	An falſo aſſerens ſe Procuratorem Titij ſi ſuccumbat Titijq; heres factus iterum agens exceptione rei iudi catę repelli poſſit.
LVCIVS CVM ES/ſet Bononię.	60	An mandans tribus, vt vendant eius bona ſtabilia ſi vnus vendat alteri eorum bona fide poſſit rem vendi

tam vendicare.

61 An promittens acquieſcere ſententię T. Datis pignoribus, eo unique arbitrante poſſit agere ad reſtitutionem pignorum quaſi in cauſa propria laudauerit. CVM GAIVS SEIVS

62 An coheres rei alienę in diuiſione alteri obuenientis promiſſa euictione, ſi eidem coheredi obligato de euictione titulo permutationis tradatur aliquo non dicto de euictione: ſi euincatur conueniri poſſit ab eo de euictione. SVCCESSORES in cōmuni.

63 An mutuans pecuniam ei quem male conſumpturum putabant licet euentu aliter ſucceſſerit habeat pecunię mutuatę repetitionem. MVTVAM PECVNIAM.

64 An emphiteoſis cadat in totum, vel in partem, ſi frater ceſſet in ſolutione canonis per biennium & alter offerat ſoluere partem ceſſantis eccleſia nolente recipere. DVO FRATRES cum fundum.

65 An ingrediens Monaſterium cū bonis ſuis abſq; vxoris voluntate ſi ab vxore reuocetur a religione, bona oblata monaſterio repetere queat. QVIDAM INGRESSVS.

66 An nepos ex fratre preteritus vna cum matre tacente, & conſentiente agat contra patruum pro ſua virili portione dicendo teſtamentum nullum. CVM ESSET CONſuetudo.

67 An pactum factū inter fratres q̄ caſtrū ad maſculos tantum perueniat includat ſororem inſtitutam nulla exiſtente ſobole. LVTIVS TITIVS cū hereditatē.

68 An venditio facta de predio lege appoſita, ne alienetur, alienatione ſubſequuta preſtet actionem aliquam contra emptorem, vt reſtituere teneatur, & quan. PRÆTVLIMVS huic.

69 An Commodatarius, qui ex pacto recipit in ſe omnem caſum de caſu fortuito conueniri poſſit. SEQVITVR ALIA queſtio.

70 An Venditor equi retrogradi, cum bonum affirmaſſet, teneatur ad damna emptoris ab hoſtibus propterea oppreſſi. LVTIV, TITIVS, Gaio.

71 An promittens defendere certa bona pro certa mercede ſi per eum non ſtat, & in defenſione preueniatur, poſſit mercedem petere. IMPERATOR CVM tranſitum.

72 An dans molendinū cū Inſula pro certo canone q̄libet āno & ab accipiente nouū conſtruatur poſſit duplicatum canonem petere. DANS MOLENDInum.

73 An Titius, qui venando tuū ceruum cepit, qui apud ipſum depoſitarius aufugerat, teneatur dn̄o reſtituere. CERVVM MEVM manſuetum.

74 An legi commiſſorie in pignore liceat cum iuramento, renunciare & huiuſmodi renunciatio valeat. ACCEPI MVTVAM pecuniam.

75 An preſcriptionis interruptio inducatur ex ſola verbali petitione abſq; libello coram pontifice facta, CVM PRESCRIPſiſſet.

QVÆRIT VTRVM — 76 An Teſtibus ſit credendum, qui dictum affirmant nullam allegando ſcientię cauſam.

HENRICVS DE Guarda. — 77 An bona acquiſita per Monachum, qui aufugit a primo Monaſterio, & in aliud ſe tranſtulit. Acquir[illegible]r primo, a quo receſſit, an ſecundo, in quo mortuus eſt.

IOANNES MARtinum. — 78 An venditor agat contra emptorem abſq; reſtitutione pignorum, vbi eius procurator ad vendendum acceptis pignoribus habuit fidem de precio & aufugit.

LVTIVS TITIVS fundum ſuum. — 79 An locans fundum pro certa menſura frumenti, ea poſtea per ſtatutum diminuta poſſit a conductore petere ſecundum primam menſuram.

CONTRA LVCIVM Titium. — 80 An bona tranſlata in eccleſiam incohata preſcriptione contra priuatum dominum defendi poſſint priuilegio quadragennarię preſcriptionis eccleſię competẽti.

LVCIVS CVM HAberet domum. — 81 An habens domum ruinoſam conueniendo cum vicinis de eius demolitione pro ſcutis centũ. Si terremotu, vel alter ceciderit, poſſit vicinos cogere ad centum ſoluenda.

GAVS SEIVS Lutio Titio. — 82 An promittẽs Titio centũ ſi morã extra ciuitatẽ Bononię p triẽniũ fecerit, ſi Titius in eo triẽnio p.l. dies interpolatos fuit Bononię poſſit cogi ad ſoluendum.

PRINCEPS CAVſam delegauit. — 83 An ratihabitio principis conualidet tranſactionẽ factã ſuper appellatione, quę interponi non poterat.

QVODDAM MOnaſterium. — 84 An Monaſterium ab epo exemptũ vt nil preſtare teneretur niſi voluntarie: dando annuum quid per annos 40. poſſit poſtea allegare priuilegiũ exemptionis ſuę.

CONSVETVDO erat i prouincia. — 85 An inſtitutio generalis facta a pr̃e inſtituẽte filios ſuos heredes includat filias fęminas dotatas ſtante cõſuetudine, q non ſuccedant.

LVCIVS TITIVS cũ Magiſtratus. — 86 An creditor poſſit propria autoritate bona ſui debitoris capere vt ſibi ſatisfiat, ſine licentia Iudicis cum illius copiam non haberet.

SED EX HAC quęſtione. — 87 An creditor ſupradictus ſibi ius dicens creditum ſuũ amittat, & quomodo.

QVIDAM FILIVM ſuum. — 83 An filius in re certa inſtitutus heres vti preteritus poſſit teſtamentum patris rumpere cum vniuerſaliter nõ fuerit heres inſtitutus.

QVÆRITVR vtrum dos. — 89 An dos profecta a patre filia defuncta in matrimonio liberis exiſtentibus debeat reuerti ad patrem, an ad filios pertineat.

QVIDAM DECEdens. — 90 An pupillus poſſit recuſare expenſas facta per tutorem in domo altius illam tollendo allegando non eſſe expenſas neceſſarias.

BONAcurſius cũ eq̃s: — 91 An commodans equum de illis, quos in paſcuis habe-

bar, ſi poſt vſum in eodem loco fuerit conductus, ⁊ re-
iectus a lupis occidatur, poſſit pro ſuo dãno agere.

92 An emphyteoſis accepta pro ſe ⁊ filijs in tertiam gene-
rationem altero cum filijs, ⁊ altero abſque filijs mor-
tuo pro dimidia ad eccleſiam reuertatur.

LVTIVS TITIVS ab abbate.

93 An ſtante cõſuetudine quod Canonici ſeculares in pri-
mis ſex annis habeant dimidium præbendæ, ⁊ poſtea
integram, ſi priuentur, ⁊ poſtea reſtituãtur tranſigen
do, quod loco mediæ præbendæ centum haberent, Mo-
nitij elapſis annis ſex. poſſint ducentum petere vigore
primæ conſuetudinis.

LONGEIVS REſtro tempore.

94 An filius, cui obuenit in partem feudum, ſi frater, cui
obuenerant prædia vicina dicto feudo, velit edificare
turres, valla, ⁊ ſimilia poſſit ipſum licite prohibere.

QVIDAM PROuincialis.

95 An Inſtrumentum in totum falſum præſumatur, ſi in
parte ipſius reperiatur mendacium.

QVÆRITVR vtrum inſtrm.

96 An Iudex qui tulit ſententiam contra reum, ſi hæres in-
ſtituatur a reo, poſſit in cauſa appellationis iam ab ea
ſententia interpoſita procedere impugnãdo ſententiã
a ſe latam, an exceptione doli per actorem repellatur.

CVM LVCIVS apud Seium.

97 An vaſſalus feudi poſſit in feudo per ſubſtitutam perſo-
nam ſeruire ⁊ nil ipſi poſſit obijci.

QVÆRITVR VASſallus.

98 An Commodatarius teneatur ad damnum equi occiſi
ab ipſo comodatore concurrenti cum eo in pugna ab
ipſo cepta cum alijs.

LVTIVS TITIVS Gaio Seio ⁊quũ.

99 An filius, quem duæ mulieres contendebant vendica-
re in filium, ⁊ mortuæ ſunt, poſſit ambabus vt matri-
bus ab inteſtato ſuccedere.

CVM DVÆ MVlieres.

100 An vxor hipotecaria agere, vel exceptionem doli obij-
cere contra fratrem viri ſui præmortui pro bonis, quę
ſimulate viro cupienti illam in vxorem alias non ha-
bituro donauit, pro ſuis dotibus queat.

LVCIVS TITIVS A parentibus.

101 An dominus, qui denunciauit procuratori conſtituto
ad vendendum, ne fundum venditum traderet, cum
tradiderit, poſſit agere contra emptorem, ⁊ fundum
vendicare.

MAMDAVI PROcuratori meo.

102 An princeps, qui omnem iuriſdictionem caſtri in eccle
ſiam contulerat, poſſit poſtea reſcriptum municipib9
concedere in eodem caſtro ſibi eligendi rectorem.

REX FRANCIÆ caſtrum.

103 An ſi duo fratres rogati reſtituere ſuperuiuẽti ſunt ſi ſi-
ne liberis decedant, poſſit alter decedens, ſine liberis
heredem eccleſiam inſtituere in præiudicium ſuperui-
uentis fideicommiſſarij.

PATER FAMILIAS ſtum extreme.

104 An emens bona fide mulam a domino conuentus, ſi in-

CVM Prouiali cuidã

terim morte naturali moriatur, veniat abſoluendus.

CVM DVO MILites. 105 An captiuus, qui fuit a ſuis propinquis vi exemptus
pluribus illatis damnis cum in carcere detinerētur, teneatur ad reſarciendum illata damna hoſti ſuo.

QVIDAM DIVISA cum fratribus. 106 An fratres contra fratrem, qui mulieri cauſa habendi
eam in vxorem iurauit ſe non eſſe filium eius, cuius hereditatem cum fratribus diuiſit: poſſint agere repetendo partem illi datam in diuiſione.

QVIDAM PARIſienſis. 107 An obtinens licentiam conſtruendi furnum pro certa
annua mercede poſſit conueniri, ſi loco furni tabernā conſtruxerit.

VVLGO QVÆRI ſolet. 108 An Iudex ſecundum allegata, & probata? An ſecundū
conſcientiam iudicare teneatur.

DVO FVERVNT Argentarij. 109 An ſocius, qui remiſit partem debiti debitori, ſi alter ſocius vigore ſolidi totum exigat, diuiſa ſocietate poſſit
ſuam partem exactam petere a ſocio non obſtante ea remiſſione.

GVILERMVS CENturio. 110 An emphiteoſis ſine ſcriptura concepta per ſolutionem
canonis per 30. annos ex inualida fiat valida: vt emphiteotam tueatur a domino repetente.

FERRARIENSES Raynerio alſ Pregnaneſes. 111 An feudum datum cum pacto, ne alienetur alias cadat
alienans ipſo iure facta alienatione alienante citato, & mortuo, ſi filius recuperet ante litem conteſtatam, debeat omnino ad dominum redire.

LVTIVS TITIVS Gaio Seio. 112 An locans equum, & mandans reddi Bononię Meuio ſtipulanti ſub pena ab eo conductore ſibi reddi,
poſſit reuocare illud mandatum ita quod conductor Meuio ad penam, ſi equū illi nō reddat, nō teneatur.

MONASTERIVM S. Petri. 113 An alienatio rerum immobilium monaſterij facta cum
cā abſente abbate epiſcopi autoritate, valeat, vt annullari non poſſit.

D. DE SAXOLO 114 An Titius volens perducere aquam ad eius molendinum poſſit per terram alterius eo inuito pro vt antea
ſolitus erat.

CVM ESSET CONtrouerſia. 115 An quis dicatur contrauenire tranſactioni; ſi bona, quę
nullo mō petere, vel in illis ſe intromittere pmiſit: petat in cauſa comparēdo cōtra tertium: qui ea obtinuit donec reus pareret iudicato.

QVÆRITVR IN hac qōne. 116 An venditor teneatur pręciſe ad rem tradendā, an ſufficiat intereſſe preſtare.

D. BERTA. 117 An teſtamentum factum a Berta interrogante altero,
& nominante heredem ac legatarios, & ipſa annuente,
& confirmante, valeat de iure.

MINOR xxv. annis. 118 An minor agens, vt iterum ſibi ſoluatur precium, rei ſuę

ſine decreto iudicis venditę teneatur probare, ſe non factum ex eo locupletiorem, an vero incumbat onus reo probandi contrarium.

119 An Ruſticus, qui longiſſimo tempore duos denarios eccleſię ſoluit teneatur oſtendere bona ex qb⁹ ſoluat. — RVSTICVS Quidã.

120 An is, qui promiſit genero cum iuramento filiam ſuã, quam ei dabat in vxorem, heredem facere vna cum filio: ſine metu periurij poſſit totum relinquere filio. — QVIDAM Burgeñ.

121 An ⁊ quando frater teneatur communicare in diuiſione cum fratribus domum emptam viuente patre. — VIVENTE PATER familias.

122 An ſi filius patre inſcio pignoret domum per ipſum acquiſitam. Patre mortuo ſui filij poſſint ſe tueri cõtra creditorem allegantes nullitatem hipothecę. — HANC ITAQVE domum.

123 An dicti filij ſe defendentes poſſint tempore meſſium ⁊ vindemiarum in ius conueniri ⁊ dilationem ea de cauſa obtinere. — TERTIO LOCO quęritur.

124 An Epiſcopus Bononieñ. a cuius ſententia fuit appellatum ad Archiepiſcopum Raueñ. poſſit, ſi Archiepiſcopus Rauen. fiat: eandem cauſam in appellationis inſtantia iudicare. — BONON. EPISCO.

125 An Vſurarius qui imminente morte Sacerdoti iurauit in confeſſione vſuras de cetero non exigere, ⁊ exactas reſtituere, conualeſcens poſſit eas petere non obſtante iuramento. — QVIDAM FEONERATOR.

126 An in penam trahentis aliquem in ius corã iudice extero incidatis qui vocauit, ſi ante litem conteſtatam deſtitit. — DICTVS ITAQVE fęnerator.

127 An hęreticus donans ius, ſi qđ habet in hereditate paterna reuerſus ad fidem, poſſit repetere bona paterna a poſſeſſoribus eorum. — QVIDAM SENEN.

128 An ſtante Mandato facto tribus ad vendendum, Alter ex eis poſſit emere ab vno eorum. — ARNALDVS DE calidis.

129 An ſecundus maritus qui habuit in dotem omnia, quę habebat primus vir, poſſit petere fundum poſſeſſum a primo marito extra dotem. — BEBIVS MARTELLUS ẽ.57.

130 An minor manumiſſionem cum iuramento factam non ſeruata ſolemnitate poſſit reuocare. — FILIVS ABBATI.

131 An donatio facta loco pio, ⁊ religioſo cum expreſſione, q donat pro remedio animę ſuę, ⁊ parentum ſuorum, ſit inter viuos, An cauſa mortis, ⁊ ſic poſſit reuocari. — PISACVS DE ROBERTIS.

132 An ſupradicta donatio valeat ſine inſinuatione vltra legitimum, modum de iure ſubſiſtat. — DONATIO FACTA hoſpitali.

133 An dominium vtile acquiratur ex ſolo contractu facto loco pio ſeu religioſo. — DE TERTIA VERO quęſtione.

GAIVS SEIVS Lutio Titio. 134 An mandans oues in paſcuis exiſtentes furto ſubtrahi ſi mandatarius ſubtrahit oues ipſius mandantis; ꝑoſſit contra eum agere de furto vel alio remedio vel ille vigore mandati predicti ſe tueri.

QVÆRITVR verum. 135 An domino nudę proprietatis rei immobilis vēditę fieri debeat reſtitutio fructuum a malefidei vel bon. fidei poſſeſſore. Si extant rōne poſſeſſionis Judicis offitio.

CVM GAIVS Seius. 136 An is, qui pręſcripſit rem, a cuius poſſeſſione cecidit ad dominum reuerſę, ꝛ iterum eius rei poſſeſſionem eſt nactus: poſſit ſe tueri contra dominum volenti vendicare eam rem pręſcriptam.

EMPHITEOTA fundum. 137 An emptor qui pręſcripſit fundum emphiteoticum, ꝛ ſe obtulit domino ſoluere penſionem illius anni, ꝛ futurorum, ſibi pręiudicauerit in iure ſuę pręſcriptionis.

QVÆRITVR SI creditor. 138 An debitor bona fide accipiēs mutuo nūmos ſtagneos pro argenteis, ꝛ vt tales bona fide expendens in reſtitutione teneatur ad argenteos.

QVÆRITVR SI colonus. 139 An emens bona fide rem conductam ab ipſo conductore, qui preſtabat continue domino penſionem. Si annis xxx. ſine aliqua interruptione poſſideat a domino poſſit moleſtari.

IN QVADAM ECcleſia. 140 An laicus qui officium eccleſiaſticum in laicos non cadens habuit ipſe, ꝛ ſui anteceſſores a tanto tempore, ciuis non eſt in contrarium memoria, poſſit ab eo remoueri, vel ſi illud dimiſiſſet, repetere.

IN ILLA QVÆST. 141 An ſoluens idem debitum, bis ex cauſa iudicati poſſit repetere ꝛ quando.

GAIVS SEIVS. 142 An obligatus deferre pecuniam Bononiam ſcolari, ſi inde receſſo deferendam alteri dedit, ſit liberatus.

Finis.

.P. M.

INDEX IN QVAESTIONES PILEI IVRE CON. AC GLOSATORIS MODICENSIS, ALPHABETICA SERIE OMNES SENTENTIAS

omniaq; notu digna completlens nunc primum in lucem uenit.

A

ALIENATIO nulla Eccleſię retractatur per eundez iconomũ q alienauit ſecunduz vnam opinionem q. 2.f.4.

Amicitię vel pietatis officio ſoluens non repetit.q.6.f.11.n.4.

Aquę vſus tempore acquiritur . q.xi. f.xx.nu.2.

Adulteriũ an ꝯmittaƭ cuz nupta, q̃ ſe pro virgine ſuppoſuit. q.23.f.34.

Affectus potius, q̃z effectus inſpiciƭ in maleficijs,ea.q.nu.3.f.35.

Aduocatus an pro eodem ſalario de-bear in cauſa appellationis ſeruire qui promiſit in cauſa patrocinari, q.26.f.38.

Appellationis cauſa dicit eadem cuz prima,q.ea.

Arbore excisa an intelligaƭ exceptũ, qđ ex arborꝫ mortua pullulauit,q.32

Actio.l.aqlie nõ eſt ꝓroꝛia,q.34.n.2.

Actio.l.aquilię deficit ceſſante culpa, vel dolo.q.ea.num.3.

Alienat, q patiƭ rẽ vſucapi.q.34.n.4

Amiſſio pignoris an a creditore, vel debitore ſit probanda, quod doloſe ſit facta.q.41.f.73.

Adulterio cũ ſũmo Pontifice cõmiſ-ſo an mulier accuſari poſſit. q.44.

Abſentia aduerſarij licitum eſt, quod alias non liceret.q.47.nu.2.

Autoritas iudicialis illicitum eſt nõ excuſat.q.47.nu.3.

Aduocatus ſalarium ſibi promiſſum in caſu victorię poſſit petere tranſa-ctione ſequuta eo inſcio.q.54.f.99.

Arbitri ſententia in cauſa propia an valeat.q.61.f.111.

Abbas crediƭ ñ voluiſſe ſuo monaſte rio, ꝛ eiꝰ ꝓuilegio renũciaƭ.q.84.n.2

Abſoluẽdꝰ an ſit re pempta morte nã li poſt litem ꝯteſtatã.b.104.f.181.

Alienatio facta per monaſterium ſine cõſenſu abbatis de autoritate epiſco-pi an valeat.q.113.f.194.

Aquaz ducere incidendo terram alie-nam an quis poſſit ſtante de hoc con ſuetudine.q.114.f.195.

B

Beneficia a principe ita demum cõce denda ſunt vt ſine cuiuſq; preſtẽtur iniuria.q.36.n.2.f.63.

Bonus vel malus olim, ꝛ nunc talis pręſumit niſi commutatio oſtenda-tur.q.41.n.2.f.73.

Beneficium alterius alium non debet a debito abſoluere.q.44.n.1.

Bona an a monaſterio quis repetere poſſit irritato ingreſſu, cuius cã fue-runt data.q.65.f.118.

Bona monaci defuncti an debeantur primo monaſterio, vnde exiuit, ꝛ fu-git,an vero ſecundo monaſterio,in q̃ eſt monacus mortuus. q.77.f.140.

Bona à fratre ſimulate donata vxor pro ſuis dotibus poteſt tanq̃ bona viri ſui retinere vel petere. q.c.f.176.

Bona, q̃ qs trãſigẽdo nõ petere ꝓmiſit nunquid poſſit petere cõtra tertiũ cui data ſunt a iudice donec reus iudicato pareret.q.115.f.197.

Beneficium non meretur habere, q illud, propter quod beneficium conceditur non exercet.q.123.f.213.

Bonoñ. oliꝫ eps an poſſit cognoſcere nũc archieps Rauenas cãm in ſecunda inſtantia, in qua iudicauit vt epiſcopus.q.124.f.213.

Bõa fide palã ꝯparaẽ nob res, alteri quas vẽdeẽ ſuſcepimꝰ, lꝫ.q. 128.n.3.

Bis ſolutũ autoritate rei iudicatę, qñ repeti poſſit.q.141.f.242.

C.

Cõſules demandatã, ꝛ nõ legitimam habẽt adminiſtrationẽ.q.1.f.4. n.6.

Caſus fortuitus, quẽ nullum hominũ conſilium prętuidere poterat excuſat conductorem.q.4.f.8.n.3.

Coactio cauſatiua non eſt coactio. q. 8.f.15.nu.2.

Cõſuetudo exigẽdi portoriũ eſt oneroſa, ꝛ violenta, ꝛ ꝯ iuſ.q.ead.nu.1.

Calx dẽ ex prouentu prędij, ſi ex lapidibus prędij fiat.q.9.f.16.n.1.

Calx non pertinet ad dominũ lapidũ, ex quibus eſt facta, ſed ad illius factorem.q.ca.f.16.n.2.

Clauſuram molendini ſibi damnum facientem an propria autoritate liceat deſtruere.q.x.f.17.

Caſtro ſimpliciter cõceſſo iuriſdictio non videtur conceſſa.q.16.f.26.

Claudicare iudicium poteſt taꝫ in criminalibus, q̃ꝫ in ciuilibus ſententys q.23.n.4.f.35.

Culpa eſt ſe immiſcere rei ad ſe nõ pertinenti.q.34.n.5.

Clauſula deducto eo. ꝛc. poteſt totum admittere.q.45.n.2.

Compromiſſum in aduerſariuꝫ an valeat.q.61.f.111.

Caſtrum, ꝙ nõ deueniat ad fęminas an pacto fieri poſſit, qñ non eſt inter fr̃es in bonis niſi caſtrũ.q.67.f.122.

Caſuꝫ oẽm ĩ ſe recipiẽs an teneaẽ ð caſu fortuito, ꝛ inſolito.q.69.f. 126.

Contractus reconciliantur ex poſt facto conſumptione, vel aliter, lꝫ ab initio non tenuerint.q.63.n.1.

Ceruꝰ, q iã penes venanteꝫ depoſitus fuerat, captꝰ a depoſitario deponẽti an ſit reſtituendus.q.73.f.133.

Cõmiſſorię legi in pignore an renũciari poſſit cũ iuramento.q.74.f.134.

Condictio de diruenda domo an dicetur extitiſſe, ſi domus mole ſua corruat.q.81.f.149.

Cõfirmatio appellationis nulliter iterpoſitę ſupueniẽs nõ firmat trãſactionẽ ſup appell. antea factaꝫ.q.83.n.1.

Creditor an pro valore rerum ablatarum propria autoritate perdat in vſuum, an in totum.q.82.f.158.

Commodatarius dimittens equũꝫ in paſcuis, vnde acceperit, an teneatur ð eius interitu.q.91.f.164.

Canonici habituri dimidium prębendę an petere poſſit centũ, quę loco ꝓbendę promiſſa ſunt q.93.f.167.

Commodans in pugna cum commodatario occidẽs equũ cõmodatũ, an poſſit ad pretium agere contra commodatarum.q.98.f.172.

Conſentire vel contradicere nõ dꝫ is, cuius nomine nihil agitur.q.46.n.

Conſenſus lꝫ tacitꝰ ꝓiudicat.q.c.n.1.

Contradicẽs nunq̃ꝫ tempore vitę ſuę videtur ꝯctum hre ratũ. q. 122.n.1.

Conſuetudo longiſſima pactione firmata pręſumitur.q.114.nu.1.

Cõtrauenire trãſactioni de non petendo bona qũ dicatur.q.115.f.197.

Colonꝰ ſoluēs continuo penſionē dn̄o rei q̄ȝ emēti bona fide vēdidit, an impediat, ne res pſcribi poſſit. q. 139. f. 238
Colono tradēte dominus amittit poſſeſſionem. q. ead. n. 1.

D

Damnū pari dr̄, q lucrū, qd̄ ex publico: ꝯſequitur, amittit. q. 11. f. 19. n. 2.
Defenſionē pmittēs alicui ꝯ oēm hominem, an contra ſe ipſum cēſeatur etiā pmiſiſſe. q. 24. f. 36.
Diſſuaſione, pp quā non fuit donatū non obligatur. q. 27. f. 39.
Delinquēs in eo tantum, in quo delinquit debet, puniri. q. 29. nu. 6.
Denūciatio intempeſtiua nō releuat. q. 31. nu. 2.
Denūciatio ſpta ꝯſtituit i dolo faciētē ꝯ eā, vt plurib. exēplis. q. 31. n. 5. f. 52
Duplici damno nemo eſt affigendus: q. 34. nu. 2.
Dolus a quo ſit commiſſus nō intereſt ſi ad eū aliqd puēit. q. 38. n. -. f. 68.
Dolus creditoris dicentis ſe amiſiſſe pignus, & non oſtendētis quomodo amiſerit, pſumitur. q. 41. nu. 7.
Dolus a quibus nō probet. q. 41. n. 7
Debitum illi iuſtiſſime denegatur, q aliȝ debitum denegat. q. 51. n. 2.
Defuncti necem heres vendicare debet. q. 52. nu. 2.
Donationeȝ cauſa mortis a filio fa. factam de conſenſu patris nō poteſt pater reuocādo l fir. mare. q. 57. f. 104.
Dos ſcd̄o viro data ō his, quę habuit primus, an ꝯpzehēdat ēt bona, q̄ vltra dotem poſſedit. q. 58. f. 105.
Dotis menſuram pater non poteſt diminuere. q. ea. nu. 4.
Deſidia vel dolus alterius non debet obeſſe. q. 64. nu. 1.
Defenſionem certo pzemio pzomittēs in tranſitu militum imminenti, vtrū pꝛemium, ſi milites nō venerint, poſſit de iure petere. q. 71. f. 129.
Duplicatum ſeruitium an locatori debeatur de inſula, & molēdino locato ſi aliud ibi edificetur. q. 72. f. 131.
Dubiꝰ hr̄ pigrante. q. 84. nu. 4.
Dos pfectitia mortua filia liberis ſtātibus an ad patrem, vel ad filios mulieris pertineat. q. 89. f. 160.
Denūciatio dn̄i pcuratori, ne tradat rē venditā an releuat. q. 10 . f. 177.
Dānum a ſuis illatū eximentibꝰ eū de carcere an teneat liberatꝰ reficere ei, q detinebat eū in carcere. q. 105. f. 182
Dictū plerumqȝ fingitur, quod non eſt. q. 117. f. 201.
Donatio heretici ſi reuertat ad fidem an teneat, ita quod nequeat bona vēdicare. q. 127. f. 118.
Dotem dans quaȝ dederat primo marito, an videat dediſſe ēt fundū quē vltra dotem poſſideri a primo permiſerat. q. 129. f. 222.
Donatio facta, pio loco, pro remedio anime ſue an cēſeat cauſa mortis vel inter viuos. q. 131. 225.
Donatio pio loco facta vltra legitimū modum, an valeat non inſinuata. q. 132. f. 228.
Dn̄iuȝ rei an trāſferat ex ꝯtu i eccleſiā ſine rei traditione. q. 133. f. 229.
Datū dr̄ pp eundē effectū, qd̄ nō eſt ꝑſtitum. q. 138. f. 237.
Dn̄o rei an poſſit currere preſcriptio ſue rei a colono vendite, dum ei penſionem ſoluit. q. 139. f. 238.

E

Edificatum non videtur, quod eſt dirutum. q. 4. f. 7. n. 1.
Exactio, quam diu fecit, eſt facienda ſi plus poterat exigere, & minus exegit, alias ſecus. q. 8. fo. 15. n. 3.
Exceptio ꝯpetens creditori aduerſus eius dominuȝ non prodeſt pignanti debitori ſi a dn̄o ꝯuenat. q. 15. f. 24.

Emphiteoſia nõ amittit̃ pro parte ſol/
uẽtis, lʒ alter ñ ſoluerit.q.17.n.3.f.28
Equitare pena cõmiſſa pro parte non
ſoluta nõ preſtatur niſi pro parte. q.
29.nu.7.f.44.
Excipiẽdi mõ ꝓbat re⁹, qð al's actor
teneret̃ ꝓbare.q.41.nu.8.f.76.
Emphiteota an cadat a iur̃ ſuo, nõ ſol
uendo, vel alienãdo, ſi offerat penã
promiſſam ſtante pacto quod ſtetur
contractui.q.51.f.44.
Error an proſit in vſucapione, vel alia
re.q.58.f.106,
Exceptio rei iudicate an obſtet victo,
q mõ agit vt heres ei⁹, cui⁹ dicit fuiſ/
ſe ſe falſum procuratorẽ.q.59.f.107,
Euictionis actio detur an ei, qui ſcien
ter rem alienam accepit, ꝛ ſibi cauit
de ea: quam tñ euictionem promiſſe/
rat ipſe ãtea q in iudicio diuiſorio ei,
a quo nunc accepit.q.62.f.113.
Emphiteota ſoluẽs partẽ ſuam cano
nis an cadat a iure ſuo ꝑꝑ ſociũ par/
tem ſuam nõ ſoluentẽ.q.64.f.116.
Equi retrogradi vẽditor an teneatur
ad oẽ dãnũ emptoris paſſum ꝑꝑ illð
vitiũ retrogradi.q.70.f.128.
Ecclesia eo iure vti debet, quo priuat⁹
cui ſucceſſit.q.80.n.2.
Exemptum monaſterium preterq̃ʒ in
his, que volũtarie ſoluere velit: ſiqd
longiſſimo tempore ſoluit, an in futu
rũ ad id cogi poſſit ñ obſtãte ſue exẽ
ptionis priuilegio.q.84.f.154.
Expenſas turris an contra tutorem li
ceat repetere.q.90.f.162.
Emphiteoſis accepta pro ſe, ꝛ filijs,
vno moriente ſine filys, altero cum fi
lijs an ad dominum redire debeat, vl̃
ad fratrem, ꝛ eius filios ſuperſtites.
q.92.f.165.
Ecclesie an grauatus bona fideicõm.
poſſit relinquere.q.10[illegible].f.18[illegible].
Emphiteoſis conceſſa ſine ſcriptura,
an per ſolutionem canonis 30. annis
facta confirmetur, vt impugnari nõ
poſſit.q.110.f.189.
Emphiteota an teneat̃ oñdere terras,
ex quib⁹ ſoluit canonẽ.q.119.f.204.
Ecclesia ſemꝑ dr̃ minor, ꝛ ſemper reſti
tuitur in integrũ.q.140.f.242.
Exceptionẽ in cã ꝓponere omittens
vel ſaltem in exequutionem ſentẽtie,
eſt quod ſibi imputet.q.141.n.4.
Exceptio ſolutionis non propoſita in
cã pendẽte, nec poſt latã ſententiã in
executione, qñ ꝑdat̃.q.ead.ad fin.

F

Fratres vna habitantes idẽ pro por/
torio ſoluunt vt vna familia, ſed ſeor/
ſum habitantes ſecus eſt, tanq̃ʒ plu/
res familie.q.8.f.15.n.3.
Fideiuſſor ante fideiuſſionem faciens
pactum cum creditore, q̀ non inten/
dit obligari ex futura fideiuſſione an
tamen teneatur.q.25.f.37.
Fideiuſſor denuncians creditori obli/
gato adminiſtrandum T. ne amplius
mutuet, an poſſit conueniri a credito
re, qui nihilominus ſoluit.q.31.
Filioꝝ pr̃ nõ pʒ alienare niſi in caſu ꝑ
miſſo.q.33.n.4.f.57.
Furnuʒ facere an quis poſſit prohibe
ri a fratre furnario, quia pater eoruʒ
vni furnum, alteri ſalinariam reliqt.
q.36.f.64.
Falſitas non eſt maioris autoritatis,
q̃ʒ veritas.q.39.n.2.
Familie nomen heredes admittit.q.
48.nu.1.
Filius heres occiſi an teneatur patreʒ
interfectorem accuſare, alioqn here/
ditate priuetur.q.52.f.96.
Fili⁹ prẽʒ accuſar̃ ñ pt.q.ea.n.2.f.97
Feudũ duob. fratrib. deuolutũ, an al/
teri tantum, ſi alter ſit inutilis ad ſer/
uitia, debeatur totum.q.53.f.98.
Feudo ꝓſtitutũ pt ðſeruir̃.q.ea.n.2

Fratribus

Fructib. de vinea ꝓmiſſis, an fructus de arborib. peti poſſint. q. 56. f. 102.
Filio donante cā mortis de ꝯſenſu patris, an eo inuito donationem pater poſſit reuocare. q. 57. f. 103.
Filiȩ an includātur in inſtitutione facta de filijs ſtāre ſtatuto, qd filiȩ non ſuccedant. q. 85. f. 156.
Fili⁹ ī re certa īſtitut⁹ an vt ꝑterit⁹ poſſit teſtm̄, pr̄is rūpere. q. 88. f. 159.
Feudum habens an fratri, cui obuenit poſſit inhibetur, ne fortilicia conſtruat. q. 94. f. 168.
Filius an poſſit ſuccedere duab⁹ mulieribus, quȩ inter ſe contendebant vnaqueqꝫ vendicans eum in filiū: ⁊ mortuȩ ſunt. q. 99. f. 173.
Fideicōmiſſ. grauat⁹ ſi p̄t eccl̄ie relinq̄re bona fideicōmiſſ. q. 103. f. 180.
Filiū ſe eē ei⁹, cui⁹ hereditatē dimiſit, negās cū iuramēto puellȩ: vt eā hēat in vxorem: nō pōt ideo ꝯueniri a fratrib. repetētib⁹ p̄te hereditat[illegible] illi datam tanqꝫ fratri. q. 106. f. 184.
Furni mercedē ꝓmittēs, ſi ꝓ furno ꝯſtruat tabernam an ad eam mercedē teneatur. q. 107 f. 85.
Feudū ꝯ pactū alienatū, ſi facta ꝯ alienatorē citatione fili⁹ eo mortuo aū litē ꝯteſtatā feudū recuperat an dicat̄ amiſſum, ⁊ ad dn̄m deuolutū. q. iii. f. 191.
Fr̄ an teneat̄ cōicare domū inuēte p̄ſe p ſe acqſitam. q. cxxi. f. 208.
Fili⁹ fam. rē inſcio p̄re piḡrās an ꝯtrctū piḡris validū, faciat. q. 122. f. 209.
Feriȩ meſſium, ⁊ vindemiarum an nō occupatis competere poſſint in re ruſtica. q. 123. f. 212.
Fructuum reſtitutio domino nudȩ ꝓprietatis an a bonȩ fidei poſſeſſore debeat fieri. q. 135. f. 232.
Fruct⁹ ius corpis ſeq ꝺbēt. q. 135. n. [illegible]

G

Gratificationi eſt locus in ſoluēdo magis vni, qꝫ alteri creditori etiam poſteriori. q. 22. n. 3. f. 34.
Generali potentior eſt ſpecialis ꝓmiſſio. ead. n. 2.
Gratus dicitur eo ipſo, quod nō probatur ingratus. q. 60. n. 5.
Generali ſermone non comprehenditur perſona loquentis. q. 60. n. 2.

H

Heres laudandus eſt autor alienationis a teſtatore facta. q. 33. f. 57. n. 3.
Heres grauata reſtituere ſaluo, quod marito reliquerit, an poterit totum relinquere. q. 45. f. 85.
Hipotecaria, vel alia actio ſeu ius poſſit vxori ꝓ dotibus ſuis competere in bonis viro ſuo ab eius fratre ſimulate donatis. q. C. f. 176.
Heres fideicomiſſ. grauatus alteri reſtituere ſi decedat ſine liberis, an poſſit inſtituere eccleſiam in illis bonis fideicomiſſi. q. 103. f. 180.
Heredē facere iurans an teneat̄ hmōi iuramentum implere. q. 120. f. 206.
Hipoteca ꝯſtituta a filiofa. ſup re aduētitia īſcio p̄re an valeat. q. 122. f. 210.
Hereticus donans agnatis ius, quod habet in hereditate paterna, an reuerſus ad fidem poſſit repetere a poſſeſſoribus non obſtante donatione p̄dicta. q. 127. f. 218.

I

Iuramentum calumniȩ per conſulem vniuerſitatis p̄ſente vniuerſitate p̄ſtatur. q. 1. f. 4. n. 6.
Iuriſdictio in caſtro ſe habet, vt pars in toto, ⁊ ſic nō v̄r totū caſtrū datū, ni ſi iuriſdictio detur. q. 16. n. 2. f. 26.
Iuramentū minoris in venditione eſt interpoſitū ad excluſionē iuris ſpāl[illegible], nō aūt iuris cōis. f. 31. q. 20. n. 1.
Inopia debitoris ſuperueniens. q. 31. n. 4. f. 52.
Inuētariū hr̄di ꝓdeſt, nec detrimentū

aliquod patiatur.q.33.n.6.f.58.
Iudicium cũ falſo procuratore eſt nullum quo ad dominum nõ quo ad ipſam procuratorem.q.39.n.4.
Imparatoris ſententia non citata parte an lata valeat.q.4,.f.81.
Imparator, q̃ poſſit facere.q.ea.n.2.
Imparator, q̃ facere nõ debeat.q.ea.n.3.
Inuitus dicitur, qui expreſſum non cõſentit.q.45.n.1.
Indignationẽ vt remittere inſtituendo heredem occiſoris.q.52.n.1.
Ingreſſu in monaſteriũ irritato an bona illi data repetat.q.65.f.118.
Intereſſe extra rem & totum quãdoq; præſtatur.q.70.n.1.
Interruptio præſcriptionis an iudicatur ex petitione verbali coram Papa.q.75.f.136.
Iudicis copia non habita non excuſatur ius ſibi dicens propria autoritate quin perdat ius ſuum.q.85.n.2.
Inſtrũ in vno falſum an in totũ præſumatur falſum.q.95.f.169.
Iudex vt heres rei a ſe condẽnati poſſit ſuam ſententiam in cauſa appellationis impugnare.q.96.f.170.
Iuramentũ inter alios pſtitũ alijs nõ preiudicat.q.106.f.185.
Iurans ſe non eſſe filiũ.C. puellę cã inducẽda eã ad matrimoniũ ſicut ꝯheudũ, ſibi nõ preiudicat q̃ ad hereditatẽ illi ꝯiũgẽdã cũ fratrib9.q.106.f.185
Iudex an ſcdm allegata, & probata, an ſcdm conſcientiam iudicare debeat. q.108.f.187.
Intellect9 §.ſed hoc præſenti de ſanct. epiſ.q.103.n.3.
Intellectus.l.3.ff.quod quiſq; iu.non procedit, quando q; quis ius, q̃ vſus eſt, nõ impetrauit.q.114.n.3.
Iurans genero inſtituere heredẽ eius vxorem an teneatur illam inſtituere. q.120.f.206.
Intellectus.l.fi.C. de ſacroſan. eccleſ. q.133.n.1.

L

Libera nõ datur renunciatario ſemel cõſtitutę obligationis.q.31.n.
Licitum eſt ad tempus, quod perpetuo non licet.q.30.n.3.
Lucrum non percipit, qui onus non agnoſcit.q.53.n.1.
Licitum probatur eo ipſo, quod nõ probatur illicitum.q.64.n.1.
Licitũ deprehendit pp defectũ magiſtratus qđ alias nõ liceret. q.86.n.1.
Liberat9 a ſuis cũ dãno detinẽtis eũ in carcere, an poſſit ab eo conueniri. ad reſarcitionem damni dati per ſuos q.105.f.182.
Licentia cõſtruendi furnũ, aliquid promittens, ſi pro furno ꝯſtruat tabernã an teneatur illud promiſſum ſoluere. q.107.f.185.
Locans equum, vt conſignetur. M. an poſſit conductori inhibere, ne conſignet, ſi M. ſtipulatus fuit eum ſub pena.112.f.192.
Locupletiorem minorem ex pecunia ei ſoluta factũ eſſe vel non, quis probare debet.q.118.f.202.
Lite nondum cõteſtata deſiſtens a iudicio in quod alium trahẽs punitur an pena edicti teneatur.q.126.f.217.

M.

Municipes eligunt actorẽ.q.1.f.1.n.2
Mortis appellatio interfectionem cõtinet.q.3.f.6.n.2.
Mors ab occiſione differt.ead.q.f.n.3
Mittens pecuniam per nuncium a domino prohibitum, illo fugiente tenetur ad pecuniam actione mãdati. q.7.f.12.
Molendinum in publico edificans.
Mandatum propter abſentiam an finiatur reuerſo domino, & iterũ ſe abſentante.q.30.f.46.

Mandatum mudo, ꝛ tacito aſſenſu contrahitur.ead.n.4.
Malefidei poſſeſſoꝛ eſt, q ꝯ iura mercatur.q.33.n.4.f.57.
Mutuo agi vr̃ vt reddaꝉ eodem genere ꝛ bonitate.q.35.n.1.
Mutuū ꝯſideratur tpe, q̃ reditur,an ſit equum bonum.q.ead.n.3.
Mediatoꝛis dolo an emptoꝛ a venditore leſo in venditione poſſit ꝯueniri q.38.f.68.
Menſoꝛis dolo tenetur.ea.l.
Mēdoſitas puniēda.q.39.n.2.f.70.
Munitio ciuitatis niſi pꝛincipis volūtate fieri nō dꝫ.q.42.n.5.f.80.
Molendinarius obligatus molere familie alicuius,an teneatur molere filijs illius diuiſim viuētibus.q.48.
Mediatoꝛ matrimonij poteſt aliquid licite accipere.q.49.n.3.
Mater,q a filio de eius voluntate fuit preterita in teſtamento, an poſſit illō teſtamentum impugnare.q.55.f.101
Mandatum vendendi tribus datum an dicaꝉ ſeruatū,ſi ab vno vēdaꝉ alteri cōpꝛocuratoꝛi.q.60.f.109.
Mutuās ꝯſumpturo male, q tū bū cōſumpſit, an hēat actionē.q.63.f.115.
Mediocritas eligitur, ꝛ amaritudo euitatur.q.69.n.2.
Mandatum adimpletur per equipollens.q.60.n.3.
Multa fiunt,q̃ fieri nō debent,facta tamen tenent.b.74.n.2.
Molēdini cū inſula locati merces pmiſſa, ſi aliud conſtruatur,an duplicata debeatur.q.72.f.130.
Monacus an acquirat pꝛimo monaſterio vnde aufugit, an ſecundo in q̃ moꝛtuus eſt.q.77.f.140.
Menſura per ſtatutum mutata an ſolutio canonis ſit faciendā ſm̄ menſurā antiquā vel nouā.q.79.f.145.
Mēbꝛa a capite n̄ lꝫ recedere.q.ea.n.12
Magiſtratu deficiente an capiens bona debitoꝛis pꝛopꝛia autoꝛitate perdat ius ſuum.q.86.f.157.
Matres due vni eſſe poſſunt vna tamq̃ꝫ vera, ꝛ naturalis altera loco mr̃is ꝛ ficta.q.99.f.173.
Mandatum ſuum de conſignando equum locatum. M.an locans poſſit reuocare in caſu, quando. M.ſibi ſtipulatus eſſet ſub pena illā conſignationem,q.xij.f.192.
Monaſterium an abſente abbate poſſit cum autoꝛitate epiſcopi alienare. q.113.f.194.
Minoꝛ an debeat pꝛobare ſe locupletioꝛem factum non eſſe ex pecunia ſibi ſoluta.q.118.f.202.
Mandatum factum tribus de vēdendo bona, an videatur adimpletum vno eoꝝ vendēte alteri. q.128.f.220.
Mandatum, per quem adimpleatur, non refert.q.ea.n.3.
Minoꝛ xx.ānis manumiſſionē ſui iuratā poſſit retractare.q.130.f.224.
Manumiſſio iurata p minoꝛē xx. ānis an poſſit infringi.q.130.f.224.
Mēſura donataꝝ reꝝ eccl'ie optima eſt ipſa immenſitas.q.132.n.1.
Mādans ſubſcriptiõ oues,an ſi mādatarius illi° ſubripiat,poſſit ꝯ eū ageꝉ furti pp ſuas oues q.134.f.132.
Mutuum tale,quale eſt acceptuꝫ reddi debet.q.138.n.1.

N

Negocium alienum gerere bonū eſt,ꝯ tñ dñi volūtatē malū ē.q.6.f.xi.n.4.
Nouis in rebus euidens vtilitas eſſe debet.q.56.n.2.f.65.
Negocia adminiſtrare gratis tutoꝛ debet.q.49.n.1.
Nomina heredū teſtatoꝛ pꝛopꝛio oꝛe dꝫ exprimere alioqn teſtm̄. nō valet.
Nudus cuꝫ quiſqꝫ exeat de vētre matris,quid innenerit ſuum,non poteſt

oſtendere.q.121.n.1.
Nudę proprietatis domino reſtitutio fructuũ fieri debeat a bonefidei poſſeſſore.q.135.f.232.
Nummos ſtagneos accipiens pro argenteis, & eos expendens tanq̃ argenteos, teneatur argẽteos reddere, an vero ſtagneos.q.138.f.236.
Nuncius, qui accepit pecuniam deferendam ſcolari Bononiam: ſi eo ibi nõ inuento dat alij deferendam ad locum vbi erat, & pecunia amittatur, an teneať dño pecunię.q.142.f.244
Negocium ſufficit vtiliter eſſe ceptũ quãuis diuerſus exitus ſit ſequutus. q.142.f.244.

O

Officium propriũ nemini damnoſum eſſe debet.q.6.f.xi.n.2.
Obligatio non immutatur ex perſona heredis.q.xvij.n.ij.f.xxvij.
Ordo iuris nõ remittitur ex conſenſu partium.q.40.n.2.f.73.
Obligatio nõ dz ex poſt facto creſcere. q.48.n.2.
Officio, quod quis adminiſtrat, aliqd accipere non licet.q.49.n.2.
Officij cã licet aliquando, quod alias non licet.q.52.n.2.
Obtinuiſſe videtur, qui tranſegit, q. 54.n.1.f.99.
Obtinuiſſe videtur, qui victus nõ eſt. q.ca.f.100.
Occaſio malignis maleuolis nõ eſt tribuenda.q.64.n.1.
Officio duplici an quis fungi poſſit.q. 61.n.1.&.3.
Opinio, an veritas attendatur.q.77. n.2.&.4.
Occupatis in re ruſtica dũtaxat ferię vindemiarum an indulgeri debeãt. q.122.f.212.
Oues mandantis ſurripiens an teneatur furti ei, qui ſimpliciter mandauit oues ſubripi.q.134.f.231.
Offerens domino penſiones preſentis & futurorum annorum ſibi preiudicat iniure ſuę preſcriptionis completę.q.137.f.235.
Officium eccleſiaſticum laici, qui in eo per tantum temporis, cuius initij nõ extat memoria in cõtrarium: fuerũt, poſſint preſcribere: vt inde amoueri non poſſint.q.140.f.240.

P

Preſcriptio nõ currit in eo, qđ nõ dũ peti poterat cũ effectu.q.8.n.2.f.15.
Podagra ſemel curata rediens an eadẽ mercede debeat curari.q.12.f.20.
Prior in obligatione etiam perſonali preffertur poſteriori.q.22.n.1.f.33.
Pena an in totum committatur, ſi integra quantitas promiſſa non fuerit ſoluta.q.29.f.41.
Pignus in ſolidum diſtrahitur, etiã quando modicũ de debito reſtat ſoluendum.ead.q.n.3.f.42.
Pena appoſita ſuper quãtitate ſoluenda cenſetur in fraudem vſurarũ appoſita.q.29.n.5.f.43.
Procuratore dato alius prior procurator reuocatur.q.30.n.2.
Perſona ex mea poteſt deberi, quod defuncto nõ debebať.q.33.n.5.f.57
Prohibetur aliquãdo ratione adiuncti, quod alias pmitteretť.q.36.f.65.
Procurator q fuit in cauſa, in qua ſuccubuit, an ſi ſuccedat dño, poſſit iterum agere ex ppria perſona allegãs tũc nõ fuiſſe procuratorẽ.q.39.f.69
Pignus amiſſum per dolum quis dz probare, debitor ne? an creditor contrarium.q.41.f.73.
Partis appellatione totum venit.q. 42.nu.4.
Portio deficiens porti⁹ ad Collegatarium, q̃ ad heredem ſpectare debet.q.42.nu.4.

Princeps

Princeps ipſe met debet ſuam ſenten tiam male latam in melius reforma-re.q.43.in fin.
Pontifex non poteſt accuſari de adul terio.q.44.n.2.
Priuilegium Pontificis debet ad aliũ extendi propter cauſę criminiſq; cõ municationem.q.ead.nu.3.
Preſens alienationi rei ſuę an ſibi pre iudicet non contradicẽs.q.46.f.86.
Preſentia vel ſcientia ſola non preiu-dicat ibidem.
Productio facta abſente parte requi-ſita tamen valeat.q.47.f.88.
Punitur quis etiam propter malum, quod corrigere potuiſſet.q.41.n.2.
Penſionario an debeat etiã id, quod ex renouatione ſoluitur.q.50.fo.93.
Pena conuentionali videtur receſſum a legitima.q.51.n.3.
Procurator falſus, qui ſuccubuit in cã ſi heres a domino, pro q̃ falſo egit inſtituatur, an poſſit iter agere tanq̃ heres contra abſolutum.q.59.f.107.
Pactum in primo contractu tacite vi detur repetitum in ſecũdo.q.6.n.1.
Pactum de futura ſucceſſione in ca-ſtro maxime, an valeat factum inter fratres.q.67.f.122.
Pena eſt non poſſe quandocunq; res ſuas alienare.q.67.nu.3.
Prohibetur aliquid, quia quandoq; malignandi preſtare occaſionem poſ-ſet.q.67.n.3.
Preſcriptionis interruptio an ex ver-bali petitione coram Papa facta iu dicatur.q.75.f.136.
Pręſcriptio inchoata cõtra priuatum, an re tranſlata in eccleſiã finiatur ſe-cundum priuilegium eccleſię 40.an nis, an ſm̃ ius priuati.q.80.f.147.
Priuilegium expirat non vtẽdo ſicut lex.q.84.nu.1.
Prohibere poteſt feudatarius, ne fra-ter fortilicia faciat in predio ei obuen to.q.94.f.168.
Probata tantum, an conſcientiã ſuam in iudicando iudex ſequi debeat.q. 108.f.187.
Priuilegium preſumitur cum longo tem poris curſu quis fecit ea, quę ſo-lis priuilegiatis liceret.q.114.nu.2.
Pactum, ſeu promiſſio d̃ herede inſti tuendo iurata an ſit adimplenda.q. 120.f.206.
Pena vocantis in ius an procedat, ſi vocans deſiſtat ante litem conteſta-tam a iudicio.q.126.f.217.
Pręſcripta res ſi redeat ad manus p̃-ſcriptoris poſt pręſcriptionem com-pletam, an a domino poſſit repeti illo opponẽte pręſcriptionẽ.q.136.f.234
Pręſcriptioni ſuę pręiudicium feciſſe cenſeatur is, qui obtulerit domino pẽ ſionem pręſentis, & futurorum anno rum ſe ſoluere.q.137.f.235.
Pręſcribi an poſſit res bona fide poſ-ſeſſa empta a colono: qui dño ſem-per penſionem ſoluit ignorãte poſſeſ-ſore emptore.q.139.f.238.
Pręſcribi an poſſit a laicis officiũ ec-cleſiaſticum perlapſum temporis, cu ius initium non extat memoris in cõ trarium.q.140.f.240.

Q

Quędam excipiendo in domo inſtru-cta legata reliqua legaſſe cenſetur.q. 42.n.2.f.77.
Quartam fideicommiſſarius: peter ab herede grauato reſtituere oẽ d̃du-cto &c.q.45.in fin.
Quęrelam contra teſtamentum no poſ ſit mater proponere, ſi filio alium in-ſtituenti heredem conſenſit. queſtio. 55.f.101.
Quęrelã, quę cõpetit matri cõ teſtam, ñ pt ali͂ pponer, vt irritato teſtaꝛ ſi ro ipſe ſuccedat ab inteſtato.b.66.f.120.

Quędam cum vniuerſitate tranſeũt, q̃ alias trãſire nõ poſſunt.q.67.n.4.

R

Res inter alios ex cã neceſſitatis alte ri prodeſt.q.15.n.3.f.25.
Ruſticitas multa ſpecialia habet.q. 21.f.32.n.2.
Reus eſt fauorabilior.q.29.n.8.f.45.
Reuerſus non dicitur, qui in breui re ceſſit.q.30.n.5.f.48.
Re integra denunciatio facta obligat. et q̃ſi dicat res integra.q.31.n.6.et n.7
Reſtitutio, vel actio quandoq; datur cum is, qui debuit conueniri non eſt ſoluendo.q.33.n.5.f.58.
Redditum nõ dicitur, quod redditur deterius, eſt verum q̃n dolo, vel cul pa reſtituentis id fit.q.35.n.4.
Renuncians generaliter exceptioni ha betur acſi non renunciaſſet.q.41.nu. 4.f.74.
Renunciari iuri non dum competen ti non poteſt.h.55.n.1.f.111.
Renunciari generali ęquitati non po teſt.q.60.nu.2.
Renunciari.l.commiſſorię in pignore cu; iuramẽto an poſſit. q.74.f.134.
Reſcriptum principis de eligendo ſi bi rectores an preiudicet eccleſię ha benti iuriſdictionem in eodem loco a principe.q.111.f.178.
Religio eccleſię honeſta exigit, ne he reditatẽ alij debitã vſurpẽ.q.103.n.2.
Re⁹ an abſoluat re morte nãli pẽmta poſt litem preſtatam.q.104.f.181.
Res integra nõ intelligitur in mãdato poſtq; alteri ſe obligauit.q.112.n.1.
Ruſticus diu ſoluens annũ quod, an teneatur oſtendere terras, de quibus ſoluit.q.119.f.204.
Religionis fauore licitum deprehẽdi tur, quod alias nõ liceret.q.122.n.1.
Reſtituitur eccleſia omni tempore cũ ſẽp ſit minor, et min⁹ etatĳ.q.140.n.2
Res pro veritati habetur.q.141.n.3.

S

Soluens reprobam pecuniam non li berat.q.5.f.9.n.1.
Soluẽs inuito debitore, ne eius dom⁹ diruatur, an poſſit ab eo ſolutam pe cuniam repetere.q.6.f.10.
Soluens procuratori morituro, et in loco ſuſpecto non tenetur de amiſſio ne pecunię, ſi ſoluta perdatur, ſed li beratur.q.14.f.23.
Societas ad vnum negocium finitur finitur negocio.q.30.n.1.
Suaſionis factum non obligat.q.37. nu.3.f.67.
Scientia, vel pręſentia ſola non preiu dicat.q.46.n.1.
Solutum aliquid non videtur, dũ to tum non inuenitur ſolutũ.q.64.n.1.
Stulti non debent habere plus iuris, q̃ periti.q.75.n.4.
Scit dicẽs qd videat dicet.q.76.n.1
Senſus potius; q̃ tenor verborum eſt inſpiciendus, q.ead.n.1.
Seruus vel libera perſona bona fide ab alio poſſeſſa non acquirit, vt mo nachus monaſterio bona fide eum ha benti, et qua ratione.q.77.n.3.
Solutum pręſumitur iuxta tenorem priuilegij.q.84.n.1.
Soci⁹ partẽ exactã a cõmuni debito re, cui iã remiſerat, an poſſit a ſocio, q. exegit eam petere.q.109.f.188.
Stipulans ſibi equũ cõſignari a ↄdu ctore, cui locator mãdauit, vt illi cõ ſignaret, an poſſit agere locatore re uocãte illud mandatũ. q.112.f.193.
Sacerdos recipiẽs iuratã ꝑmiſſionẽ a ↄfitẽte põt alteri q̃rere.q.115.nu.
Soluẽs vigore ſentẽtię bis idẽ, an poſ ſit repetere.q.141.f.142.
Sententia ex falſo inſtrumento obten ta retractatur ſaltim condictione in debiti.q.ead.n.2.

T

Teſtimoniū eius, quod vidit in pupillari etate an recipiatur.q.13.f.22.
Tēpus non eſt modus indecendi obligationem.q.21.f.32.n.2.
Teſtamentum; cum potuerit mutari, ex eo, quod non eſt mutatum, confirmatum videtur.q.30.n.4.
Tp̄s ꝯctus nō inſpicitur qn̄ eſt appoſitus terminus ſolutionis.q.35.n.6.
Tutor tenet ex eo,qđ perſuaſit volenti relinquere pupillo ita, vt ei non reliquit.q.37.n.4.f.67.
Tutor pupilli vtilitatem ſuę debet anteponere.ead.n.1.
Teſtium receptio, ꝛ examinatio an fieri poſſit añ litē ꝯteſtatā.q.30.f.70.
Tacens in fraudem alterius punitur.quęſt.46.n.3.
Tutor quod accepit cauſa maritandi pupillas, tanq̄ꝫ illicitum an teneatur reſtituere.q.49.f.91.
Teſtamentum filij, cui mater conſenſit nō poteſt ꝑ querelam infringi tanq̄ꝫ inofficioſum.q.55.f.101.
Teſtamentū in quo mater preteritur, nō eſt ipſo iure nullū, ſed ꝑ ſententiam irritatur matre volente.q.66.n.3.
Teſtibus non reddentibus rōnem ſui dicti an ſit credendum.q.76.f.38.
Tp̄s, ꝑ qđ qs ꝓmiſit ſtare in ciuitate, an intelligatur de diebus continuis, an etiam de diebus interpolatis,q ſimul collecti faciūt illđ tp̄s.q.82.f.15
Trāſactio facta in appellatione nulliter interpoſita non valet ēt principe poſt ꝯfirmāte appellationē.q.83.n.1
Tutor an poſſit expendere in turri cōmuni ēt đ pecūijs pupilli.q.90.f.164
Turris conſtructio homines đ paupe rat, ꝛ ſuperbiam auget.q.90.n.1.
Traditio rei venditę an valeat facta a procuratore ꝯ̄ prohibitionē dn̄i poſt ꝯctum factam.q.101.f.177.
Tradere preciſe venditor teneatur.q.116.f.199.
Teſtamentū ad interrogationē alteri⁹ factum an valeat.q.117.f.200.

V

Vniuerſis reddit qđ pro voto omniū primatibus indulgetur.q.1.f.2.n.1.
Vtilitas propria proponitur aliene.q.11.f.19.n.1.
Vaſſallus non iurat fidelitatē contra primum ſuum dominum a quo prius aliud feudum habebat.q.18.f.29.
Vagabūd⁹ vbiq; pōt ꝯueniri, niſi i loco cōtractus ſe reſponſurum idoneę cauerit.quęſt.10.f.30.
Vēditio minoris iurata remedio, l.2. C.de reſcindenda vend. reſcinditur.quęſt.20.f.31.
Vaſſall⁹ an feudū, qđ paſſus ē ab alio pſcribi, poſſit illđ a dn̄o, q recuperauit a preſcriptore repetere.q.28.f.40.
Venię facilitas incētiuū tribuit delinquendi.q.29.f.41.n.2.
Volūtas intrinſeca per extrinſeca probatur.q.30.n.6.
Vſucapiēs interi; đ ānū faciēs ī re an cōpleta vſucapione poſſit a dn̄o rei ꝯueniri pro damno illato.q.34.f.59.
Vēditio terreni an ꝯprehēdat terrenū aggerib⁹ pub.occupatū.q.42.f.76.
Verba interpretantur pro in feudante.q.50.n.2.
Vſucapio vt procedat, nō ſufficit opinari.q.58.n.1.
Vēditio rei facta ꝯtra pactum, ne res alienetur an valeat: ꝛ dominium potuerit transferre.q.68.f.125.
Vēditor an teneaf emptori ad oē dānū eq vēdi. vitio paſſum.q.70.f.128.
Vēdere ſibi ipſi bona fide, ꝛ iuſto precio poteſt.q.60.n.4.
Venando capiens ceruū, quem in depoſito habuerat, an debeat illum reſtituere deponenti.q.73.f.133.

Venditor rei venditę per ſuum procuratorem, qui pignoribus acceptis aufugit poſſit a petitione precij repelli ab emptore propter pignora non reſtituta. q. 78. f. 143.
Voluntas præſumitur inteſtatore ſecundum loci conſuetudinem ſi eam ſcivit. q. 85. n. 3.
Vaſſallus an p ſubſtitutã pſonaꝫ dño feudi poſſit ſeruire. q. 97, f. 171.
Vxori an cõpetat hipotecaria, vel aliđ remedium in bonis viro ſuo ſimulate donatiſ ab eius fratre. q. 100. f. 176.
Venditor an preciſe teneatur tradere, vel præſtando intereſſe, liberetur. q. 116. f. 199.
Verbum oportet poteſt importare neceſſitatem cauſatiuam. q. ead. n. 2.
Variatio erubeſcẽda ẽ. q. 124. f. 214.
Vſurarius, qui ſacerdoti iurauit vſuras non exigere, an ſpreto iuramento poſſit vſuras petere. q. 125. f. 215.
Verbum habere plures ſignificationes habet. q. 129. f. 223.

Finis.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk.

Omnes ſunt Quaterniones præter Kk eſt Sex cartarum.

Romę apud Antonium Bladum Impreſſorem Cameralem.
ANNO DOMINI M D L X.